

Anželika Smirnova

Tālu, tālu Austrumos

Anželika Smirnova

Tālu, tālu Austrumos

LU Akadēmiskais apgāds

UDK 913(510)
Sm545

Anželika Smirnova. *Tālu, tālu Austrumos*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2022. 156 lpp.

The Chinese edition is originally published by Jiangxi Education Publishing House.

The Latvian edition is published by University of Latvia Press with copyright authorized by Jiangxi Education Publishing House.

All rights reserved. No reproduction and distribution without permission.

Tulkojums no ķīniešu valodas SIA “Sonkeigo LS International”

Grāmatas noformējumam izmantotas fotogrāfijas no Anželikas Smirnovas personīgā arhīva

Korektore Agita Kazakeviča
Maketētāja Ineta Priga

© Jiangxi Education Publishing House, 2020
© Anželika Smirnova, teksts un foto, 2022
© Latvijas Universitāte, izdevums latviešu valodā, 2022

ISBN 978-9934-18-805-3
ISBN 978-9934-18-806-0 (PDF)

Satura rādītājs

Priekšvārds	5
Tālu, tālu Austrumos ir noslēpumainā Ķīna	7
Kad pirmo reizi satiksimies, vai tu būsi tāda, kādu es tevi iedomājos?	9
“Made in China”	10
Kas ir Ķīnā?	12
Rīsu impērija	13
Cilvēki, cilvēki un vēlreiz cilvēki	15
Prom no galvenajiem tūrisma objektiem – ķīniešu ciemats	16
Tiaņdzjiņas apgabala noslēpums – paslēptā ciemata stāsts	18
Pārmaiņas sākas ar pirmo soli	24
Ja pasakām tic, tad tās piepildās	28
Pamatlicējs. Liecinieks. Celtnieks	30
Zeltaini kviešu viļņi vējā – Huaņdzuanas ciemats, Baodi rajons, Tiaņdzjiņa	33
Ir karsta vasaras diena, spoži spīd saule, un Anželika ir gatava jauniem piedzīvojumiem	34
Uz redzēšanos, kurpes; sveiks, rīsa lauks	35
Huajao ciemats – neaizmirst savu izcelšanos	40
Nākamā pietura, Sjuefenšaņa kalns	40
Dziļi kalnos, kur slēpjas Huajao ciemats	43
Kultūra ir šīs zemes galvenā melodija	47
Vieta, kas sargā pirmās mīlestības garšu – Cjinšeņa Sičuaņas provincē	50
Ding! Jūsu mīļākā garša jau ir internetā	50
Pengaņ mandarīni – ceļš uz labāku nākotni	55
Vieta, kur pat gaiss ir piepildīts ar ķīniešu zāliņu smaržu	56
Savvaļas ziedu smarža, tauriņi rosās Anželika vēlreiz dodas uz laukiem	56
Dots devējam atdodas	59
Ja es nebūtu nopietna, manas acis negrimtu asarās	67

Viens ciemats uz mūžu	71
Arī zemnieka krūtīs var pukstēt mākslinieka sirds	71
Tas ir daudz svarīgāk par pašu panākumiem	82
Visi ceļi ved uz Guijanu	83
Britu šefpavārs un “Kautrīgais asumiņš”	84
Mūžu dzīvo, mūžu mācies	90
Visiem viena valoda – mūzika	93
Braucam uz Ķīnas dienvidiem, braucam uz Dali	94
Ceļojums sirdij	96
Nekur nav tik skaisti mākoņi kā Dali	100
Iet kopsolī ar laiku – mediju spēks	107
Lēnā televīzija kā lauku tūrisma veicināšanas iespēja	108
Ceļš uz laimīgo zemi ir ceļš uz mājām	111
Kas teicis, ka laukos cilvēki neseko tendencēm?	114
Jūlija laukos	115
Īstā pekiniete ar zemnieces dvēseli	121
Doties pret vēju, lai piešķirtu jaunu elpu dzimtajai vietai	128
Rītiena laukos – nākotne rādās gaiša	133
Jaunais laikmets – vidusslāņa ēra	136
Attīstības virziens	138
Par pavasari nevēsta viens zieds vien	142
Tie paši lauki, tikai labāki	146
Īpaša biznesa mērķauditorija – lauksaimnieki	149
Ķīna – zeme, kurai manā sirdī ir īpaša vieta	152
Vietvārdu glosārijs	154

Priekšvārds

Esmu uzaugusi Latvijā, bet manas mājas ir Ķīnā. Mans Ķīnas stāsts sākās 2005. gadā, kad manā dzīvē ienāca ķīniešu valoda. Esmu pateicīga tai par apgūto neatlaidību – jo vairāk sastapos ar nesaprotamo, jo vairāk gribējās pārvarēt valodas barjeru, uzzināt, kas slēpjas aiz hieroglifiem, un sākt domāt ķīniešu valodā, prātā netulkojot no tās uz dzimto un otrādi. Ķīnā es pabeidzu studijas un sāku savu karjeru. Gadu gaitā man ir bijusi iespēja pabūt daudzos ciematos, provincēs un pilsētās un iepazīt citu Ķīnu tālu prom no lielpilsētu kņadas. Esmu bijusi lieciniece tam, cik daudz darba ieguldīts un cik daudz pēdējos gados sasniegts tieši lauku reģionu attīstībā. Mana pieredze, apciemojot Ķīnas lauku ciematus, man ir ļāvusi pilnīgāk iepazīt šo valsti un tās cilvēkus. Grāmatā vēlos atklāt jums savas jūtas pret Ķīnas laukiem un padalīties ar stāstiem par Ķīnas sasniegumiem lauku reģionu atjaunošanā.

Šajā jomā neesmu speciāliste un man ir grūti aprakstīt situāciju Ķīnas lauku reģionos no, piemēram, ekonomiskā viedokļa, tāpēc rakstīšu vienkārši par pašas redzēto un dvēselē izjusto.

Par ko ir mans stāsts?

Grāmatas nodaļās apciemosim Ķīnas lauku reģionus. Dosimies atklāt lauku dzīvi dziļi Ķīnas kalnos, kur ierasto pilsētas troksni nomainīs dabas melodijas, ar šo skaņu ausīs tālāk mūs gaidīs vieta, kur dzīvo pirmās mīlestības garša. Katrai vietai, kurai veltītas grāmatas lappuses, piemīt kaut kas savā veidā unikāls. Ar katru stāstu Ķīnas ciematu izklūšana no nabadzības un ceļš uz labklājību atklāsies arvien skaidrāk un skaidrāk un miglains priekšstats, kas bijis pirms tam, pazudīs.

Nezināmā Ķīna

Ķīnā dzīvo viena piektā daļa pasaules iedzīvotāju, tā ir plaša valsts gan iedzīvotāju, gan lauksaimniecības industrijas ziņā. Apmēram 60% cilvēku mīt lauku reģionos. Tas nozīmē, ka labklājība laukos ir visas Ķīnas uzplaukuma pamats. Ja ciemati būs spēcīgi, visa Ķīna būs spēcīga. Ja tie būs skaisti, visa Ķīna būs skaista. Kā latvieti mani ļoti piesaistīja Ķīnas lauki, apbūra zeltainie kviešu tīrumi, rīsu terases un apstādījumi ciematā, kur dzīvo huajao etniskā minoritāte, ārstniecības augu smarža gaisā Bodžou un daudzas citas vietas, par kurām atmiņas ir dzīvas vēl šodien.

Ķīniešu valodā ir teiciens “Du wan juan shu, xing wan li lu” 读万卷书，行万里路, kas nozīmē, ka pēc tam, kad izlasīsi tūkstošiem grāmatu par kaut ko, būs jānoiet vēl tūkstošiem ceļu, lai patiesi to saprastu. Neesmu lasījusi tūkstošiem grāmatu par Ķīnas lauku reģionu atjaunošanu, neesmu ne pētniece, ne jomas speciāliste. Man jādodas meklējumos pašai, lai ieraudzītu situāciju ar savām acīm. Cik dažādi lasītāji, tik dažādi Ķīnas ciemati. Vēlos vienkāršā un nesarežģītā veidā pastāstīt par savu pieredzi un ceru, ka mana grāmata iedvesmos un būs kā gids skaistā ceļojumā pa Ķīnas laukiem.

Anželika Smirnova
2020. gada martā

Tālu, tālu Austrumos ir noslēpumainā Ķīna

Miļo lasītāj, vai tev ir gadījies būt situācijā, kad it kā stāvi krustcelēs un vajadzētu izvēlēties pareizo virzienu, bet nezini, kā to izdarīt? Dažreiz nevajag pārāk daudz domāt, virziens jau ir sirdī, bet vienkārši esi apstājies, jo luksoforā uz brīdi iedegusies sarkanā gaisma. Citām izvēlēm toties ir nepieciešams atrast stāvokli, kad mierīgu sirdi apzinies, ka visi virzieni ir vienlīdz labi. Dzīvē tā bieži notiek, ka negribas kaut ko palaist garām, negribas kļūdīties, jo varbūt vairs nebūs iespējas sākt no jauna. Ar mani tā notika 2005. gadā, kad izdarītā izvēle pilnībā mainīja manas dzīves ceļu.

Kad mācījos vidusskolā, mani visvairāk aizrāva valodas. Laikam ejot, es arvien skaidrāk apzinājos, ka tādiem priekšmetiem kā matemātika, ķīmija un bioloģija es gribētu atzīties “mīlestībā” un pateikt: “Palieciet sveiki, mīļie, es jūs pametu uz visiem laikiem.” Jūs laikam prātojat, kāpēc meitene no Latvijas izvēlējās mācīties ķīniešu valodu? Atceros, ka tolaik Latvijā sākās Āzijas drudzis: japāņu komiksi, noslēpumainie ķīniešu hieroglifi... Es ilgi vilcinājos un nevarēju izšķirties starp šīm valodām, līdz mana mamma viskritiskākajā brīdī pateica izšķirošo teikumu: “Padomā, tava dzimtā valoda ir krievu, starp Ķīnu un Krieviju ir tik daudz kontaktu, un nākotnē attiecības starp abām valstīm noteikti kļūs arvien ciešākas. Tu noteikti varēsi ar tulkošanu atrast sev vietu. Abas valstis ir tik lielas, un tu vēl baidies, ka nebūs darba? Nevar būt! Klausī mani un pamēģini! Ja nepatiks, tad mamma tev vairs neko neteiks un liks tevi mierā, un cienīs tavas nākotnes izvēles.” Tas ir patiešām pārsteidzoši, ka dzīvē ir tādi mirkļi, ka, meklējot atbildi uz kādu jautājumu, tā brīnumainā veidā atrod mūs pati. Es izvēlējos paklausīt savai mammai. 2005. gadā tiku uzņemta Latvijas Universitātē un kļuva par Moderno valodu fakultātes (tagad Humanitāro zinātņu fakultāte) Āzijas studiju programmas studenti. Sākās mans ar Ķīnu un ķīniešu valodu saistītais ceļš. Es atklāju, ka ķīniešu valoda ir kā bezgalīga dziesma, toņi ir tās skaistā melodija un hieroglifi ir kā stāsti, kas tūkstošiem gadu nodoti no paaudzes paaudzē. Šī valoda ir burvju atslēdžiņa, kas mums, latviešiem, ļauj atslēgt nezināmo seno Austrumu civilizāciju.

2005. gadā bieži saskāros ar neizpratni no radu un draugu pusēs. Patiešām, ķīniešu valodas apgūšana ir sarežģītāka par sarežģītu. Turklāt Latvijai tajā laikā nebija plašas sadarbības ar Ķīnu. Daudzi cilvēki man jautāja: “Vai tiešām pēc dažiem gadiem Latvijai un tūkstošiem kilometru attālumā esošajai Ķīnai būs vairāk “abpusēji izdevīgas sadarbības”? Anželika, vai tiešām tu esi pārliecināta par savu izvēli?”

Tomēr draugu un radnieku šaubas tajos gados nespēja mainīt manas domas. Es gribēju būt vienu soli tuvāk aizraujošajai Austrumu pasaulei, tējas kultūrai, Kung Fu pandai, smaržīgajai Pekinas pīlei un miklainajai ķīniešu rakstībai. Es droši devos iekšā ķīniešu valodas mācību klasē. Vienam no pasniedzējiem bija maģiska spēja likt studentiem just, ka, ja neesi gatavs, tad labāk vispār nenākt. Jā, bija bail un gatavojāties tā kā nevienam citam priekšmetam. Bailes mums nāca par labu, ļāva mums attīstīt ieradumu gatavoties tā, lai nebūtu kauns. Kaut gan pasniedzējs bija ļoti stingrs, viņš arī bieži lutināja mūs ar saviem pieredzes stāstiem par Ķīnu. Tikai vēlāk, kad studijas jau bija pabeigtas, sapratu, cik svarīga loma cilvēka dzīvē var būt skolotājam. Šis īpašais cilvēks ir Latvijas un Ķīnas attiecību attīstības liecinieks un dibinātājs, ķīniešu valodas pasniedzējs un Konfūcija institūta Latvijas puses direktors – Pēteris Pildegovičs. Mana kursabiedrene izdomāja īpašu iesauku šim mūsu svarīgajam cilvēkam. Saucam viņu par mūsu 贝爷爷 (Bei Ye Ye) – vectētiņu Bei¹, un mēs esam kā viņa mazmeitas, kurām viņš nodevis ne tikai lielas zināšanas, bet arī ar visu dvēseli dalījies savā dzīves pieredzē.

Reiz, kad ķīniešu valodas skolotājas (no Ķīnas) mājās mācījāties gatavot pelmeņus, televīzijā bija ieslēgts CCTV4 ziņu raidījums. Kursabiedri ziņkārīgi vaicāja skolotājai, kad varēs saprast visu, ko ziņu diktori runā. Tieši tad skolotāja lika mums, pirmā kursa sapņotājiem, apzināties realitāti. “Ja vēlaties pilnībā saprast ķīniešu valodu un izprast šo valsti un sazināties bez šķēršļiem, es baidos, ka nevarēsiet sasniegt šādu līmeni, pabeidzot augstskolu. Arī turpmāk būs smagi jāstrādā, un pat pēc vairākiem gadiem, iespējams, nebūs sasniegts apmierinošs rezultāts,” viņa teica. Tajā brīdī pelmeņu gatavošanas process it kā pārslēdzās automātiskajā režīmā, jo manā prātā bija tikai viena doma. Es jutu, ka mana nākotne ir vēl vairāk nezināma, vēl vairāk neskaidra un vēl vairāk atgādina milzīgu jautājuma zīmi.

Kā universitātes studentei, kam tikko apritējuši 18 gadi, man bija jautājumi, uz kuriem nebija iespējams rast atbildi. Izvēle ir izdarīta, bet kas notiks nākotnē? Vai es varēšu izmantot apgūtās zināšanas, vai arī pēc studijām tās pilnīgi aizmirsīšu? Atbildi var sniegt tikai laiks. Tādos brīžos jaunība dara savu, ir spēks virzīties uz priekšu, jo kā gan var zināt, vai esmu uz pareizā ceļa, ja nemēģināšu, vai ne? Lai dotu mums iespēju pārbaudīt savas spējas un valodas līmeni, skolotāja piedāvāja piedalīties ķīniešu

---

¹ Tas tāpēc, ka ķīniešu valodā viņa uzvārds tiek atveidots kā Bei De Gao.

valodas konkursā “Ķīniešu valodas tilts”². Vēlos pateikt lielu paldies savai ķīniešu valodas skolotājai no Uhaņas – Vana Jindzja (*Wang Yingjia*). Atskatoties atpakaļ, domāju, ja skolotāja nemudinātu mani piedalīties, neskatoties uz maniem “es kautrējos, negribu, negribu”, un ja es nebūtu piedalījies šajā konkursā, tad šodienas Anželikas nebūtu. Paldies Jums, skolotāj! Paldies par tām nedēļām, ko pavadījām kopā, gatavojoties konkursam! 2007. gadā sapnis piepildījās. Es devos uz Ķīnas pilsētu Čančuņu Džiliņas provincē, lai ar man uzticēto atbildību pārstāvētu Latviju uz lielā ķīniešu valodas konkursa skatuves.

Kādas ir sajūtas, pirmo reizi atstājot dzimtās mājas, pirmo reizi lidojot lidmašīnā un pirmo reizi apmeklējot valsti, kurā ilgojos nokļūt? To var aprakstīt divos vārdos – ārkārtīgi satraucoši!

Sveika, Ķīna!

Kad pirmo reizi satiksimies, vai tu būsi tāda, kādu es tevi iedomājos?

Savas durvis man pavēra pavisam cita pasaule. Atšķirīgs dzīvesveids, vide un domāšanas veids. Divas sapnim līdzīgas nedēļas sniedza man tūkstošiem jaunu iespaidu un sajūtu.

Kad pirmo reizi satiksimies, vai tu būsi tāda, kādu es tevi iedomājos?

2007. gadā es ierados Ķīnā kā vienīgā Latvijas pārstāve konkursā “Ķīniešu valodas tilts”. Tā bija pirmā reize, kad stāvēju uz Ķīnas zemes.

Pirms noņemam kādas vietas plīvuru, tā pieder mūsu “fantāzijas zemei”, jo galu galā informācija par to ir iegūta tikai no televīzijas, avīzēm, interneta vai draugu stāstītā. Šī informācija ir kā puzzles gabaliņi, kuri, savienojoties cits ar citu, beigās veidos nepilnīgu attēlu. Kāpēc saku, ka tas ir nepilnīgs? Ļoti vienkārši – jo tas viss ir tikai “dzirdēts”. Kā izrādās, neko nevar droši zināt, kamēr tas nav paša acīm redzēts un paša piedzīvots.

Mēs nezinām, no kurienes radies kāds apgalvojums, tomēr kaut kā dabiski pieņemam to par patiesību. Tas attiecas arī uz daudziem

---

² “Ķīniešu valodas tilts” ir ikgadējs starptautisks ķīniešu valodas runas konkurss, kas tiek rīkots kopš 2002. gada. Dalībnieki tajā ir sadalīti grupās pēc zināšanu līmeņiem, tai skaitā ir atsevišķa grupa augstskolu studentiem, kuri studē ķīniešu valodu. Katrā valstī notiek atlases kārtā, kurā tiek izvēlēts viens vai vairāki studenti, kas ieguvuši pirmo vietu konkursā savā valstī. Pēc tam lielajā konkursā Ķīnā satiekas 100 labākie no visas pasaules. Latvijā katru gadu tiek izvēlēts tikai viens pārstāvis.

ārzemniekiem pirms ierašanās Ķīnā. Viņi atved līdzīgu daudzus stereotipus par šo zemi un pēta, vai tie atbilst patiesībai. Es neesmu izņēmums. Reiz biju iedomājies, ka visur redzēšu Aizliegtajai pilsētai līdzīgas celtnes vai *hutonu* stila ieliņas³ un mājas ar pelēkiem dakstiņu jumtiem. Es kādreiz sapņoju dzirdēt lietus skaņu uz šaura, akmeņiem klāta celiņa, redzēt, kā man garām paiet *qīpao*⁴ tērpa ķīniešu sieviete ar eļļa papīra lietussargu rokā. Es kādreiz domāju, ka vīrieši šeit nevalkā Rietumu stila uzvalkus un ka šeit nav debesskrāpju. Tas, kas man nāca prātā, bija grandiozais celtniecības veikums – desmittūkstoš *li*⁵ garais Lielais Ķīnas mūris, Cjinu dinastijas drosmīgie karotāji – Terakotas armija – un tamlīdzīgi majestātiski skati. Bet līdzības koeficients starp to skatu, ko stundu pirms nolaišanās varēju redzēt pa lidmašīnas logu, un manis iedomāto nesasniedza pat 30 procentus. Man paveicās ieraudzīt Lielo Ķīnas mūri, vēl atrodoties gaisā, bet pēc tam kalnus pamazām nomainīja augstceltņu grēdas. Pekina... Es kļūdiņos, skatoties uz tevi no augšas... Es domāju, ka, ja arī Ķīnā ir augstceltnes, tām nevajadzētu būt augstākām par mūsu 26 stāvu viesnīcu Latvijā. Tagad saprotu – man nebija taisnība. Pekina! Ķīna! Izrādās, ka es neko nezīnu par tavu tagadni. Tu esi tik tālu priekšā! Tik attīstīta!

Jau kopš pirmās reizes, kad ierados Ķīnā, esmu apzinājies, ka ārzemnieku iztēlē esošā mūsdienu Ķīna patiešām atšķiras no reālās Ķīnas. Tātad kādi vēl ir stereotipi par Ķīnu?

“Made in China”

Vispirms gribu jums ko pajautāt. Kas jums pirmais nāk prātā, redzot frāzi “Made in China”? Šis jēdziens daudzu cilvēku apziņā nozīmē kaut ko vairāk par vienkārši “Ražots Ķīnā”, vai ne? “Kvalitāte no zemā gala” – tā ir vēl viena “Made in China” definīcija. Vēl joprojām daudziem liekas, ka “Made in China” precei nevar būt laba kvalitāte un ka pat lietotām precēm tā būs labāka. Šis jautājums apspēlēts arī Ķīnas un Krievijas 2019. gadā

³ *Hutong* – tā sauc tradicionālās Pekinas vecpilsētas ieliņas, kuras veidojušas no *siheyuan* – vienkārtīgām četru istabu mājiņām, kam katra istaba atrodas savā pusē, it kā iedomāta kvadrāta malās. Tā ir vienas ģimenes māja, un centrā ir pagalsms. Šīs mājiņas un to pagalmi veido Pekinas vecpilsētas īpatnējo ieliņu struktūru.

⁴ *Qīpao* – tradicionālais sieviešu tērps – cieši pieguļoša kleita līdz celim vai garāka, tai ir augsta apkakle noapaļotiem stūriem un pārliedzama aizdare.

⁵ 1 li = 500 metri.

kopīgi veidotajā komēdijā “Kā es kļuvu par krievu”. Lai arī situācija ir mainījiesies un tādi Ķīnas lepnumu izraisoši pašmāju ražotāji kā “Lenovo”, “Huawei”, “Xiaomi” un citi jau ir ieguvuši pasaules mēroga reputāciju, frāze “Made in China” tik un tā nevar aizbēgt no savas pagātnes ēnas.

Pagātni ir grūti mainīt. Dažreiz notiek visādi pārpratumi, un tie ir abpusēji. Ārzemnieki domā, ka Ķīnā viss ir lēts un kvalitāte nav diez ko laba, savukārt ķīnieši domā, ka visiem ārzemniekiem ir daudz naudas, taču viņi nez kāpēc iespringst par katru kapeiku. Pārpratumi rodas arī tāpēc, ka mēs nepazīstam viens otra kultūru. Protams, ne visiem ārzemniekiem ir nauda, taču ķīnieši bieži tā domā, jo:

pirmkārt, ārzemēs cenu līmenis parasti ir augstāks nekā Ķīnā. Kad ārzemnieki Ķīnā redz, ka preču cenas ir daudz zemākas par viņiem pierastajām, tad neviens vairs nevilcinās, galvā ir tikai viena doma – pirkt, pirkt un pirkt! Iepirkšanās gars pamostas nekavējoties;

otrkārt, vairumā citu valstu nepastāv kaulēšanās kultūra. Pat ja kaulēšanās notiek, runa parasti ir par vienu vai divu eiro atlaidi. Cilvēki nezina, ka Ķīnā joprojām pastāv nerakstīti kaulēšanās likumi, kuros cita starpā ietilpst tādi jēdzieni kā “sadrudzēšanās ar pārdevēju, lai saņemtu lielāku atlaidi”, “izlikšanās, ka nepirksū, pagriežos un aizeju, bet īstenībā gaidu, ka pārdevējs iznāks ārā un pasauks turpināt sarunu par cenu” un tamlīdzīgi. Pat ja mēs zinām, ka jākaulējas, bieži vien jūtamies ļoti neveikli, jo mūsu kultūrā tā nav pieņemts, vai ne? Mēs ticam, ka, ja pārdevējs teica, ka cena ir tāda un tāda, tad tāda tā arī ir, kaut gan sirds dziļumos mums varbūt arī gribētos izmēģināt dzīvē šo “kaulēšanās rituālu” un kārtīgi parunāt par cenu. Dažreiz tu tā pieklājīgi, ar smaidu uz lūpām klusiņām pajautā: “Vai varētu mazliet lētāk?”. Ja pārdevējs labprāt noņem vienu juaņu (apmēram 14 centi), tad par to jau var priecāties visu dienu! Tas taču ir kaulēšanās panākums! Vai tā jau nav pārkvalificēšanās no iebrucēja uz savējo? Bet... vēlāk izrādījās, ka viena juaņa nav nekāds sasniegums.

Vēl šodien atceros – kā man toreiz šķita – laimīgo atgadījumu pēc piedalīšanās 2007. gada starptautiskajā ķīniešu valodas konkursā “Ķīniešu valodas tilts”. Organizatori sarūpēja divu dienu ekskursiju pa Pekinu, kuras ietvaros apmeklējām arī visu ārzemnieku iemīļoto tirdzniecības centru “Silk Street”. Man tur iepatīkās skaists komplekts ar desmit irbulišu pāriem. Paskatījos uz cenu – likās ļoti saprātīga. Tā taču jau ir saprātīga, vai par to joprojām būtu jākaulējas? Tikai 100 juaņas⁶! Nopirku. Un tikai vēlāk, kad 2008. gadā saņēmu ķīniešu valodas mācību stipendiju uz vienu gadu un otro reizi biju Ķīnā, es uzzināju patiesību par desmit irbulišu pāriem.

⁶ Apmēram 13 EUR.

Joprojām atceros to skaisto 2008. gada augusta dienu. Es devos uz savu Ķīnas *alma mater* – Ziemeļķīnas Pedagoģisko universitāti. Pirms mācību gada sākuma universitātes studentu pilsētiņā valdīja liela rosība. Pirmkursnieki bija pārņemti ar jaunām emocijām, satraukušies un aizņemti ar visādām lietām. Aizņemti, meklējot reģistrācijas biroju, aizņemti, pārvedot savas mantas uz kopmītni, kurā dzīvos turpmākos četrus gadus, aizņemti, iepazīstoties ar istabas biedriem un kaimiņiem, galu galā aizņemti, iejūtoties jaunā dzīves posmā – universitātes dzīvē. Arī ceļš uz ārzemnieku kopmītni bija skaists. Ejot garām dīķim, kurā ziedēja lotosi, ceļš veda iekšā birzī ar maziem bērziņiem. Augošiem bērziņiem, kas man atgādināja par dzimto pilsētu un tāpēc izraisīja īpaši siltas jūtas. Bērziņi auga celiņa abās pusēs, it kā sveicot mūs, jaunpienācējus. Izejot ārā no birzs, uzreiz ieraudzīju kopmītni. Pēc reģistrācijas es priecīgā noskaņojumā devos uz nelielo veikaliņu, lai iegādātos dažas ikdienas preces. Un tad es ieraudzīju to! Es skatījos un domāju – šķiet, mēs kaut kur jau esam redzējušies... Un pēc kāda brīža es atcerējos! Jā, tieši tā ir! Es atkal redzu preci, kas ir tieši tāda pati kā tie desmit irbulišu pāri, kurus nopirku “Silk Street”. Paskatījos uz cenu... un beidzot uzzināju patiesību. Šeit komplekts maksāja tikai 10 juaņas! Nevis 100! Priecīgais garstāvoklis acumirkli pazuda. Šī *déjà vu* situācija lika man saprast, ka tad, kad pārdevējs saka, ka prece maksā 400 juaņas, tad nevajag kautrēties, var droši teikt – pirkšu tikai par 200. Man pat liekas, ka derēs arī “50! Pārdosiet?”. Un tieši tad es sapratu, kāpēc daudzi cilvēki Ķīnā kļūdaini domā, ka visiem ārzemniekiem ir daudz naudas. Tā ka nekautrējamies! Kaulējami, baudām procesu, mācāmies taupīt savu naudu un sagraut stereotipu par turīgajiem ārzemniekiem.

Dažādās valstīs ir atšķirīgi paradumi. Lai saprastu vietējās paražas un iemācītos tās ievērot, ir nepieciešams laiks, bet vienmēr var mēģināt vadīties pēc principa “kad esi Romā, dari kā romieši”. Ja neesam pārliecināti par kādu lietu, vai ir tā patiesība vai nē, tad nevajadzētu pārāgri izdarīt secinājumus vienam par otru. Sarunāts?

Kas ir Ķīnā?

Ķīnā ir kāda ļoti populāra spēle, kas ārzemniekiem var palīdzēt iegaumēt ķīniešu valodas vārdus. Spēles dalībnieki, stāvot rindā vai aplī, pēc kārtas atbild uz iepriekš izdomātiem jautājumiem. Piemēram, kas ir

zoodārzā? Katram ir jānosauc kaut kas, kas atrodas zoodārzā, tās var būt lietas, dzīvnieki, augi vai kaut kas cits. Atbildes nedrīkst atkārtoties. Kādas būtu jūsu atbildes uz jautājumu, kas ir Ķīnā? Ārzemnieki, kuri daudzus gadus ir dzīvojuši Ķīnā, bieži konstatē, ka tiem ārzemniekiem, kuri Ķīnā nekad nav bijuši, priekšstats par šo valsti ir samērā vienveidīgs.

Kas ir Ķīnā?

1. *Rīsi*
2. *Cilvēki, cilvēki un vēlreiz cilvēki*
3. *Aizliegtā pilsēta, Lielais Ķīnas mūris, zīds, četri lielie izgudrojumi (papīrs, kompass, šaujampulveris, iespiedtehnika)*
4. *Sociālisms*
5. *Nesaprotama valoda*
6. *Dīvains ēdiens*

Protams, ne visas atbildes būs tik vienkāršas, bet jāsaka, ka cilvēkiem bieži vien ir visai minimāla izpratne pat par šo “virsējo slāni”. Un tad notiek visādi brīnumi.

Rīsu impērija

Kad visu laiku dzīvo savā dzimtajā pilsētā, nevar pat iztēloties, cik pasaule patiesībā ir liela. Latvijas galvaspilsēta Rīga, kur es piedzimu un uzaugu, ir arī tā auglīgā augsne, kas mani izaudzinājusi. Visiem cilvēkiem ir īpašas jūtas pret savu dzimto vietu. Liekas, ka dzimtenē ēdiens ir visgarākais, ainavas ir visskaistākās un vispār viss, kas tur ir, ir pats labākais.

Pēdējos gados sadarbība starp Ķīnu un Centrālās un Austrumeiropas valstīm arvien paplašinās. Arī Latvijai tiek pievērsta lielāka uzmanība nekā jebkad agrāk. Kopš 2014. gada arī kultūras apmaiņas programmu starp abām valstīm ir kļuvis daudz vairāk. Esmu pagodināta, ka man ir bijusi iespēja dot savu ieguldījumu Ķīnas mediju vizītēs Latvijā, taču gribu jums pastāstīt par kādu interesantu parādību, ko parasti var novērot trešajā dienā pēc delegācijas ierašanās Rīgā.

2014. gada jūnijā es biju atbildīga par Tianđzjiņas Radio un televīzijas starptautiskā kanāla raidījuma filmēšanas komandas uzņemšanu Latvijā. Filmēšanas komandas plāns bija, izmantojot kameras objektīva valodu, iepazīstināt Ķīniešu auditoriju ar Latviju. Cilvēki man reizēm saka, ka apskauž televīzijas cilvēku darbu, jo tas dod daudz iespēju iepazīt plašo pasauli. Taču visam ir divas puses. Neaizmirstiet, ka televīzijas cilvēki, kuri dodas filmēt uz ārzemēm, nekad nevalda pār savu laiku. Viņi ir

drīzāk kā “viltus tūristi”. Vietas, ko ārzemju braucienos apmeklē mediju darbinieki, ne vienmēr ir tās, ko viņi paši vēlas redzēt, un viņiem arī nav laika izbaudīt eksotiskās ainas, jo ir jākoncentrējas uz darbu. Vēl jāpiebilst, ka filmēšanas laikā blakus ir nevis, piemēram, miļotais cilvēks, bet gan tās pašas ierastās sejas, ko katru dienu redzi darbā. Reizēm vienīgā ainava, ko izdodas redzēt, ir skatuve, bet šoreiz komandai bija paveicies. Mēs rūpīgi sagatavojām plānu, kas deva iespēju gan strādāt, gan arī izbaudīt Latvijas valdzinājumu. Filmēšanas laikā pretēji gaidītajam laika starpība neradīja vislielākās grūtības. Problēmas sākās trešajā dienā, kad mēs filmējām Liepājā, Latvijas dzintara pilsētā. Skaistais saulriets vakarā kļuva par liecinieku tam, kā mēs, cerot uz veiksmi, pludmalē centāmies atrast ar siltumu piepildītu akmeni – dzintaru. Tas bija jūnija sākums, kad temperatūras starpība dienā un naktī vēl ir liela, un tā mēs pamazām sākām pārvērsties par skaistu nosalušu cilvēku kompozīciju. Gādīgā ciemiņus sagaidošā puse bija jau paredzējusi, ka ideālam dienas noslēgumam būs nepieciešama vienkārša un silta maltīte. Bija sarūpētas vakariņas restorānā ar latviskiem ēdieniem, un nebija aizmirsts arī tradicionālais melnais balzams. Pēc sasildīšanās ar mazu glāzīti galdā tika celti visīstenākie Latvijas ēdieni – kartupeļi, karbonāde, sautēti kāposti... Tie jau sāka sildīt manu sirdi, kad pēkšņi blakus sēdošie ķīniešu kolēģi ievaicājās: “Vai Latvijā ir kāds ķīniešu restorāns?” Es sapratu, ka kaut kas nav kārtībā. Tā bija viņu trešā diena ārzemēs. Skumju cēlonis nebija nedz ilgas pēc mājām, nedz mājās palikuša kaķa. Tas, kā trūkst un bez kā nevar, ir Ķīnas garša. Kad biju jau kādu laiku dzīvojusi Ķīnā, atklāju, ka mani ķīniešu draugi, kas pazīstami kā ceļotāji ar pieredzi, vienmēr ņem līdzi savu “avārijas komplektu” – Lao Gan Ma aso mērci un ātri pagatavojamās nūdeles. Ārzemniekiem to ir grūti saprast. Kāpēc, braucot uz citu valsti, ceļotāji no Ķīnas sev līdzi ved ēdienu? Vai tad ceļojums nav domāts arī tam, lai iepazītu citas valsts virtuvi? Atbildi man sniedza laiks.

Mani draugi Latvijā zina, ka es Ķīnā dzīvoju vairāk nekā 11 gadus. Gadās, ka daži cilvēki ir par to pārsteigti. “Katru dienu ēst rīsus visus 11 gadus! Kā tu vari to izturēt?” Agrāk es, tāpat kā viņi, kļūdaini domāju, ka rīsi un rīsu lauki ir viss, ar ko piepildīta lielā Ķīnas zeme. Līdz ar to es domāju, ka Ķīnā garšīgu ēdienu nevar būt īpaši daudz. Tik tiešām, Ķīna rīsu ražošanas ziņā ieņem pirmo vietu pasaulē.⁷ Tomēr mans priekšstats par ķīniešu virtuvi bija absolūti nepareizs. Es, kas esmu uzaugusi, ēdot

⁷ Leading countries based on the productions of milled rice in 2019/2020 (in million metric tons). Pieejams: <https://www.statista.com/statistics/255945/top-countries-of-destination-for-us-rice-exports-2011/> (skatīts 07.02.2020.)

kartupeļus, tagad atzīstu, ka ēdiena garšu buķete nekur nav tik daudzveidīga kā Ķīnā. Bļoda vārītu rīsu uz pusdienu galda Ķīnā ir kā maizes klaiņi latviešu virtuvē – tas ir tikai pirmais solis, kam seko viss pārējais. Ņemsim par piemēru Šaņšji nūdeles. Jau ar vienām nūdelēm pietiek, lai visu dienu domātu, kādas tieši nūdeles gribas ēst, jo Šaņšji provinces virtuvē galvenais ēdiens ir nūdeles un to veidu ir neskaitāmi daudz. Tik daudz veidu, tik daudz garšu un tik daudz gatavošanas paņēmieni, ka, pat veselu gadu ēdot tikai nūdeles, to gatavošanas veids un garša katru reizi būs cita. Tāpēc tagad man ir saprotams, ka tad, kad ķīnieši ierodas darba darišanās vai apmetas uz dzīvi Eiropā, viņiem nākas piedzīvot grūtu pārejas periodu, jo ķīniešu vēlme pēc garšas dažādības ir tālu priekšā jebkurai eiropiešu virtuvei.

Cilvēki, cilvēki un vēlreiz cilvēki

2009. gadā mana mamma un tante nolēma apciemot mani Ķīnā, tas bija viņu pirmais ceļojums uz šo valsti. Vēl nepieredzējusi, es ielānoju viņu ceļojumu maija sākumā, Darba svētku brīvdienās. Tagad kāds noteikti smejas, nu gan es protu izvēlēties dienu!⁸ Bet nebija arī izvēles. Tolaik es studēju un Darba svētku laikā man bija brīvdienas, tāpēc arī pieņēmu šādu lēmumu. Sajūtas pēc ceļojuma var aprakstīt apmēram šādi:

Pekīnā ieradies maijs, saule spīd!

Saules spožums mūs pavada un liek priecāties.

Kurš gan būtu domājis, ka brīvdienās labāk palikt mājās.

Izbraukums svētku laikā ir kā ceļojums silķu mucā.

Toreiz es patiešām pirmo reizi pati piedzīvoju to, kā jūtas silķes mucā. Latviešu ceļotāju sajūtas Ķīnā ir īpaši spilgtas, jo, salīdzinot ar Ķīnu, iedzīvotāju skaita ziņā var teikt, ka Latvijā vispār nav cilvēku. Aptuveni divi miljoni iedzīvotāju, un tajā laikā valsts arī saskaras ar sabiedrības novecošanos. Jaunieši dodas piepildīt sapņus ārpus dzimtenes, izvēlas studijas, darbu un dzīvi ārzemēs, tāpēc ir sajūta, ka cilvēku paliek arvien mazāk. Es vienmēr izjūtu šo atšķirību, kad atgriežos mājās Latvijā. Vakarā ir daudz mazāk autobusu. Ja pilsētas centrā satiekos ar draugiem, došanās mājās pēc plkst. 22.00 ir problēma. Visu laiku jāskatās pulkstenī, ja vēlos

⁸ Ķīnā, kad ir valsts svētki, tad ceļo visa valsts, jo citu iespēju dabūt vairākas brīvas dienas pēc kārtas ir sarežģīti. Tad, kad ceļo visa valsts, tad visam pieaug cenas un populāros tūrisma objektos ir tik daudz cilvēku, ka nevar būt ne runas par ceļojuma baudīšanu. Tolaik maija sākumā brīvdienas bija ilgākas nekā tagad – 5 dienas. Pieskaitot klāt sestdienu un svētdienu, sanāca pat 7 brīvas dienas. Tagad maija svētkos ir tikai trīs brīvdienas.

paspēt uz pēdējo autobusu, citādi būs jāmaksā par taksometru, kas var sanākt diezgan dārgi. Tajā pašā laikā Ķīnā taksometri nav nekāds luksuss, tas ir normāls un nepavisam ne dārgs transporta līdzeklis no punkta A līdz punktam B. Lielais iedzīvotāju skaits Ķīnā rada lielu pieprasījumu pēc dažādām precēm un pakalpojumiem, tādēļ arī tie ir vieglāk pieejami un izvēle ir daudz plašāka nekā Latvijā.

Atceros, ka 2018. gadā latviešu tautas deju grupa “Zeperi” tika uzaicināta uzstāties Ķīnas-Centrālās un Austrumeiropas valstu izstādē Ninbo, kur Latvija togad piedalījās goda viesu statusā. Dejotāju pārstāve Sigita intervijas laikā pieminēja, ka “ir ļoti maz latviešu, kas varētu iedomāties, ka kādu dienu dosies uz Ķīnu. Un, kad viņi patiešām nonāk līdz Ķīnai, dažādi stereotipi par šo valsti uzreiz pazūd. Tie esam mēs, ierodamies Ķīnā ar stereotipiem galvā, bet Ķīnā jau sen vairs tā nav.” Par priekšstatu, ka Ķīnā visur ir ļoti daudz cilvēku, viņa sacīja: “Šis ir viens no trim galvenajiem stereotipiem par Ķīnu. Bet, kad ieradāmies Ninbo, mēs vairs tā nedomājam. Vieta, kurā mēs dzīvojam, ir jauns augstceltņu rajons. Plaša, tīra un mūsdienīga vide. Attīstības ātrums ir neticams. Galvenais ir tas, ka cilvēku nav tik daudz, kā visi saka. Es redzu bagātu kultūru – gan kalnus un upes, gan civilizāciju.”

Prom no galvenajiem tūrisma objektiem – ķīniešu ciemats

Ikvienam, kam patīk Ķīna, sirdī ir sava Ķīna. Kāds ir iemīlējies Ķīnā ķīniešu valodas dēļ, kāds Džekija Čana filmu iespaidā sācis aizrauties ar ķīniešu cīņas mākslām, kādu citu moka ziņkāre, vai “desmittūkstoš *li*” Lielo Ķīnas mūri tiešām var visu noiet kājām. Iemeslu ir ļoti daudz, bet svarīgākais ir tas, ka mēs visi esam saskārušies ar kādu no ķīniešu kultūras elementiem, un palēnām esam kļuvuši par lieliem Ķīnas faniem. Tāpēc, kad mēs, Ķīnas entuziasti, zinām, ka varēsim tuvāk tikt ar savu “elku” Ķīnu, katra ceļotāja ceļš sākas no dažādām vietām, kas liek sirdij sisties straujāk.

Galvaspilsēta Pekina, kur jaunais un vecais iet roku rokā, mūsdienīgais un tradicionālais savijas kopā vienā veselumā. Tā ir pirmā pietura Ķīnā daudziem ārzemniekiem. Šeit dzīvojošie cilvēki katru dienu iet garām sarkano sienu un dzelteno jumtu Aizliegtajai pilsētai un Tiaņanmeņa laukumam, kur katru rītu, sveicot jaunu dienu, tiek pacelts Ķīnas sarkanais

karogs ar piecām zvaigznēm. Tie ir vietējo iedzīvotāju ikdienas sīkumi, nekas īpašs. Toties ārzemju tūristiem, kuri Pekinā ir pirmo reizi, neviena iela nav vienkārši ceļš – tā ir kā ilgās Ķīnas vēstures upe. Šīs ēkas, kuras redzējušas Pekinas pakāpenisko dzīves līmeņa uzlabošanos, ir vēstures liecinieces un vietējās kultūras esence. Ja sanāk būt Pekinā, ir noteikti jādodas uz Aizliegtu pilsētu, Tiaņanmeņa laukumu, Lielo Ķīnas mūri, Dašilana ielu⁹, Houhai ezeru, Vanfudzjina ielu¹⁰ un tā tālāk. Man personīgi patik imperatora pils nosaukums “Aizliegtā pilsēta”, jo, gluži kā ziņkārīgs bērns, kad redzu vārdu “aizliegts”, es vēl vairāk gribu izpētīt, kāpēc šo vietu tā sauc, kāpēc tai ir tik noslēpumains vārds.

Latviešiem arī kalni ir tāda ainava, ko nedrīkst palaist garām. Skaistais Huanšāna kalns, pārsteidzošā Džandzjadzje ir vietas, kuras liek mums noņemt cepuri dabas kā mākslinieces priekšā. Patiesībā Ķīnā ir daudzas pasauleslavenas vietas, piemēram, astotais pasaules brīnums Terakotas armija. Ir ļoti daudz vietu, kurās ir vērts pavadīt ilgāku laiku. Turklāt arī interneta attīstība ļauj cilvēkiem uzzināt par vietām, kuras viņi iepriekš nezināja, vai no jauna atklāt pamazām aizmirstās vecās labās vietas. Tipisks pēdējo gadu piemērs ir skaistā bibliotēka Tiaņdzjiņas jaunajā Binhai rajonā, kur skaists dizains atdzīvina grāmatu pasauli un tā vien aicina lasītājus pakavēties ilgāk.¹¹

Galveno tūrisma objektu apmeklēšana ir lielisks veids, kā pirmo reizi iepazīt kādu valsti. Laikā, kad Ķīnā sākās “ātro ceļojumu” mode (steigā apmeklē pazīstamākās vietas, nofotografējas un brauc tālāk), Eiropā ienāca ceļojuma ritms, ko angļiski dēvē par “travel like a local” – “ceļo kā vietējais”. Pirmais no veidiem ir vairāk piemērots ceļojumam uz jaunu galamērķi, toties otrais derēs padziļinātai mērķa vietas izpratnei. Tas ir līdzīgi kā iemilēties. Ceļoties no rīta, domā par VIŅU? Ēdot pusdienas, domā par VIŅU? Lai ko tu darītu, domā par VIŅU? Skaidrs, kas ir tavā sirdī. Tāpēc tiem, kas jau reiz bijuši Ķīnā, dodoties tur vēlreiz, būs vēlme pēc dziļāka ceļošanas līmeņa. Viņi vēlēties redzēt Ķīnas skaistumu un – vēl vairāk – kāda ir istā Ķīna.

⁹ Dashilang – Pekinā pirmā tirdzniecības iela, kas atrodas līdzās Tiaņanmeņa laukumam un Aizliegtajai pilsētai.

¹⁰ Wangfujing – viena no lielākajām gājēju un iepirkšanās ielām Pekinā. Tūristu iecienīta pastaigu vieta. Atrodas netālu no Aizliegtās pilsētas.

¹¹ Tiandzjiņas bibliotēka (*Tianjin Binhai Library*), kas izveidota Tiandzjiņas Binhai rajona kultūras centrā, tika atklāta 2017. gada oktobrī. Projekta idejas pamatā ir mērķis atdzīvināt cilvēkos interesi lasīt. Bibliotēkas halles vidū atrodas liels globuss, kam apkārt ved kāpnes, uz kurām var sēdēt un lasīt grāmatas, kas brīvi paņemamas turpat no plaukta. Šī vieta kļuva populāra sava dizaina dēļ, taču pamazām ir pieaudzis arī lasītāju skaits.

No tā mirkļa, kad VIŅA (Ķīna) ir ienākusi sirdī, varat pāriet uz ceļošanas veidu, kas ļauj nopietni izprast VIŅU. Lai gūtu izpratni par Ķīnas dzīves ritmu, tradīcijām un attīstību, vajadzēs kustēties līdzī tās vējiem, pieskarties tās augsnei un no sirds uz sirdi sarunāties ar vietējiem iedzīvotājiem. Tikai šādā veidā mēs varam ieraudzīt patieso Ķīnu. Vietas, ar kurām gribu jūs iepazīstināt, ir tālu no debesskrāpjiem un straujā dzīves ritma. Skaistie lauki ir vieta, kur es iepazīnu pavisam citu Ķīnu.

Pāršķirsim nākamo lappusi un dosimies ceļā pāri zeltainiem kviešu viļņiem. Lūdzu, nāciet man līdzī!

Tiandzjiņas apgabala noslēpums – paslēptā ciemata stāsts

Vai esat kādreiz jutušies tā, it kā dzīvē visas lietas notiek saistībā viena ar otru, nekas nenotiek nejauši? Piemēram, draugs piemin kādu vietu, uz kuru tu pat neiedomātos doties, bet rezultātā dzīve tevi aizved tieši uz turieni. Vai arī tev blakus visu laiku ir kāds cilvēks, kas klusi pavada tevi, bet tikai pēc daudziem gadiem, vispiemērotākajā laikā, atklājas, ka jūs esat kā radīti viens otram. Dzīve ir pats labākais režisors, kas katram cilvēkam pasaulē piešķīris tikai viņam domātu scenāriju, ko nevar atkārtot un kam nav mēģinājumu.

Vēl aizvien ir tā paša 2008. gada karstās vasaras dienas. Laiks, ko pavadīju Pekinas Valodu un kultūru universitātē, mācoties ķīniešu valodu. Ļoti grūts laiks, jo valodas līmenis man tolaik vēl bija ļoti zems un bija grūtības sazināties. Tomēr tas bija arī ļoti laimīgs laiks, jo varēju darīt to, kas man patika – mācīties ķīniešu valodu. Diemžēl tagad esmu zaudējusi kontaktus ar šīs universitātes pasniedzējiem, taču gribu viņiem pateikt paldies par to, ka viņi ar savu stingrību ielika pamatus manai izaugsmei. Ķīniešu valodas mācību dēļ es palaidu garām Latvijas Universitātes izlaidumu un tāpat palaidu garām arī maģistrantūras izlaidumu Ziemeļaustrumu Pedagoģiskajā universitātē, jo ieguvu iespēju piedalīties Hunaņas provinces televīzijas rīkotajā konkursa “Ķīniešu valodas tilts” atklāšanas ceremonijā. Es izvēlējos nepiedalīties maģistrantūras izlaiduma ceremonijā. Tolaik mana māte un universitātes mentors skuma par to vairāk nekā es pati. Domāju, ka dzīvē jāuzņemas atbildība par savām izvēlēm un, kad lēmums ir pieņemts, jāprot to nenožēlot. Tomēr tad, kad 2019. gada maija beigās es devos uz Sjiaņu (Šaanjsji provinces galvaspilsētu 西安), lai tur

satiktos ar draudzeni no Krievijas, ar kuru kopā studēju Ziemeļaustrumu Pedagoģiskajā universitātē, manas domas mainījās. Mēs nolēmām pastāigāties pa pilsētas ielām un nejauši iegājām tuvākajā universitātē. Tā bija Sjiaņas Transporta universitāte, kur mēs, staigādamas pa jaunības gara piepildītiem universitātes pilsētiņas celiņiem, sarunājāmies par mūsu pašu studiju laiku. Celiņa malā ieraudzījām, kā universitātes studenti fotografējas izlaiduma tērpos. Tajā brīdī man gribējās aizņemties no kāda tērpu un kopā laimīgi iemūžināt universitātes laika noslēgumu... Jaunībā mēs nejutām laika ritējumu, neprotam to novērtēt, tā vietā mēs domājam, ka jaunība ir domāta bezrūpīgai dzīves baudīšanai. Jā, es mazliet viņus apskaudu, jo man pašai nav nevienas izlaiduma fotogrāfijas. Ja nākotnē nolemšu studēt doktorantūrā, es noteikti nepalaidīšu garām izlaiduma ceremoniju².

Pastāstīju tik daudz, bet vēl neesmu pateikusi pašu galveno. Viens no Pekinas Valodu un kultūru universitātes mājasdarbu uzdevumiem bija tekoši pastāstīt kādu ar Ķīnu saistītu stāstu. Viens kursabiedrs dalījās savā pieredzē, pirmo reizi braucot Pekinas–Tiaņdzjiņas starppilsētu ātrvilcienā. Laiks, kas paiet ceļā no vienas pilsētas līdz otrai, ir samazinājies no divām stundām līdz pusstundai.¹³ Šobrīd šī vilciena ātrums sasniedz 350 kilometrus stundā, un, manuprāt, tas atspoguļo mūsdienu Ķīnas attīstības tempu.

2008. gadā es dzirdēju šo stāstu par Pekinas–Tiaņdzjiņas starppilsētu dzelzceļu. Kurš gan būtu domājis, ka šis brauciens no Pekinas uz Tiaņdzjiņu un atpakaļ jau 2013. gadā kļūs par manu ierasto maršrutu uz turpmākajiem pieciem gadiem? Tajā gadā Tiaņdzjiņas Radio un televīzijas Starptautiskā kanāla filmēšanas komanda devās uz Tiaņdzjiņas Pedagoģisko universitāti, lai veidotu reportāžu par Ķīnas Centrālās televīzijas (CCTV) rīkoto ķīniešu valodas konkursu, un man gadījās būt par šī konkursa vadītāju. Tiku pamanīta, veiksmīgi izturēju noklausīšanos, un sākās mana sadarbība ar Tiaņdzjiņas Starptautisko televīzijas kanālu.

2013. gada 1. janvārī es kļuva par Tiaņdzjiņas Radio un televīzijas Starptautiskā kanāla veidotā raidījuma “Hello Tianjin” vadītāju. Šis ikdienas raidījums ir logs Tiaņdzjiņas kultūras popularizēšanai. Filmēšanas darbs man ir devis iespēju iegremdēties pilsētā un uzzināt vairāk par tās pagātņi un tagadni. Esmu bijusi gandrīz visur Tiaņdzjiņā. Skaistā

---

¹² Ķīnas universitātēs, pabeidzot doktorantūru, tiek rīkota līdzīga izlaiduma ceremonija kā maģistrantūrā.

¹³ Tiaņdzjiņa atrodas apmēram 120 km uz dienvidiem no Pekinas.

Tiaņdzjiņas vecpilsēta, it īpaši Piektās avēnijas *sjaojanlou* stila ēkas¹⁴, aprikožu ziedi un pavasara lietus uz Lielā Ķīnas mūra posma Huanjaguaņā un tūkstoš akri zelta rīsa ziedu vējā – ar tiem visiem pasaule tika iepazīstināta caur šo raidījumu. Šīs programmas dēļ man ir bijusi iespēja arī ļoti labi iepazīt ar Tiaņdzjiņas Dzjidžou rajonu jeb – kā to sauc vietējie – Hou Hua Yuan jeb “aizpilsētas dārzu”. Sadarbības pašā sākumā devāmies filmēt uz Sjidzjinju ciematu, kas atrodas Dzjidžou rajona ziemeļu pusē, lai tur piedzīvotu vienu dienu no lauku dzīves. Pilsētu ar automaģistrālēm un augstām ēkām pamazām nomainīja varenas kalnu grēdas un takas. Jo vairāk braucām iekšā kalnainajā apvidū, jo mazāk bija dzirdami satiksmes trokšņi. Es jutu, ka šeit laiks sāk ritēt lēnāk un sirds kļūst mierīgāka.

Sjidzjinju ciemats plašāk ir pazīstams kā Akmens ciemats (ķīniešu valodā – *Shitoucun*). Ciema ceļi, mājas un pagalmi ir visi taisīti no akmens. Daži cilvēki saka, ka laiks šajā ciemā ir apstājies. Katrs akmens ir saglabājis savu sākotnējo izskatu pat pēc 1976. gada Tanšaņas zemestrīces¹⁵. Ciema unikālais izskats ir padarījis to par vienu no fotogrāfu iemīļotākajām vietām. Viens solis – viena skaista bilde, tā varētu dažos vārdos aprakstīt šo vietu.

Ievads lauku dzīvē mums sākās ar vietējās virtuves iepazīšanu. Manuprāt, Dzjidžou rajona garša ir tās brokastu uzkodās. Esmu dzirdējusi, ka jaunieši Ķīnā mēdz īpatnējā veidā atzīties viens otram mīlestībā, sakot, piemēram: “Kāpēc tu man nodarīji pāri? Ko sliktu es tev esmu izdarījusi? Tu man nodarīji pāri, ka man tik ļoti patīc!” Tā es varētu atzīties mīlestībā Dzjidžou rajona brokastu uzkodām. Miļā, maigā, mīkstā, kārtainā, kūpošā pankūka, man salūzīs sirds, cik ļoti tu man patīc! Es nevaru tevi aizmirst... Joprojām atceros to dienu, kad pirmo reizi satīku tevi. Tā bija mīlestība no pirmā kumosa. Es esmu ēdusi pankūkas vairākās vietās Ķīnā, taču tikai šejienes pankūkas nespēju aizmirst un vienmēr ilgojos pēc tām. Tām nav vajadzīgas piedevas, nav jāliek daudz “grima”. Vienkārši uzklājiet mazliet “vaigu sārtuma” – sarkanā sojas biežpiena *furū*. Tas ir vissmaržīgākais veids, kas liek viegli iemīlēties tajā. Akmens ciematā ir vēl cita slavēta pankūku recepte, to sauc par kukurūzas pankūku, un katru gadu notiek arī sacensības kukurūzas pankūku gatavošanā. Filmēšanas komanda sazinājās ar pēdējo sacensību pirmās vietas ieguvēju, lai viņš raidījumā pastāstītu par savu pankūku gatavošanas noslēpumu. Viņš aizrautīgi iepazīstināja ar katru soli, ieskaitot to, kā tiek taisīti kukurūzas milti. Es kā pilsētas meitene kādu laiku uzvedos kā blondīne, jo domāju, ka miltu

¹⁴ Xiaoyanglou – Eiropas stilā būvētas ēkas. Tādu Tiaņdzjiņā ir daudz, jo senāk šeit atradās daudzu Eiropas valstu pārstāvniecības.

¹⁵ Zemestrīces stiprums sasniedza 7,8 magnitūdas, tajā bojā gāja vismaz 242 000 cilvēku.

Akmens ciemats

malšanai tiek izmantots cilvēka roku spēks. Tas ļoti uzjautrināja ciema iedzīvotājus, un viņi aizveda mani parādīt, kā tiek malti kukurūzas milti. Izrādījās, ka patiesībā šo darbu dara ēzelis, taču es dabūju to izmēģināt pati savām rokām. Vietējiem tas šķita ļoti amizanti.

Pēc tam, kad kukurūzas milti ir smalki samalti, tie jāieber bļodā. Nākamajā solī slēpjas galvenā viltība. Ūdens ir jāuzvāra, tam mazliet jāapplaucē kukurūzas milti. Tas ļaus vieglāk pielipināt izveidotās pankūkas katla¹⁶ sienām, un garša būs labāka. Un pēc tam ir tas brīdis, kad viss ir atkarīgs tikai no mūsu prasmes pielipināt pankūkas pie karstā katla malām. Vai pamanījāt, ka es nepieminēju ne sāli, nedz arī citas garšvielas? Ķīnas lauku garša ir dabiskās garšas meklējumi. Ja pusdienās vai vakariņās ir sautēta zivs, jāļauj pankūkai spēlēt galveno otrā plāna lomu. Paņemiet gabaliņu, pamērcējiet to sautētās zivs mērcē un tikai pēc tam ēdiet. Izklausās vienkārši, bet garša nemaz nav tik vienkārša. Ja jums ir iespēja, noteikti iesaku pagaršot.

Pēc garšas kārpiņu apmierināšanas mums uzreiz radās spēks iepazīt Akmens ciematu. Lai paskaidrotu, ko Ķīnā nozīmē “ciemats”, varu pateikt, ka tieši šajā ciematā dzīvo mazliet vairāk nekā 100 ģimenes. Ejot

¹⁶ Ķīnas laukos visus ēdienus ir pieņemts gatavot uz uguns tādā kā lielā vok katlā.

Anželika maļ miltus

uz priekšu pa ciema visplatāko ielu, nonāksiet līdz galvenajam laukumam. Šis laukums ir apmēram tik liels kā puse no futbola laukuma. Sauksim to par Akmens laukumu. Vietējie iedzīvotāji stāsta, ka 2012. gadā šajā vietā valdīja liela rosība. Tajā laikā šeit bija viena no ķīniešu Jaunā gada filmas “Arvien labāk un labāk” filmēšanas vietām. Filmas uzņemšana piešķīra Akmens laukumam vēl nepieredzētu Jaungada atmosfēru. Piekaramās sarkanās larnas sedza visu laukumu, svētku atmosfēras radīšanā iesaistījās gan aktieri, gan ciemata iedzīvotāji. Filmēšanas laikā galvenais ir noticēt, ka tas, ko jūs darāt, un viss, kas notiek, ir patiesība, un tad stāsts, ko rāda kamera, visus aizkustinās. Ciemata iedzīvotāji stāsta, ka toreiz viņi patiešām jutuši, ka Pavasara svētki ir klāt. Mūsu viesošanās laikā bija redzams, ka viņiem ļoti pietrūkst šādas rosības. Tagad mūsu priekšā esošais

Akmens laukums ir ļoti vientuļš, un pat ēnas no cilvēkiem nav redzamas. No krāšņās, rosīgās vietas tas atkal ir kļuvis par vientuļu pamestu zemi, kurā nav cilvēku. Es nespēju iedomāties, ka kādreiz ir bijis citādi. Daudzi pilsētnieki meklē šādu mieru un laukos cenšas aizbēgt no pilsētas steigas, bet es jūtu, ka mani šis klusums mazliet uztrauc.

Otrpus Akmens laukumam pa kreisi augšā uzkalnā veda kāds mazs akmens celiņš, kas izskatījās gluži kā bērns, kas aicina spēlēties kopā ar viņu – tas it kā gaidīja, ka visi to pamanīs. Šis celiņš burtiski izstaroja dabisku skaistumu. Nez, vai šeit esošie augi iemilēja ceļa akmeņus, vai vispirms akmeņi iemilēja augus? Tie it kā apvienojās vienā veselumā, lai uzņemtu viesus un ļautu tiem izbaudīt skaistus skatus ceļa abās pusēs. Pie kādas sētas vārtiem pamanīju smagu dzelzs slēdzeni. Aizslēgtā pagalma masīvkoka sienas noteikti bija vecākās šajā pagalmā. Uz tām bija manāmas laika atstātās pēdas, un tās bija klātas mazām plaisiņām. Varēja redzēt, ka ir pagājis jau krietns laiks, kopš neviens tur nav dzīvojis. Vietējie iedzīvotāji man paskaidroja, ka šis skaistās dzīvesvietas saimnieku ģimene saskārās ar praktiskām dzīves problēmām un viņiem nācās izdarīt izvēli par labu aizbraukšanai. Man pastāstīja, ar kādām grūtībām saskaras cilvēki, kas dzīvo lauku apvidos. Ģimene, kas sākotnēji dzīvoja šajā mājā, ir tikai viens no tipiskajiem piemēriem. Pirms dažiem gadiem pagalma īpašnieki, laulāts pāris, abi izvēlējās atstāt savu dzimto vietu, lai strādātu pilsētā. Pēdējos gados var teikt, ka var izdzīvot, nodarbojoties ar lauksaimniecību, taču, ja ģimenē ir bērni, tad vispirms jāpadomā par viņu nākotni. Tāpēc Ķīnā daudzas lauku ģimenes ar mazuļiem labāk laidīs garām iespēju redzēt bērna pirmos soļus, pirmos vārdus, pirmos uzrakstītos hieroglifus un daudzas citas pirmās lietas, pie kurām nekad nebūs iespējams atgriezties, jo nevēlas, lai viņu bērni sociālo apstākļu dēļ zaudētu jau pie starta līnijas. Parasti situācija ir tāda, ka mazā dzīvībiņa tiek nošķirta no vecākiem. Par bērnu rūpējas vecāka gadagājuma cilvēki. Ja vecākiem, kas strādā citur, klājas labi, tad viņi var atkal satikties mājās ķīniešu Jaungada svinību laikā, kā arī citās svētku brīvdienās. Ja neiet labi, tad, iespējams, nesanāks satikties pat Pavasara svētkos.¹⁷ Reizēm vienas problēmas risināšana rada citas problēmas. Bērni bieži tiek pārmērīgi lutināti, kā arī viņiem var tikt dota neierobežota pieeja mobilajam tālrunim vai datoram, lai it kā sazinātos ar vecākiem. Ja no tā izveidojas atkarība, kļūst grūti apliecināt savas spējas mācībās un izvirzīties, nākotnē atbrīvojot vecākus no lielās slodzes. Bērni par tādām lietām sevišķi nedomā, vienīgais, ko

---

¹⁷ Ķīnā Jaunais gads jeb Pavasara svētki ir gada galvenās un arī garākās brīvdienas, kad ir pieņemts apciemot radniekus.

bērns vēlas, ir būt kopā ar vecākiem. Man reiz gadījās izlasīt vienu ziņu, ko maza meitene bija rakstījusi savam tētim. Viņa sacīja: “Tēt, ja tu tagad nebūsi man blakus, es izaugšu, un tad man varbūt tevi vairs nevajadzēs.” Kā lai bērnam izstāsta par vecāku grūtībām un realitāti, ar kuru nākas saskarties? Iespējams, šajā dzīvē starp šiem vecākiem un bērniem nekad nebūs tādu atklātu, draudzīgu attiecību, lai varētu runāt par visu ko. Iespējams, bērniem sirdī paliks neapmierinātība par vecāku izvēli atstāt viņus ciematā bez tēva un mātes mīlestības. Kā tad varēs aizpildīt šo robu attiecībās? Cik ļoti gribētos, lai dzīvē nekad nebūtu brīžu, kad “nav citas izvēles”.

No četrām pusēm kalnu ieskaucamais Akmens ciemats klusē. Daudzās mazās sētas vairs neizrāda nekādu dzīvību. Ieskatoties uzmanīgāk, šķiet, ka ciemats ir iegrimis miegā. Pat viena no šīs vietas īpašajām tradīcijām – Ēnu teātris¹⁸ – vairs nepriecē lielus un mazus. Cenšanās netikt aizmirstiem un nabadzības mazināšanas ceļš Ķīnā ir daudzu ciemu sirdsbalss, bet tajā pašā laikā tas ir kā karsts kartupelis rokā. Pārmaiņas sākas ar pirmā soļa spersānu. Ceļā var izvēlēties dažādus virzienus. Kā lai pamodina šo “dusošo skaistuli” – Akmens ciematu?

Pārmaiņas sākas ar pirmo soli

Kopš tā laika ir pagājuši daži gadi. Kādu dienu saņēmām filmēšanās grafiku un tajā ieraudzījām pazīstamo nosaukumu – Akmens ciemats. Toreiz nodomāju, ka Tianđzjīnā taču ir daudz citu vietu, ko filmēt. Kāpēc lai raidījuma filmēšanas grupa atkārtoti veidotu sižetu par to pašu tematu? Tomēr sirds lēnītēm sāka piepildīties ar laimes sajūtu. Televīzijas cilvēkiem bieži ir iespēja doties strādāt uz skaistām vietām, taču nereti pirmā reize mēdz būt arī pēdējā. Neesam redzējušies jau vairākus gadus, bet nu atkal varēšu satikt savu veco draugu Akmens ciematu. Vai tam klājas labi?

Tuvojoties ciematam, biju ļoti satraukta. Tas bija tā, it kā kāds man tuvs cilvēks, kuru neesmu redzējis daudzus gadus, gaidītu mani tajā pašā vietā, kur reiz atvadījāties. Iemesls, kāpēc man patīk Akmens ciemats, ir tas, ka, neskatoties uz to, ka dzīvē ir tik daudz grūtību, tas nav zaudējis savu skaidro sirdi. Automašīna lēnām iebrūca ciematā, un es nepacietīgi pieliecos tuvāk logam. Ainavas pa ceļam bija klusas un mierīgas. Bija

¹⁸ Šajā teātrī tiek izmantotas no ādas izgatavotas lelles, kuras kustina pēc parastā marionetes principa. Aiz skatuves uz baltā ekrāna spīd gaisma. Lelles pieliek pie ekrāna, kur gaismas iespaidā parādās lelles ēna. Aiz skatuves atrodas grupa, kas atbild par muzikālo pavadījumu. Izrādēs tiek izmantoti tradicionālie ķīniešu mūzikas instrumenti.

apmēram pusdienlaiks, un, lai arī bija ļoti kluss, šoreiz sajūta bija citāda nekā iepriekšējā reizē. Šis bija klusums, par ko varēja neuztraukties, tāds, ko varēja baudīt.

Akmens ciemats nebija zaudējis neko no sava sākotnējā šarma. Ciemats bija kļuvis pat nedaudz skaistāks. Arī ēku iekštelpu apstākļi un labiericības bija pilnīgākas. Pirmais, ko gribēju izdarīt uzreiz pēc izkāpšanas no mašīnas, bija līdzīgi kā spēlē, kur jāatrod 10 atšķirības starp diviem žurnālā redzamiem attēliem, ieraudzīt izmaiņas Akmens ciematā. Mani soļi kļuva arvien straujāki, līdz es atskrēju pie tās toreiz aizslēgtās noslēpumainās mājas. Tolaik tā izskatījās kā jauniets, kurš cīnās par labāku dzīvi lielpilsētā. Kad katra diena pārbauda viņa spējas kontrolēt savas jūtas, dodoties uz darbu, iespīestam metro; kad visu laiku ir slodze no neatbildētiem jautājumiem – kad beidzot būs stabilitāte, kad varēs nopirkt dzīvokli utt. Ļoti nomāks jauniets. Tagad šī jaunieša noskaņojums bija mainījies. Tas bija zēns, kurš elpo atviegloti un, atverot sirdi, ir ļāvis tur iespīdēt saulei. Ģimene, kura agrāk dzīvoja šajā mājā, tā arī neatgriezās. Māja tika nodota profesionāļu komandai, lai to atjaunotu un padarītu to par izcilu mājvietu tūristiem. Pēc pārveidošanas māja līdzinājās Pelnrušķītei, kas apāvusi kristāla korpītes un beidzot atradusi savu princi... Rīti šeit var būt ar citādu noskaņu. Saules apskāvienī, putnu skaņas un jogas skolotāja maigi plūstošā balss. “Aizveriet acis... Ieklausieties katrā savā ieelpā un izelpā... Ļaujiet pleciem grimt lejā kopā ar elpu, un ļaujiet ķermenim arvien vairāk atslābināties.” Tagad sirdsmiera meklējumi rīta jogas nodarbībā var kļūt par tavas dienas sākumu Akmens ciematā.

Var redzēt, ka iepriekš jau ļoti pazīstamai vietai var atklāties cita puse. Dusošā skaistule bija pamodusies. Izmaiņas, kuras redzēju savām acīm, lika man nevilcinoties ieteikt šo vietu Latvijas filmu studijas “VFS Films” komandai. Tas bija 2017. gada jūlijā, un filmēšanas komanda plānoja ierasties Ķīnā, lai uzņemtu raidījumu “Ziemeļu puse – Ķīna”¹⁹. Tiem, kuri kādā vietā ierodas pirmo reizi, vienmēr ir atšķirīgas atziņas un sajūtas par šīm it kā visiem zināmajām vietām. Filmējot šo raidījumu, man ļoti patika, ka abi programmas vadītāji dabiski un nepiespiesti dalījās savos pirmajos

---

¹⁹ Raidījumu veido producentu grupa “VFS Films”, režisors Uģis Olte un pazīstamais ētera personību tandēms Gustavs Terzens un Marta Selecka, kuri savulaik kopā strādājuši TV projektos “TE!”, “DZINTARA PUSE”, “Ziemeļu puse” un “KARALISTE”. Šajā projektā viņiem pievienosies arī Ķīnas mediju telpā strādājošā latviete Anželika, kura līdzēs saprast atšķirīgo Ķīnā un izcelt tuvo un pazīstamo Latvijā. Katrs jaunā cikla raidījums ietvers divus stāstus – vienu par Ķīnu, otru par Latviju. Šis ir pirmais šāda mēroga mediju sadarbības projekts, kad Latvijā izveidots raidījumu cikls tiks izrādīts tik plašai auditorijai ārzemēs. (Informācija no VFS Films interneta vietnes www.vfs.lv)

Vakariņas laukos

iespaidos. Šāda pieeja palīdz izvairīties no dažādu puspatiesību un tenku stāstīšanas un ļauj skatītājiem patiesi izprast dzīvesveidu šajā vietā un tās kultūras kontekstu.

Raidījuma sērijā par Akmens ciematu Gustavs Terzens, kurš bija viens no vadītājiem, izsakās šādi: “Šeit betona džungļi paliek skrajāki, sešjoslu autostrādes nomaina vijīgi kalnu celiņi un Ķīnas daudzstāvu kosmosa vietā sāk parādīties mums, ziemeļniekiem, daudz saprotamāks dzīves telpas izskats – mazāks un mīļāks. Viss ir kārtīgs, viss ir ideoloģiski tīrs, visi, ko redzam, strādā kā kinožurnālā, bet no sētas otras puses uzsmaržo kafija. Neticami, bet fakts! Desmit metrus no sarkanžvaigžņotās flīžu freskas ir riktīgākais hipsteru kofišops. Divdesmit piecu šķirņu meistarulu pudelītes, kafijas putas ar jūtīga baristas skumju garšu, ķīniešu valodā

tulkots Bukovskis un ļoti labs internets. Es gribu palikt.” Pirmais solis uz pārmaiņām var tikt sperts tūkstoš dažādos veidos, un Akmens ciemata pārmaiņu ceļš ir ieviest mūsdienīgus elementus un izmantot mūsdienu cilvēku valodu – kafiju.

Tas, kas likās visinteresantākais diviem ceļotājiem, kas nekad nebija bijuši Ķīnā, ir tas pats, kas arī man. Kurš ir tas princis, kas Akmens ciematam kājā uzvilka kristāla kurpīti? Pilnīgi droši teikt, ka VIŅŠ nav viens princis. Tā ir vesela “prinču komanda”. Šī arhitektu un dizaineru komanda tika ataicināta, lai pārveidotu ciematu un padarītu to par tādu, kam ir lielākas iespējas nākotnē. Dažreiz interese par kādu vietu nav tāpēc, ka “šeit ir tik skaisti”, un nav arī nekāda cita iemesla. Tas ir kādas īpašas sajūtas dēļ, kas jūtama šajā vietā un nav atrodamā nekur citur. Daži komandas dalībnieki ir no Šanhajas. Šī pilsēta ir Ķīnas jauniešu un ārzemnieku sapnis. Tās attīstība ir radījusi visuresošu iespēju gaisotni un stāvokli, kurā sapni par skaistu dzīvi var pārvērst realitātē. Iespēju ir vairāk, bet, no otras puses, ir arī ļoti daudz cilvēku, kuri vēlas šīs iespējas iegūt. Nākotnes vīzija ir šeit esošo cilvēku motivācija, taču vīzija viņu dzīvi ir pārvērtusi nemitīgā steigā. Mobilo tālrūni nevar izlaist no rokām 24 stundas. Visi cilvēki kļūst par tādiem, kurus var izsaukt jebkurā laikā, un jums jāierodas. Ja neieradīsieties jūs, ieradīsies kāds cits. Ja gribas stāvēt ar kājām uz zemes, tad pat nedomājiet apstāties šajā steigā. Laika nekad nav pietiekami daudz, un visus darbus nekad nevar padarīt. Šanhajā vientuļība un slodze ceļā uz sapņu realizēšanu iet līdzī visas dzīves garumā. Vienkārša dzīve un būšana saskaņā ar sevi ir divas no lietām, kas pārliecināja šo pārvērtību komandu. Nav obligāti jāseko kopējām tendencēm un vērtībām, nav jābūt tikai vienam mērķim – nopelnīt naudu, nopirkt automašīnu un māju. Daudz vērtīgāk ir tas, vai lietas, kuras darāt, dara jūs laimīgus. Sekojiet savai sirdij – ļaujiet tai būt par jūsu dzīves skolotāju.

Temperatūra bija pazeminājusies, un saule gatavojās doties uz zemeslodes otru pusi dāvāt savu siltumu. Filmēšana bija beigusies. Mūs uzaicināja uz vakariņām kādā no lauku mājām, ēst speciāli mums pagatavotos lauku mājas ēdienus, un lai no tālienes atbraukusi latviešu komanda apsēstos pie apaļā galda un izbaudītu vietējo iedzīvotāju viesmīlību. Parastais lauku mājas ēdiens ir sastopams visbiežāk, taču tas nekad neapnik. Cūkas ribiņas ar sautētām pupiņām, mājās gatavotas platas nūdeles ar mērci, spināti ar zemesriekstiem, zivju sautējums utt. Īsta garša, autentisks aromāts. Latvijā reti redzama veselās zivs gatavošana. Es paskaidroju, ka šī procesa nozīme ir saistīta ar ķīniešu parunu “ar galvu un asti” (有头有尾 you tou you wei), kas māca katru iesāktu darbu padarīt līdz galam un ielikt tajā visu sirdi. Latvijas komanda bija īpaši priecīga par tik krāšņu dienas nobeigumu.

Ja pasakām tic, tad tās piepildās

Man bija izdevība iepazīties ar “prinča komandas” dibinātāju Li Cjaņu. Viņš pastāstīja, ka sākotnēji komanda nodarbojās ar kultūras tūrisma plānošanu, projektu izstrādi un attīstības plānu veidošanu un bija realizējusi daudzus projektus Tiandzjiņā. 2014. gadā viņi saņēma Tiandzjiņas Dzjidžou rajona pašvaldības uzaicinājumu izpētīt, kā šeit veicināt tūrisma. Lai labāk izprastu dabas ainavu resursus šajā apgabalā, komanda apbraukāja visu Dzjidžou apgabalu. Komandas vadītājs Li Cjaņš sacīja, ka tajā laikā Tiandzjiņas rajona Jujanā apgabala pašvaldība pievērsa īpašu uzmanību viņu pētnieciskajam darbam. Pēc iepazīšanās ar komandas idejām viņi uzaicināja Li Cjaņu apskatīt Akmens ciematu Jujanā apgabalā. Sniegotajā sezonā komanda veica savu pirmo braucienu uz šī apgabala Sjdzjinju ciematu jeb Akmens ciematu.

Li Cjaņš bija pārsteigts. Viņš tiešām nedomāja, ka tik tradicionāls ciemats varētu būt tik tuvu. No pilsētas kalna pakājē līdz ciematam kalnā ir tikai piecu minūšu brauciens ar automašīnu. Vēl viens iemesls, kāpēc grupa ieinteresējās, ir tas, ka ciemats joprojām glabāja tradicionālā ciemata auru. Daudzi no ciemiem, kurus viņi bija redzējuši, pakāpeniski zaudēja savu oriģinālo veidolu, bet šī vieta ir saglabājusi tradicionālo lauksaimniecības kultūru, tajā pašā laikā tai ir arī ļoti atšķirīga dzīvojamo ēku arhitektūra un intriģējošas kultūras konotācijas. Tajā gadā tukšums Sjdzjinju ciematā bija kļuvis izteiktāks. Bija liels darbaspēka zudums, jo ar lauksaimniecību var uzturēt tikai sevi, taču nevar cerēt ar to nopelnīt naudu. Lauksaimniecība nevar atbalstīt šīs vietas attīstību, tāpēc tā bija neizbēgami nonākusi stagnācijā.

Pēc iepazīšanās ar situāciju Akmens ciematā Li Cjaņš no sirds ar to aizrāvās. Viņam radās kāda ideja, un viņš negribēja vienkārši pabeigt darbu, izveidojot plānu, un steigties pie nākamā projekta. Viņš gribēja nākt klajā ar kompleksu risinājumu un vēlējās padarīt Akmens ciematu atkal dzīvu. Neilgi pēc tam Li Cjaņa komanda sāka dzīvot Akmens ciematā un trīs mēnešus pavadīja, veicot pētījumus. Uzmanības centrā bija izprast ciemata sociālo vidi, katras ģimenes izglītību, kā arī izpētīt un reģistrēt ciemata ēkas un kalnu ciemata topogrāfiju. Akmens ciemats iedvesmoja komandu. Pēc izpētes tika konstatētas divas galvenās problēmas, kas jāatrisina pārveidošanas procesa laikā. Pirmkārt, kā aizsargāt ciemata unikālo kultūru un tradīcijas. Otrkārt, kā atdzīvināt lauksaimniecības nozari. Šiem diviem mērķiem tika veikts pētījums, un tika izveidots “Trīs gadu ricības plāns lauksaimniecības nozares aizsardzībai un rehabilitācijai Sjdzjinju tradicionālajā ciematā”. Trīs gadu plāns aptvēra vairāk nekā

Ciema izskats pirms pārveidošanas

60 uzdevumus. Li Cjaņa komanda redzēja, ka nākotnē šī vieta varētu sniegt atšķirīgu ēšanas, dzeršanas un izklaides pieredzi tūristiem. Tātad vajag tajā uzmanīgi iekļaut mūsdienīgus elementus, neietekmējot ciemata ainavu un vispārējo stāvokli, un izveidot modernizētu ciemata versiju, kas palīdzēs Dzjdzjū apgabala attīstībai. Plāns saņēma pašvaldības atbalstu, un 2015. gada maijā vairāki no komandas dalībniekiem pārcēlās uz Akmens ciematu. Iesākās Sjdzjinju trīs gadu pārveidošanas darbs.

Li Cjaņš sacīja, ka šis darbs bijis liels izaicinājums komandai. Agrāk viņi bija realizējuši daudz profesionālu plānošanas un projektēšanas darbu, bet tik visaptverošs lauku dizaina un atjaunošanas plāns bijis pirmo reizi. Viņi bija pārliecināti savā darbā, bet nācās saskarties ar problēmu, kā to pielāgot vietējai sabiedrībai, tāpēc bija jābūt uzmanīgiem, virzoties uz priekšu, kā šķērsojot upi, kājām taustot akmeņus, izpētot un īstenojot vienlaikus. Komandas darbs bija sadalīts divās daļās. Pirmais uzdevums bija darbs ar sabiedrību. Ciematā notiks pārmaiņas, un viņiem būs jāveic popularizēšanas darbs, lai ciema iedzīvotāji zinātu, kas notiek. Veicot lauku rajona pārbūves darbus, komanda saskārās arī ar daudziem pārpratumiem un šaubām. Process bija ļoti sarežģīts. Bija jāiegūst ciema iedzīvotāju uzticība. Ciemata iedzīvotāji nebija pārliecināti, vai komandas mērķis un tas, ko viņi vēlas darīt, nav tikai pasakas. Li Cjaņš sacīja, ka tajā laikā viņš jau bija 50 gadus vecs vīrietis, bet tomēr arī četras vai piecas

Ciemata izskats pirms pārveidošanas

reizes raudāja dēļ sajūtas, ka bija grūti atrast veidu, kā sadraudzēties un pierādīt, ka pārveidotāju komandai nav ļaunu nolūku. Ar uzticēšanos no cieminieku puses jaunas idejas un domāšanas veids varētu tikt pieņemti un varētu strādāt kopā, lai lauku tukšumā atkal iedvestu dzīvību. Komanda organizēja lekcijas ciema iedzīvotājiem un iepazīstināja ar lauku attīstības praktisko pusi. Vietējiem tika sniegtas zināšanas par to, kā pārdot lauksaimniecības produktus, kā padarīt lauku vidi skaistāku, kā izmantot vecās ciemata mājas, lai palielinātu to vērtību, un kā darboties lauku tūrisma jomā. Komandas iesāktās pārvērtības bija kā bērna audzināšana – kad “bērns” būs izaudzis, tad pašiem ciemata iedzīvotājiem būs jāiemācās to vadīt un neatgriezties sākuma punktā. Komanda smagi strādāja, lai palīdzētu ciema iedzīvotājiem mainīt savu domāšanās veidu un pieņemt metodes, kas ļautu ciematam sagaidīt labāku rītdienu.

Pamatlicējs. Liecinieks. Celtnieks

Nākamais jautājums bija lauku atdzīvīnāšanas darbs. Saskaņā ar pētījumiem Akmens ciemata popularitāte tajā laikā bija ļoti viduvēja. Pat

Valriekstu eļļa

komandu. Ja viņi agrāk bija sadarbojušies ar komandu ar aizdomām, tad mēnesi vēlāk Li Cjaņš sacīja, ka ciema iedzīvotāji redzēja pārmaiņu rezultātus un pilnībā atbrīvojās no savas raižu nastas. Mācoties no komandas, ciema iedzīvotāji sāka mainīties visi kopā. Ienākumi bija palielinājušies, un ciemats kļuvis skaistāks.

Akmens ciematā notiek daudz tematisku pasākumu. Lauku attīstību veicina tādas aktivitātes kā ciemata gadatirgi un tautas mūzikas koncerti. Ciemata vietējās mediju platformas ieviešana arī palīdz ziņot par ciemata attīstības aktualitātēm, visa gada garumā iepazīstinot ar vietējo kultūru, vietējo dzīvesveidu un gaidāmajiem notikumiem.

Ciematā nav daudz zemes, bet aug daudz valriekstu koku un prosa. Izveidojot lauksaimniecības produktu zīmolus un radot jaunu “kultūras iesaiņojumu”, lauksaimniecības produktu nākotne kļūst citādāka. Ciemata iedzīvotāji no pārveidotāju komandas uzzināja, kā gatavot valriekstu eļļu, un, ieraugot gatavo iesaiņoto produktu, nopūtās: “Izrādās, lauksaimniecības produktus var taisīt arī tā, un tikai tad tos var pārdot par labu cenu.” Savām acīm ieraugot pārmaiņu rezultātus, notika pagrieziena no nepieņemšanas uz pieņemšanu. Cilvēki tagad nopelna līdz pat apmēram 250 000 juaņām²¹ gadā. Tautā saka: “Mēs varam būt tikpat spēcīgi kā pilsētnieki!”

²¹ Apmēram 33 000 EUR.

Atmodinot ciemata dzīvotspēju, palielinājās arī komandas iesaistīšanās sajūta. Komanda no darba ieguva jaunu pieredzi un idejas, apkopoja mācību materiālus par lauku attīstību un devās uz daudziem ciematiem visā valstī, lai dalītos ar Akmens ciemata stāstu, kā arī mācītos no citiem ciematiem. Viņi veiksmīgi apvienoja tūrismu, ražošanu, mediju spēku, nabadzības mazināšanas stratēģiju un, balstoties uz lauku priekšrocībām, attīstīja uzņēmējdarbību. Akmens ciematam ir jauns attīstības ceļš, un ar šo pieredzi arī Li Cjaņa komanda sev ir pavērusi jaunus attīstības virzienus. Mūsdienās Akmens ciemats savā senatnīgajā vienkāršībā ir jauneklibas šarma pilns. Sjidzjinju ciemats ir kļuvis par Dzjidžou rajona paraugciematu. Trīs gadu laikā Dzjidžou apgabalā ir izveidojušās gandrīz 30–40 šī pārmaiņu projekta kopijas. Tam ir bijusi būtiska loma un pozitīva ietekme uz lauku tūrisma attīstību un atjaunošanu Dzjidžou apgabalā.

Katram ceļojumam ir sākums un ir beigas. Gribētos, lai ikviena ciemata stāsts būtu kā pasaka ar labām beigām.

Zeltaini kviešu viļņi vējā – Huaņdzuanas ciemats, Baodi rajons, Tiaņdzija

Laukos jūs varat piedzīvot daudzas lietas, ko pilsētā nekad agrāk neesat darījuši. Šīs sajūtas ir tik svaigas un aizraujošas, ka to varā nemaz nejut nogurumu. Kad biju maza meitene, tētis mani bieži ņēma līdzī uz darbu, lai parādītu, kāda ir pieauguša cilvēka dzīve. Tēta vaļasprieks visas dzīves garumā ir bijušas automašīnas. Mana vecmāmiņa gan neesot gribējusi, lai dēla darbs būtu saistīts ar automašīnām, bet vecmāmiņas iebildumi nevarēja ietekmēt viņa spēcīgo aizraušanos. Tētis kravas automašīnā ir apceļojis gandrīz visu Eiropu – no austrumiem līdz rietumiem un no ziemeļiem līdz dienvidiem. Laikā, kad viņš strādāja Latvijā, viņš ņēma mani līdzī reisos. Tā es kļuvi par tēta mazo palīgu un atklāju, cik ļoti man patīk lauki.

Tagad domāju, ka, ņemot mani līdzī uz darbu, tētis man pasniedza vislabāko dāvanu. Man patika braukt kopā ar viņu, jo mani fascinēja skaistās ainavas, ko varēju vērot pa ceļam. Sulīgi zaļa zāle šūpojas vējā, govīs nesteidzīgi ganās, tālumā redzamas ēkas un skursteņi, no kuriem lēni paceļas nelieli aplīši... Vienmēr, skatoties uz šo cilvēku un dabas mijiedarbību, es jutu, ka tas ir mans sapnis. Tā nu ir sanācis, ka jau kopš bērnības mani ir šī ipašā mīlestība pret laukiem. Iespējams, tāpēc, ka visu dzīvi līdz pat šim brīdim man reti ir bijusi iespēja pabūt laukos. Jo tālāk

no mums kaut kas atrodas, jo vairāk pēc tā ilgojamies... Es patiešām ļoti gribu iepazīties ar laukiem, vēlos, lai tie draudzējas un runā ar mani, klusi un sirsnīgi, izstāstot savu stāstu.

Ir karsta vasaras diena, spoži spīd saule, un Anželika ir gatava jauniem piedzīvojumiem

Iespēja klausīties lauku stāstus man radās darbā. Kādu dienu programmas “Hello Tianjin” lielā ģimene mani aizveda uz Huaņdzuanas ciematu Baodi rajonā, kas atrodas vairāk nekā 70 kilometru attālumā no Tiaņdzjiņas. Tur es nepiedzīvoju nesteidzību, toties izmēģināju roku lauku darbos.

Mūsdienās Ķīnā ikviens var sajūst, kā ēdiens uz pusdienu galda atspoguļo vispārējā dzīves limeņa uzlabošanos. Tas kļuvis daudzveidīgāks. Tomēr arī šajos laikos nemainīga paliek garša, ar kuru ķīniešu virtuvē viss ir sācies – tie ir rīsi. Man patīk nosaukums, ko viens mans draugs, restorāna saimnieks, ir devis vārītiem baltajiem rīsiem savā ēdienkartē – Bu Wang Chu Xin 不忘初心, kas burtiskā tulkojumā nozīmē “neaizmirstiet kādreizējo sirdi”. Baltie rīsi ķīniešiem ir kā kartupeļi un maize latviešiem. Taču kā izaug pats rīsu grauds? Tas ir darbs, kurš man šoreiz būs jāpiedzīvo – rīsu stādīšana.

Mana pirmā reakcija, kad ieraudzīju rīsa lauku, bija: “Šausmas! Kas noticis ar rīsu lauku? Vai šeit ilgi un stipri lijis? Vai šeit pārāk daudz laista? Kā tas gadījās, ka viss applūda?” Mans uztraukums laikam visiem likās ļoti piemīlīgs. Varēja redzēt, ka šī meitene nekad nav redzējusi ūdenī iestādītus rīsus. Kā teicis dižais Konfūcijs, patiesas zināšanas nozīmē apzināties savas neziņas plašumu. Es tiešām nezināju, ka eksistē ar ūdeni applūdināti lauki. Pēc speciālistu domām, šī rīsu stādīšanas tehnika vēsturiski tika ieviesta Ķīnas dienvidos un tad izplatījās uz ziemeļiem. Baodi rajons atrodas Tiaņdzjiņas dienvidaustrumos, Haihe upes baseinā. Iemesls, kāpēc šis rajons ir piemērots rīsu audzēšanai, ir tāds, ka upe šeit krustām šķērsām met daudzus līkumus, un te ir viens no trim Tiaņdzjiņas apgabala mitrākajiem rajoniem.

Te ir laba augsnes, klimata un ūdens kvalitāte. Mūsdienās šeit rīsu lauki aizņem vairāk nekā 300 000 mu²², tā ir galvenā lauksaimniecības kultūra šajā apgabalā. Tomēr, ja mēs rīsu laukā audzējam tikai rīsus, tā ir izšķērdība, un tas nav savienojams ar mūsdienu dzīves ritmu. Vietējie zemnieki ir drosmīgi pieņēmuši ideju par ekoloģisko priekšrocību izmantošanu un ieviesuši tā saukto komplekso audzēšanu. Tas nozīmē,

---

²² 1 mu = 0,06 ha.

ka turpat, kur aug rīsi, tagad tiek audzēti arī krabji, saldūdens zivis un garneles. Tas viss kopā ir kļuvis par sava veida “zelta āderi” zemniekiem, palīdz pārvarēt nabadzību un palielināt ienākumus.

Labi, ir pienācis laiks nolaisties uz zemes. Jūnijs ir rīsu stādu pārstādīšanas sezona. Rīsu pārstādīšanas eksperts Dzja Dziju, kurš bija mans pavadonis un iepazīstināja ar pārstādīšanas procesu, aizveda mani līdz vietai, kur mazie, zaļie stādiņi gatavojās izaugt par baltiem un apaļiem saldi smaržojošiem rīsa graudiem.

Uz redzēšanos, kurpes; sveiks, rīsa lauks

Šī ir jauka pieredze. Pēc apavu novilkšanas es saņēmu drosmi un spēru soli rīsa lauka ūdenī. Ūdens dziļums nebija vairāk kā līdz ceļgaliem. Tajā dienā saule sildīja ar īpašu entuziasmu, un, pat uzklājot vairākas kārtas saules aizsargkrēma, āda tomēr kļuva sarkana vienā acumirkli. Bet pēc tam, kad esi abām kājām iekāpis ūdens laukā, uztraukums par to pamazām aizmirstas. Gaisa temperatūra bija tuvu 40 grādiem, bet, tā kā pēdas atradās vēsā ūdenī, dabiski radās maldīga sajūta, ka tik karsti nemaz nav. Strādāt ir ļoti ērti un patīkami.

Ūdens lauka dūņas ir ļoti mīkstas. Ja vēlies stāvēt stingri, kājas jāliek viena priekšā, viena mazliet tālāk atpakaļ. Stāvot ūdens laukā, es dīdījos kā nemierīgs bērns. Uztraukums par apsārtumu vairs netraucēja, bet parādījās viena cita lieta, kas lika man nervozēt. Šī “mazā problēma” bija dēles. Lai izvairītos no to iespējamajiem “skūpstiem”, man, stādot rīsus, nācās gandrīz vai deļot.

Katrā rokā ir jāņem četri līdz pieci stādi. Stādus vertikāli ievieto dūņās ar kustību, kas atgādina vilcienus ar kaligrāfijas otu. Stādi ir jāievieto pēc iespējas seklāk, tad tie aug labāk. Visbeidzot ir jāpārliecinās, ka saknes ir pielipušas dubļiem un stādi neapgāzīsies, un tad var turpināt ievietot nākamos. Ievietotie stādi tiek sakārtoti rindā. Attālums starp tiem ir vienāds. Vēl nepabeidzot stādīt pat vienu rindu, jostasvietā un starp lāpstiņām parādījās sāpju sajūta. Iedomājieties, cik daudz cilvēku spēka un cik ilgs laiks ir vajadzīgs, lai apstādītu visus 300 000 mu!

Atceros, kā vidusskolas laikā manu vecāku draugi lūdza, lai mēs vasaras brīvlaikā viņiem palīdzētu pieskatīt nelielu zemes gabalu. Viņi arī ļāvums šajā laikā izmantot zemi. Zināms, ka daudziem latviešiem piepilsētā ir nelielas mājiņas ar zemes gabalu. Manā ģimenē mazdārziņa lomu vasarā pilda balkons. Mammai īpaši patik to pārveidot par sakņu dārzu. Bet šoreiz mammai tika daudz vairāk darbošanās iespēju. Visa zemes

Anželika rīsa laukos stāda rīsus

gabala platība nepārsniedza 100 kvadrātmetrus. Mamma nolēma vienā pusē audzēt gurķus, tomātus, ķirbjus, burkānus un šalotes sīpolus, bet otrā pusē iestādīt kartupeļus. Mans bērnības sapnis arī vidusskolas laikā nebija mainījies. Es joprojām gribēju strādāt lauku darbus, tāpēc vecākiem nemaz nevajadzēja mani spiest ar varu, lai es kopā ar viņiem stādītu dārzeņus, es brīvprātīgi pieteicos, lai iedala arī man kādu no darbiem. Tādā veidā es kļuvu atbildīga par visu kartupeļu stādīšanas procesu. Tētis paņēma no mājām radio. Mēs strādājam, klausoties mūziku. Ar lāpstu rokās es sagatavoju vairāk nekā 20 kvadrātmetru augsnes kartupeļu stādīšanai. Jau tie 20 kvadrātmetri lika man smagi strādāt visu cauru dienu, tāpēc, ieraugot rīsa laukus, kuriem nebija ne gala, ne malas, es iedomājos, cik grūti ir strādāt, no rīta līdz vakaram lokoties zem kvēlojošas saules stariem.

Pēc tam, kad pamēģina, saprot lietas labāk, un rodas priekšstats par to, cik grūts ir zemnieku darbs. Pirms dažiem gadiem Ķīnā bija populārs dokumentālo raidījumu cikls “A bite of China”²³, kurā bija stāsts, kas sniedza man plašāku priekšstatu par šo smago darbu. Ķīnas dienvidos

²³ Burt. “Kumoss Ķīnas”.

gadā ir viens mēnesis, ko ļoti gaida ciematu iedzīvotāji. Tajā laikā var nopelnīt, pārdodot kalnu sēnes. Zemnieku mērķis ir macutake sēne. Šīs “sēņu pasaules” dižsēnes uzturvērtība ir tikpat augsta kā tās cena (no 40 līdz pat 1800 EUR par 500 gramiem, atkarībā no kvalitātes). Taču pēc vienas sērijas noskatīšanās es sapratu, ka uzpircēju maksātā atlīdzība ļoti atšķiras no cenas, ko par šīm sēnēm maksā restorānu apmeklētāji. Šajā sērijā Juņnaņas provinces Šangri-la ciematā māte un meita priēžu un eikaliptu jauktajā mežā kopā meklē macutake sēnes. Tās sastopamas reti, un tas ietekmē sēņu tirgus cenu. Macutake ir kļuvušas ļoti vērtīgas. Sievietes dalijās savā pieredzē, pastāstot, ka parasti, lai atrastu vienu sēni, ir jānoiet apmēram kilometrs. Kad pienāk macutake lasīšanas sezona, ciemata iedzīvotāji jau pirms saullēkta steidzas iekšā meža dziļumā uz vietām, kur aug macutake. Vietas, kur tai patīk augt, atrodas 20 kilometru attālumā, kas ir jānoiet kājām. Kas pirmais atnāk, pirmais arī atrod, tāpēc nevar tērēt ne minūti laika. Taču ir ne tikai jāzina vietas, bet arī vajadzīga veiksmē, jo vērtīgākās augstākās kvalitātes macutake mēdz spēlēt paslēpes. Vislielākās un skaistākās sēnes slēpjas zem augsnes slāņa un gaida, kad tiks atrastas. Ar veiksmi vien tomēr nepietiek, jo šīs sēņu meklēšanas gaitas pārbauda arī ciemata ļaužu fizisko izturību. Kalnos nav ceļu, vienubrīd jākāpj uz augšu, pēc tam atkal uz leju un vienlaikus jākoncentrē uzmanība uz macutake atrašanu, tāpēc vecāka gadagājuma cilvēkiem var pat sareibt galva. Macutake pieprasījums ir daudz lielāks nekā agrāk, tāpēc ciemata iedzīvotāji labprāt uzņemas šo smago darbu, jo tas dod iespēju gūt diezgan labus ienākumus. Togad vidējā iepirkuma cena bija 80 juaņas²⁴ par 500 gramiem, un, ja piestrādā pie konservēšanas, lai atrisinātu uzglabāšanas jautājumu, tā pieauga līdz 700 juaņām. Macutake ir ļoti pieprasītas, bet atlīdzība par ieguldīto smago darbu tomēr nav nemaz tik liela, ja ņem vērā, ka, lai pabarotu ģimeni, tam pašam zemniekam par, piemēram, puskilogramu gaļas nāksies izdot apmēram 15 juaņas.

Ciemata iedzīvotāju ieguldītā darba un atalgojuma nesamērīguma jautājums neizgāja man no prāta. Rīsu audzēšanas eksperts Dzja Dziju, šķiet, pamanīja, par ko es domāju, un teica, ka lauki un lauksaimniecība tāpat kā jaunās tehnoloģijas visā pasaulē attīstās un modernizējas. Tas, ko mēs tikko izmēģinājām, ir pati primitīvākā rīsu stādu pārstādīšanas metode. Šobrīd daži rīsu audzēšanas soļi ir mehanizēti. Pēdējos gados Ķīnā galvenā lauku attīstības stratēģijas daļa ir ciematu iedzīvotāju darba intensitātes samazināšana un ražošanas efektivitātes un ienākumu palielināšana.

---

²⁴ Apmēram 10 EUR.

Ķīna ir lauksaimniecības lielvalsts, un protams, arī pēdējos gados Ķīna aktīvi strādā pie lauksaimniecības, lauku ciematu un lauku iedzīvotāju problēmu risināšanas. Ikviens ciemats piedzīvo reformas. Agrākos laikos ar to tika saprasta zemes nodošana, kas būtībā bija kolektivizācija un pilnīga lauksaimniecības pārveidošana. Pirms tam katra ģimene veidoja nelielu saimniecību, ikviens rūpējās par savu zemes pleķīti, un ar to pietika, lai justos droši. Mūsdienās arī pastāv tāds lauksaimniecības veids, bet apvienošanās ir jauns lauku attīstības virziens.

Ko tad, ja vēlamies mainīt šo situāciju, atrisināt zemnieku ienākumu problēmas un panākt labākas attīstības iespējas? Kā lauksaimnieks, kurš spēj saražot tikai 50 kilogramus rīsu, var apmierināt uzņēmēja vajadzību pēc 200 kilogramiem? Apziņa par lauksaimniecības industrializāciju un mēroga palielināšanu kļūst arvien spēcīgāka. Jaunās attīstības tendences jāsaprot kā iespēja gūt labumu, taču, kad vienkāršie ciemata iedzīvotāji dzirdēs vārdu “nodošana”, viņi baidīsies, ka savu zemi vairs neatgūs. Zemes nodošanas būtība Ķīnā mūsdienās ir tāda, ka īpašumā esošā zeme tiek nodota nomā nepazīstamu cilvēku komandai, lai tā tur strādātu. Tam ir daudz priekšrocību. Pirmkārt, iznomātā zeme zemniekiem dod stabilus ienākumus. Otrkārt, ieņēmumi no zemē izaudzētās un pārdotās ražas var dot papildu ienākumus. Treškārt, zemnieki joprojām var strādāt šīs komandas labā uz savas zemes un saņemt par to atalgojumu. Sabiedrība attīstās, un mūsu uzskati un vajadzības mainās. Vajadzīgs laiks, lai pielāgotos, pieņemtu un justos droši.

Sākumā notiek zemes nodošana nomā, pēc tam seko tehnoloģiju ieviešana, lai tās aizstātu cilvēku darbu. Mūsdienīgā rīsu audzēšana parāda izmaiņas laukos, kas liek brīnīties. Valdības līmenī ir izveidots plāns tam, lai lauksaimniecība kļūtu spēcīgāka, lauku apvidi skaistāki un zemnieki – bagātāki.

Rīsa lauki neapšaubāmi ir kļuvuši par Tiaņdzjiņas apgabala Baodi rajona vizītkarti, tāpēc ir pienācis laiks nobaudīt šeit audzētos rīsus. Gaidot, kamēr maltīte būs gatava, var pavadīt laiku vietējās izklaidēs. Baodi rajona Huaņdzuanas ciems atrodas blakus Čaobai upei. Šeit galvenais ir rīsi, bet reģions ir slavens arī ar jūras jeb, precīzāk, upes veltēm, īpaši karpām. Pat ja izmanto visvienkāršāko gatavošanas metodi, tām būs ļoti maiga un pat saldēna garša. Šeit apmeklētāji var mēģināt paši ar rokām ķert zivis speciāli ierīkotajās karpu audzētavās. Tajā dienā man veicās. Atgriezies ar savu lomu un nu varēju mācīties gatavot lauku īpašo gardumu – mājas zivju ēdienu²⁵. Lauku virtuve ir mana izaicinājumu zona.

²⁵ Parasti ar to saprot sautētu zivi.

Kā rīkoties ar lielo dzelzs katlu²⁶, kā var izdarīt tā, lai treknā, skaistā zivs būtu apcepta līdz zeltainam spīdumam vienmērīgi no abām pusēm? Cik daudz garšvielu jāpieliek, lai zivs nepazaudētu dabisko aromātu? Visur ir grūtības. Lauku “plīts virsma” arī nav tāda pati kā mājās. Ar ciemata iedzīvotāju palīdzību iesāku gatavot karpu. Izmantojām visparastākās garšvielas, bet garša tomēr ir īpaša. Tāda, kura piemīt tikai laukiem. Šī īpašā garša rodas no malkas aromāta. Tā ir kā burvju nūjiņa, kas visiem katlā esošajiem produktiem piešķir unikālu garšu.

Beidzot mana zivs bija gatava, un rīsi arī sāka smaržot. Ciemata iedzīvotāji pagatavoja vēl arī omleti un svaigus dārzeņus. Tā pie galda mūsu rīsu audzēšanas un lauku dzīves iepazīšanas piedzīvojums tuvojas beigām.

Man liekas, ka vismaz Ķīnā daudzi jaunieši mūsdienās ir aizmirsuši, kā izskatās ēdienu sastāvdaļas, kamēr tās vēl nav pagatavotas, nemaz nerunājot par virtuves un virtuves piederumu izskatu. Ēdiena piegāde uz mājām daudzviet ir kļuvusi ļoti populāra, līdz ar to restorāna garša pamazām aizstāj mājas garšu. Pirms kāda laika runāju par ēdieniem ar labu draudzeni no Sičuaņas, kura pastāstīja, ka viņas ģimenē *huoguo*²⁷ piedevas arī cep paši, un garša ir pat labāka nekā restorānā. Pagājušajā gadā viņai vienreiz īpaši sagriebējies savas vecmāmiņas mājās gatavotos kimči (asos kāpostus) un viņa piezvanījusi vecmāmiņai, lai pajautātu, kā tos gatavot. Vecmāmiņa, pieradusi pie tā, ka jaunieši nevēlas paši gatavot ēdienu, nemaz nerunājot par tik sarežģītu procesu kā kimči gatavošana, viņai atbildējusi: “Kāpēc gan tu, esot Pekinā, tos vienkārši nenopērc?” Tomēr mana draudzene bija apņēmusies mācīties, jo māju garša nav nopērkama veikalā. Es arī sāku domāt tāpat. Vēl pirms ierašanās Ķīnā katru vasaru vēroju, kā mana mamma darbojas virtuvē, gatavojot zemeņu un ābolu ievārījumu. Kad nāca rudens, mamma bija aizņemta ar gurķu marinēšanu un dažādu citu gardumu gatavošanu, ko var izņemt no burkas un ēst ziemā. Iepriekš es pratu tikai ēst un teikt, ka šo gardumu gatavošanas process ir ļoti sarežģīts. Bet tas, ko redzu tagad, ir tas, ka mēs pamazām zaudējam mājas ēdiena garšu un līdz ar to zaudējam arī vienu no vietējām tradīcijām. Interneta attīstība ļauj man vēl vairāk novērtēt to garšu, kuru nevar nokopēt. Tagad internetā var nopirkt jebko. Lai atvestu saviem ķīniešu draugiem kaut ko no savas dzimtās pilsētas, ir jādoma ilgi, lai nāktu prātā kaut kas, ko nevar iegādāties internetā. Vienu gadu,

²⁶ Ķīnā tam tradicionāli izmanto lielu dzelzs katlu. Gatavošana notiek ārā uz uguns.

²⁷ Angliski “hot pot” (karstais katls). Ķīnā populāra ēšanas tradīcija. Galda vidū uz uguns liek katlu, kurā iekšā ir vai nu ūdens ar vienkāršām garšvielām, vai sēņu zupa vai kādas asākas garšvielas. Uz galda liek gaļu, dārzeņus, zaļumus, citus produktus, un katrs no ēdājiem liek katlā kaut ko pēc savas izvēles. Ēdienu gatavo un ēd vienlaicīgi.

esot mājās Latvijā, nolēmu kopā ar mammu iemācīties gatavot ābolu ievārījumu, lai pārsteigtu ķīniešu draugus ar garšu, kuru nekur citur nevar dabūt. Izvēlējos ābolus, jo Ķīnā ābolu garša simbolizē mieru. Ielikām ievārījumu caurspīdīgā stikla burciņā, lai var redzēt, cik skaists ir pašu rokām gatavots zeltains ābolu ievārījums. Tas ir tiešām kaut kas no sirds. Mazie ābolu gabaliņi nes līdzīgu manas ģimenes un Latvijas garšu.

Huajao ciemats²⁸ – neaizmirst savu izcelšanos

*Skaisti mākoņi
Klīst kopā ar vēju,
Apskaujot kalnus,
Apskaujot Huajao ciematu*

Ķīna ir plaša zeme, un tai ir tūkstošiem paveidu. Ainavas, kuras daba šeit ir radījusi, ir nepārspējami skaistas. Dažreiz, lidojot ar lidmašīnu, gadās šķērsot kalnu apvidus, kur reizēm var redzēt mazus, kalnu ielejās izkaisītus ciematiņus. Redzot šos kalnos paslēpušos ciematiņus, ļoti gribas zināt, kāda ir dzīve tajos. 2019. gada augustā man radās tāda iespēja. Saņēmu uzaicinājumu no CCTV starptautiskā kanāla raidījuma “Foreigners in China” (Ārzemnieki Ķīnā) nofilmēt stāstu par vietu, kuras liktenis tika pārrakstīts.

Nākamā pietura, Sjuefenšāna kalns

Ja lidojat no Pekinas, tad sākumā nonāksiet Huaihua, un pēc tam vēl divas vai trīs stundas būs jābrauc ar mašīnu. Var arī braukt ar ātrvilcienu līdz Huaihua un tad tāpat ar mašīnu līdz galapunktam, taču tas prasītu gandrīz visu dienu. Nakts apņēma kalnus un upes, ceļā parādījās arvien vairāk asu likumu, un bija sajūtams neliels spiediens ausīs. Programma manā telefonā rādīja, ka augstums ir pārsniedzis 1000 metrus virs jūras līmeņa. Vienpadsmitos vakarā mēs beidzot nonācām uz Hunaņas provinces lielākās kalnu grēdas – Sjuefenšāna kalnu līdzenumā. Pēc izkāpšanas no mašīnas temperatūras atšķirība uzreiz lika saprast, ka šeit ir kalnu

---

²⁸ Huajao ir viena no Ķīnas etniskajām minoritātēm, un šis apdzīvotās vietas nosaukums burtiskā tulkojumā no ķīniešu valodas nozīmē ‘Huajao dzimtene’.

Anželika huajao tērpā. Filmešana

apvidus. Jau sen bija satumsis, un varēju tikai iztēloties no visām pusēm kalnu ieskautā ciemata vaibstus. Nāksies gaidīt līdz rītam.

Saule lēnītēm cēlās no kalnu malas. Pamodos sešos no rīta un, vēl pēdējās minūtes laiskojojoties gultā, acis nenovērsdama skatijos uz vēl neatvērtajiem aizkariem. Kāda gan ir ainava aiz loga? Uzvilku čības un ar abām rokām no vidus atvilku aizkarus. Istabā iespīdēja saule. Izejot uz balkona, pēkšņi ļoti gribējās ļaut acīm kā kamerai nofotografēt manā priekšā esošo skaistumu. Sajūta bija tāda, it kā es atrastos iekšā gleznā. Diemžēl pasaulē joprojām nav nevienas kameras, kas varētu nofotografēt ar tādu efektu, kā mēs patiešām redzam kādu vietu ar savām acīm. Kalni ir bezgalīgi, mežos šeit koki aug līdzās bambusiem, un šķiet, ka daba šeit ir atstājusi visu savu zaļās krāsas paleti – no tumšiem līdz gaiši zaļiem toņiem. Kalnu ainavu šeit papildina cilvēku un dabas kopīgais veidojums – terašu lauki. Beidzot es pati savām acīm ieraudzīju terašu laukus, kas pakāpeniski izvietoti viens virs otra.

Pirms dažiem gadiem Naņdzjinā, strādājot par vadītāju Džjansu provinces televīzijas raidījumā “Kopā priecājosies par Džjansu” (同乐江苏 Tong le jiang su), kur ārzemnieki dziedāja ķīniešu dziesmas, es izvēlējos dziedāt dziesmu, kuras nosaukums latviski skan apmēram šādi: “Kurš gan

Terašu lauki

nepateiks, ka dzimtais ciems ir visskaistākais”. Dziesmas vārdu trešajā rindiņā ir runa par terašu laukiem. Tajā laikā es varēju paļauties tikai uz fotogrāfijām, kuras sameklēju internetā, lai atrastu sajūtu un nodziedātu pareizo noskaņu. Bija jānotic, ka es patiešām esmu apmeklējusi terašu laukus. Pēc dažiem gadiem es ieraudzīju skaistās ainavas, ko toreiz biju redzējusi tikai attēlos. Ieraugot brīnumskaisto ainu reālajā dzīvē, es nevarēju noturēties, nenodziedot to dziesmu:

<i>Yi zuo zuo qing shan jin xiang lian</i>	<i>Zaļie kalni stiepjas viens aiz otra,</i>
<i>Yi duo duo bai yun rao shan jian</i>	<i>Baltie mākoņi vijas ap kalniem</i>
<i>Yi pian pian ti tian yi ceng ceng lv</i>	<i>Kārta virs kārtas, rīsu lauku terases zaļo,</i>
<i>Yi zhen zhen ge sheng sui feng chuan</i>	<i>Dziesmas skaņa lido ar vēju</i>
<i>Shui bu shuo an jia xiang hao</i>	<i>Kurš gan nepateiks, ka dzimtais ciems ir vislabākais.</i>

Tagad, ja es vēlreiz dziedātu šo dziesmu uz skatuves, es šo sajūtu varētu izdziedāt vēl labāk. Zaļie kalni, cukurvatei līdzīgie baltie mākoņi, un pakāpiens pēc pakāpiena stiepjošās zaļās lauku terases ir šeit dzīvojošo cilvēku bagātība. Mēģiniet aizvērt acis un ieklausīties mazo ūdenskritumu

un kukainišu radītājās skaņās. Šī ir dabas radītā šūpuļdziesma, dabas dotā gara nomierināšana, spriedzes noņemšana un garīgā dziedināšana.

Dziļi kalnos, kur slēpjas Huajao ciemats

Automašīna tuvojas mājām, kur notiks filmēšana. Šajā ciematā dzīvo jao mazākumtautības etniskais atzars – huajao, skaitā mazāk nekā 10 000 cilvēku. Jau drīz varēs sākt izjust viņu dzimtās vietas kultūru un tradīcijas. Ceļa malā mūsu komandu jau gaida vietējā meitene. Viņa ir ģērbusies tautastērpā. Īpaši pamanāma ir cepure – sarkanie un dzeltenie ornamentu, garās, uz augšu izliektās malas... Cepures aizmugurē karājas septiņu krāsu lentes. Pirmo reizi ar mums tiekoties, meitene kautrīgi smaida, mazliet mulst. Viņas vārds ir Liu Dianmei, un viņa ir jao vadoņa vedekla. Šajās dienās viņa būs mūsu komandas pavadone un iepazīstinās mūs ar šejienes ikdienas dzīvi.

Zinu, ka tagad jūsu uzmanība ir koncentrēta nevis uz šo meiteni, bet uz jao vadoņa titulu. Pirmo reizi dzirdot šo vārdu, visiem rodas jautājums – vai tad Ķīnā vēl ir ciltis? Ja jā, kāda ir jao vadoņa loma? Vadonis ir vadītājs, tad par ko viņš ir atbildīgs? Kad ierados jao vadoņa ģimenē, viss kļuva skaidrs. Sagaidot mūs pie mājas durvīm, jao vadonis bija ļoti pazemīgs. Arī apģērbs nemaz nebija tik grezns un dižciltīgs, kā es iedomājos. Man šķita, ka jao vadonis būs nedaudz iedomīgs, jo viņam ir tāds tituls. Bet nekā tāda nebija. Jao vadonis ir ciemata garīgais vadītājs, huajao kultūras mantinieks un sargātājs. Viņš iestājas par to, lai neviens neaizmirstu senās vērtības, tādēļ vietējie viņu bieži sauc par jao vadoni.

Jao valdnieka dzīvesvieta ir tipisks huajao mājoklis. Izteikti tipiska koka konstrukciju ēka. Īpaši jumts. Tā “mugurkaulam” ir vairākas simetriski paceltas daļas. Es domāju, ka tā ir vietējo iedzīvotāju optimisma izpausme. Dažas uz augšu paceltās malas ir kā smaidošas sejas, kas atgādina, ka katru dienu vajag iesākt ar smaidu. Laika apstākļi kalnos ir neparedzami, un es nejausi iedomājos par Londonu, kur jebkurā laikā var sākties stiprs lietus. Garastāvoklis arī var svārstīties līdzīgu debesu noskaņojumam. Bet neatkarīgi no tā, vai ir lietus vai saulains laiks, tas ir jā sagaida ar smaidu sejā.

Jao valdnieka māja ir uzcelta nesen. Tās īpašnieks neizvēlējās būvēt lielpilsētas stila daudzstāvu māju un nav licis šai mājai kļūt par modernāko visā ciematā. Padomājiet, ja cilvēki šeit vēlētos dzīties pakaļ modei, tad modei un kalniem varētu būt grūti harmoniski pastāvēt kopā. It kā divas dažādas pasaules būtu saliktas kopā. Dažas vietas ir piemērotas modernizācijai, bet dažām ir jā saglabā sava kultūra, jo tieši tā pauž tautas raksturu.

Filmēšanas laikā dzīvoju jao vadoņa mājās, un Liu Dianmei ļāva man apmesties savā istabā. Iekštelpu vide atšķiras no manis iztēlotās. Jā, cilvēki šeit dzīvo tālu no pilsētas, taču tas nenozīmē, ka viņu dzīve nav uzlabojusies. Es domāju, ka apstākļi šeit būs grūtāki, mēbeles būs vecākas, bet pēc ieiešanas mājā es atklāju, ka mēbeles šeit ir līdzīgas kā pilsētas dzīvoklī. Istabā bija arī liela aizslēgta lāde. Liu Dianmei man pastāstīja, ka šī ir lāde, kura vienmēr seko līdzī ikvienai huajao sievietei. Viņa lēnām atvēra to. Lādē bija glīti sakārtoti krāsaini tradicionālie kostīmi. Tur bija viņas kāzu tērps un ļoti, ļoti daudz tradicionālo priekšautu. Visi izšuvumi šajās drēbēs, katrs adatas dūriens, bija darināti viņas pašas rokām. Pēc izšuvuma pabeigšanas melnais audums bija kļuvis par baltiem diegiem izšūtu baltu audumu – sākotnējā melnā krāsa vispār nebija redzama. Tas ir īpašs huajao mazākumtautības izšūšanas veids – tjaohua. Huajao tautai nav rakstības, toties sievietēm tjaohua ir veids, kā pierakstīt dzīves notikumus un izteikt sevi. Tieši šie izšuvumi ir viņu dzīves “dienasgrāmata”. Es pieskāros šai mākslai ar pirkstu galiem un sajutu mazos krustiņus, kuri ir cieši savilkti kopā, veidojot pilnīgu zīmējumu. Tā ir neticama meistarība.

Ierodoties viņu izšūšanas darbnīcā, jūs neredzēsiet nevienu huajao sievieti, kura izšuj pēc attēla. Visa kompozīcija jau ir viņu galvā, un abas rokas ir atbildīgas tikai par “drukāšanu”. Šī tradicionālā meistarība ir apbrīnojama. Es brīnos par huajao sievietes atmiņu un spējām, jo es pat visu reizināšanas tabulu neatceros no galvas, nerunājot par sarežģītiem attēliem un šūšanas tehniku. Un tas vēl nav pats galvenais. Šai šūšanas tehnikai ir vēl viena īpatnība – izšūtajam rakstam jābūt simetriskam no abām pusēm! Jao vadonis sacīja, ka, aplūkojot huajao sievietes izšuvumu, varot pateikt, vai viņa būs laba sieva un saimniece. Agrāk tieši izšūšanas prasmes bija tas, kas ļāva vīrietim un viņa ģimenei izvēlēties līgavu. Tik augstas sarežģītības līmeņa prasme! Ja es būtu viena no huajao sievietēm, domāju, ka paliktu vientuļā līdz dzīves beigām.

Šeit sievietes jau no bērnības māca meitām izšūšanu. Arī māte pati palīdz gatavot pūru meitai vai izšuj dēlam kāzu tērpu. Liu Dianmei sacīja, ka pēc kļūšanas par sievu viņai tagad arī būs jāgatavo izšūtie tērpi nākamajai paaudzei. Tas tiek darīts no paaudzes paaudzē. Mūsdienās tjaohua izšūšanas tehnika ir iekļauta Ķīnas nemateriālās kultūras mantojuma sarakstā. Šī rokdarbu prasme sastopas ar tradīcijas turpināšanas problēmu. Jaunieši nav īpaši ieinteresēti apgūt šo prasmi. Liu Dianmei sacīja, ka šobrīd daudzi vairs neprot izšūt. Lai apprecētos, izvēlas vienkāršāku ceļu – nopirkt. Bet cena tādai huajao kāzu kleitai nav zema, jo pilna tērpa komplekta izšūšana prasa apmēram divus gadus. Lai iegādātos vienu tradicionālo priekšautu, jābūt

Huajao sievietes šuj tjaohua izšuvumus

gatavam atvadīties no apmēram 20 000 juaņām²⁹. Šī summa nav maza, un dažreiz jaunieši neiedomājas, ka ciemata iedzīvotājiem tā ir milzīga summa, un tā ir summa tikai par kleitu, neskaitot citus kāzu izdevumus. Huajao izšuvumi ir tikpat liela meistarība kā Latvijā, piemēram, Nicas tautastērpa vainags. Ja saskaita visus rokdarbus Liu Dianmei lādē, visi kopā tie varētu maksāt apmēram 200 000 juaņas³⁰. Bet vai tos tiešām var tik viegli pārdot? Izšūšana ar rokām prasa ilgu laiku, tāpēc cena ir augsta. Bet ikdienā mēs tādus izšuvumus lietojam ļoti reti. Ja tas nevar dot attiecīgus ienākumus un nākotnes iespējas, tas nevar kļūt par jauniešu sapni, tas arī ir galvenais iemesls, kāpēc jaunieši nevēlas veltīt tam savus spēkus.

Liu Dianmei vadībā arī es mēģināju apgūt tjaohua izšūšanas pamatus. Adata un diegs manās rokās sāka iet savu ceļu. Ļoti uzmanīgi, jo bija bailes aiziet nepareizā virzienā. Man šis ceļš bija tikpat grūts kā cilvēkiem pirms dažiem gadiem ceļš līdz šim ciematam. Tolaik, lai nonāktu Huajao, vajadzēja vairākas dienas. Liu Dianmei man pastāstīja par to laiku, kad notika viņas kāzas. Līgavainim un viņa pavadoņiem bija jādodas ceļā vienu dienu iepriekš, lai savlaicīgi parādītos līgavas priekšā. Pēc kāzām vajadzēja aizvest līgavu mājās, un tam vajadzēja vēl vienu dienu. Pēc divām dienām kāzas bija laimīgi noslēgušās.

²⁹ Apmēram 2600 EUR.

³⁰ Apmēram 26 000 EUR.

Atceros, kad mazgājām dārzeņus pagalmā, huajao vecmāmiņa, jao vadoņa māte, paņēmusi līdzi nelielu soliņu, pienāca pie mums, lai kopā mazgātu dārzeņus un papļāpātu. Viņa bija lieciniece Sjuefensņa kalna noslēgtās dzīves gadiem. Vaicāta, kur ir vistālākā vieta, kur vecmāmiņa bijusi, viņa atbildēja, ka tas ir Lunhui apgabals. Agrāk bija pieejami tikai kalnu ceļi, un, lai tur nokļūtu, vajadzēja vairākas dienas, bet tagad tas prasa mazāk nekā 30 minūtes ar mašīnu vai autobusu. Bet tik un tā tolaik attīstības iespējas bija ļoti ierobežotas, tāpēc daudzi jaunieši ir pārcēlušies uz dzīvi citur. Šī parādība sastopama ne tikai Sjuefensņa kalnu apgabala lauku rajonos. Arī Ķīnā ir pazīstams jēdziens “tukšā ligzda”, kad jaunieši pamet mājas un vecāki paliek vieni paši. Jauniešiem studējot, strādājot vai veidojot savu ģimeni citur, mājās tikšanās ar vecākiem kļūst krietni retākas. Runājot ar ģimeni pa telefonu, vecāki pasaka dažas pieklājības frāzes kā “nebrauc uz mājām, neraizējies, tētīm ar mammu klājas labi, dari vien savas lietas”. Bet zemteksts, protams, ir “mums tevis pietrūkst, kad tu atbrauksi pie mums, kaut vai uz vienu dienu vai dažām stundām?”. 60 % manu vidusskolas un universitātes biedru dzīvo citur, nevis dzimtajā vietā, arī ārzemēs. Daudzos gadījumos ģimene atbalsta tādu lēmumu, jo vecāki vienmēr vēlas, lai bērniem būtu labāka nākotne nekā pašiem. Ja priekšā ir laba iespēja, kāpēc gan nebraukt, lai īstenotu savus dzīves mērķus? Bet interesanti ir tas, ka tad, kad esam šķirti no savas ģimenes, mēs reti sazināties, kaut gan mūsdienu tehnoloģijas ir tik attīstītas.

Es esmu vienīgais bērns ģimenē. Mamma, tētis un vecmamma trijātā dzīvo kopā. Ja klājas labi, es varu atbraukt mājās trīs vai četras reizes gadā, ja esmu ļoti aizņemta, tad tikai reizi gadā. Kad studēju Ķīnā, arī ziemas brīvdienu laikā ne vienmēr varēju būt mājās. Brīvdienās man bija laiks doties mājās, bet nebija naudas biļetei turp un atpakaļ. Es ļoti vēlējos būt kopā ar vecākiem, jo ķīniešu Jaunā gada laikā universitātes pilsētiņa ir tukša. Esmu cilvēks, kam ļoti patīk būt vienatnē, bet tajā laikā man tomēr bija ļoti vientulīgi. Kopmītnē skatījos pa logu, kā ārvalstu un ķīniešu studenti, velkot koferus, dodas mājās. Man biļete ziemas brīvdienām bija pārāk dārga, jo Ķīnā garākās brīvdienas gadā ir arī laiks, kad ķīnieši aktīvi ceļo, un šis laiks kļūst par tūrisma sezonu. Tā kā uz Latviju nav tiešā reisa, biļetes cena turp un atpakaļ tāpat jau nav zema, un, runājot par ziemas brīvdienu biļeti, sekojot lielajam pieprasījumam, cena pieaug vēl vairāk, un beigās biļete maksā ļoti daudz. Iespēja studēt Ķīnā man arī bija tikai tādēļ, ka bija stipendija. Ikmēneša stipendija dzīves izdevumu segšanai bija pietiekama tikai tam, lai segtu ēšanas un dzīvošanas izmaksas, ikdienas pirmās nepieciešamības lietu un kādu lētāku apģērbu iegādi. Tāpēc par naudas krāšanu biļetei uz mājām vispār nebija runas. Reizes,

cik es pavadīju kopā ar savu ģimeni, var saskaitīt uz pirkstiem. Vienu gadu es realizēju mammas sapni un aizvedu viņu ceļojumā uz Ķīnas Sudžou pilsētu. Mēs jau sen nebijām redzējušās. Es nejauši paskatījos uz mammas matiem un ieraudzīju, ka viņa ir sākusi sirmot... Tādos brīžos nezini, kā pieņemt to, ka mamma un tētis pamazām kļūst vecāki. Kaut kādā ziņā manu ģimeni arī var uztvert kā “tukšās ligzdas” ģimeni. Tas droši vien nav labi, taču reizēm nav izvēles. Līdzīgi kā jauniešiem laukos, kuri ir spiesti pamest dzimtās mājas, lai atrastu darbu. Šis ir viens no iemesliem, kādēļ ir tik svarīgi attīstīt lauku reģionus, un par to ir arī Huajao ciemata stāsts.

Kultūra ir šīs zemes galvenā melodija

Tika atvērts ceļš, kas ved uz Sjuefenšana kalna dziļākajiem apgabaliem, un tas nozīmē jaunā huajao dzīves ritma ceļa atvēršanu. Autoceļa atvēršana ir veicinājusi tūrisma attīstību. Ceļotāji sāka braukt uz šejieni, lai baudītu vietējo kultūru. Tajā laikā mūsu komanda bija paspējusi uz vietējiem ikgadējiem grandiozajiem svētkiem “Tao liao gui”. Sākotnēji šie svētki bija veltīti tam, lai pieminētu grūtības, kuras huajao piedzīvoja agrākos laikos.³¹ Manuprāt, tagad festivāls ir huajao kultūras nesējs. Svētku norises vietā viss, ko var dzirdēt un redzēt apkārt, kam var pieskarties, ir huajao kultūra. Iepirkšanās un ēšana, pastaigājoties pa festivāla ielu, ir pirmais solis, lai sāktu baudīt svētku atmosfēru. Ejot pa ceļu uz Čunmudanas ciematu, skatu piesaista dažādi vietējie gardumi un suvenīri. Katrā festivālā notiek arī izrādes, kuras ir kā saīsināta huajao kultūrvēstures grāmata. Noteiktā laikā, staigājot pa festivāla ielu, nogaršojot vietējos ēdienus un izvēloties suvenīrus, jūs redzēsiet, ka huajao vīrieši un sievietes, tērpušies tradicionālajos kostīmos, paiet jums garām. Kad pienāks laiks, viņi dosies uz uzstāšanās vietu, sāks sist bungas, dejojot tautas dejas, aicinot visus nākt līdzī skatīties izrādi. Šoreiz šeit pulcējās tūristi no visas valsts. Sekojot huajao dejojājiem, mēs atnācām uz vietu, kur notiks priekšnesums. Skatītāju zāle ir meža apaugusī nogāze, un skatuve ir integrēta Čunmudanas vissenākajā pirmatnējā arhitektūrā, kas dod īpašu vizuālo efektu. Izrādes priekšnesumi, dejas un dziesmas stāstīja par vietējo kultūru – tjaohua šūšanas dejas, tautasdziesmas u. c.

Mūsdienās ceļošana nav vienkārša kādu vietu apmeklēšana. Tāds ceļošanas veids vairs nevar apmierināt ceļotāju sirdis. Šeit Sjuefenšana

---

³¹ Tao Liao Gui – burt. “tie, kuri izgāja cauri nelaimei”. Senos laikos šie svētki bija upurēšanas rituāls ar mērķi aizdzīt prom visas nelaimes. Mūsdienās tiek svinēts tas, ka tauta vēl joprojām eksistē.

kalnā ir gan aizraujošas stikla skatu platformas, gan jautrs vietējo tradīciju piedzīvojums kā “Laņ meņ dzju³²” viesu uzņemšanas ceremonija un ugunsкура vakari, gan arī ir karsto avotu baseini un iespaidīgi kalnu ceļi. Laņ meņ dzju ir paraža, kura man gan patīk, gan mazliet biedē. Huajao meitenes, stāvot pie tūrisma objektu ieejas, aptur viesus ar dziesmām un aicina katru izdzert vairākas bļodiņas ar rīsu degvīnu. Pie ieejas uz galda stāv porcelāna trauki, piepildīti ar pašdarītu huajao rīsu degvīnu un mājās gatavotu speķi. Saldais rīsu alkohols nav stiprs, tomēr jābūt uzmanīgiem. Pēc kādām trim vai četrām bļodiņām kādam kultūras piedzīvojums var beigties jau pie ieejas. Šeit pirmo reizi redzēju vēl vienu laņ meņ dzju variantu. Filmēšanas komanda un es bez jebkādam atrunām ātri paņēmām porcelāna bļodiņu un sākām dzert. Kurš gan varēja zināt, ka laikā, kad dzērām no sava trauciņa, viesmīlīgās huajao meitenes paņēma savas bļodiņas ar rīsu šņabi un no augšas lēja to trauciņā, no kura dzērām mēs. Pēdējais pašā augšā bija vesels alkohola trauks, no kura turpināja liet alkoholu. Man priekšā parādījās vesels kalns no porcelāna bļodiņām un kannas. Šāda veida rituālu sauc par “augsto kalnu ūdeņu plūsmu” (高山流水 gao shan liu shui). Biju agrāk dzirdējusi šo teicienu, bet šoreiz tā nozīmi iepazinu no jauna.

Kultūra ir šīs zemes galvenā melodija, savukārt tūrisms ir instruments, kas skandina šo melodiju un ļauj ceļotājiem to dzirdēt. Jaunie pārveidojumi infrastruktūrā ir cieši saistīti ar Sjuefēnšaņa kalna dabu. 2017. gada februārī tika uzsākta trošu ceļa izbūve. Trošu ceļš vedis no Huaihua ātrgaitas dzelzceļa stacijas uz Huajao kultūras rajonu, kas tūristiem sniegs jauna veida piedzīvojumu – gaisa ekskursiju. Nākotnē šeit būs arī liels slēpošanas komplekss. Runājot par ziemas sporta izklaidēm, es vienmēr domāju, ka Hunaņas provincē nav īstas ziemas un nav aukstuma, jo tie ir Ķīnas dienvidi. Kad mācījos Ķīnas ziemeļaustrumos, es domāju, ka visas vietas, kas atrodas uz dienvidiem no Pekinas, ir vietas, kur visi četri gadalaiki ir kā pavasaris. Bet, kad 2012. gadā es pirmo reizi devos uz Čanšu, pilsētu Hunaņas provincē, bija gandrīz decembris. Ļoti priecājos, jo iedomājos, ka varu atvadīties no biežām virsdrēbēm. Es neiedomājos vienu lietu. Hunaņas province atrodas Ķīnas dienvidos, bet mitrums tur ir daudz lielāks nekā ziemeļos. Varbūt temperatūra nav tik zema kā ziemeļaustrumos, bet aukstums Hunaņā ir tāds, kas nokļūst līdz pat kauliem. Šoreiz es arī kļūdains domāju, ka Sjuefēnšaņa kalnā nav ziemas. Bet, kad eksperts, kurš pētīja Sjuefēnšaņa kalnu, parādīja man savas fotografētās šī

---

³² Vietējais degvīns, ar kuru pēc tradīcijas pieņemts pie vērtiem sagaidīt viesus.

Dārzeņu mazgāšana kopā ar vecmāmiņu un Liu Dianmei

kalna skaistās sarmas ainavas un sniega ainas, es sapratu, ka šim kalnam ir četras sezonas, un ziema ir tā ledus un sniega veidotā pasaka.

Sjuefenšana kalns ir kļuvis par tūrisma objektu. Ciemats var dzīvot labāku dzīvi. Līdz ar vietējā tūrisma attīstību jauniešiem ir parādījusies iespēja strādāt šeit, nepametot savu dzimto vietu un vecākus. Šis ir darbs, kas var veicināt un popularizēt vietējo kultūru un dot stabilus ienākumus. “Tukšās ligzdas” parādībā, kas lika skumt vecākai paaudzei, arī ir notikušas iepriecinošas pārmaiņas.

Ciemata iedzīvotāju dzīvesstāsti arī ir kā skaistas ainavas. Atcerieties, es stāstīju par dārzeņu mazgāšanu kopā ar vecmāmiņu un Liu Dianmei? Šajā dienā gatavotie ēdieni bija īpaši bagātīgi, tādus parasti gatavo tikai tad, kad uzņem kādus svarīgus viesus. To starpā bija viens no īpašajiem ēdieniem, kas pēc izskata nav ļoti pievilcīgs, toties parādās uz galda tikai īpašu viesu uzņemšanas gadījumos. Tās ir mazas rupja maluma graudu bumbiņas, kas var būt ceptas vai tvaicētas. Krāsa, smarža un garša visiem ēdieniem ir vietējā, bagātīgā huajao īpašā stila pilna. Liu Dianmei sacīja, ka viesis, kas atnāks, ir mainījis Sjuefenšana kalna un huajao likteni. Viņa vārds ir Čeņs Limins. Viņš piedzima un uzauga vienā no Sjuefenšana kalna ciematiem. Pats nostājies stingri uz kājām, viņš nolēma atrast

finansējumu un sadarbības partnerus, lai kopā attīstītu Sjuefenšana kalna kultūras tūrismu, lai vietējie varētu dzīvot labāk.

Sjuefenšana kalnā ir notikušas lielas pārmaiņas, bet ar pārmaiņām tradicionālā tautas kultūra nepazūd. Čeņs Limins vēlas, lai ceļš uz mājām – gan tiešā, gan pārnestā nozīmē – kļūtu par ciemata ļaužu labklājības ceļu. Viņa stāsts man atgādina tjaohua izšūšanas tehniku. Kad apguvu visvienkāršākos soļus šajā tehnikā, Liu Dianmei man pateica, ka tjaohua izšūšanai ir viena svarīga detaļa. Nav svarīgi, kā izšuj, galvenais ir ar savu pēdējo dūrienu atgriezties pie paša sākuma. Dzīvē tas nozīmē – tiecoties pēc sapņiem, neaizmirst ceļu uz mājām. Tas ir tas, par ko stāsta tjaohua šūšanas māksla, tas ir tas, ko dara Čeņs Limins.

Vieta, kas sargā pirmās mīlestības garšu – Cjinšeņa Sičuāņas provincē

2020. gadā ir pagājuši 15 gadi, kopš sāku mācīties ķīniešu valodu. Esmu izstrādājusi vienkāršu metodi, kas palīdz uzlabot klausīšanās prasmi un valodas izjūtu – ieslēgt televizoru! Pildot mājasdarbus vai darot kādas ikdienišķas lietas, iesaku ieslēgt CCTV ziņu kanālu. Arī ķīniešu studenti, kuri mācās angļu valodu, mēdz dot priekšroku kanāliem angļu valodā, lai “vingrinātu” savas ausis. Lai arī esat aizņemti ar citām lietām, smadzenes ļaus atsevišķiem diktora teiktiem vārdiem un ziņām palikt prātā. Atceros, ka vienreiz ziņu saturs bija saistīts ar Ķīnas laukiem. Ekrānā bija redzams ļoti skaists āboliem pilns ābeļdārzs. Āboli kokos it kā priecīgi uzlūkoja savu iespējamo pircēju. Nākamā aina vairs nebija tik skaista. Vitamīnu pilnie āboli gaidīja lielā kaudzē ceļa malā līdzās zemniekiem. Diemžēl visu ražu nav iespējams pārdot tikai ar vecu cilvēku pašu spēkiem, stāvēt ceļa malā, kur cilvēki bieži brauc garām. Ļoti labi āboli, pievilcīga cena, taču tādu daudzumu nav iespējams pārdot... Jaunieši brauc prom no laukiem labākas dzīves meklējumos, bet vecākā paaudze, kas paliek laukos, nezina, kā izmantot internetu un datoru, lai šie āboli varētu nest viņiem cerību un pārticību.

Ding! Jūsu mīļākā garša jau ir internetā

2019. gada janvārī devos uz Sičuāņas provinci. Apmeklējot jaunu vietu, protams, gribas uzzināt, ar ko šī vieta ir ievērojama. Sičuāņas province, manuprāt, ir kā skaista “spicā” meitene, jo tā ir slavēta ar saviem asajiem

un karstajiem ēdieniem. Sičuanaņas virtuves galvenā krāsa ir sarkanā, un pipari ir kā “sega” ēdienam, kas atrodas uz šķīvja. Liels piparu daudzums ēdienā ir saistīts ar vietējo klimatu. Tie palīdz pasargāt ķermeni no aukstuma un mitruma, kā arī uzlabo asinsriti. Jau pirms došanās ceļā nešaubīgi izlēmu, ko atvest draugiem kā suvenīru – protams, sarkanos piparus. Domāju, ka tie ir Sičuanaņas provinces galvenā garša, taču sava ceļojuma laikā uzzināju, ka to var pārstāvēt ne tikai pipari.

Milzīgais “Airbus” 330 gatavojās izlidot no Pekinas uz Sičuanaņas provinces galvaspilsētu Čendu. Katru reizi, dodoties komandējumā, es informēju vecākus. Tētis parasti īpaši pievērš uzmanību manam lidojumam. Šoreiz viņš bija pārsteigts un sacīja: “Es redzēju lidojuma informāciju. Vai tiešām arī maršrutos starp Ķīnas pilsētām lido tāda paša izmēra lidmašīnas kā no Ķīnas uz ārzemēm? Vai tas tiešām ir A330, un, lidojot no Pekinas uz Čendu, tas ir pilns?!” Protams, Rīgas lidostā reti kad var redzēt tik lielu lidmašīnu, pat ja tas ir starptautisks lidojums. Aptverot šo atšķirību, manam tētim pamazām sāka rasties priekšstats, cik Ķīna ir liela. Viņš zina, ka Ķīnā lielākās ir daudz lielākas nekā Rīga, bet tagad viņš saprata, ka lielākās nav tikai Pekina, Šanhaja un Guandžou.

Lai nokļūtu līdz pasākuma norises vietai, pēc nolaišanās Čendu vajadzēja vēl pusotru stundu braukt ar mašīnu. Mūsu galamērķis bija Cjinšeņas apgabals Meišanaņas pilsētā. Ja nebūtu šī komandējuma, man varbūt nekad nerastos iespēja tur nokļūt.

Jūs droši vien nezināt neko par Cjinšeņu, bet, iespējams, esat dzirdējuši par dzejnieku Su Dunpo jeb Su Ši³³. Cjinšeņu bieži sauc par “Su Ši otro dzimteni”, un to mēdz dēvēt arī par Dienvidu Zīda ceļu. Šī teritorija kādreiz bijusi sens tirdzniecības ceļš un viens no savienojumu kanāliem ar ārpasauli. 2000. gadā Cjinšeņa kļuva arī par “Ķīniešu bambusu mākslas dzimteni”. Bambusu pišanas māksla šeit kļuva populāra pirms daudziem gadiem, un tagad tas ir viens no Cjinšeņas apgabala ekonomikas balstiem. Izstrādājumus pārdod Ķīnā, kā arī eksportē uz Eiropu un citiem reģioniem. Bet iemesls, kāpēc šoreiz ieradās Cjinšeņā, ir saistīts ar citu šim apgabalam raksturīgu produktu. Dodoties uz viesnīcu netālu no pasākuma norises vietas, es uz laternu stabiem pamanīju afišas, kas vēstīja, ka pasākuma tēma ir “Meišanaņas pavasara mandarīni – smarža, kas ceļo tūkstošiem jūdžu”. Cjinšeņa gatavojās otrajam Vēlo mandarīnu festivālam un devītajam Pengaņ³⁴ festivālam. Aha! Tātad Sičuanaņā ir ne tikai pipari, bet arī citas īpašas garšas!

³³ Su Dongpo jeb Su Shi-Su Ši (1037–1101), slavens dzejnieks.

³⁴ Peng Gan – apgabalam raksturīga mandarīnu šķirne.

Skulptūra

Automašīna pieveda mani pie viesnīcas. Savā numurā uz galda atradu nelielu dāvanu. Tas bija rītdienas pasākuma galvenais varonis – Pengan mandarīns. Pengan šķirnes mandarīni ir Cjinšeņas apgabala īpašais vietējais produkts. Pēc izskata tas ir līdzīgs Čoudžju (*Chou Ju*) šķirnei, ko mēdz saukt arī par neglīto mandarīnu. Vietējie iedzīvotāji saka, ka tā biezā, it kā saburzītā miza zem sevis slēpj tādu pašu saldumu kā pirmā mīlestība... Un šis auglis atrodas manā priekšā. Es noteikti nevaru palaist garām iespēju atcerēties pirmās mīlestības saldumu. Nomizoju mandarīnu, atdalīju augļa gabaliņus un... Ā... Liekas, ka es ēdot pat aizvēru acis. Mute bija pilna ar šī augļa saldo un sulīgo garšu. Tas nav pārspilējums, ka Cjinšeņas mandarīni ir “pirmās mīlestības augļi”. Bija tā, it kā es acumirkli būtu nonākusi pavasarī un mana pirmā mīlestība atzītos savās jūtās...

Šis īpašais mandarīns ir auglis ar stāstu. Izrādās, ka Pengan mandarīnu dzimtene – Cjinšeņa – bijusi vieta, kur savu pirmo mīlestību sastapis Sun dinastijas izcilais dzejnieks Su Dunpo. Viņa iemīļotā Vana Fu (*Wang Fu*) bijusi tieši no Cjinšeņas. Pēc vietējiem nostāstiem reiz, kad Su Dunpo un Van Fu strīdējušies, Su Dunpo nomizojis mandarīnu un sacījis: “Ke ke peng peng, gan zhi ru yi”, kam latviešu valodā atbilst teiciens “Kas mīlējas, tas ķīvējas”. Vēlāk Cjinšeņas mandarīns savu nosaukumu ieguvis

Ar jaukumiņu rokās

tieši šī notikuma dēļ (ķīn. Peng – atdurties, Gan – saldums). Ar nepacietību gaidīju nākamās dienas pasākumu. Kā gan šis neglītais mandarīns no “pirmās mīlestības augļa” ir izaudzis līdz ražošanas ķēdei?

Festivāla atklāšanas ceremonija bija paredzēta no rīta. Mēs pabraucām garām lielai skulptūrai, kas bija izveidota par godu Cjinšēņas īpašajam mandarīnam – liels bambusa grozs pilns ar oranžiem augļiem, daži it kā izripojuši ārā no tā, gatavi atstāt savu dzimto pilsētu, lai nestu savu smaržu uz tālākām vietām. Kreisajā pusē bija vēl trīs bronzas statujas. Trīs sievietes – viena ar plecu grozu, otrā ar nēšiem un trešā ar lielu grozu rokās – bija salasījušas pilnus grozus ar augļiem un bija ceļā uz mājām. Atgādināšu, ka laiks, kad atrados Cjinšēnā, bija janvāris, kas ir laiks, kad sulīgie Pengan mandarinīni nāk gatavi. Tie nogatavojas vēlāk nekā citi augļi, lēnām uzkrāj sevī saules mīlestību un nobriest par sulīgiem spirdzinošiem, saldiem un barojošiem augļiem. To oranžā krāsa rada īpaši patīkamu noskaņu. Man vēl bija dažas minūtes laika. Pirms izešanas uz skatuves ātri nofotografējos ar šo mazo jaukumiņu rokā, un tad sāka skanēt atklāšanas dejas mūzika.

Šogad organizatori bija izvēlējušies piesaistīt vairāk sabiedrības spēku un uzaicinājuši pasākumā piedalīties vairākus populārus cilvēkus. Daži pazīstami dziedātāji dienu pirms atklāšanas ceremonijas devās uz Pengan

mandarīnu dārzu, lai tiešraidē iepazīstinātu skatītājus ar šo augli, nogaršotu to, kā arī pastāstītu par apgabala tūrisma iespējām. Tiešraides laikā daži augļkopji atklāja, ka ar Pengan mandarinu audzēšanu nodarbojas jau 30 gadus un pēdējos gados attīstības temps ir audzis. Ja pirms dažiem gadiem vietējos augļkopības attīstības veicināšanas kooperatīvos darbojās tikai daži augļkopji, tagad spēkus apvienojuši jau vairāki simti. Daži augļkopji un vairāki ciema iedzīvotāji ir izveidojuši ģimenes saimniecības. Agrāk viņiem nekad neienāktu prātā, ka paša ikdienas darbi citiem cilvēkiem var sagādāt prieku. Agrāk viņi domāja, ka augļu novākšana nav nekas sevišķs, bet cilvēki, kuri parasti “tikai zina, kā ēst”, ēdot savām rokām novāktos augļus, jūta, ka augļu garša ir saldāka. Arvien vairāk ciema iedzīvotāju atver apmeklētājiem augļu dārzus, un tūristi tiek laipni gaidīti, lai atrastu sev tikamāko.

2019. gadā bija nostabilizējusies nabadzības mazināšanas sistēma Cjinšeņas iedzīvotājiem, kas ir cieši saistīta ar Pengan šķirnes mandarīniem. Pagāja vairāki gadi, kamēr tika panākts šodienas rezultāts. Par to uzzināju, kad pēc pasākuma šoferis veda mani uz lidostu. Ceļā vairāk nekā stundu runājām, un es sapratu, ka šoferis gandrīz bijis liecinieks tam, kā attīstījusies Cjinšeņas mandarīnu audzēšanas nozare. Izrādījās, ka šis vīrietis ir Pengan popularitātes veicināšanas uzņēmuma darbinieks, šoreiz atbildīgs par viesu sagaidīšanu un pavadīšanu. Klausoties viņa stāstītajā, vienlaikus internetā meklēju ar to saistīto informāciju, jo gribēju labāk izprast visu šo “mandarīnu lietu”.

Tagad, kad lauksaimniecības apakšnozaru struktūra ir kļuvusi daudzveidīga, no laukiem aizbraukušie jaunieši sāk domāt par atgriešanos un mēģināt izveidot kooperatīvus, lai izpētītu, kā lauksaimniecību sasaistīt ar mūsdienu tehnoloģijām, konkrēti – tirdzniecību internetā. Augļkopjiem, kuri visu dzīvi pavadījuši laukos, darbs ar datoru padodas tikpat grūti kā pilsētniekiem lauku darbi. Lai veiksmīgi attīstītu tirdzniecību internetā, vajag jauniešu spēkus. Tā viens puisis no Cjinšeņas apgabala izvēlējās atgriezties. Visu bērnību viņš bija pavadījis līdzās augļiem. Vecāki bija aizņēmti darbā, un, mācoties skolā, viņš nebija ieinteresēts lauksaimniecības darbos. Bet tagad, kad e-komercijas nozare sāka iznākt uzņēmējdarbības centrā, jaunieši atklāja, ka šī ir laba iespēja nopelnīt naudu. Daudzi sāka domāt, kā izmantot šo naudas pelnīšanas ceļu tieši savā dzimtajā vietā, un tā parādījās ideja attīstīt vislabāk pazīstamo garšu – Cjinšeņas mandarīnus. Paša sākumā audzētāju, kuri pievienojās šī puīša kooperatīvam, nebija daudz. Bija tikai četri vai pieci biedri. Jaunieši vēlējās izmantot plašo interneta vidi, lai paaugstinātu mandarīnu pārdošanas apjomus un lai arī interesenti no citām vietām Ķīnā varētu iegādāties šo “pirmās

mīlestības augļi”. Tad nāca pirmais pārbaudījums. Ja tiek saņemts liels pasūtījums, tā izpilde jābūt centralizētai, lai nodrošinātu augļu kvalitāti. Čjinšēnā Pengan mandarīnu audzēšana ir lauksaimnieku galvenā nodarbošanās, gandrīz visas saimniecības audzē un pārdod mandarīnus, taču metodes ir ļoti dažādas. Katrai saimniecībai ir savi selekcijas paradumi un stādīšanas metodes. Katrs saimnieks audzē augļus tā, kā ir pieradis to darīt, un vairākos gadījumos nepievērš pārāk daudz uzmanības augsnes izpētei un citiem svarīgiem faktoriem, kas tieši ietekmē augļu kvalitāti. Iepriekš augļu tirgotāji, kas ieradās laukos iepirkt Pengan mandarīnus, nezināja, ka tie ir Čjinšēnas apgabala īpašais lauksaimniecības produkts. Zemās atpazīstamības dēļ arī iepirkuma cena bija zema. Kooperatīvi vēlējas kopīgi virzīt mazumtirdzniecības attīstību un izveidot zīmolu vietējam lauksaimniecības produktam. Ir pilnīgi skaidrs, ka, visiem apvienojoties un strādājot kopā, var attīstīties labāk, bet, ko darīt, ja kooperatīva jauniešiem un ciema iedzīvotājiem rodas domstarpības? Augsnes, auglības un citiem rādītājiem ir jāatbilst noteiktiem standartiem, lai veiksmīgi reģistrētu savu produktu interneta veikalā un augļi būtu nopērkami. Jaunā ceļa sākotnējais nodoms ir ļoti labs – ir jācentralizē un jāapvieno dārza tipa pārvaldība, lai plānotu jaunu veidu, kā trūkuma skartajām mājāsaimniecībām izkļūt no nabadzības.

Pengan mandarīni – ceļš uz labāku nākotni

Šādu apņēmīgu cilvēku darbs ir padarījis Čjinšēnas mandarīnu par vietējo simbolu. Logotipa dizaina veidošana, iepakojuma uzlabošana, kvalitātes un tēla uzlabošana un citi uzdevumi tika veikti, lai pilnībā parādītu šo citrusaugļu šarmu un veicinātu augstas kvalitātes attīstību. Tas bija solis tuvāk jaunu biznesa kanālu un iespēju veiksmīgai uzsākšanai un izmantošanai. Tagad vietējo īpašību popularizēšana un kultūras simbola izplatīšana atkal bija jauna pārbaudījuma priekšā. Šoferis stāstīja, ka tad, kad apvienošanās un kvalitātes problēmas bija atrisinātas, bija jādome par svaiguma nodrošināšanās problēmu pārvaldīšanas laikā. Iepirkšanās tiešsaistē var ļaut apburošajai smaržai ļoti viegli aizlidot līdz pircējiem, kā arī palīdzēt realizēt Čjinšēnas apgabala cilvēku labklājības cerības, taču šeit vēl jātiek galā ar vienu “bet”. Laika apstākļi Ķīnas dienvidos, austrumos, ziemeļos un rietumos ir atšķirīgi, un attālums līdz piegādes vietai var būt ļoti liels. Jāatrisina laika apstākļu problēma. Kooperatīvs ir veicis daudz pētījumu un uzlabojis iesaiņojumu, paaugstinot mandarīnu noturību pret aukstumu. Vēl viens “bet” jautājums bija veiksmīgi atrisināts. Tālāk jādome par tiešsaistes iepirkšanās auditoriju. Tie ir galvenokārt jaunieši.

Produktu pārdošana ir tāda pati kā kāda ceļojuma pārdošana. Vienkārši iepazīstināt ar vietu un ko var redzēt, nav oriģināli. Ķīnas tirgū, kurā nekā netrūkst, jādoma, kā ieinteresēt patērētājus, lai viņiem vairs nerodas interese par citiem piedāvājumiem. Cjinšeņas apgabala iedzīvotāji izdomāja integrēt zīmola vēsturiskā personāža Su Dunpo stāstu un popularizēt “pirmā mīlestības augļa” konceptu.

2017. gadā, pienākot mandarīnu sezonai, Cjinšeņas apgabalam paveicās parakstīt stratēģiskās sadarbības līgumu ar “Jingdong” – plaši pazīstamu tiešsaistes iepirkšanās platformu. “Jingdong” palīdzēja “pirmās mīlestības auglim”, pilnveidoja e-komercijas loģistikas un izplatīšanas sistēmu, kas aptver Cjinšeņas apgabala ciematus, atvēra atsevišķu platformu, kā arī nodrošināja kursu programmu izpēti un attīstību, profesionālus lektoros un citu atbalstu liela mēroga e-komercijas apmācībai un apmaiņas semināriem Cjinšeņā. Vietējā pašvaldība arī sniedza atbalstu ražošanai, kas palīdzēja ieinteresēt jaunatni no šī apgabala atgriezties, lai strādātu savas dzimtas vietas nākotnei un kopīgai attīstībai.

Kad piebraucām pie lidostas, es joprojām domāju par “pirmās mīlestības augļa” stāstu. Es nezinu neko daudz par Peņgan mandarīna pagātnei, bet redzu tā šodienu. Pasākuma informācijā bija minēts, ka Peņgan mandarīns jau ir oficiāls Cjinšeņas zīmols. Tas ir ieguvis dažādus apbalvojumus, piemēram, “Ķīnas slavenie augļi”, “Sičuaņas slaveno zīmolu lauksaimniecības produkts”, “Zaļais sertifikāts” un citus līdzīgus goda nosaukumus. Šie augļi Cjinšeņai ir atnesuši turību.

Galvenais nepadoties ceļā uz mērķi, jo labāka rītdiena varbūt nepienāks tieši rīt, taču tā pienāks noteikti.

Vieta, kur pat gaiss ir piepildīts ar ķīniešu zāliņu smaržu

Savvaļas ziedu smarža, tauriņi rosās Anželika vēlreiz dodas uz laukiem

Mani radinieki ir izkaisīti pa dažādām pilsētām un valstīm, tāpēc bērniībā kopā ar vecākiem bieži devos viņus apciemot, braucot ar vilcienu. Gada gaidītākais ceļojums bija brauciens pie vectēva, jo līdz turienei bija jābrauc visilgāk. Vilciens, kas sastāvēja no vairāk nekā desmit vagoniem, brauca līdz Krievijai, cauri Baltkrievijai un Ukrainai, un bija vajadzīgas

divas dienas un divas nakts, lai nokļūtu vietā, kur tolaik dzīvoja mans vectēvs. Vilcienā visos vagonos bija tikai divas gultas vienā pusē (Ķīnā vilcienos ir trīs katrā pusē). Mana mīļākā vienmēr ir bijusi augšējā guļvieta. Ģimenes apstākļi nebija īpaši labi, tāpēc man bērnībā nebija pašai savas istabas. Braucot vilcienā pie radniekiem, varēju uz laiku iztēloties, ka šī augšējā guļvieta ir kā maza istabiņa, kas ir tikai mana. Vagons lēni šūpojās, es lasīju literatūras skolotājas uzdoto vasaras mājas darbu – vienu no pasaules pazīstamākajiem mīlas stāstiem “Romeo un Džuljeta” – un klausījos patīkamajā mūzikā, ko spēlēja vilciena riteņi, iespiežoties sliežu savienojumu vietās. Jutos ļoti omulīgi. Tiklīdz garais vilciens iebrauca pagriezienā, man gribējās paskatīties uz vilciena asti. Vecākiem nemanot, es pat varēju uzmanīgi izbāzt galvu ārā pa logu, lai redzētu, kā vilciena aste dzenas pakaļ lokomotivei, tā arī nekad nespēdama to noķert.

Kā gan tas, kas tagad šķiet tik garlaicīgi, toreiz varēja būt tik jautri?

Vilcienā satiekas cilvēki, kuriem ir kopīgs galamērķis, bet katram ir savs atšķirīgs noskaņojums. Kādam stacija kļūst par šķiršanās vietu, ko negribas tik ātri pamest, bet kādam citam gribētos vilcienam pielikt spārnus, lai tikai ātrāk nokļūtu galā... Kāds varbūt dodas ceļā, lai aizmirstu, un kāds – lai kaut ko atcerētos. Vilciena pasažieri uzsāk ceļu katrs ar savām ilgām. Neatkarīgi no tā, kas ir uz sirds, vilciena lēnīgums vienmēr liek cilvēkiem sajust laika rāmo tecējumu.

Laikmetā, kas dzenas pēc ātruma, vilcieni Ķīnā ir kļuvuši ļoti ātri. Ceļojums uz vietu, par kuru stāstīšu, notika 2019. gada oktobra vidū. Tajā laikā ātrgaitas dzelzceļš līdz manam galamērķim vēl nebija atklāts, tāpēc man radās iespēja braukt ar veco “zaļo”³⁵ vilcienu un ļauties nostalgijai. Iekāpšana bija Džjansji provinces Naņčanas pilsētas dzelzceļa stacijā. Apskatījos informāciju vilcienu kustības grafikā. Mans vilciens ar numuru Z386 brauca no Sanjas – pilsētas tālu dienvidos – uz Čančuņu – pilsētu tālu ziemeļos. Vilciens, kas savieno Ķīnas ziemeļus ar dienvidiem, mani vedīs uz Aņhui provinci. Ceļš ir tāls, un, kā savā bērnībā, priekšroku dodu augšējai guļvietai. Aina vagonā ir mainījusies – tagad gandrīz visiem pasažieriem rokās ir datori vai telefoni. Es rikojos tāpat. Paņēmu telefonu un datoru, lai apskatītos informāciju par ciematu, uz kuru devos, un veicu pierakstus. Septiņas stundas paskrēja kā viens mirklis. Vilciena apkalpes vadītājs ziņoja, ka vilciens drīz pienāks stacijā. “Bodžou stacija, Cao Cao dzimtā vieta,” noteica kāds pasažieris. Haņu dinastijas perioda beigās (mūsu ēras 3. gadsimta sākumā) šeit piedzima

³⁵ Ķīnā vecie “zaļie” vilcieni ir tādi paši kā vilcieni Latvijā.

nākamais Vei valsts dibinātājs Cao Cao, ievērojamais ārsts Hua Tuo, kā arī par Daodedzin autoru uzskatītais Lao Dzi. Tāds ir mana ceļojuma galapunkts.

Šī ir vieta, kur pat gaisā jūtama ķīniešu ārstniecības augu smarža. Braucot taksometrā, pamanīju, ka arī ielu nosaukumi atspoguļo vietējās īpatnības. Bodžou ir ķīniešu tradicionālās medicīnas līdzekļu izejvielu tirdzniecības galvaspilsēta un viena no Ķīnas četrām “zāļu galvaspilsētām”. Šis nosaukums vistiešākajā veidā ietekmē apkārtējo lauku ciematu attīstības virzienu. Arī tur kultivētie augi ir ar to saistīti, tāpēc es dodos uz laukiem, lai redzētu, kā šī vieta atšķiras no citām. Es atklāju, ka augu izcelsmes ārstniecisko līdzekļu ir ārkārtīgi daudz, nevis tikai apmēram desmit biežāk sastopamo. Gastrodija, uzpirkstītes sakne, cūknātre un daudzi citi man nepazīstami vārdi – tie visi ir ārstniecībā izmantojami augi. Starp ārstniecības līdzekļu nosaukumiem ieraudzīju arī daudzu pazīstamu augu un kukaiņšu nosaukumus, kaut gan nekad nebiju domājusi, ka šie virs zemes augošie, apakš zemes augošie, gandrīz vai visi radījumi mums zem kājām ir dārgumi ar ārstniecisku iedarbību. Nav pārspilēti apgalvot, ka ķīniešu augu izcelsmes zāļu ir tūkstošiem. Arī Bodžou pilsētas simbols – peonijai līdzīgais šaojao zieds – ir viens no tradicionālajiem ķīniešu ārstniecības augiem, un pilnīgi viss šis augš ir dārgums. Smalka un gracioza, šī ziedu skaistule ir līdzīga daiļai meitenei. Kuplie ziedlapu slāņi ir kā kleita. Tiklīdz pienāk siltās maija dienas, cilvēki par to atceras un ierodas Bodžou baudīt sarkanajā dūmakā ieskauto skatu. Šaojao ziedēšanas laikā visi nāk apbrīnot šos ziedus – dažreiz kautrīgus, dažreiz cēlus un elegantus, – tiem ir tūkstošiem veidu. Vietējie iedzīvotāji un cilvēki, kas nodarbojas ar ķīniešu medicīnu, zina, ka šaojao piemīt arī ārstnieciskas īpašības. Tas ir gan Bodžou pilsētas simbols, gan arī peļņas avots lauksaimniekiem.

Diemžēl es nepaspēju uz aromātisko šaojao ziedēšanas laiku un arī palaidu garām to ražas novākšanas prieku. Bija oktobra beigas, un, kad mašīna aizveda mani līdz Djaotai ciematam, kas bija mans galamērķis, ciemata krāsas izskatījās kā izbalējušas. Lauksaimniecības darbi bija beigušies, un lielākā daļa ziedu un augu rudenī bija novītuši, tomēr pa ceļam es redzēju vēl dažus baltus laukus. Tās bija sniegbaltas krizantēmas, kas ziedēja. Nespēju novērst skatu no to skaistuma. Iztēlojos, ka esmu iesprostota maģiskā ziedu jūrā. Nav pat nemaz jāiedomājas! Tas taču ir tik tuvu, tieši acu priekšā! Pat saule, kas bija paslēpusies mākoņos, man raidīja dažus siltus starus, it kā atbalstot manus centienus nepalaist garām iespēju pavadīt laiku kopā ar sirdi priecējošajām krizantēmām. Šo burvīgo ziedu aromāts ir tāds, it kā iekristu medus katlā. Es jutos arvien

priecīgāka. Mazie ziediņi raisīja atmiņas par bērnību, kad, tāpat kā citas meitenes, mēdzu pa vienai plūkt margrietiņu ziedlapiņas, meklējot atbildi uz savas sirds jautājumiem. Ķīnā meitenes to pašu dara ar krizantēmām. Tā ir tikai naiva bērnu spēle, tomēr ir patikami to atcerēties.

Dots devējam atdodas

Es gribēju ieiet rudens krizantēmu jūrā, taču tās bija stādītas ne tā kā lauksaimniecības kultūras, un starp tām bija izveidota taka. Zemnieces, kas vāca ziedus, teica, lai nebrienu iekšā, jo tā ir viegli sevi savainot. Var tikai nofotografēties lauka malā vai no vienas puses izplūkt ziedus, tāpat kā dara viņas, un ieiet laukā soli pa solim. Mēs sākām runāties un runājot kopīgi izplūcām kādu gabaliņu. Izrādījās, ka ziedu novākšana šeit ir papildu darbs, kas neietilpst tajos lauku darbos, kas tiek strādāti, lai nopelnītu iztiku. Šie ziedi tiek audzēti ārstniecības nolūkiem. Mana nelielā iesaistīšanās ziedu novākšanas darbā ļoti aizkustināja sievietes, jo viņas zināja, ka šis darbs nemaz nav viegls un iesācējiem tas ir liels izaicinājums. Pati plūksana nav grūta, bet ir ilgi jāstāv kājās. Dažreiz, virzoties uz lauka iekšieni, kājas sapinas krizantēmu saknēs, tāpēc jāpievērš uzmanība ceļam zem kājām. Pēc brīža sieviešu sejas bija pārklātas ar sviedru pilieniem. Tikai patiešām iesaistoties, varēju dziļi sajust, cik smags darbs ir šāda veida saskarsme ar ziediem. Zinu, ka tagad Ķīnas laukos ļoti trūkst darbaspēka un pilsētas universitāšu studentu apvienības bieži organizē “atgriešanās laukos” aktivitātes, lai palīdzētu lauku iedzīvotājiem darbā. Tāpēc neatkarīgi no tā, vai šeit arī ir tāda pati problēma, ja nav nekā cita darāma, es vēlos iesaistīties un palīdzēt. Plūcot ziedus, es nevarēju noturēties un uztaisīju nelielu vainagu. Atcerējos, ka bērnībā Latvijā mans pats pirmais vainags tika sapīts pie manas mājas durvīm. Tajā laikā es biju vēl ļoti maza un vecāki man atļāva spēlēties tikai tur, kur mani un manus draugus varēja redzēt no loga. Par laimi, zālienā, kur mēs spēlējāmies, auga daudz ziedu. Meitene, kas bija mazliet vecāka par mani, jau prata pīt vainagus, un viņai radās ideja iemācīt man tos veidot. Tagad domāju, ka, lai gan daudzus gadus neesmu to darījusi, katra kustība ir cieši iespiekusies atmiņā. Tā pavisam drīz bija gatavs elegants rudens krizantēmu vainadziņš. Uzliku to galvā, lai parādītu strādājošajām sievietēm. Viņas šķita mazliet izbrīnītas, jo viņām krizantēmas ir darbs, nevis izklaide vai rotājums. Turklāt šī bija pirmā reize, kad viņas satika kādu ārzemnieku, un viņas bija īpaši satrauktas un jutās mazliet neveikli. Vienai no sievietēm bija līdzī dēls, kuram drīz bija jādodas uz nodarbibu. Pirms aiziešanas viņš ļoti vēlējās nofotografēties kopā ar mani. Zēns, iedvesmas pilns,

vēlējās ar mani parunāt angļiski.³⁶ Es piekritu viņa lūgumam, jo varbūt foto ar mani – ārzemnieci – viņu motivēs būt nopietnākam un vairāk iesaistīties angļu valodas stundās. Pēc fotografēšanās es izņēmu ziedus no vainaga un ieliku maisā, jo katrs noplūktais zieds ir smagā darbā nopelnīta nauda, kuru nedrīkst izniekot. Pēc dažām stundām mēs tā bijām piepildījušas vairākus audekla maisus. Šī darba ienākumus nosaka savākto ziedu daudzums. Zemnieces man pastāstīja, ka dienā var savākt vairākus krizantēmu maisus, bet ziedi ir ļoti viegli pēc svara, tāpēc par vienas dienas darbu var nopelnīt apmēram 100 juaņas³⁷. Mana pirmā reakcija bija: “Tas taču ir lieliski! Brīdis kopā ar skaistiem ziediem var dot arī kādus ienākumus. Cik labi!” Bet jau nākamajā mirklī sajutos citādi. Pilsētā cenas ir augstas, un šī naudas summa ir līdzvērtīga trīs kafijas tasītēm Pekinā. Tomēr laukos tas nav maz. Es paskatījos uz sievietēm. Kaut arī viņu sejas klāja sviedri, viņas visu laiku smaidīja. Vai nav labi nopelnīt papildu naudu pēc tam, kad ir pabeigti ikdienas darbi saimniecībā?

Rosījos visu pēcpusdienu un gaidīju cilvēku, kurš man bija šeit jāsatiek. Viņa vārds ir Tuns Džihuns, viņš ilgu laiku dzīvojis Sudžou, kur nodarbojies ar ķīniešu tradicionālās medicīnas līdzekļu biznesu. Agrāk viņš tikai Jaunā gada dienā apciemoja savu dzimto vietu, bet tagad bieži atgriežas šeit, jo ir radušās jaunas lauku attīstības idejas, kuras viņš grib izpētīt. Sieva un vecākais dēls arī atrodas Sudžou, savukārt jaunākā meita šobrīd dzīvo pie vecvecākiem Djaotai ciematā. Džihuns ieradās kopā ar savu trīs gadus veco meitiņu Sihaņu un teica, ka varam aiziet un apskatīt viņa jauno biznesu. Mēs iegājām dārzā, kur viņa ģimene audzēja piparus, salātus un citus dārzeņus. Kreisajā pusē bija arī neliels dīķis. Pēkšņi pamanīju, ka uz zemes visur kustas kaut kas dzīvs augsnei līdzīgā krāsā. Visapkārt bija daudz, daudz krupju! Esmu redzējusi, kā krupji laukos pēc lietus izrāpjas ceļa malā, bet par to audzēšanu neko nezīnu. Kāds labums no krupjiem izveidotā “kūrorta” ar visu ēdamo un dzeramo? Kā tas viss ir saistīts ar Džihuna idejas realizēšanu, lai ciema iedzīvotāji varētu baudīt laimīgu dzīvi? Man prātā bija daudz jautājumu. Džihuna darbs ir saistīts ar ķīniešu ārstniecības līdzekļu izejvielām, tāpēc viņš vislabāk zina tirgus vajadzības. Pēdējā laikā ir audzis pieprasījums pēc dabiskos apstākļos audzētu krupju kaltētās ādas un ādas dziedzeru indes. Toksīni, kas veidojas krupja ādā un kārpju iekšienē, ķīniešu medicīnā ir ļoti vērtīgi. Tiem

---

³⁶ Ķīnā bērni, sastopoties ar ārzemniekiem, ļoti bieži cenšas runāt angļiski, pat ja prot tikai dažas frāzes. Angļu valodas apguve vispār tiek uzskatīta par ārkārtīgi svarīgu, un vecāki savu iespēju robežās to mēģina veicināt.

³⁷ Aptuveni 13 EUR.

ir pretsāpju, detoksicējoša un pietūkumu noņemoša iedarbība. Džihuns novērojis, ka to iepirkuma cenas ar katru gadu palielinās. Mūsdienās tas ir vērtīgs ārstniecības materiāls. Plašs izmantojums ārstniecībā un tirgus pieprasījums – tās ir lietas, uz ko Džihuns skatās. Neparastajai uzņēmējdarbības idejai ģimenes locekļi nav iebilduši. Sievastēvs un sievasmāte saprot, ka znotam vispirms jāiegulda, un zina, ka pastāv neveiksmes risks, taču viņi ir izvēlējušies to atbalstīt. Sievas vecāki daļu zemes atdevuši znata krupju fermai. Džihuns neesot gribējis, lai ciemata iedzīvotāji riskētu ar viņu kopā, un bijis gatavs pats “pārbaudīt ūdeni” ar apmēram 100 000 juaņām³⁸, ko varbūt nekad neatgūs. Viņš veltījis savu brīvo laiku tam, lai veiktu izpēti šajā jomā, un pēc neilgas apmācības sācis audzēt krupjus. Es domāju, ja pieprasījums ir tik liels, krupjus noteikti nav viegli izaudzēt. Lai arī Džihuns sacīja, ka krupja prasības pret vidi nav augstas, padomājiet, cik nedaudz vērtīgo šķidrumu var dot viens krupis, ja tikai pāris reizes nomaina ādu. Cik daudz to ir jāizaudzē, pirms kāds cilvēks vai medicīnas iestāde vēlēšies veikt pirkumu... Dzīvē ir vērts riskēt, un viņš izvēlējās mēģināt.

Pēc audzēšanas vietas apmeklējuma dodamies uz Džihuna sievas vecāku mājām. Gandrīz visu šo laiku Džihuns ir turējis savu meitu uz rokām.

– *Jūsu attiecības ar meitu ir tik labas!*

– *Nemaz nav. Es šoreiz atgriezos un jutu, ka meita mani isti neatceras.*

– *Kad jūs pēdējo reizi bijāt šeit?*

– *Apmēram pirms mēneša. Es jūtu, ka viņa skatās uz mani mazlietiņ kā uz nepazīstamu. Grūti to apzināties. Jūtos ļoti vainīgs.*

– *Kāpēc neņemat savu meitu līdzī uz Sudžou?*

– *Tagad mēs ar sievu abi esam ļoti aizņemti. Kad meitai būs jāiet skolā, tad vedīsim viņu uz Sudžou.*

Vīrietis, vīrs, tēvs. Kad visas šīs lomas uzliek vienam cilvēkam, viņam ir jāsaskaras ar lielu spiedienu un atbildību. Ar to, ar ko tagad Džihuns pelna naudu, var uzturēt ģimeni un attīstīties Sudžou, taču viņš zina, ka gados jauns darbaspēks vēlas doties uz pilsētu un dzimtajā ciematā paliek tikai veci cilvēki un bērni. Viņš visu laiku prāto, kā varētu izdarīt kaut ko savas dzimtas vietas labā un izmainīt esošo situāciju.

Tagad, pateicoties ķīniešu tradicionālās medicīnas līdzekļu tirdzniecības platformai, liels daudzums mājās audzētu ārstniecības augu, kurus

³⁸ Apmēram 12 tūkstoši eiro.

iepriekš nevarēja pārdot, beidzot var atrast savus pircējus. Es ieraudzīju, ka tas bija izejas ceļš, kas uzlabojis ciemata cilvēku dzīves kvalitāti. Tagad ciematā ir ne tikai vecas sarkano ķieģeļu mājas, bet arī divstāvu un trīsstāvu mājas, kuras tiek renovētas. Kad nopelna mazliet naudas, nedaudz izremontē, pēc tam atkal nopelna un turpina remontu. Džihuna brāļa ģimenes māja arī ir divstāvu ēka, kas tika renovēta 2006. gadā. Tolaik šī māja tika uzskatīta par vienu no pirmajām šajā ciematā, kurā dzīvojošā ģimene guvusi panākumus biznesā. Visa ģimene laipni sagaidīja mani viesistabā. Viņi galvenokārt runāja vietējā dialektā, un mūsu saziņa bija mazliet apgrūtināta, taču es sajutu ikviena sirsnību un laipnību. Pēc kāda brīža, redzot, ka es drebinoties sakrustoju rokas uz krūtīm, tika ātri pagatavota krizantēmu un godži ogu tēja. Šis ciemats atšķiras no laukiem ziemeļos – te nav apkures. Apģērbs man mugurā nebija īpaši silts, tāpēc, jo ilgāk sēdēju, jo vēsāk man kļuva. Džihuns sacīja, ka laukos apstākļi tagad ir kļuvuši daudz labāki, un parasti visās mājsaimniecībās ir sildītāji. Bet patiesībā šeit dzimušajiem cilvēkiem tas nemaz nav vajadzīgs, jo viņi pie šādiem apstākļiem ir pieraduši. Kamēr sildītājs vēl nebija ieslēgts, temperatūra istabā, man liekas, bija ap desmit grādiem, un es bez tā droši vien būtu pārvērtusies ledus gabalā... Ir pienācis laiks vakariņām, un es gatavoju ēdienu kopā ar visu ģimeni. Jau atkal sajūtu, ka esmu “Zaļu galvaspilsētā”. Gandrīz visi šeit zina, kā rūpēties par veselību. Par ķīniešu tradicionālās medicīnas līdzekļiem man iepriekš bija tikai viens iespaids – viss ir rūgts. Bet kāpēc es neiedomājos rūgtās zāles iemaisīt ēdienā! Tādā veidā var ēst veselībai labu ēdienu bez jebkāda rūgtuma un izbaudīt veselības garšu. Tajā vakarā es biju atbildīga par uzkodu un zupas pagatavošanu. Uz kodu galvenā varone bija kaķumētra, ko bieži izmanto kā rotājumu vai piedevu ēdieniem. Šoreiz visa šķīvja “skatuve” pilnībā piederēja tai. Man pārsteigums bija tas, ka šis augs ar maigajām lapiņām ir arī viens no ķīniešu medicīnā visbiežāk izmantotajiem augiem. Tā garša līdzinās piparmētrai. Es nemēdzu bieži darboties virtuvē, tāpēc, lai nerādītu haosu, mēs izvēlējāmies pagatavot vienkāršus aukstos kaķumētras salātus. No garšvielām ir jāpieliek klāt nedaudz sāls, cukura, sojas mērces un sezama eļļas. Kad es pieleju dažus sezama eļļas pilienus, saimniece saka, ka jālej vēl un vēl, un vēl mazlietiņ... Pietiks! Tā būs labi. Saprotu, ka šeit vietējiem iedzīvotājiem patīk pievienot vairāk sezama eļļas nekā citur. Viņiem patīk, kad sezama eļļas garša ir spēcīgāka. Kopīgā maltīte ļāva mums visiem labāk iepazīt vienu otru, un atmosfēra bija ļoti patīkama. Džihuna sievasmāte sēdēja man blakus kopā ar mazmeitu. Sihaņa gribēja būt man tuvāk, bet joprojām kautrējās, kad tuvojos viņai. Es izdomāju paspēlēt ar viņu spēli. Turēju rokā kartupeļu sloksni (*tudousi* – kartupeļu

ēdiens, ātri cepti kartupeļi plānās garās sloksnēs) un sacīju: “Paskaties, kartupeļu sloksnīte tev māj ar roku, viņa tev saka: “Es esmu kartupeļu sloksnīte, es esmu tik garšīga, vai tu gribi mani pagaršot?”” Sihaņa atvēra muti un ļāva man sevi pabarot. Viņa joprojām ar mani nerunāja, bet šī mazā spēlīte uzlaboja mūsu attiecības.

Tajā dienā uz vakariņām atnāca arī Džihuna draugs Huai Kai. Viņš ir pavārs Bodžou pilsētā un ārstnieciskā ēdiena gatavošanas speciālists. Huai Kai ir dzimis un audzis laukos, tāpat kā Džihuns. Viņš pastāstīja, ka agrāk ciemata iedzīvotāju apstākļi bija līdzīgi, kopumā diezgan nabadzīgi. 80 % ciemata iedzīvotāju šeit nodarbojās galvenokārt ar ārstniecības augu audzēšanu. Viņu ģimene arī nebija izņēmums. Viņš atcerējās, ka pēc skolas palīdzēja tēvam un mātei savākt dienas laikā saulē izžāvētos augus. Agrāk, ar to nodarbojoties, cilvēki nopelnīja naudu no pārstrādes maksām, un tas nebija daudz. Tagad apstākļi laukos pakāpeniski uzlabojas, ķīniešu ārstniecības līdzekļu cenas un peļņa no biznesa pieaug, tāpēc visi pamazām sāk dzīvot labāku dzīvi. Kad viņš bija bērns, bija daudz grūtāk. Viņa ģimene bija ļoti nabadzīga. Visi ēdieni, ko ēda, bija ļoti vienkārši un nenodrošināja pilnvērtīgu uzturu, kas nepieciešams augošam bērnam. Viņa māte varot pat saskaitīt, cik pavisam olu viņas dēls apēda, kamēr bija bērns.

Suņhujuaņas ciemats, kur piedzima un uzauga Huai Kai, tagad ir urbanizējies un pārvērties par priekšpilsētas rajonu. Reizēm viņš sarunā tikšanos ar bērnības draugiem, lai dotos uz Suņhujuaņas ciematu un parunātu par tiem laikiem, kad ciemats izskatījās citādi. Viņš pastāstīja, ka ziemā viņam un dažiem draugiem paticis slidot pa ciemata diķi, bet vasarā viņi devušies iekšā simtiem akru zīdkoku dārzā, lai ēstu zīdkoka augļus. Katru reizi viņi savāca ļoti daudz ogu, jo nekādu citu gardumu nebija. Šis saldaiss auglis aizstāja visas uzkodas un saldumus. Bērni visu laiku ēda zīdkoka ogas, līdz viņiem sākās deguna asiņošana³⁹. Pat zinot, ka tas notiks, viņi vienalga turpināja apmierināt šo tieksmi pēc garduma. Bērnībā viņš nezināja, ka zīdkoka augļiem ir ārstnieciska iedarbība un ka tās ir ķīniešu augu izcelsmes zāles ar barojošu iedarbību. Tagad, atceroties to, viņš domā, cik labi, ka šos augļus bērnībā ēda lielos daudzumos. Nepietiekamā uztura apstākļos tie noteikti palīdzēja. Sliktas ēšanas un ķermeņa vājuma problēmas izraisīja Huai Kai lielu interesi par veselību, par veselības uzlabošanu ar ēdiena palīdzību. Arī cīņas māksla kļuva par viņa interesi, jo viņš ļoti gribēja kļūt stiprāks, nekā bija. Bet runāsim par galveno – ēdienu. Bērnībā pavārs viņa acīs izskatījās kā vislaimīgākais

³⁹ Deguna asiņošana ir normāla organisma reakcija, ja apēsts pārāk daudz zīdkoka ogu, un Ķīnā cilvēki to parasti zina.

cilvēks pasaulē. Pavārs var pagāršot tik daudz dažādu ēdienu un var likt pavisam parastām sastāvdaļām izveidot kaut ko garšīgu. Vai tā nav laime? “Zaļu galvaspilsēta” ietekmēja arī viņa pavārmākslas ceļu. Viņš vēlējās pētīt un gatavot ēdienu ar augiem, kurus lieto ķīniešu medicīnā, un devās meklējumos dzimtajā ciematā, lai nepazaudētu vietējo kultūru un uzzinātu vietējās tautas receptes. Huai Kai iedziļinājās ķīniešu ārstnieciskās virtuves attīstībā un popularizēšanā. Viņš atcerējās, ka reiz, gatavojot ēdienu kopā ar pazīstamu šefpavāru Bodžou pilsētā, šefpavārs iemācīja viņam pagatavot Bodžou stila zivs galvu, kuru gatavoja laikos, kad valdīja Cao Cao. Pavārs bija iemācījies to no kāda veca vīra laukos, kad meklēja senas gatavošanas tradīcijas tautā. Huai Kai saka, ka neviens meistars negrib dalīties pilnīgi visā, ko zina, lai māceklis viņu nepārspētu. Viņa situācijā notika tas pats. Pavārs, pie kura mācījās Huai Kai, nepastāstīja galveno – kad likt klāt augus un cik lielai jābūt ugunij, kad gatavo. Šis mazās detaļas ļoti ietekmē ēdiena garšu. Huai Kai lūdzis šefpavāru viņu iepazīstināt ar veco vīru, kurš beidzot iemācījis viņu gatavot šo ēdienu. Viņš gribējis iegūt sīkāku informāciju, lai varētu padarīt Cao Cao zivs galvu autentiskāku un lai viesi, kuri pazīst šo ēdienu un zina, kā tam jāgaršo, teiktu – jā, tā ir garša, ko pazīstu. Huai Kai daudzas reizes devās ciemos uz vecā vīra māju, kopā ar viņu dzēra tēju, runāja par ēdieniem, bet neuzdrošinājās pajautāt to, ko visvairāk vēlējās uzzināt. Pagāja vairāki mēneši, un beidzot vecais vīrs, manīdams Huai Kai neatlaidību un nopietno attieksmi pret pavārmākslu, pats nolēma padalīties savās zināšanās par ēdieniem, kuru gatavošanā tiek izmantoti ķīniešu ārstniecības augi, tai skaitā Cao Cao stila zivs galvas gatavošanas noslēpumiem.

Man arvien vairāk gribējās uzzināt, kāda tad ir Cao Cao stila zivs galvas garša. Nospriedām, ka nākamajā dienā dosimies uz seno ciematu netālu no Bodžou pilsētas, nomakšķerēsim zivi upē un pēc tam turpat visprimitīvākajā veidā pagatavosim šo ēdienu. Sarunāts.

Nākamajā rītā kopā ar filmēšanas komandu ierados norādītajā vietā – mazā ciematiņā, kur dzīvoja tikai dažas ģimenes. Tā kā saimniecības darbi bija padarīti, ciemats likās mazliet pamests. Izgājām cauri nelielam mežiņam un nokļuvām upes krastā. Krastā ieraudzīju četras vai piecas laivas. Tās bija tipiskas zvejnieku laivas, kas šķīta dzīvības pilnas. Es neskatījos iekšā, bet ārpusē redzēju daudz sadzīvē lietojamu priekšmetu.

– *Vai uz šīm laivām kāds dzīvo?*

– *Jā, šīs laivas ir zvejnieku mājas.*

Vairākas garas koka laivas mierīgi atpūtās Neihe upes krastā zem pelēkajām debesīm. Mūsu ierašanās pārtrauca laivas sarga – sunīša – pēcpusdienas

snaudu. Viņš uzmanīgi vēroja katru mūsu kustību, ar to parādot, ka šī ir viņa saimnieka teritorija un šeit nevar darīt, kas ienāk prātā. Zvejas laiva bija diezgan pieticīga un šķita savā mūžā daudz piedzīvojuši.

Huai Kai pastāstīja, ka tagad tikai daļa vecākās paaudzes zvejnieku dzīvo uz laivām. Dzīvo tā, kā tas bija agrāk, viņiem nav īpašu vēlmju pēc materiāliem labumiem. Pirms dažiem gadiem Bodžou pašvaldība sāka pievērst uzmanību šai īpašajai iedzīvotāju grupai un mēģināja īstenot “zvejnieku pielāgošanas pilsētai politiku”. Lai arī dažiem zvejniekiem tagad ir dzīvoklis pilsētā, viņi lielāko dzīves daļu ir dzīvojuši uz laivas un viņiem joprojām ir grūti pierast pie dzīves uz “zemes”. Tāpat bija ar Saņšēndzi⁴⁰, ar kuru viņš mani iepazīstināja. Es kļūdains domāju, ka viņi ir radinieki, bet Huai Kai teica, ka visi šeit viņu sauc šādi, tāpēc arī es varu tā viņu saukt, pat ja mūsu starpā nav asinsradniecības. Saņšēndzi ir tipiska zvejniece, kurai ūdens ir ceļabiedrs un kura ik dienu cīnās ar vēju un viļņiem. Huai Kai stāstīja, ka tad, kad viņa vēl nebija precējusies, pirms gadu desmitiem, viņa varējusi izvēlēties citu dzīvi, daudz labāku nekā tagad. Ciematā viņa bijusi visskaistākā sieviete, taču viņa izvēlējusies apprecēties ar zvejnieku. Huai Kai uzskata, ka tas pilnībā parāda lauku cilvēku vienkāršo raksturu un vērtību sistēmu, kas tolaik noteica, ka ir svarīgi godāt dzimtas mantojumu un saglabāt nepārtrauktību, tāpēc cilvēkam ir jāpaliek savā dzimtajā vietā. Līdz pat šim brīdim viņa turpina dzīvot uz laivas, jo tā arī nav pieradusi pie dzīvokļa pilsētā. Saņšēndzi un viņas draugs būs tie, kuri vedīs mūs zvejojot uz upes. Saņšēndzi ir smalka, maza auguma sieviete, taču viņas airēšanas kustības ir ļoti spēcīgas un asas, līdzīgi kā sacīkšu airētājiem. Viņa savā īpašā veidā saprot laivu un sajūt, ko nozīmē tās katra vismazākā kustība. Kad nonācām vietā, kur vietējie parasti ķer zivis, Saņšēndzi draugs nostājās uz laivas malas un sagatavoja lielu zvejas tīklu. Tīkla mešana prasa iemaņas un pietiekamu fizisko spēku. Vīrietis dažas reizes pakratīja lielo tīklu, pirms to izmeta, pārklājot lielu upes ūdens platību. Patiesībā tas ir smags darbs, bet mums kā “tūristiem” tas likās ļoti skaisti un vīrišķīgi. Pirmoreiz izvelkot, lielajā tīklā bija tikai divas mazas zivtiņas. Režisors un operators, kuri atradās citā laivā, teica, ka viņi cer uzņemt vairāk tīkla tuvplānu, tāpēc lūdzām izmest to vairākas reizes. No vīrieša kustībām nebija noprotams, cik sver šis tīkls. Kad viņš izņēma no upes slapjo zvejas tīklu, es, pieturot to ar abām rokām, jutu, ka ir ļoti smagi, nemaz nerunājot par to, ka vajadzētu to izmest. Šajā procesā roku tehnika ir tikpat svarīga kā tas, ka jāstāv uz laivas malas. Ja stāvēt nav labs līdzsvars, tad, izmetot tīklu, var ļoti viegli

---

⁴⁰ San Shen Zi – trešā svaine jeb trešā jaunākā brāļa sieva.

Bodžou pilsēta uz Neihe upes

iekrist tam pakal. Zivi mēs diemžēl nenokērām, taču Saņšēndzi nolēma iedot mums vienu zivi, kuru bija nozvejojusi iepriekš.

To viņa izdarīja pēc ierašanās krastā un tad devās tālāk savās gaitās. Netālu bija veca sarkanu ķieģeļu māja. Diezgan liela, bet tajā dzīvoja tikai viens pavecs pāris. Mēs apjautājāmies, vai drikstam ierīkot “virtuvi” viņu pagalmā un, kad ēdiens būs gatavs, to ēst kopā ar viņiem. Vecie cilvēki bija ļoti pretimnākoši, tikai teica, lai pievēršam uzmanību drošībai un savācam savas lietas, kad pabeigsim. Huai Kai izveidoja nelielu “plīts virsmu” no ķieģeļiem un uzlika uz tās lielu katlu. Es tuvējā bīrzī savācu sausus zarus un lapas. Uguns iedegās, malka sāka sprakšķēt, un arī mans vēders ierunājās. Ēdiena sastāvdaļas bija ļoti vienkāršas. Huai Kai ātri sagrieza lociņus un ingveru. Es pamanīju rētu uz viņa rokas.

– Ja gribi kļūt par izcilu pavāru, ir jājūt eļļas karstums. Sākumā nedarbojos pārlicināti, tāpēc arī apdedzinājos.

Neskatieties uz pavāriem ar domu, ka viņi strādā apkalpojošajā nozarē – patiesībā tie ir meistari, kas stāv aiz garda ēdiena kulisēm. Kulinārijas mākslas apzīmējums ķīniešu valodā – “pengren” – sastāv

no “peng”, kas nozīmē ‘vārīšana’, un “ren”, kas nozīmē ‘vārīšana līdz gatavībai’. Ēdienu gatavošana agrāk nozīmēja sastāvdaļu gatavošanu līdz to gatavībai, bet mūsdienās tas vairs nav tik vienkārši. Pavārs, no cita skatupunkta, ir arī ārsts, jo Ķīnā ir teiciens, ka “slimība rodas no mutes”, tas ir, no apēstā, un šefpavārs ir atbildīgs par ēdienu, ko ēdam. Huai Kai ir vēl rūpīgāks – viņš izvēlas būt pavārs, kurš gatavošanā izmanto ķīniešu tradicionālās medicīnas gudrības. Viņam ne tikai jāzina, kādus ēdienus var pagatavot līdz pusei un kad pielikt garšvielas, lai ēdieni garšotu vislabāk, viņam arī jāsaprot ķīniešu ārstniecības augu raksturs un iedarbība, lai nodrošinātu, ka ēdiens palīdz, nevis rada veselības problēmas. Eļļas temperatūra ir īstā pēc tam, kad zaļie loki un ingvers ir mazliet apcepti un smaržīgi, tad var pieliet ūdeni. Kad ūdens ir gandrīz uzvārijis, var likt iekšā zivs galvu. Vāroties zupa pamazām kļūst balta, tad var pielikt ārstnieciskos augus. Šoreiz tie bija trīs veidu augi – gastrodija, fulin sēne, kokosveidīgā porija un daudzgadīgā zirdzene. Pēc tam pievieno nedaudz sāls un turpina vārīt uz lēnas uguns. Vārot zivi, nedrīkst steigties, jo, tikai lēni vārot, tā izdodas mīksta un garšīga. Vērojām, kā zupa katlā burbuļo, un ar bļodām rokās gaidījām brīdi, kad varēsim to nobaudīt.

Šis Ķīnas ciemats ir pirmais, kur esmu redzējusi saglabājušās veco laiku sarkano ķieģeļu mājas. Daži cilvēki joprojām dzīvo vecajās mājās, bet Bodžou apkārtnes lauku attīstība lēnām mainās. Huai Kai stāsta, ka valsts tagad veicina jaunatnes atgriešanos un atbalsta biznesa sākšanu laukos. Lauku tūrisms kļūst arvien populārāks. Viņa dzimtā vieta ir urbanizējusies, bet daži ciemati kļuvuši skaistāki. Jaunieši atgriezušies mājās un ķērušies pie sava biznesa uzsākšanas, veidojot augļu novākšanas dārzus, ķīniešu ārstniecības augu apskates dārzus, kā arī īpašus bērniem domātus dārzus, kur iespējams gan uzzināt, kā izaug dažādi augļi un dārzeņi, gan izmēģināt roku dažādos lauku darbos. Laukos atgriežas krāsainas dzīves sajūta.

Smaržīgā zivju zupa jau ir bļodā, un pirmā karote tiek līdz mutei... Siltums pēkšņi piepilda manu sirdi. Nav zivs smakas, tikai aromāts un svaigās zivs garša, kas liek mutē sarieties siekalām. Zivju zupa ir gards ēdiens, bet Huai Kai rokās tā ir arī kultūra, tā ir viņa dzimtas vietas garša.

Ja es nebūtu nopietna, manas acis negrimtu asarās

Nākamajā rītā kopā ar Džihunu devos uz ķīniešu tradicionālās medicīnas līdzekļu tirdzniecības centru. Izbraucām diezgan agri, jo tirdzniecības darījumu zelta laiks ir apmēram trīs pirmās rīta stundas. Tirdzniecības

centra lielums mani pārsteidza. Šajā 120 000 kvadrātmetru lielajā ēkā var ieraudzīt visdažādākos ārstniecības augus. Tur es arī uzzināju, ka šis centrs ir rezultāts vienam no vietējās pašvaldības projektiem, kura mērķis ir panākt, lai Bodžou vizītkarte būtu “Ķīnas medicīnas galvaspilsēta un veselības uzturēšanas pilsēta”. Manuprāt, šī platforma ir iespēja arī lauksaimniekiem. Uzņēmēji, kuri ierodas šeit iepirkties, iespējams, ar savu pirkumu var palīdzēt kādam lauksaimniekam uzlabot dzīves kvalitāti. Tirdzniecības centrā ir četri stāvi, un vidējā nelielas tirdzniecības vietas nomas maksa ir 3000 juaņas⁴¹ ceturksnī.

Nonācām pie Džihuna īrētās vietas, izlikām preces un bijām gatavi tirgoties. Var teikt, ka visi dienas svarīgākie darījumi šeit notiek no rīta. Es sev uzdevu uzdevumu – pārdot preces vismaz 300 juaņu vērtībā. Es jautāju Džihuna jaunākajam brālim, kuram bija 11 gadu pieredze šajā tirdzniecības jomā, vai ir kaut kas īpašs, ko var darīt, lai piesaistītu pircēju. Es kādu laiku vēroju un secināju, ka neviens šeit neskrien pakal klientiem un nemēģina ieteikt savas preces⁴². Džihuna jaunākais brālis sacīja, ka jāskatās, kam ir saraksts rokās – tie ir atnākuši šeit kaut ko iegādāties. Es ieraudzīju kādu vīrieti netālu no manis, kurš rokās turēja garu sarakstu. Es uzreiz pieskrēju pie viņa, stādījos priekšā un sāku stāstīt, ko mēs tirgojam. Jautāju, vai kaut kas no tā viņam ir nepieciešams. Šī kunga sarakstā patiešām bija ārstniecības augi, ko piedāvājam mēs. Es laipni aicināju klientu aiziet līdz mūsu stendam, lai novērtētu ārstniecības augu kvalitāti. Ja tā būs atbilstoša, tad varēsim noslēgt darījumu. Klients uzdeva Džihuna jaunākajam brālim dažus profesionālus jautājumus, paņēma rokās dažus ārstniecības augu gabaliņus, lai apskatītu, bija apmierināts un nolēma tos iegādāties. Notika mans pirmais darījums! Pārdevu ārstniecības augus pavisam 120 juaņu vērtībā. Turpināju sarunāties ar klientu, lai noskaidrotu, vai viņš negribētu iegādāties vēl kaut ko no mūsu piedāvātajām precēm. Bet klients man ļoti skaidri pateica: “Tas ir veids, kā jūs, meitenes, iepirkaties. Skaidrs, ka ir saraksts un ir skaidri rakstīts, kas jāpērk, bet, ieejot tirdzniecības centrā, jūs aizmirstaties, un jūs pērcat vairāk, nekā ir sarakstā. Pērcat daudz lietu, kam vispār nav nekāda sakara ar sarakstu, varat aizmirst par precī sarakstā, bet nekad neizmirstat nopirkt visu pārējo. Šeit šī metode nedarbojas. Cilvēki, kas šeit ierodas, precīzi zina, kas viņiem nepieciešams, un to, ko nevajag, pilnīgi noteikti nepirks.” Tā pirmais pircējs devās tālāk savos meklējumos, savukārt es pirmās veiksmes dēļ

⁴¹ Apmēram 370 EUR.

⁴² Skriešana pakal un savu preču piedāvāšana Ķīnā ir ierasta pārdošanas metode.

jutu, ka pārdot preces par vēl divsimt juaņām nebūs problēma. Taču bizness nav vienkārša lieta. Pakaļdzīšanās vairākiem citiem pircējiem neveicās tik gludi, jo nevienam no viņiem nebija vajadzīgs tas, ko pārdēvām mēs. Es nolēmu izmēģināt citu metodi un piesaistīt visus ar savu skanīgo balsi. Nodziedāju vairākas dziesmas un saņēmu aplausus no klātesošajiem, bet... jā, neviens neko nenopirka. Es paskatījos pulkstenī. Desmit pāri divpadsmitiem, daži pārdevēji jau bija sākuši novākt preces. Sāku uztraukties, jo nebiju izpildījusi savu uzdevumu.

– Džihun, vai mana dziedāšana lika visiem domāt, ka neesmu nopietni noskaņota tirdzniecībai un esmu šeit tikai tādēļ, lai izklaidētu apmeklētājus?

– Ir jāpieturas pie kādas vienas lietas – ja katru dienu ierodies, katru dienu dziedot pārdod preces, visi tevi atcerēsies, zinās, ka tieši to pārdod Anželika, un tā ir viņas balss. Jebkura lieta prasa laiku un izturību. Varbūt tavi ienākumi šodien ir nulle, tev būs zaudējumi, bet ir jāturpina. Jo kas zina, varbūt tieši rīt tu pārdosi preces par 10 000 juaņām vai vairāk. Laika gaitā radīsies pastāvīgie klienti un lēnām viss nostabilizēsies.

Jo vairāk es klausījos, kā Džihuns mierīgi dalījās savā pieredzē par to, kā ticis līdz šodienai, jo haotiskākas emocijas mani pārņēma, un tās savaldīt kļuva arvien grūtāk. Pa vaigiem man sāka ritēt asaras. Biznesā, it īpaši iesācējiem, vajag daudz spēka, lai pārdzīvotu uzņēmējdarbības kāpumus un kritumus. Neviens uzņēmums nekļūst veiksmīgs “uz sitiena”, un mēs nevaram zināt, kas pārdzīvots, lai nonāktu līdz šodienas veiksmei. Tikai laiks var atbildēt uz jautājumu, kad sapņi piepildīsies un vai tie piepildīsies. Tikai laiks atbildēs, vai pēc visiem kāpumiem un kritumiem tomēr turpināsi turēties pie sava sapņa vai padosies... Džihuns pamanīja manu drūmo noskaņojumu. Es zināju – viņš saprata, ka, kaut arī mums ir dažādi dzīves ceļi, mēs abi esam daudz strādājuši un abi esam piedzīvojuši neveiksmes. Viņš padalījās ar stāstu par to, ar kādām grūtībām saskaras viņa krupju bizness. Pagaidām tas nav bijis īpaši veiksmīgs. Laikā, kad viņš pirmo reizi gatavojās vērot, kā krupji pārdzīvos ziemas apstākļus, viņš sāka saskarties ar krupju masveida saslimšanu. Tāpat kā cilvēki saaukstējas, kad rudenī kļūst auksti. Slimība un ārstēšana var ietekmēt krupja ādas veselību un kārpiņu daudzumu, kā arī kvalitāti. Tikai rudenī viņš saprata, ka, ja krupjus būtu tikpat vienkārši audzēt kā kaķus un suņus, visi jau sen būtu bagāti. Pēc gandrīz gadu ilga darba krupju audzēšana vēl nedod it nekādu peļņu. Cilvēka iespējas ir ierobežotas – tikai tad, ja ir pamata darbs, var domāt par kāda blakus biznesa attīstīšanu. Tomēr

dienā ir tikai 24 stundas. Džihuna krupju bizness ir savā sākuma posmā. Laiks iemācīties krupju audzēšanu ir bijis ļoti īss – trīs dienu “intensīvais kurss”. Tāpēc viņa prasmes un pieredze balstās praksē. Tagad viņš nedomā par komandas veidošanu, jo pats grib izpētīt un redzēt, vai šī lieta ir iespējama, pretējā gadījumā izmaksas būs pārāk augstas. Pašlaik viņam darbā palīdz tikai sievas vecāki. Starp divām paaudzēm, kā jau bieži bērniem un vecākiem, gadās just “laika nobīdi”. Sievastēvs daudz palīdz rūpēties par krupjiem, bet dažreiz viņš rīkojas pēc sava prāta, domājot, ka zina, kā būs labāk. Rudens un ziemas sezonā krupju slimību biežums pārspēja skaitli, kuru bija paredzējis Džihuns. Nopūtīties viņš saka, ka ir bijusi doma padoties. Neatkarīgi no tā, vai izdosies panākt labu rezultātu vai nē, vismaz vietējie redz, ka viņš cenšas ne tikai sevis dēļ, bet arī visa ciemata labklājības vārdā.

Nedēļu ilgā viesošanās pie Džihuna drīz beidzās. Diena, kad es devos atpakaļ uz Pekinu, bija silta un saulaina. Pirms aizbraukšanas nolēmu veikt videozvanu mammai, lai iepazīstinātu viņu ar saviem jaunajiem draugiem. Mamma centīgi pateica visiem klātesošajiem dažus vārdus ķīniešu valodā, ko bija iemācījusies. Bija pienācis laiks atvadīties no šīs sirsnīgās ģimenes. Džihuna meita Sihaņa vēlējās pienākt tuvāk un kārtīgi atvadīties, taču nezināja, vai viņa to drīkstētu darīt, viņas sirdī bija pretrunas, un viņa nezināja, kā izteikt savu nevēlēšanos šķirties. Viņa gāja uz priekšu solīti pa solītim man pretī. Es gāju atmuguriski, mājot ar roku visai ģimenei, un visu laiku vēroju, ko dara Sihaņa. Redzot, ka viņa neapstājas, es pietupos un izstiepu rokas, lai parādītu, ka ļoti vēlos viņu apskaut. Es varēju sajust, ka šajās dienās, kaut gan mēs neesam daudz runājušās savā starpā, sirdī esam kļuvušas par labām draudzenēm. Sihaņa turpināja iet pa ceļa malu, joprojām ļoti atturīgi. Beigu beigās viņa pienāca man klāt, it kā baidīdamās skatīties tieši uz mani, nostājās man priekšā un ļāva man klusi viņu apskaut un kādu laiku tā kopā pastāvēt.

“Kad saucu kādu cilvēku par savu draugu, es ceru, ka varēšu viņu tā saukt visu mūžu. Šī nebija vienkārša raidījuma filmēšana, mums bija lemts kļūt par draugiem,” īsi pēc manas aizbraukšanas man atrakstīja Džihuns. Šis ceļojums tālu, tālu pārsniedza filmēšanas plānu. Mēs visi bijām iekšēji satuvinājušies. Šīs vietas patiesās sajūtas un pašpilnveidošanās gars aizkustināja visu filmēšanas komandu. Arī visparastākajiem cilvēkiem dzīvē ir savi spožuma mirkļi. Un, ja kaut ko dara ar pilnu atdevi, veiksmē noteikti atnāks. Džihun, nepadodies, tev viss izdosies. Lai veicas!

Laiks maina attālumu starp cilvēkiem. Pat ja attālums starp mums kļūst arvien lielāks, vismaz šis īsais laika sprīdis saglabās atmiņās kādreizējo tuvumu.

Viens ciemats uz mūžu

Lielpilsētā dzīves ritms ir ātrs un progresīvs – plašas iespējas, attīstīta infrastruktūra un daudzi citi iemesli vilina cilvēkus censties atrast savu vietu zem lielpilsētas saules. Savukārt ārpus lielpilsētas dzīves ritms ir lēnāks un mierīgāks, dabas ainavas silda sirdi, tomēr izaugsmes iespēju ir daudz mazāk. Nav jāstāsta daudz, ir skaidrs, ka pilsētas un ciemati atšķiras ekonomiskās un sociālās attīstības iespēju ziņā. Bet, ja agrāk Ķīnā cilvēki, kuri bija dzimuši un uzauguši laukos, vairumā gadījumu sekoja vecāku pēdās un turpināja saistīt dzīvi ar lauksaimniecību, tad tagad visi sapņo tikai par dzīvi pilsētā un redz sevi tikai tur. Laukos dzimušie saprot, ka viņu dzimtā vieta atšķiras no pilsētvides atmosfēras, tādēļ lauki, kuri mums liekas īpaši skaisti un brīvības pilni, viņu sirdī var arī nebūt tā laimīgākā vieta pasaulē. Arī lielākā daļa lauku bērnu vecāku uzskata universitāti un dzīvi pilsētā par vienīgo un vislabāko ceļu uz labāku nākotni. Bērniem ausīs visu laiku skan vecāku pamācība: “Mācies labi, citādi būs jāatgriežas strādāt laukos.”

2019. gada oktobrī vadīju Tiandzjiņas televīzijas raidījumu “Vīriešu pasaule”, un vienam no raidījuma viesiem bija līdzīga dzīves pieredze. Viņu sauca Liu Dačens, un viņš bija dzimis un audzis laukos Ķīnas ziemeļaustrumos. Tāpat kā daudzi lauku bērni, viņš nebija īpaši ieinteresēts zemkopībā un neredzēja savu nākotni laukos. Vecāki atbalstīja dēla vēlmi doties uz pilsētu, taču ģimenei nepatika tas, ar ko viņu dēls gribēja nodarboties. Intervijas laikā viņš pastāstīja, ka viņa bērnībā vēl nebija ne mobilo tālrunu, ne interneta, un tajā laikā labākais izklaides veids bija klausīties radio, audiokasetes un skatīties televizoru. Viņam īpaši patika dziedāt līdzī saviem elkiem un mēģināt atdarināt dziedātāju balsis. Ģimene redzēja, ka Dačenam patīk mūzika, taču viņu acīs mūzika bija tikai vaļasprieks, ar pamatdarbu tam nevarēja būt pilnīgi nekāda sakara. Vēlāk viņš devās uz arodskolu apgūt amatniecību, jo tā gribēja vecāki, tomēr, neskatoties uz to, ka vecākiem nepatika viņa aizraušanās ar dziedāšanu, viņš no sava sapņa neatvadījās. Vēlāk viņam radās iespēja noskaidrot, vai mūzika viņam ir tikai hobijs vai tomēr kaut kas vairāk. Tā šis jauniešs, pilns ar mīlestību pret mūziku, kļuva par 2010. gada Ķīnas Centrālās televīzijas talantu šova “Zvaigžņu avēnija” gada fināla uzvarētāju, kas pilnībā izmainīja viņa dzīvi.

Arī zemnieka krūtīs var pukstēt mākslinieka sirds

Liu Dačena dzīvesstāsts man lika saprast, ka viedokļi par bērnu audzināšanu pilsētā un laukos ir ļoti atšķirīgi.

2018. gada ziemā kāds draugs man ieteica piedalīties Ķīnas Centrālās televīzijas raidījumā “Lielās valsts lauku ceļš”. Tā ir programma, kurā cilvēki diskutē par tēmām, kas saistītas ar laukiem un lauksaimniecību. Režisors sazinājās ar mani un teica, ka šoreiz vēlētos uzaicināt mani dalīties ar savu viedokli par šo tēmu no ārzemnieka skatupunkta. Varēju brīvi izvēlēties, kuru pusi atbalstīt. Programmas tēma bija “Balets rīsu lauka malā”. Īsumā diskusijas jautājums bija šāds: vai jūs atbalstītu ideju, ka lauku bērniem varētu būt pieejama baleta apmācība? Bez vilcināšanās izklāstīju režisoram savu pozīciju. Manuprāt, bērna nākšana pasaulē nav viņa izvēle, un arī ģimene, kurā viņš piedzimst, nav viņa izvēle. Tad kāpēc gan lauku bērns, tikai tāpēc vien, ka viņš ir no laukiem, nevarētu apgūt baletu? Protams, vide un dzīves apstākļi nav tādi paši kā pilsētas bērniem, bet vai tāpēc viņi nedrīkst sapņot par mākslu? Mana attieksme bija skaidra, es izvēlējos atbalstīt. Ja bērnam ir vēlme un vecāki var atļauties, bērniem jādod iespēja.

Kad ierados studijā, līdz filmēšanas sākumam bija vēl divas stundas. Režisors iepazīstināja mani ar šīs programmas diskusijas jautājuma “galveno varoni”, Pekinas Deju akadēmijas Baleta nodaļas galveno sekretāru un pasniedzēju Guanū Ju. Viņu bija viegli atpazīt, bet ne jau tērpa dēļ. Tajā dienā viņš bija ģērbies ļoti vienkārši – tumši zils krekls un bikses, taču taisnā mugura, grācija un staltā stāja bija tas, kas ļāva pamanīt viņu starp citiem jau no ļoti liela attāluma. Pirms filmēšanas mēs mazliet parunājām un es pamazām sāku izprast situāciju.

2013. gadā Guanū Ju nodibināja mākslas izglītības projektu laukos “Balets rīsu lauka malā”. Hebei provinces Anšijņas apgabala Duanmucuņas ciematā, kur ir tikai ap 2000 iedzīvotāju, notiek bezmaksas nodarbības, kurās ciemata meitenēm māca dejot baletu. Daudziem bērniem tas ir palīdzējis veiksmīgi iestāties mākslas skolās. Tomēr elegantās Rietumu mākslas ienākšana laukos tiek gan slavēta, gan pelta. Man arvien vairāk un vairāk radās ziņkāre par to, kāda būs diskusijas dalībnieku un uzaicināto viesu attieksme pret šo jautājumu.

Šaubas radīja jautājums, vai tas tiešām ir nopietns projekts vai tikai “šova taisīšana”? Dažu cilvēku uztverē tā ir dīvaina rīcība un, pēc viņu domām, diezgan tālu no lauku bērnu reālajām vajadzībām. Diskusija bija asa.

Viens oponents, kas nodarbojas ar lauku bērnu izglītības problēmas jautājumu pētniecību, minēja, ka laukos ir daudz bērnu, kuru vecāki ir devušies strādāt uz pilsētām, bērni paliek ar vecvecākiem, tāpēc materiālais stāvoklis, kā arī citi no tā izrietošie jautājumi ir tas, kam pirmkārt jāpievērš īpaša uzmanība. Šis konkrētais oponents nesaprata, kāpēc šajā

situācijā Guaņs Ju nedomā par galveno vajadzību – pamatizglītību, bet izvēlas pasniegt baletu.

Šķita, ka visi asie iebildumi un oponentu neapmierinātība nekādi neietekmē Guaņa Ju garastāvokli. Viņš ik pa brīdim skatījās uz diskusijas pretiniekiem, ik pa brīdim klusi smaidīja. Es domāju, ka viņš jau ir pieradis dzīvot pa vidu starp atbalstītāju un kritiķu balsīm. Tiekme pēc labākas dzīves ir ne tikai pilsētas iedzīvotājiem, ticu, ka lauku bērniem ir pat vēl lielāka vēlēšanās mainīt savu likteni. Mēs noskatījāmies videoierakstu ar meitenēm, kuras lauku vidē dejoja baletu. Deja bija skaistuma izjūtas pārpilna, un lauku ainava radīja īpašu noskaņojumu. Man visvairāk patika tas, ka skolotājs neatteica bērniem viņu izcelsmes dēļ. Ķīnā uzskata, ka lauku bērniem nav lemts saistīt dzīvi ar mākslu, bet man radās iespaids, ka Guaņs Ju vēlas lauzt šo stereotipu. Atbalstošā puse neiesaistījās pretinieku trokšņainajos strīdos, bet mierīgi izteica savu viedokli, sakot, ka nevar visu laiku dzīvot pēc novecojušām idejām. Darīt labu ar to, ko proti, ir labāk, nekā vispār neko nedarīt. Daži cilvēki saka, ka bērni laukos arī ir Ķīnas nākotne un ka viņu labā būtu jādara tas un tas, bet tas viss paliek tikai runu līmenī. Turpretī Guaņs Ju sniedz bērniem to, ko pats prot vislabāk, vismaz tā var atbalstīt bērnus laukos, un varbūt tieši dejas māksla kļūs par viņu ceļu uz labāku rītdienu.

Vai tas, ko dara Guaņs Ju, ir nopietni? Es nospriedu, ka labāko atbildi uz šo jautājumu sniegs laiks. Pēc gada es atkal sazinājos ar Guaņu Ju, vēlējos uzzināt, kā viņam klājas. Toreiz filmēšanas laiks bija ierobežots, un var teikt, ka par to tēmu uzzināju tikai pamatinformāciju. Pēc ieraksta arī nebija laika parunāt vairāk, bet labi, ka apmainījāmies ar kontaktiem. Iepazīšanās ar Guaņu Ju man izvērtās par īstu atklājumu. Es uzzināju, ka manā draugu lokā ir arī šāds īpašs mīlošs pāris, kas vairākus gadus palīdz bērniem no laukiem. Skolotājs Guaņs Ju joprojām strādā Pekinas Deju akadēmijā. 2013. gada martā Hebei provinces Aņšjiņas apgabala Duančuņas ciematā uzsāktais projekts “Balets rīsu lauka malā” tagad ir jau iegājis istajās sliedēs. 2016. gada augustā viņa sievai Džanai Pinai gadījās aizbraukt uz Naduo ciematu un veikt lauka pētījumu. Ciemats atrodas Juņnaņas provincē, mazāk nekā divu kilometru attālumā no Ķīnas robežas. Tas ir kalnains un ainavisks mazs ciemats, kur galvenokārt dzīvo ji (*yi*) mazākumtautība. Izpētes gaitā Džana Pina atklāja, ka Naduo ciemats, kas atrodas dziļi kalnos, ir tipisks “pamestais” ciemats, kurā palikuši tikai bērni un vecāka gadagājuma cilvēki. Darbaspēka trūkums ir smags, jo vairums pieaugušo darbaspējīgā vecumā strādā pilsētās, tālu prom no ciemata. Atpalikusī ekonomiskā attīstība, sagrautais kultūras mantojums un citas problēmas, ko viņa šeit redzēja, lika viņai ļoti pārdzīvot. Džana Pina

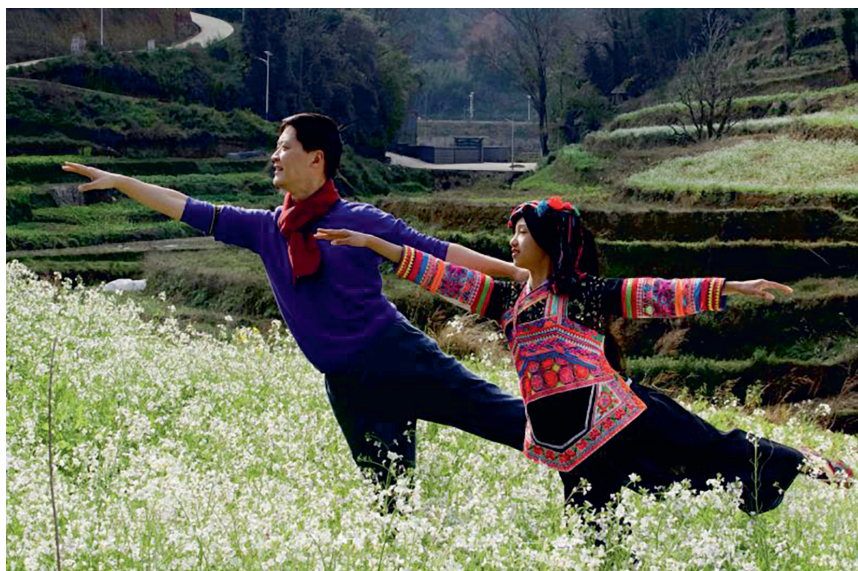
Džana Pina un Guaņs Ju ar audzēknēm ji tautas tērpos pie bambusa “baleta stieņa”

uzskata, ka tas ir liktenis, ka viņa nonāca šajā vietā. Viņa nolēma ciematā uzsākt “Krāsaino mākoņu projektu”.

“Krāsaino mākoņu projekts” ir nekomerciāls brīvprātīgs projekts, kurā darbojas brīvprātīgu mākslas pasniedzēju komanda. Brīvprātīgie skolotāji katru nedēļu brauc uz ciematu, lai bez maksas mācītu bērniem dejas pamatprasmes, dramaturģiju un kultūras teoriju. Ar bērniem nebija grūti sazināties, jo skolā bērniem jāmācās mandarīnu valodā⁴³. Tomēr viņi tautības vecie ļaudis runāja tikai vietējā dialektā, un viņus bija grūti saprast. Kad skolotājs Guaņs pirmo reizi ieradās ciematā, viņš lūdza bērniem parādīt visskaistāko vietu šeit. Bērnu acis spīdēja, kad viņi teica, ka šeit var redzēt jūru. Viņi ļoti gribēja parādīt to skaisto skatu ciematā un sāka skriet tajā virzienā, kur it kā varēja redzēt jūru. Guaņs Ju bija ļoti pārsteigts, nonākot galā, jo izrādījās, ka jūra, par ko tik aizrautīgi stāstīja bērni, ir tikai neliels ezers. Tad Guaņs Ju sev apsolīja, ka noteikti aizvedīs bērnus uz īsto jūras krastu.

Ciematā ir ienākusi romantiska un eleganta ārzemju māksla – balets. Guaņs Ju saka, ka, pirms ciematā sākās baleta nodarbības, ļaudis definēja

⁴³ Mandarīnu valoda (*Mandarin Chinese*) ir oficiālā valsts valoda Ķīnā, taču bez tās ir vēl ārkārtīgi daudz dialektu, kas savā starpā tik ļoti atšķiras, ka var radīt grūtības sazināties.

Baleta māksla lauku apvidū

deju kā izklaidi, laimīga noskaņojuma paušanu vai spēli. Pasniedzēji un Guaņs Ju cer, ka ar laiku viņi sapratīs, ka deja ir ne tikai spēle un izklaide, bet arī māksla.

Cik brīnišķīgs ir dažādu kultūru sajaukums! Naduo ciematā baleta apmācība tiek veikta pie bambusa stieņiem un meitenes trenējas jī tradicionālajos tērpos. Man ļoti patīk šī saplūšana – iepazīt jauno, neaizmirstot saknes un savu kultūru. Kad sākās nodarbības, viena vecmāmiņa neļāva mazmeitai mācīties dejot. “Ja taisa sānu špagatu, pēc tam nevarēs dzemdēt bērnu,” argumentēja vecmāmiņa. Vietējie nekad nebija saskārušies ar šo mākslu, līdz ar to viņiem radās savi priekšstati par neredzēto un nezināmo. Guaņs Ju zināja, ka ar tukšiem skaidrojumiem šeit nepietiks. Lai atrisinātu šo lietu, viņš lūdza atbraukt ciemos Veņšaņas apgabala dziesmu un deju trupas dejotāju, kurai bija bērni, lai viņa padalās ar savu dzīves stāstu. Tā pārbaudījums tika veiksmīgi izturēts, un balets sāka iekļauties ciemata dzīvē.

Bērni pierada pie Guaņa Ju un drīz sāka saukt viņu par “tēti Guaņu”. Kad pirmie soļi bija apgūti, “tētis Guaņs” meklēja iespējas bērniem piedalīties izrādēs, konkursos un atbilstošās TV programmās, lai vecāki un ciema iedzīvotāji redzētu, ka māksla var ļaut viņiem izrauties no ciemata un mainīt savu likteni. Guaņs Ju pieteica bērnu dalību Pekinas bērnu deju

sacensībās “Saulainā jaunatne”. Naduo ir iekļauts Ķīnas nabadzīgo ciematu sarakstā, situācija ir sarežģīta, līdz ar to nebija līdzekļu, lai segtu bērnu ceļa izdevumus līdz Pekinai, nodrošinātu ēdināšanu un izmitināšanu. Rīkotājkomiteja nāca pretī un, vēloties atbalstīt un iedvesmot bērnus no tālienes, atļāva viņiem piedalīties konkursā ar video ieraksta starpniecību. Un neticami, bet fakts – viņu sagatavotā ji mazākumtautības grupas deja “Mēness māsa” ieguva pirmo vietu! Bērni ieguva pirmo balvu savā dzīvē. Pēc konkursa ji meiteņu skolotājs “tētis Guaņs” atgriezās Naduo ciematā un atveda trofejas. Diplomi, kausi un dāvanas gaidīja savu saņemšanas brīdi. Parasti Guaņs Ju ģērbjas vienkārši, bet šoreiz bija citādi. Bērnu slavas mirkļa dēļ “tētis Guaņs” no Pekinas speciāli paņēma līdzzi uzvalku un vēlējās pasniegt bērniem apbalvojumus, kā pienākas. Viņš pārgērbās, kārtīgi sakārtoja balvas un sagatavojās, lai ar bērniem dalītos viņu pelnītajā spožuma mirklī.

Ji meiteņu ikdienas dzīve ir ganīt govīs, mazgāt drēbes un gatavot ēdienu visai ģimenei. Viņas nekad nebija redzējušas apbalvošanas ceremoniju, tāpēc skolotājs Guaņs šo lietu uztvēra ļoti nopietni. Viņš sagatavoja Ķīnas karogu, apbalvošanas laikā lūdza divām viņu meitenēm to turēt un ieslēdza valsts himnas ierakstu. Tas bija ļoti īpašs un nozīmīgs mirklis gan pašām uzvarētājām, gan viņu ģimenēm. Kausis, kuru saņēma katrs uzvarētājs, tika augsti vērtēts, goda kausam bija atvēlēta īpaša vieta mājās – to uzlika uz galda, kuru mēdz uzklāt ķīniešu dievībām. Izklusā mazliet divaini, taču cilvēki šeit nevar iedomāties labāku veidu, kā izrādīt cieņu un pateicību. Bērnu panākumi ģimenēm deva cerību uz labāku dzīvi un skaistu nākotni jaunajai paaudzei. Ticu, ka bērni un viņu ģimenes šo dienu atcerēsies visu mūžu.

Guaņs Ju un Džana Pina ir “Krāsaino mākoņu projekta” aizsācēji, tagad kopā ar viņiem strādā jau gandrīz 300 cilvēki, kuri palīdz, kā katrs var. Ikviens, kurš vēlas pievienoties komandai, tiek rūpīgi pārbaudīts, jo Guaņs Ju un Džana Pina nevēlas, lai projekts tiktu pārvērsts par komerciālu pasākumu. Viņi cer, ka tas vienmēr paliks tāds pats kā balets – tīrs, skaists un romantisks. 2019. gada 2. jūnijā Džana Pina uzrakstīja atlūgumu, aizgāja no darba Pekinā un pārcēlās uz dzīvi Naduo ciematā, bet viņas vīrs joprojām turpina strādāt Pekinas Deju akadēmijā.

“Naduo ciemats ir viena no nabadzīgākajām vietām valstī, apstākļi ir diezgan slikti. Mēs iztērējām visus savus ietaupījumus, lai nodibinātu “Krāsaino mākoņu” centru, kas varētu nodrošināt brīvprātīgajiem pasniedzējiem dzīvesvietu un pamata apstākļus dzīvošanai,” stāsta Guaņs Ju. “Tas, ko darām, ir vērtīgāks par naudu. Komandas pamatprincips ir – darām tik daudz, cik vien varam izdarīt, izmantojot tos līdzekļus, kuri ir

Bērni mācās

pieejami uz to brīdi. Soli pa solim projekts ir izaudzis līdz šodienas mērogam.” Guaņs Ju bieži sazinās ar augstskolām visā valstī, aicina studentus un pasniedzējus dot bērniem ieskatu savas nozares pamatzināšanās. Viņš saprot, ka nevar dot bērniem vienpusēju izglītību, jāpaplašina zināšanas ne tikai dejas mākslā. Tā studenti no Tiaņdzjiņas Nankai universitātes Vēstures nodaļas bērniem sagatavoja ji mazākumtautības vēstures stundas, Cinhua universitātes Tēlotājmākslas nodaļas studenti arī ieradās Naduo ciematā, lai mācītu bērniem krāsot un skicēt. Vietējā Veņšaņas koledža arī pievērsa uzmanību bērniem no Naduo ciemata un ziedoja grāmatas, kā arī izveidoja lasītavu. Māksla un zināšanas ir ļāvušas tipiskajam lauku ciematam sākt jaunu dzīvi, māksla un zināšanas ir atmodinājušas ciemata dzīvotspēju.

Bērni pie jūras

2018. gadā “Krāsaino mākoņu projekts” saņēma uzaicinājumu piedalīties Fudzjaņas provinces sabiedriskās labklājības aktivitātes pasākumā “Mīlestības sapnis + dzejas attālums”, kas tika rīkots laikā no 31. jūlija līdz 2. augustam. Vai atceraties, ka skolotājs Guaņs vēlējās bērniem uzdāvināt dāvanu – redzēt īsto jūru? Pilsēta, uz kuru komanda plānoja doties, bija Sjameņa, un tieši tur var redzēt jūru. Guaņs Ju juta, ka šis ir īstais brīdis izpildīt solījumu. Lai ietaupītu transporta izmaksas, “Krāsaino mākoņu projekta” skolotāju ģimenes locekļi ar savām mašīnām aizveda komandu līdz Pudžehei ātrgaitas dzelzceļa stacijai. Septiņi skolotāji, 14 meitenes, kurām jāuzstājas, un divi ciemata pārstāvji iesēdās vilcienā D8707 Pudžehei–Kuņmina. Kuņminā komandai pievienojās vēl divi skolotāji, un tā sākās brauciens uz Sjameņu. Līdz galamērķim bija jābrauc 40 stundas, bet visu ceļu valdīja jautrība un labs noskaņojums. Komanda ieradās Sjameņā, pierēģistrējās viesnīcā. Nākamajā dienā bija brīvs laiks, un beidzot varēja izpildīt solījumu, ko Guaņs Ju bija devis 2016. gada augustā.

Pirmoreiz mūžā bērni devās uz pludmali, un pirmo reizi viņiem nācās peldēties peldkostīmā. Meitenēm Naduo ciematā nebija atļauts valkāt pat šortus, tāpēc ir saprotami, ka viņas neuzdrošinājās vilkt peldkostīmus.

Bērni raksta paškritiku pludmalē

Skolotāja Džana Pina nolēma vispirms pati uzvilkt tādu pašu peldkostīmu, lai mudinātu meitenes nekautrēties, skaidrojot, ka visi cilvēki pludmalē gērbjas šādi. Skolotājas mudinātas, viņas uzvilka krāsainos peldkostīmus un pirmo reizi mūžā peldējās un spēlējās ūdenī. Guaņa Ju solījums beidzot bija izpildīts.

Pēc ūdens priekiem viena no skolotājām izteica ideju uzzīmēt smiltīs sirdi un ierakstīt kaut ko iekšā. Torīt daži bērni bija kavējuši brokastis un nebija klausījuši skolotāju, tāpēc, lai bērni iemācītos ievērot laiku un sadarboties, skolotāji pēc nelielas apspriešanās paziņoja, ka sirsniņā jāraksta paškritika par sevi. Meitenes tā arī darīja, un vēlāk skolotājs Guaņš savā dienasgrāmatā par to rakstīja: “Šī aina... tiešām ir kaut kas neticams. Aizvedu meitenes atpūsties, bet sanāk, ka atkal jānācās.”

Baleta pasniegšana bērniem ciematā ir tikai pirmais solis, galvenais mērķis ir ļaut bērniem izrauties no ciemata un iestāties mākslas augstskolās. Šīs lietas labā brīvprātīgie darbojās trīs gadus. Pirmajā gadā “Krāsaino mākoņu projekts” sekmīgi palīdzēja četriem bērniem doties uz Kuņminu, lai iegūtu profesionālu mākslas izglītību. Otrajā gadā šāda iespēja tika dota jau vairāk nekā desmit bērniem, bet trešajā gadā šis skaits palielinājās līdz vairākiem desmitiem.

Džakarandas koks un bērnu vēlmju kartītes

Trešajā gadā skolotājs Guaņs sagatavoja bērniem ceremoniju “atva-
dišanās no kalniem”. Jutu, ka ar laiku Guaņs Ju un Džana Pina ir sākuši
izjust šo ciematu kā savu dzimto vietu, un bērni ir kļuvuši par viņu
ģimeni. Abi cer, ka bērni jau no agras bērnības iemācīsies, ka palīdzēt
citiem ir prieks, un to, ka katrai lietai jāpieiet ar atbildību. Pirms cere-
monijas skolotājs Guaņs pie ciema ieejas nolēma iestādīt divus džaka-
randas kokus. “Desmit gados var izaudzēt koku, bet vajag visu mūžu, lai
izaugtu par cilvēku.”

Šādu garu viņi gribēja iedzīvināt Naduo ciematā. Guaņs Ju ar sievu
cer, ka tad, kad viņu vairs nebūs šajā pasaulē, šie bērni, kad viņiem jau
būs piecdesmit vai sešdesmit gadi, skatīsies uz šiem diviem kokiem un
atcerēsies skolotāju Guaņu un Džanu Pinu, atcerēsies, ka jābūt izpalīdzī-
giem. Skolotāji sagatavoja bērniem vēlmju kartiņas un lūdza viņus pirms
aizbraukšanas uzrakstīt savas vēlēšanās un pakārt džakarandas koku
zaros. Pēc tam bija jādodas ceļā. Kartītes koku zaros dejoja vējā, un bija
pienācis laiks spert soli jaunā dzīvē. Tas bija visspilgtākais brīdis mazajā,
no pasaules izolētajā kalnu ciematīnā.

Pēc piecu stundu brauciena automašīnā bērni skolotāja pavadībā iera-
dās Kuņminas Mākslas skolā. Skolas direktore bija tā, kura vēlējās atbalstīt

projektu un piedāvāja “Krāsaino mākoņu” speciālās klases izveidošanu. Pēc direktores domām, šie bērni ir ļoti īpaši. Skolotājs Guaņs Ju piekrita, uzskatot, ka etnisko minoritāšu bērniem māksla dzīvo viņu ķermenī un sirdīs. “Krāsaino mākoņu” klase ir lieliska dāvana viņiem, un tajā pašā laikā tas ir jauns izaicinājums. Tas attiecas ne tikai uz sarežģītām mākslas skolas mācībām, bet arī uz tādu mācību priekšmetu mācībām, kurus šiem bērniem bija mazāk iespēju apgūt. Piemēram, angļu valoda un matemātika. Kuņminas Mākslas skolas skolotāji arī stāstīja, ka bērniem sākumā bija grūti iejusties un viņi varēja pēkšņi izskriet ārā spēlēties, pat ja tas bija nodarbības laikā. Vai arī, kad bija dejas pamatiemaņu stundas, ja meitenes juta, ka ir pārāk grūti, tad uzreiz gribēja lūgt brīvdienu. Tagad, kamēr bērni vēl ir mazi, viņi nesaprot, ka, ja ir vēlme virzīties uz priekšu, nākamais sarežģītais solis, ar kuru būs jāsatiekas, ir vispārējais valsts mākslas eksāmens. 2017. gadā tikai Juņnaņā mākslas eksāmenā bija vairāk nekā 290 000 kandidātu, tāpēc mācības “Krāsaino mākoņu” klasē ir tikai pirmais solis, lai veiksmīgi izrautos no laukiem. Intervijā Džana Pina arī atklāti teica, ka nav iespējams visiem veiksmīgi noiet šo ceļu līdz galam, bet vismaz daži varēs to paveikt un ar dejas palīdzību iegūt plašākas attīstības iespējas.

“Atradām ciematu, kur bija vajadzīga palīdzība, apmācījām un parādījām citu dzīves ceļu. Bērni veiksmīgi iestājās skolā, taču šī projekta vissvarīgākais un visgrūtākais solis ir pats pēdējais. Tas ir kā pārbauzījums visam šim projektam. Tagad ir vairāki bērni, kuri mācās vidusskolā un pabeigs to pēc diviem gadiem. Nodarbinātība ir nākamais un grūtākais jautājums,” saka skolotājs Guaņs. Pēc bērnu pavadīšanas uz skolu Kuņminā, atgriežoties Naduo ciematā, skolotājs Guaņs noņēma no koku zariem visas vēlmju kartītes. Viņš negribēja, lai lietus izdzēs bērnu vēlmes. Ņemot kartītes nost, viņš paskatījās, ko bērni raksta, un redzēja viņu pilnīgi jaunās cerības uz labāku dzīvi.

Mācīties baletu ir grūti. Katru dienu jācinās ar savu ķermeni, līdz brīdim, kad vairs nesāp un rodas ieradums. Skolotājs Guaņs nevēlējās padarīt projektu par “ziepju burbuli”, tāpēc viņš uzskata, ka to vēlmju piepildīšana, kuras bērni uzrakstīja uz kartītēm, ir viņa pienākums. Tas bija viņš un viņa sieva, kas deva bērniem cerību, un viņi uzskata, ka, ja esi izvēlējies palīdzēt, tad jāpalīdz līdz pašam galam. Skolotājs Guaņs sāka būvēt kultūras centru, lai absolventi, kuri nevarēs atrast atbilstošu darbu, varētu strādāt par skolotājiem ciemata kultūras centrā. Nākotnē ir plānots izveidot arī deju truppu, un skolotāji varēs rīkot uzstāšanās apmācītajai trupai, ar ko varēs nopelnīt naudu. Tā soli pa solim “Krāsaino mākoņu projekts” varbūt pārtaps par ciemata cerību māju.

Tas ir daudz svarīgāk par pašu panākumiem

Var just, ka Naduo ciemats dzīvo Guaņa Ju un Džanas Pinas sirdī. Guaņš Ju pastāstīja, ka ir uzstājies daudzās vietās visā pasaulē, bet visspilgtākās un neaizmirstamākās atmiņas ir palikušas nevis par grandiozām skatuvēm, bet brīžiem, kurus viņš piedzīvoja Naduo ciematā. Viņš īpaši atzīmēja dienu, kad rīkoja atskaites koncertu bērnu vecākiem. Iemesls, kāpēc viņš nolēma rīkot atskaites uzstāšanos, bija tas, ka ciematā ne visi zināja, ka vairāki bērni ir devušies uz pilsētu mācīties profesionāli dejojot. Un tie, kas zināja, joprojām nespēja noticēt, ka deja var būt profesija. Tātad, kad bērni, kuri jau mācījās mākslas skolā, atgriezās mājās brīvdienās, lai apciemotu savas ģimenes, skolotājs Guaņš vēlējās sarīkot koncertu un parādīt visiem, ko bērni ir iemācījušies. Izrāde bija sagatavota pēc tādām pašām prasībām, kā tas notiek pilsētās. Skolotājs Guaņš ar sievu pievērsa uzmanību katrai detaļai – kad jākāpj uz skatuves, no kuras puses jānokāpj, kad jārunā pasākuma vadītājam utt. Šī diena bija īpaši jautra un rosīga, jo skolotājs Guaņš bija padomājis par visu, un ņēma vērā arī to, ka deja ciematā ir sveša māksla, tāpēc viņš parūpējās par to, lai tiek uzklāts svētku galds ar tradicionāliem ēdieniem. Visi entuziasma pilni kopīgi pagatavoja ēdienus un pēc tam apsēdās skatīties priekšnesumus. Ciematā lēnām sāka pieņemt deju, izprast to un atbalstīt bērnus viņu mākslinieciskajā karjerā. Guaņš Ju un Džana Pina saka, ka viņu dzīvē tas ir svarīgāk nekā jebkas cits.

Pēc pāris gadiem projekts ieguva atpazīstamību vietējā apvidū. Kādu dienu ciema iedzīvotāji parādīja skolotājam Guaņam videoklipu, kurā bija redzama kāda maza jī mazākumtautības meitene, kura taisīja sarežģītus akrobātiskus trikus. Viņas līdzsvars pārsteidza skolotāju. Kad Guaņš Ju satika šo meiteni, viņš uzzināja, ka viņas māte katru rītu tirgū pārdod gaļu, un, kamēr māte strādā, meita spēlējas ar savu mobilo tālruni. Meitenei ļoti iepatikās akrobātiskās kustības, un viņa sāka pati mācīties no videoierakstiem internetā. Mātei nebija iebildumu pret meitas hobiju, un, kad bija laiks, arī viņa palīdzēja meitai filmēt un pētīt, kā tiek veiktas kustības. Dejā un vingrošanā katrai kustībai ir savs nosaukums. To, kuru meitene iemācījās, sauc par stāju uz apakšdelmiem, bet, tā kā viņa nezināja profesionālo terminoloģiju, tāpēc šai kustībai izdomāja pati savu nosaukumu – “vienkārši nenokritīšu, un viss”. Skolotājs Guaņš sacīja, ka kustības, ko šī meitene demonstrē, parasti spēj izpildīt tikai paši labākie valsts mēroga profesionāļi, kas vēlreiz pierāda, ka talanti ir atrodami visur.

Guaņš Ju un Džana Pina izvēlējās mainīt laukus caur mākslu. Es atcerējos Centrālās radio un televīzijas stacijas Ķīnas lauku radio raidījuma

Guaņš Ju ar sievu un mācekļēm

“Lauki, lauksaimniecība un zemnieki” vadītāju – Gao Fanu. Kad viņš piedalījās televīzijas vadītāju konkursā 2019. gadā, viņš stāstīja par kādu cilvēku, kuru reiz intervējis. Tas vīrietis arī izmantojis mākslu, lai dotu laukiem jaunu dzīves elpu, un savā stāstā viņš izteica šādu domu graudu:

“Kurš saka, ka lauki nevar pārvarēt nabadzību, paļaujoties uz mākslinieciskām spējām? Vai tad saulespuķes nav tas, kas laukos atnesa panākumus Van Gogam?”

Visi ceļi ved uz Guijanu

Kad 2008. gada vasaras brīvlaikā divus mēnešus Pekinā mācījos ķīniešu valodu, biju lieciniece tam, kā pilsēta gatavojās olimpiskajām spēlēm. Mācījos Pekinas Valodu un kultūru universitātē (tagad Pekinas Valodu universitāte), kas atradās netālu no olimpiskā stadiona “Putnu ligzda”. Tuvojās spēļu atklāšanas ceremonijas diena. Mana itāļu kursabiedrene un es uzzinājām, ka “Putnu ligzda” un “Ūdens kubs” naktī būs izgaismoti, tāpēc nolēmām vakarā aiziet apskatīties. Gājām pa Džisjiņa ielu virzienā

uz austrumiem. Starp citu, ja jums Pekinā kādreiz gadās jautāt vietējiem ceļu, esiet gatavi, ka nedzirdēsiet “ejiet pa labi, tad pa kreisi utt.”, tā vietā jums skaidros, ka vispirms jāiet uz austrumiem, tad jānogriežas uz ziemeļiem un tā tālāk. Mēs nācām arvien tuvāk un tuvāk galamērķim. Tā bija īpaša veiksmē, ka bijām ieradušās mācīties Pekinā tieši Olimpisko spēļu laikā. Iepriekš vienmēr skatījies Olimpiskās spēles tikai televizorā, bet šoreiz, lai gan man nebija naudas biļetei, atrados tik tuvu šiem reizi četros gados notiekošajiem sporta svētkiem, ka ar to arī pietika. Mēs bijām mazāk nekā 100 metru attālumā no galvenās arēnas. Iedomājāties, ka droši vien pasaules labākie sportisti jau bija ceļā uz to, un jutāmies tik priecīgi satrauktas ka gribējās kliegt: “Aaaaaaa!!!! Mēs tiešām esam šeit, tiešām esam garām “Putnu ligzdai” un “Ūdens kubam”! Neticami!”

Olimpiskais ciemats vēl nebija atvērts. Mēs vērojām, kā iedegās gaismas abās jaunajās Pekinas ievērojamajās ēkās, no tām vistuvākās vietas pie septiņu zvaigžņu viesnīcas “Pan Gu”. Bijām emocionāli uzlādētas un iespaidu pilnas. Pekina mainījās. Tika atklāts ātrgaitas vilciens uz Pekinas starptautiskās lidostas T3 termināli. Daudzās vietās sakarā ar paredzēto pasaules mēroga notikumu bija uzbūvētas speciālas teltis brīvprātīgajiem, kuru uzdevums bija palīdzēt tūristiem un ārzemniekiem, ja rodas kādas problēmas. Tolaik es ķīniešu valodu biju mācījusies tikai trīs gadus un manas runāšanas prasmes nebija labas, tāpēc pēc nodarbībām es bieži pavadīju laiku kopā ar brīvprātīgajiem. Brīžos, kad viņi nebija aizņemti, mēs strādājām pie manām sarunvalodas prasmēm. Es nekad neesmu bijusi brīvprātīgā, bet domāju, ka tā ir lieliska lieta. Cilvēki atsakās no sava brīvā laika, lai palīdzētu citiem, nedomājot, ko saņems pretī. Gribēju zināt, kāpēc viņi izvēlējās pavadīt savu brīvlaiku šādā veidā.

“Es palīdzu citiem, un es arī mācos. Mēs ieguldām savus pieticīgos spēkus, nemeklējam personīgu labumu, veidojam skaistu sirdi un pakāpeniski augam. Ceru, ka mūsu uzvedība var ietekmēt vairāk cilvēku.”

Manuprāt, ja esi pieņemts brīvprātīgo komandā, kura pārstāvēs savu valsti olimpisko spēļu laikā, tas ir īpašs, jēgpilns un godājams uzdevums. Brīvprātīgie Pekinā atstāja uz mani lielu iespaidu.

Britu šefpavārs un “Kautrīgais asumiņš”

Pēc dažiem gadiem man gadījās satikt citu cilvēku grupu. Tie arī bija brīvprātīgie, taču viņu stāsts bija atšķirīgs. Daži no viņiem bija atstājuši stabilas darba vietas un augstus ienākumus, daži no viņiem bija atstājuši

Ceļš līdz Guidžou Šenhua arodskolai

savu komforta zonu un kopā ar visu ģimeni izvēlejušies doties tālu prom no pierastās dzīves un civilizācijas – uz ciematu Ķīnas kalnos. Šīs pārmaiņas nebija tikai uz pāris dienām, bet gan uz vairākiem mēnešiem, pusgadu vai pat vairākiem gadiem. 2015. gada jūlijā es un Dzjansu televīzijas kanāla programmas “Ķīna, kuru tu nezini” otrās sezonas komanda devāmies tikties ar šiem brīvprātīgajiem.

Mēs aizlidojām līdz Guijanai un pēc nosēšanās devāmies vairāk nekā stundu ilgā braucienā uz Guidžou Šenhua arodskolu, kas atrodas Guidžou provinces Huišui apgabalā. Vienkāršāk sakot – mēs devāmies iekšā dziļos Guidžou provinces kalnos. Tā ir moderna profesionālās izglītības reformu un inovāciju izmēģinājumu skola. Dibināta 2011. gadā. Tuvojoties skolai, apkārt redzēju rīsa terašu laukus un ciematus, bet ceļi bija apmēram tādas pašas kvalitātes kā pilsētā. Ceļš bija sadalīts divās daļās – sarkanas krāsas josla velosipēdiem un tumši pelēkas krāsas josla automašīnām. Pati skola šādā nelielā ciematīnā ir diezgan neparasts objekts. Redzot kaut ko tik modernu tādā vidē, vairs nevar saprast, kur atrodies. Skola izskatās ne sliktāk par Pekinas augstskolām. Un tieši šeit – nekurienes vidū – jauņieši tagad var apgūt interneta mārketingu, biznesa administrēšanu, virtuālās realitātes tehnoloģijas, tējas zinātni⁴⁴ un nemateriālās kultūras

⁴⁴ Īpaša nozare, kuras speciālisti pārzina tējas audzēšanas, apstrādes procesus, kā arī pagatavošanas metodes un tējas tirdzniecības nianšes.

Guidžou Šenhua arodskola

mantojumu. Šeit ir futbola stadions, tenisa korti, viesnīca un studentu apmaiņas centri, interneta apmācības bāzes, lielveikals, banka un daudz kas cits. Skola atrodas tālu no pilsētas, tāpēc tās projektā ir ietverts viss, kas cilvēkam ikdienā varētu būt nepieciešams. Es biju patiesi pārsteigta, laukos redzot tik moderni aprīkotu skolu.

Skola uzņem studentus no visas valsts, kā arī no ārzemēm. Man ļoti patika, ka bija padomāts arī par jauniešiem no maznodrošinātām ģimenēm. Guidžou ir daudznacionāla province ar plašu kultūru daudzveidību. Apmēram trešdaļu veido etniskās minoritātes. Dažu studentu ģimenes apstākļi nav īpaši labi, tāpēc skolas politika ir tāda, ka mācības studentiem no trūcīgām ģimenēm ir bez maksas. Turklāt pēc skolas pabeigšanas tiek piedāvātas arī darba iespējas.

Šeit valda brīvprātīgā darba gars. Skola ir piesaistījusi brīvprātīgos no visām pasaules malām. Mērķis ir sniegt tādu apmācību, lai absolventi spētu strādāt savā profesijā jebkur pasaulē. Skola praktizē ķīniešu un Rietumu izglītības apvienošanu. Mācības notiek angļu valodā. Pēc filmēšanas plāna pirmais brīvprātīgais, kuru mums vajadzēja satikt, bija “Michelin” viesnīcu tīkla augstākās klases šefpavārs no Lielbritānijas. Neticami, vai ne? Cik pavāru sapņo kļūt par “Michelin” šefpavāriem! Šis cilvēks ar izcilām kulinārijas iemaņām bija izvēlējies Ķīnas Guidžou provinci, lai izbaudītu došanas prieku. Es sāku uztraukties. Šķiet, ka cilvēki, kuri ilgu laiku nodarbojas ar šādām augsta līmeņa, pat aristokrātiskām,

lietām, atrodas kaut kur tālu no mums, “parastajiem” cilvēkiem. Viņš, iespējams, pat neuztvers mani nopietni. Iedomājieties, ka agrāk, nogaršojot viņa ēdienus, kritiķiem bija jāņem termometrs, lai izmēritu ēdiena temperatūru pēc tā pagatavošanas. Tie, kas sasnieguši “Michelin” līmeni, zina, ka ēdienu garšai un izskatam jābūt nevainojamiem, un nedrīkst būt nekādu kļūdu. Ja cilvēks ir saņēmis tik stingru kulinārijas mākslas apmācību, viņš varbūt vairs neko neuztvers ar īpašu entuziasmu, varbūt būs vēss un neieinteresēts...

Pirms tikšanās ar šefpavāru – bija jānofilmē daži ievadvārdi pie viņa kulinārijas klases durvīm, tad varēju ieiet iekšā un sasveicināties. Ieraudzīju nedaudz dūšīgu, par mani mazliet garāku vīrieti bez matiem. Mugurā viņam bija šefpavāra formas tērps. Jā, tas ir viņš, manas intervijas galvenais varonis – britu šefpavārs. Viņš jau bija gatavs sākt filmēšanu un vēroja, kā mēs filmējam sākumu. Es nervozēju arvien vairāk, jo baidījos, ka viņš būs pārāk nopietns. Pēc ievadvārdiem es pieklauvēju pie klases durvīm, mēs sasveicinājāmies. Pavārs mūs ļoti sirsnīgi uzņēma. Nekad nebūtu domājusi, ka ar “Michelin” piecvaigžņu šefpavāru Kreigu būs tik viegli atrast kopīgu valodu. Viņa britu humora izjūta nebija pazudusi. Šajā skolā viņš ir atbildīgs par kulinārijas nodarbību pasniegšanu. Nodarbību laikā šefpavārs runā tikai angļiski un ik pa laikam izmanto ķermeņa valodu. Viņš nedaudz prot runāt ķīniešu valodā, bet nevēlas to lietot nodarbībās, jo cer, ka tad studenti pieradīs dzirdēt angļu valodu un vēlāk nebaidīsies runāt angļiski. Viņš izmanto vienkāršākus vārdus, raksta uz tāfeles nodarbības tēmu un atslēgvārdus, liek studentiem tos izlasīt un pēc tam veidot teikumus. Pēc atslēgvārdu apgūšanas sākas ēdienu gatavošanas daļa. Viņš teica, ka studenti drīz ieradīsies, un aicināja mani palikt uz nodarbību.

Lai gan Kreigs tagad ir brīvprātīgais skolotājs, šefpavārs joprojām paliek šefpavārs. Savu brīvo laiku viņš pavada, pētot vietējo virtuvi un ēdienu sastāvdaļas. Cilvēki Eiropā reti ēd čili piparus un asus ēdienus vispār, tāpēc čili pipari bija pirmā sastāvdaļa, kas viņu pēc ierašanās šeit ļoti ieinteresēja. Kreigam it īpaši garšo Guijanas sausie čili pipari, un viņš saka, ka to asums ir “kautrīgais asums”. Ēdienos tie savu garšu atklāj lēni un pamazām. Šie īpatnējie pipari viņu ir iedvesmojuši. Šodien viņš mācīs studentiem gatavot tumšās šokolādes bumbiņas ar Guijanas sauso čili piparu garšu.

Nodarbība sākās pulksten 10.30 no rīta, studenti viens pēc otra nāca iekšā klasē. Viņi jau bija pieraduši pie viena ārzemju skolotāja, bet pēkšņi viņiem priekšā parādījās vēl viena ārzemiece – es, un kautrīgums atkal atgriezās. Studenti kautrējās runāt angļiski. Pavārs iepazīstināja visus ar mani, sakot, ka šodien klasē ir vēl viena audzēkne – Anželika no Latvijas. Es ātri iejutos studentes lomā. Pavārs uzrakstīja uz tāfeles šodienas tēmu

Anželika ar šefpavāru Kreigu

“Chocolate” (“Šokolāde”). Tad pierakstīja sastāvdaļas un proporcijas, kas jāizmanto, gatavojot šokolādes bumbiņas. “Chocolate, cream, chilli chopped” (Šokolāde, saldaiss krējums, sasmalcināti sausie čili pipari). Mani un vēl vienu studentu izsauca gatavot klases priekšā kopā ar pasniedzēju. Studente, kurai bija jāgatavo kopā ar mani, bija atbildīga par tumšās šokolādes sagriešanu mazos gabaliņos, es biju atbildīga par čili sagriešanu, savukārt Kreigs bija atbildīgs par saldā krējuma sagatavošanu. Man gribētos tos piparus vienkārši sakapāt, un viss. Es varētu iedomāties kādu cilvēku, kas man nepatīk, un kapāt piparus, domājot par viņu. Cik daudz prieka būtu no tāda deserta pagatavošanas! Bet... šefpavārs paskaidroja, ka tā darīt nedrīkst, jo tas ietekmēs garšu. Žēl, bet neko darīt. Atliek tikai parādīt savas pieticīgās spējas griešanā. Kreigs par to daudz jokoja, un domāju, ka ne tikai man bija tāda sajūta, bet visiem – nevis kā klasē, bet tā, it kā mēs kopā spēlētos un caur spēli atmiņā paliktu zināšanas. Tātad tālāk liekam šokolādi lielajā katlā un karsējam, lai šokolāde izkūst. Pēc izkausēšanas jāpazemina temperatūra. Pēc nelielas atdzesēšanas, kad šokolāde vēl nav pilnībā sabiezējusi, jāpielej klāt saldaiss krējums, un pēc tam var pielikt sausus čili piparus. Kreigs gatavoja apaļās formiņas, un mēs ielejām tajās šķidro šokolādi un ielikām ledusskapī atdzesēt. Pēc izņemšanas no formiņām šokolādes bumbiņām uzkausa nedaudz pārtikas

dekoru, un tad var ēst. Es piegāju pie viena studenta, lūdzu viņam pagaršot. Viņš neko neteica, bet pēc sejas izteiksmes varējām redzēt, kad piparu garša sāka sevi atklāt. Pēc tam viņš teica, ka garša bija ļoti īpatnēja, starp saldu un asu, sākumā ļoti neierasta, bet pēc brīža jau gribas paņemt vēl vienu šokolādes bumbiņu. Pavārs izvēlējās tumšo šokolādi, jo, padzīvojis kādu laiku Ķīnā, bija sapratis, ka Eiropā populārā piena šokolāde ķīniešiem liekas pārāk salda. Tagad tāds šokolādes un piparu maisījums vairs nav nekāds jaunums, bet 2015. gadā likās, ka šie produkti nevarētu būt saderīgi. Domāšana mainās līdz ar laikmeta straujo attīstību un kultūru sajaukšanos. Toreiz sarkanie pipari bija kā jauna vēsma, kas rūgtajai tumšās šokolādes garšai piešķīra zināmu eksotiku.

Viens no studentiem pēkšņi palūdza, lai es pārtulkoju, ko viņš grib teikt skolotājam Kreigam:

“Mēs esam no laukiem, esam mazliet noslēgti, un, tā kā mūsu angļu valodas prasmes nav labas, mēs nevaram brīvi sarunāties. Nezinām, kā to pateikt, bet mēs ļoti mīlam skolotāju Kreigu, un mums ļoti patīk viņa nodarbības.” Uz to es viņam atbildēju: “Patiesībā jūs pilnīgi noteikti varat to pateikt. Neticu, ka jūs nevarat angļiski pateikt “es tevi mīlu”, vai ne? Skolotājs tik labi nesaprot ķīniešu valodu, tāpēc varu brīvi ar jums sarunāt, kā viņu pārsteigt. Teiksim kopā skolotāja vārdu un tad angļiski sakiet “we love you”, labi? Tādā veidā jūs paši varat pateikt viņam to, ko tikko pateicāt man. Teiksim kopā, labi?”

Skolotājam Kreigam nebija ne mazākās nojausmas, ka pirms nodarbības beigām mēs viņam sagatavosim šādu pārsteigumu. Kad viņš dzirdēja studentus sakām: “Skolotāj Kreig, mēs jūs mīlam”, viņš aizgriezās, lai ātri noslaucītu asaras. Studenti bija ļoti aizkustināti. Izrādījās, ka pietiek tikai ar trim vārdiem, lai sasildītu cilvēka sirdi, un ar to pietiek, lai izteiktu visu, kas uz sirds.

Noskanēja zvans, studenti atvadījās un aizgāja. Man bija vēl pēdējais jautājums: kāpēc Kreigs pēkšņi atteicās no tik prestiža darba un kāpēc viņš atbrauca tieši uz šejieni? Viņš man atbildēja, ka cilvēki savā dzīvē tiecas pēc lielākiem ienākumiem, lai varētu atļauties vairāk nekā tikai strādāt, dzīvot un ēst. Sākumā, tā kā viņam patika gatavot un atklāt jaunas garšas, pamazām viņš nonāca tādā karjeras punktā, kas viņu ļoti apmierināja. Vārdu sakot, cilvēks realizēja savu sapni. Bet uz šīs krāšņās “Michelin” skatuves, esot saskarsmē ar augstu aprindu cilvēkiem, viņš sāka justies mazliet noguris. Gribējās, lai dzīve kļūtu vienkāršāka. Viņš man teica, ka dažreiz liekas, ka tas dzīves posms, kad tu vēl tikai meklē sevi un centīgi tiecies uz savu sapni, ir tas neaizmirstamākais, labākais laiks dzīvē. Kad esi augstas klases šefpavārs, pat ja tev jātaisa ēdiens no plika gurķa, tas

ir jāsagriež plānās, vienāda biežuma šķēlēs, jāuzliek uz šķīvja un jāizrotā tas viss ar kādu mērci, un tikai tad var ēst. Viņš ilgojās pēc dzīves bez “dekora”, vēlējās vienkārši paņemt šo gurķi un iekosties tajā, un tieši tāda vienkārša pieceja sniedza visvairāk prieka. Kreigam ļoti patīk viņa darbs, bet ir tādi brīži, kad cilvēks jūtas noguris. Viņš tiecās pēc pauzes savā ikdienā un pēc sevis uzlādēšanas. Kreigs zināja, ka ir tāda brīvprātīgo interneta vietne, kurā tika apkopotas ziņas par to, kur tiek meklēti dažādu jomu brīvprātīgie. Viņu ļoti interesēja Ķīna, un, uzzinājis par šo skolu, viņš pieteicās pavārmākslas kursa un angļu valodas skolotāja vakancei, vēlējās palīdzēt šeit esošajiem jauniešiem un kaut kādā ziņā arī pats sev.

Domāju, ka ikvienu, kurš ir apmeklējis šo skolu, pārsteidza tās spēcīgais vizuālais iespaids. Skolas izmēri un, jo īpaši, modernais dizains, pārspēj iztēles iespējas. Uzzināju, ka pirms skolas dibināšanas ekonomika šajā apgabalā bija ļoti vāja. Pēc tam, kad Guidžou provinces valdība un Ķīnas Izglītības ministrija deva piekrišanu skolas izveidei, šeit sākās grandiozas pārmaiņas. Pēc skolas atvēršanas tās ietekme kļuva arvien lielāka, tāpēc Huišui apgabala valdība trīs gadus vēlāk ap to izveidoja Guidžou Huišui Bainiaohe augsto tehnoloģiju kvartālu, kura mērķis ir veicināt nodarbinātību, dodot iespēju skolas absolventiem uzreiz iegūt darbu savā profesijā.

Mūžu dzīvo, mūžu mācies

Pēc atvadīšanās no šefpavāra Kreiga es turpināju apskatīt skolu un atklāju, ka tajā ir arī Guidžou Nacionālais mazākumtautību kultūras muzejs. Šī vieta ir gan muzejs, gan tradicionālo rokdarbu darbnīca. Skolā vairākums studentu ir mazākumtautību pārstāvji, tāpēc šeit īpaša uzmanība tiek pievērsta Ķīnas etnisko minoritāšu kultūras saglabāšanai un attīstībai. Rokdarbu darbnīcā var apgūt mazākumtautībām raksturīgos tautas amatus, ar cerību nodot tradīcijas nākamajai paaudzei. Sākumā es apmeklēju muzeja otro stāvu, kur pārgērbos vietējā tautastērpā – nevarēju palaist garām tādu iespēju. Tas bija miao mazākumtautības tautastērps. Viena no miao tradicionālā apģērba īpatnībām ir sudraba rotaslietas. Miao izpratnē skaistums ir tad, kad uz galvas un kakla ir daudz rotaslietu – tās ir lielas, smagas un to tiešām ir DAUDZ. Pirms galvas rotājumu uzlikšanas ap galvu ir jāapliek drāna, lai nesavainotu ādu. Izsmalcinātajam galvas rotājumam ir arī lieli sudraba ragi. Tiem ir ļoti dažādas formas un raksti. Sudraba rotaslietu daudzums un izmērs norāda uz valkātāja statusu, un aiz tām vēl ir daudz visādu kultūras īpatnību. Piemēram, pēc ragu formas var noteikt, no kura reģiona nāk sievietē. Rotājumos tiek izmantoti grezni putni un dzīvnieku atveidi, katram ir sava simbolika, bet visa pamatā ir ideja, ka jāmīl

daba un jādzīvo saskaņā ar to. Arī bērniem ir īpašas galvassegas ar sudraba rotājumiem, jo tiek uzskatīts, ka sudrabs aizsargā no ļauniem spēkiem.

Drēbes bija uzvilktas, sudraba rotaslietas uzliktas, un studenti gatavojās mācīt man izšūšanu. Pirmo reizi mūžā redzēju izšūšanas statīvu. Vidusskolā mājturības stundās mācījos izšūšanas pamatus, bet tajā laikā tika izmantoti tikai nelieli izšūšanas riņķīši, jo mums nevajadzēja gatavot liela izmēra darbus. Nekad nebūtu domājusi, ka izšūt var arī uz ļoti plāna, ļoti nepaklausīga zīda auduma. Kad es skolas laikā mācījos pašus pamatus, ar to jau pietika, lai saprastu, cik liela pārbaude šī šūšanas māksla ir acīm un mugurai. Reiz, kad rādīju mammai savus darbus, ko biju izšuvusi mājturības stundās, viņa parādīja man salveti, kas visus šos gadus bija gulējusi zem mūsu telefona. Tikai tad es uzzināju, ka izšuvums uz šī auduma gabala ir manas mammas roku darbs. Tas bija mazliet izbalējis, bet sarkanie, zilie un brūnie krustdūrieni uz tā joprojām ļāva man skaidri saskatīt mammas izsmalcināto un veiklo darbu.

Cilvēce progresē, bet amatniecības popularitāte digitālajā laikmetā lēnām krītas. No manas mammas un manis pašas darbiem var viegli redzēt, ka tad, kad es mācījos šūt, prasības jau bija daudz zemākas nekā mammas skolas laikā. Šo problēmu pieminēja arī Guidžou Šenhua arodskolas studenti. Šobrīd tradicionālo meistarību joprojām prot tikai vecākā paaudze, un ir grūti pateikt, vai kāds gribēs to mācīties vēlāk. Šeit studenti vēlas nodarboties ar kultūras jaunradi, un domā, kā izveidot zīmolus tradicionālās kultūras rokdarbiem. Ieejot klasē, ieraudzīju, ka abos trijkāju statīvos bija ievietoti audumi. Vēroju, kā studentes veido izšuvumus. Tie bija skaisti lotosa ziedi. Šūšanas tehnika un studentu meistarība bija kolosāla. Ziedlapas izskatījās kā dzīvas. Pēc divu vienkāršu dūrienu izmēģināšanas es neuzdrošinājos turpināt un iznīcināt viņu rūpīgos darbus.

Šūšanas klasē bija viens cilvēks, kuru varēja uzreiz pamanīt. Viņa arī bija ārzemiece un, tāpat kā es, mēģināja apgūt ķīniešu izšūšanas pamatus. Tomēr jutu, ka kaut kas nav pareizi – šī studente bija daudz vecāka par mani. Es ziņkārīgi jautāju, vai viņa šeit mācās.

– Šajā klasē šie bērni ir mani skolotāji un es esmu studente, bet manā klasē viņi ir mani studenti un es esmu skolotāja.

Tā bija Kriketa. Pirms pāris gadiem viņa kopā ar vīru un bērniem ieradās šeit un sāka pasniegt angļu valodas un mārketinga kursus. Amerikā viņa un viņas vīrs agrāk bija kāda liela uzņēmuma personāla un finanšu direktori, un viņi dzīvoja ļoti labi. Pēc aiziešanas pensijā viņi ieraudzīja internetā ziņas par brīvprātīgo meklēšanu šai skolai un ieradās šeit izmēģināt roku. Viņi juta, ka pēc aiziešanas pensijā ir daudz brīvā laika,

Es un Kriketa mācāmieš šūt

bērniem arī ir pašiem sava dzīve, tāpēc viņi gribēja darīt kaut ko jēgpilnu. “Pensionāru dzīve ir samērā vienkārša un ērta, mums ar vīru visu laiku šķīta, ka sēdēt mājās ir laika tērēšana. Kad ieraudzījām informāciju par šo skolu, jutām, ka šeit mēs esam vairāk vajadzīgi nekā mājās,” teica Kriketa.

“Mēs mācām bērniem valodu, un tajā pašā laikā mēs arī sākam vairāk izprast šo valsti, mazākumtautību kultūru un tējas kultūru. Mēs esam uzauguši citā kultūrā, un maz zinām par vietējām kultūras īpatnībām, tāpēc vēlamies sajust austrumu kultūras šarmu,” viņa skaidro. Šeit ir arī tējas nodaļa. Mācoties šeit, studenti var iegūt tējas speciālista kvalifikāciju, apgūt tējas gatavošanas tehniku, kā arī iemācīties to pārdot. “Kriketa un es bieži dodamies uz turieni baudīt ķīniešu tējas garšu un mācīties to pareizi gatavot. Mēs varam iemācīties noplūkt tēju, saprast ražošanu, apstrādes procesu un tējas lapu īpatnības. Kad saprotam procesu paši, tad mācām studentiem atbilstošo angļu valodas leksiku. Mums ļoti patīk, ka palīdzam studentiem un arī bagātinām sevi,” saka Kriketas vīrs.

Kad viņi bija tikko pārcēlušies uz šo vietu, ģimenei bija grūti pierast pie mazā ledusskapja viņu dzīvoklī. Gandrīz visiem ledusskapjiem Amerikas mājsaimniecībās ir divas durvis. Amerikā ģimenes nedēļas nogalēs dodas uz lielveikalu, lai nopirktu pietiekami daudz pārtikas visai

nedēļai, un piepilda ar to ledusskapi, un par pārtiku nav jāuztraucas visu nedēļu. Tāpēc ar mazo ledusskapi sākumā viņiem bija mazliet neērti. Viņu ģimenes divi bērni mājās, izmantojot tālmācību. Bērniem vecāku lēmums nozīmē jaunas dzīves sākumu, atvairšanos no ierastās vides, atvairšanos no draugiem... Tas ir lielāks izaicinājums nekā vecākiem. Pirmā barjera ir vide un valoda. Pirmā problēma pēc ierašanās skolā bija – kā tuvināties studentiem. Viņi nolēma organizēt aktivitātes brīvā dabā, piemēram, izbraukumus, pārgājienus, kalnu kāpšanu, riteņbraukšanu utt.

“Iesākumā man bija grūti pierast, ka ķīnieši bieži saka “Hello!”, mani ieraugot. Ja kāds Amerikā pēkšņi uz ielas teiktu “hello”, tad uzrunātais cilvēks justos ļoti dīvaini. Viņš nesaprastu, kāpēc svešiniekam ir jāsaka “Sveiks!”. Bet šeit es sapratu. Viņiem nav iespējas komunicēt ar ārzemniekiem, tāpēc viņi saka “Sveiki!”, lai viņiem būtu iespēja vairāk paskatīties uz ārzemnieku, uzzināt, vai ārzemnieks prot ķīniešu valodu, pamēģināt sarunāties un tā vairāk izprast dzīvi citur pasaulē. Bieži vien, ja mēs, braucot ar velosipēdu, apstājamies atpūsties kādā ciematā, iedzīvotāji mūs bieži aicināja atpūsties viņu mājās, piedāvāja iedzert tēju un tikai pēc tam doties prom. Mums bija ļoti patīkami, ka pret ārzemniekiem ir tāda īpaši silta attieksme,” stāsta Kriketas vīrs.

– Ir tāda sajūta, ka jūs visi esat vietējie.

– Tieši tā, nav sajūtas, ka esam svešinieki viens otram, vairāk liekas, ka esam kaimiņi, kuri ilgus gadus dzīvojuši viens otram līdzās.

Dažus mēnešus vēlāk valoda vairs nebija šķērslis, aktīvās atpūtas pasākumi veidoja sirsnīgu draudzību starp pasniedzējiem, viņu bērniem un studentiem. Kriketas vīrs mēdz spēlēt futbolu ar zēniem, savukārt Kriketa bieži aicina meitenes nākt ciemos cept maizi. Kriketa uzskata, ka viņi ir ieguvuši daudz vairāk, nekā devuši, un priecājas, ka tādas pārmaiņas un pieredze bērnu dzīvē bagātinās viņu pasaules uztveri.

Visiem viena valoda – mūzika

Žēl, ka atbraucu tad, kad Sids – brīvprātīgais skolotājs no Francijas – jau bija prom. Daudzi studenti man stāstīja par viņu.

“Ārzemniekam, kurš nolemj dzīvot Ķīnā, mugursomā ir jāieliek drosme izpētīt, entuziasms mācīties un vēlme integrēties pilnīgi jaunā pasaulē. Tajā pašā laikā es, kā jau francūzis, ielīku savā somā arī bageti.”

– Sids.

Sids arī ir angļu valodas skolotājs. Viņa hobijs ir mūzika. Kādu dienu viņš uzzināja, ka daži studenti izveidojuši savu mūzikas grupu. Sids

ieinteresējās un vēlējās iepazīties ar viņiem. Mūzikas grupas dalībnieki bija vājredzīgi. Skolā tiek vispusīgi domāts par nepieciešamību palīdzēt trūcīgām ģimenēm, vienlaikus pievēršot uzmanību arī īpašām cilvēku grupām. Šeit ir izveidota īpaša nodaļa studentiem ar redzes problēmām, lai arī viņi varētu iegūt izglītību un kļūt patstāvīgi. Mūzika ir kļuvusi par kopīgu tēmu starp Sidu un šiem studentiem. Mūsu filmēšanas komanda filmēja Sidu bez manis un pamanīja, ka, izņemot mācību stundas, Sids gandrīz nekad neizlaida no rokām savu kameru. Brīvlaiku viņš bija pavadījis, filmējot studentus un muzicējot kopā ar viņiem. Skolas dzīve abām pusēm tāpēc ir kļuvusi krāsaināka. Viņš ļoti vēlas pavadīt vairāk laika ar šiem studentiem, jo zina, ka viņiem ir īpaši vajadzīgs atbalsts. Video filmēšana ir tikai hobijs, viņš neplāno publicēt saturu internetā, veidot vlogus vai ko citu. Viņš grib, lai būtu iespēja pašam noskatīties šos video, kad viņš būs vecs. Videoieraksti un fotoattēli ir viņa dienasgrāmata, kura paturēs atmiņas par katru dzīves posmu, lai tās pēc daudziem gadiem būtu tikpat spilgtas kā kādreiz.

Ārzemniekus, kuri ierodas šeit mācīt studentus, sauc par “zināšanu spārnēm”. Skolotāji no citām valstīm nes ne tikai zināšanas, bet arī siltumu. Tajā gadā skolā strādāja vairāk nekā 100 brīvprātīgo – gan pasniedzēji, gan saimniecības personāls. Bieži, kad gribam sniegt palīdzību, mūs aptur tas, ka liekas, ka viena cilvēka spēks ir par mazu – ko gan es viens pats varu izmainīt? Bet pasaule ir tik liela, ir noteikti jābūt līdzīgi domājošiem cilvēkiem. Pieturieties pie sākotnējiem nodomiem, noteikti satiksiet cilvēkus, kuri domā tāpat. Varbūt šāda neatlaidība palīdzēs atvērt kādas svarīgas durvis. Manis aprakstītie cilvēki ar mīlošu sirdi darbojas, liekot lietā savas zināšanas, lai šajā kalnu ciematā sāktos skaistas pārmaiņas. Ķīna šos brīvprātīgos ir uzņēmusi ar mīlestību un sirsnību, savukārt viņi tajā dalās ar saviem studentiem un dod viņiem cerību uz gaišu nākotni.

Braucam uz Ķīnas dienvidiem, braucam uz Dali

2014. gadā Ķīnā iznāca filma “Xinhua Lufang”, tulkojumā “Ceļojums sirdij”, ar Sju Dženu (*Xu Zheng*) un Huanu Bo (*Huang Bo*) galvenajās lomās. Šo abu Ķīnā populāro aktieru stiprā puse ir komēdija, tāpēc skatītāji domāja, ka, viņiem apvienojoties, varētu sanākt tikai joku un muļķošanās filma, taču šis stāsts atspoguļoja sirdi mītošas patiesības, vēlmi aizbēgt no stresa un dzīves “būra” problēmu.

Filmas demonstrēšanas gadā es jau biju divus gadus nodzīvojusi Pekinā un kļuvusi par “beipjao”, citiem vārdiem – Pekinas iebraucēju. Daudziem, kas izlemj meklēt sapņu piepildījumu Pekinā, jaunais dzīves posms sākas Pekinas dzelzceļa stacijā. Man bija tāpat. Braucu vilcienā visu nakti, no Čančuņas līdz Pekinai. Ap sešiem no rīta vilciens pienāca stacijā. Līdz ar jaunas dienas iestāšanos sākās arī jaunā dzīve, un tas bija vēl viens manas dzīves pagrieziena punkts. No sākuma es aizbraucu no Latvijas uz Ķīnu, atbraucu uz Čančuņu un tagad aizbraucu no Čančuņas un atbraucu uz Pekinu. Sirdī bija iegravēti drauga vārdi: “Ja izdzīvosi Pekinā, tad izdzīvot citās vietās Ķīnā vairs nebūs šķērslis.” Man bija pilna pārliecība par to, ka es tikšu galā ar Pekinas izaicinājumiem. Es biju pilnīgi pārliecināta par sevi un gaidīju tos. “Beipjao” Anželika bija gatava censties, daudz strādāt un kļūt par Pekinas lepmu.

Pekina ir pilsēta, kura ir atvērta jebkuram cilvēkam no jebkuras pasaules malas. Ja esi nolēmis meklēt sevi te, Pekina tevi laipni sagaidīs, bet tas, vai izdzīvosi šajos betona džungļos vai nē, būs atkarīgs tikai no paša spēkiem. Es toreiz nebaidījos. Iet uz priekšu ir jaunības spēks. Acīs ir tikai pašpārliecinātība un drosme. Es ticēju, ka es un Pekina varam kļūt par gaismas staru viens otram. Ap to laiku man jau bija daži draugi Pekinā. Zināju, ka viņi palīdzēs, ja būs grūtības, varbūt tas arī lika justies drošāk svešā vietā. Draugu reakcija, uzzinot, ka atbraukšu, mani ļoti iepriecināja, jo viņi teica, ka beidzot varēsim biežāk tikties. Tas deva sajūtu, ka savā jaunajā dzīvē neesmu vientuļa, jo šajā pilsētā ir draugi, kuri mani gaida. Es toreiz biju vēl diezgan naiva. Kō cilvēki sacīja, tam es arī ticēju, nevarēju vēl saprast, ka ķīniešu valodā pastāv tādas savdabīgas pieklājības frāzes. Vairākus mēnešus es gaidīju draugu sapulcēšanos, bet visi bija aizņemti katrs ar savām lietām, un šķiet, ka gada laikā tikāties tikai vienu reizi. Es sāku izprast “beipjao”⁴⁵ draugu stāstus par dzīvi Pekinā, kurus agrāk nebiju sapratusi. Man kā “jaunajai pekinietei” tā bija skaudra atklāsme, bet neko darīt – tā ir vide, kas jāpieņem. Pekinā talantīgu cilvēku ir tik daudz kā koku mežā, un ir jābūt neatlaidīgam, lai gūtu panākumus, tāpēc, izvēloties satikties vai strādāt, izvēle, bez šaubām, būs darbs. Pekina ir vieta, kur pēc maģistra studiju beigšanas sākās mana lielās dzīves skola. Vienu gadu vietā, kur es strādāju, uzņēmuma darbinieku Jaungada sarīkojums bija paredzēts 31. decembrī. Jaungada vakars ārzemniekiem ir līdzvērtīgs ķīniešu Pavasara svētkiem⁴⁶, vieni no vissvarīgākajiem svētkiem. Arī Latvijā ir pieņemts kopīgi sagaidīt pusnakti. Bet šajā uzņēmumā nebija tādas tradīcijas. Sarīkojums beidzās

⁴⁵ Beipjao (北漂) – cilvēki, kuri devušies uz Pekinu attīstīties tālāk.

⁴⁶ Domāts ķīniešu Jaunais gads.

pulksten 10 vakarā. Es devos mājās. Visādas domas maisījās galvā. Katru dienu es satiekos ar daudziem cilvēkiem un visu laiku esmu steigā, bet aizmanas šķietami piepildītās dzīves it kā slēpjas vientuļa ēna, kas seko līdzi maniem soļiem. Pa ceļam uz mājām nopirku pudeli sarkanvīna un dažas uzkodas. Vēlējos, izmantojot video zvanu, kopā ar mammu un tēti sagaidīt Jauno gadu pēc Ķīnas laika. Mamma un tētis sāka zvanīt 10 minūtes iepriekš un rādīja man mājās izrotātu Ziemassvētku eglīti un televizorā Jaungada raidījumu. Laiks tuvojas vissvarīgākajam brīdim. “5, 4, 3, 2, 1!!! Laimīgu Jauno gadu!!!” priecīgi iekliedzās mamma un tētis.

Es dzirdēju šampanieša burbuļu skaņu, izsitot korķi. Mamma un tētis, un vecmamma visi priecīgi izdzēra pa glāzei šampanieša, un es iemalkoju sarkanvīnu. Vienkārši nosvinēju Jaunā gada sākumu kopā ar vecākiem, parunājām vēl kādas 10 minūtes. Labi, ka viņi nepamanīja manas skumjas. Sagaidot Jauno gadu viena pati lielajā Pekinā, pirmo reizi sajutu, ka esmu tik maziņa šajā pilsētā – kā smilšu graudiņš. Garastāvoklis man bija slikts, jo mēdz taču teikt, ka tā, kā Jauno gadu sagaidīsi, tāds tas arī būs. Iegrimu pārdomās...

Tagad es saprotu, ka ceļš uz panākumiem ir kā virsotņu iekarošana. Pēc vienas virsotnes iekarošanas, lai uzkāptu vēl augstākā kalnā, mums vispirms jānoiet lejā un tikai tad jādodas uz citu virsotni. Lai satiktos ar labāku sevi, ir jāpiedzīvo kritieni.

Kad sāku īstenot savu mērķi noturēties un izdzīvot lielpilsētā, man spēku deva mūzika. Slavenā ķīniešu dziedātāja Vana Fena (*Wang Feng*) dziesma “Pekina, Pekina” kļuva par vienu no manām mīļākajām dziesmām. Tā bija mans draugs, jo šī dziesma bija kā “jauno pekiniešu” balss:

“Cilvēki savās cīņās un pārdzīvojumos mierina un apskauj cits citu, meklējot un dzenoties pakaļ mirstošu sapņu gabaliņiem.”
(*Ren men zai zheng zha zhong xiang hu gao wei he yong bao*
Xun zhao zhe zhui zhu zhe yan yan yi xi de sui meng)

Pekina ir mūsu izvēle. Jāturpina iet.

Ceļojums sirdij

Tie, kam ir gadījies pārdzīvot šādu laika posmu, ir pazīstama sajūta, ka visas pasaules neveiksmes it kā uzkrājušās uz pleciem. Gribas atrast vietu, kur var atgūt mieru, izgulēties un redzēt sapņus. Pat ja tas ir tikai uz brīdi, vismaz var palēnināt gaitu un pēc tam turpināt būt stiprs. Pēc filmas “Ceļojums sirdij” iznākšanas cilvēki, šķiet, to pieņēma par tādu kā cerības stariņu. Filma kļuva ļoti populāra, un Dali pilsēta – filmēšanas vieta – tāpat. Var teikt, ka Dali ir filmas “Ceļojums sirdij” dzimtā pilsēta.

Tā ir filma, kas atnesa Dali ilgi gaidīto straujas tūrisma attīstības posmu. Ceļošana Dali ir atšķirīga, un tāds ceļošanas veids bija samērā jauns Ķīnā, līdz ar to daudz pievilcīgāks nekā citi piedāvājumi. Tūristu izmitināšanas kultūra šeit ir izveidojusies salīdzinoši agri. Kad Dali tūrisma nozare pēc filmas pirmizrādes piedzīvoja pēkšņu uzplaukumu, šejienes bagātīgā un eksotiskā atmosfēra sāka piesaistīt cilvēku uzmanību. 2014. gada beigās mēs kļuvām par lieciniekiem izmaiņām Juņņaņas provinces Dali *bai zu* mazākumtautības autonomā apgabala attīstībā. Vietējie iedzīvotāji bija uzsākuši ceļu uz labklājību, un cilvēki, kuri atbrauca šeit filmas ietekmē, bija nonākuši uz pašu dvēseles dziedēšanas ceļa. Tūristu skaits bija palielinājies, un tas gan pilsētniekiem, gan lauku iedzīvotājiem deva jaunas attīstības iespējas. Dali pilsēta un lauku rajons atrodas ļoti tuvu viens otram – vienā ceļa pusē ir pilsētas apbūve, bet otrā pusē rīsa lauki. Laucinieki sāka piedalīties lauku tūrismā, nodarboties ar ēdināšanas biznesu un iesaistīties tūristu izmitināšanā. Šāda izvēle viņiem ir devusi daudz vairāk ienākumu nekā došanās citur darba gaitās. Galvenais iemesls, kāpēc cilvēki tiecas uz šejieni, ir miers, ko pilsēta nespēj dot. Dali, it īpaši tās apkārtnē, spēj atbrīvot cilvēkus no pilsētas problēmām. Runa ir ne tikai par īslaicīgu ceļojumu, bet arī tādiem dzīvesstāstiem, uz kuriem cilvēkus iedvesmoja filmas sižets. Kad biju Dali, es iegāju nelielā suvenīru veikaliņā. Nelielajā telpā viss bija pārpildīts ar ledusskapju magnētiņiem, pastkartītēm un citiem suvenīriem. Saimnieks, redzot, ka ienākusi ārzemiece, pajautāja, no kurienes es esmu. Sarunas gaitā uzzināju, ka viņš ir jurists no Pekinas.

*– Jūs atbraucāt uz šejieni tik tālu no Pekinas, lai atvērtu
10 kvadrātmetru lielu veikalu? Šim ar jūsu amatu nav nekā
kopīga! Ja tas ir hobijs, tad kāpēc vajadzēja lidot tik tālu prom,
kāpēc gan neatvērt ko līdzīgu Pekinā?
– Gribas brīvi elpot un dzīvot, nevis tikai izdzīvot.*

Rokdarbu veikalu, kultūras un radošo produktu veikalu atvēršana, batikas T kreklu, tūristu izmitināšanās business utt. – tie visi ir atbraucējiem raksturīgi ierašanās iemesli. Tas viņiem ir kļuvis par veidu, kā atbrīvoties no stresa, savukārt neizmantojot telpu izīrēšana pilsētas un lauku iedzīvotājiem dod iespēju palielināt savus ienākumus.

2016. gadā par jaunu populāru tendenci Ķīnā kļuva tiešraides raidījumi, izmantojot mobilo tālruni. Skatītāju gaume bija mainījusies. Skatītāji Ķīnā arvien vairāk vēlējas redzēt reālistiskāku un dzīvei tuvāku saturu, gribēja redzēt stāstu, kas slēpjas aiz objektīva un skaistā attēla. Tāpēc tiešraides forma bija tas, kas sāka iekarot skatītāju sirdis. Tā gada decembrī mani uzaicināja tiešraides formā viegli un dzīvīgi izjust krāsaino Juņņaņas

provinci un Dali pilsētu. Es ļoti gaidīju šo ceļojumu. Atšķirībā no Lidzjanas un Šangri-La tūristu galamērķiem Juņnaņā Dali ir arī Erhai ezers, kas dod miera sajūtu. Vietas, kur ir ūdens, īpaši palīdz atbrīvoties no satraucošām domām. Ziemā Dali ir pilna ar pavasara noskaņu. Dienā ir līdz pat 20 grādiem silts, bet vakarā jāvelk dūnu jaka. Sildot ūdeni tējai, atklājas, ka verdošais ūdens nebūs tikpat karsts kā Pekinā vai citur Ķīnas ziemeļos. Aizmirsu, ka atrodamies Canšaņa kalna pakājē, šeit ir augstiene, un tas arī nosaka ūdens viršanas temperatūru. Jāpierod pie tā, ka ūdens temperatūra būs ap 80 grādiem vai pat zemāka. Jau minēju, ka šī ir vieta, kur es esmu redzējusi pilsētu un ciemu vistuvāk viens otram. Pēc Dali senās pilsētas daļas apmeklējuma pamanīju, ka tā, līdzīgi kā Pekinas tūristu iela Naņluogusjan (*Nanluoguxiang*), kad kļuva par populāru tūrisma vietu, bija komercializējusies. Pirmo reizi aizdomājos par vienu jautājumu. Kā var, vienlaikus sekojot tirgus pieprasījumam, saglabāt kādas vietas tiro sākotnējo raksturu? Kad jaunās tendences sastop veco dzīves stilu ar esošo kultūru un tradīcijām, rodas problēmas. Runājot par ciematiem Ķīnā, pirmais mērķis, protams, ir iedzīvotāju dzīves līmeņa uzlabošana. Tomēr tad rodas jautājums par to, ka, ja uzlabosim vienu, tad, iespējams, zaudēsim otru. Ja kāda vieta attīstās pēc modeļa “nabadzības mazināšana ar tūrisma palīdzību”, tad procesā jāatceras par kultūras saglabāšanu. Diemžēl dažas vietas kļūst pārāk modernizētas, un kultūras mantojums izzūd.

Var redzēt, ka Dali vecpilsēta pēc tik ātra tūristu pieplūduma nav bijusi gatava pārmaiņām un modernizācija ir to pārveidojusi. Tagad tur ir grūti atrast mieru un klusumu. Netālu esošā Sjidžou pilsētiņa izskatās pavisam citādi. Tajā nav juceklīgu ielu, veikalu un restorānu ir maz, un nav tamburīnu un ģitāru veikalu, kuri bieži redzami atjaunotajās vecpilsētu ieliņās. Šeit ir daudz klusāk. Sjidžou pilsētas tūristu fotogrāfijās bieži parādās viena ēka uz ielas stūra.

Šī ir ļoti populāra fotografēšanās vieta. Uz mājas sienas vēl redzamas aizkrāsotas ķīnizīmes, kas agrākos laikos apzīmēja publisko tālruņa kabīni. Nezinu, kāpēc tas stūris ir tik populārs. Varbūt tā ir mīlestība pret vecajiem laikiem. Es arī nepalaidu garām iespēju nofotografēties kopā ar vietējo “zvaigzni” – mājas stūri, jo dzīve ir vienvirziena ceļojums, kas zina, vai es vēl kādreiz būšu šeit. Varbūt nākamreiz šīs zīmes jau būs pilnībā aizkrāsotas un šī daļa no mājas stūra vēstures vairs nebūs redzama. Viesu nams, kur plānojām dzīvot filmēšanas laikā, atradās uzreiz pa kreisi no šīs ēkas. Pirmajā stāvā bija neliela kafejnīca un pagalms, bet otrajā stāvā istabas un koplietošanas telpas, kur varēja atpūsties un baudīt klusumu. Katru rītu un pēcpusdienu man bija jāfilmē pusotru stundu ilga tiešraide – kopā ar skatītājiem jādodas pastaigā pa Dali. Pārējo laiku izmantoju, lai brīvi pastaigātos un izbaudītu

Slavenais mājas stūris

dienas bez spriedzes. Nolēmu aiziet tālāk uz priekšu garām mājai ar slaveno stūri. Pamanīju trīs mazus veikaliņus kreisajā pusē un lauku labajā pusē. Tālumā varēja redzēt otru vietējo “zvaigzni”, pie kuras visi fotografējās – tā bija vienas mājas oranžā siena. Pirmais veikaliņš bija ļoti līdzīgs franču kafejnīcai. Ārpusē bija novietoti vairāki galdi un krēsli. Pasūtīju tasīti kafijas un ļāvos ārā būšanas noskaņai, brīvi ieelpoju un biju ieskauda pretējā ielas pusē esošā lauka mierīgumā. Kafejnīcas saimnieks ir atbraucējs, kas jau kādu laiciņu šeit nodzīvojis. Es sāku nojaust, ka šī patiešām ir ļoti maģiska vieta. Te ir vieta, kur var sadziedēt ievainotu sirdi. Šeit pazūd vēlme slēpt savu sirdi aizsargčaulā. Cilvēki no visām malām, kuri šeit satiekas, viens otram ir kā psihologi un visi ir gatavi no sirds izrunāties ar svešiem ceļotājiem. Arī ar šīs kafejnīcas īpašnieku jau drīz sarunājamies, kā būtu seni draugi.

- *Kas ir iestādīts tajā laukā tur pretī?*
- *Tagad ķīploki, bet rudenī tur aug rīsi.*
- *Ķīploki? Kāpēc gan jāstāda tik daudz ķīplokus?*
- *Tāpēc ka... šejienieši paši ir kā ķīploki!*⁴⁷ *Jokoju.*
- *Jums gan ir laba humora izjūta.*

⁴⁷ Ķīnieši mēdz jokojot salīdzināt cilvēka raksturu ar ķīplokus. Ja saka – kāds ir kā ķīploks, tas nozīmē, ka cilvēks ir ietiepīgs un izliekas nesaprotam vai noliedz acīmredzamo.

Klusums un miers. Skatoties uz ķiploku lauku, sāku prātot par gada laikā pieredzēto. Kad skatās uz šo jaunības un cerības piepildīto zaļumu, noskaņojums ir tāds, ka līdz ar jaunajiem asniem dzīve nonāk jaunā sākuma punktā. Ilgi skatījos uz tūristiem un jaunlulātiem pārišiem, kuri no rīta līdz vakaram fotografējās šeit. Lauki tiešām dod brīvības sajūtu sirdij. Šeit joprojām ir saglabājušies ļoti īpašie vietējie dārgumi – bai tautības tradicionālās mājas. Melno dakstiņu un balto sienu celtnes, konstrukcijas “trīs celtnes un viena siena pie ieejas” – trīs ēkas veido ieloku, un pie ieejas ir krāsainiem veidojumiem un gleznojumiem rotāta siena, kas aizsedz skatu uz iekšējo pagalmu, – un “četri nami un piektās durvis – debess aka⁴⁸” – slēgtā tipa pagalma forma. Mazajos Sjidžou pagalmos var redzēt īsto vietējo dzīvi. Vecākās paaudzes cilvēki joprojām velk bai mazākumtautības galvassegas un tērpus. Šeit vēl ir jūtams tas, kas Dali pilsētas centrā pamazām kļūst par tālu pagātni.

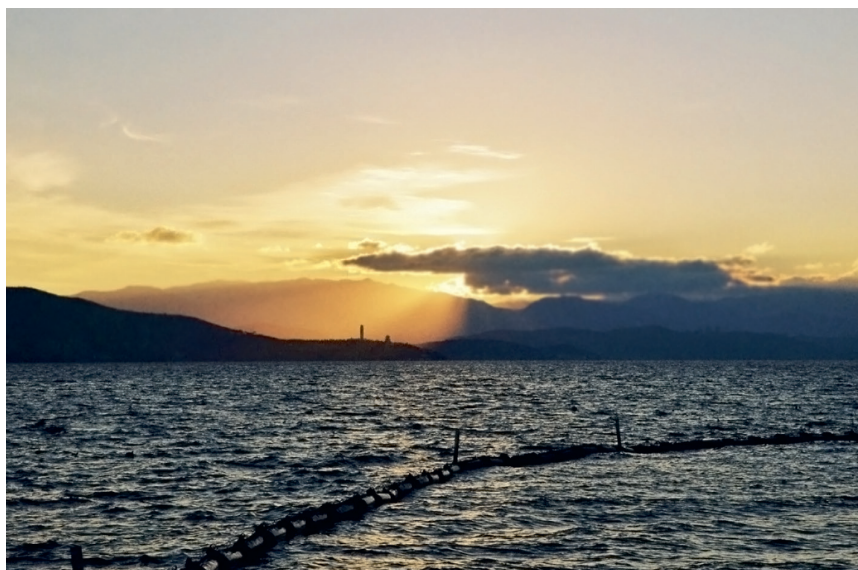
Sjidžou nav liela, to var izstaigāt vienas dienas laikā. Man īpaši iepatīkās vieta Erhai ezera rietumu krastā Sjidžou apgabala Dzijņhe ciemā, kur izveidots neliels dabas parks. Parks ir mēles formā, arvien sašaurinoties, tas dziļi iespiežas Erhai ezerā, tieši tāpēc tas arī ir ieguvis savu nosaukumu “Jūras mēles parks” (Erhai vārda otrā daļa “hai” nozīmē ‘jūra’). Šajā ļoti skaistajā, ļoti īpašajā vietā kopā ar raidījuma komandu nosvinēju savu dzimšanas dienu. Kā saka Ķīnā, kļuvu par vienu gadu jaunāka.⁴⁹ Ar veselu sēriju skaistu fotogrāfiju mūsu ceļojumam bija jābeidzas.

Nekur nav tik skaisti mākoņi kā Dali

Vienu gadu interneta ziņās parādījās publikācija par Huacunšāņas pamatskolas situāciju Šasji ciematā, kas ir samērā netālu no Dali. Publikācija reizē bija arī aicinājums palīdzēt pamatskolas bērniem no trūcīgām ģimenēm. Nelielā suvenīru veikaliņa īpašnieks, ar kuru iepazinās Sjidžou, ieraudzīja šo ziņojumu, un viņam radās doma, ka vajadzētu mēģināt kaut ko darīt pamatskolas bērnu labā. Saimnieks nolēma vispirms doties uz turieni, lai labāk izprastu situāciju. Ceļā viņš vairākas reizes apmaldījās, jo ciemats atrodas nomaļā vietā un navigācija nevarēja atrast ceļu. Kad viņš ieradās ciematā, tad uzzināja, ka šajā ciemata skolā ir vairāk nekā desmit sākumskolas vecuma audzēkņi. Skolai bija tikai viena maza klases telpa, un visām klasēm bija tikai viens skolotājs, kurš bija atbildīgs par visu priekšmetu pasniegšanu bērniem no no 1. līdz 3. klasei.

⁴⁸ To sauc par debess aku, jo agrāk uzskatīja, ka aka ir kā durvis uz debesīm.

⁴⁹ Ķīnā tā mēdz jokot, lai novērstu domas no tā, ka cilvēks kļūst vecāks.

Dali mākoņi

Skolotājs pastāstīja par bērnu vajadzībām, un veikaliņa saimnieks sāka domāt, kā varētu palīdzēt. Viņš kopā ar draugiem izlika paziņojumus saziņas lietotnē “WeChat” un līmēja reklāmas uz sienām Sjidžou rajonā, lai iepazīstinātu ar to, ko plāno darīt, un aicināja brīvprātīgos piedalīties. Bija ļoti negaidīti, kad viņš sāka saņemt lielu atbalstu no nepazīstamiem cilvēkiem. Brīvprātīgie, nelūdzot nekādu atlīdzību, katrs pēc savām iespējām ziedoja naudu vai lietas, kas būtu noderīgas bērniem skolā, vai arī piedāvāja palīdzību ar transportēšanu. Daudzi no viņiem bija vienreiz redzētie veikala klienti un klientu draugi. Tika nopirkta sega, cimdi, rīsi un eļļa cepšanai, kā arī audio aparatūra un elektroniskās klavieres bērniem. Veikaliņa saimnieks īpaši vēlējās bērnu sirdīs iestādīt mūzikas sēklas. Viens no brīvprātīgajiem, kurš arī brauca līdz apmeklēt bērnus, spēlēja ģitāru, un, kad visi darbi bija pabeigti, viņš nodziedāja un nospēlēja bērniem dažas dziesmas. Bērnu smaidi tajā brīdī skaidri pauda, ka, kaut gan dzīves apstākļi ciematā ir slikti, mēdz būt arī laimīgi brīži, pat ja viss nav ideāli. Tas ir tas, ko veikaliņa saimnieks sauc par garīgo laimi.

Šeit nav kā lielajās pilsētās, laiks nemaksā tik dārgi. Šeit var sajūst laika mierīgo plūdumu, dzirdēt savu sirdsbalsi un redzēt visu veidu neiespējamo. Tas bija 2018. gads, kad mēs ar mammu devāmies uz Dali īstenot mūsu ceļojumu sirdij un apciemojām arī jau minētā suvenīru veikaliņa

Bērni Šasji ciematā

īpašnieku. Kamēr es ar lielu aizrautību klausījos viņa dzīvesstāstu, mamma kārtīgi iepirkās. Vai arī nākamajā veikalā, kurš piesaistīs mūsu uzmanību, varēsim dzirdēt interesantu dzīvesstāstu? Atvadījamies no saimnieka un devāmies tālāk.

Turpinājām pastaigāties un no Sjidžou centrālā laukuma iegājām citā mazā ieliņā. Dzīves ritms šeit atgādina pilsētiņas Francijas dienvi-dos. Pusdienu pārtraukums ir ļoti garš, un laikā no apmēram 12 līdz 15 strādā tikai daži veikali. Viss notiek pēc noskaņojuma. Mēs ieraudzījām kādu nelielu veikalu, kas bija atvērts, un ziņkārīgi iegājām tajā. Saimniece iznāca sasveicināties un teica, ka visi dzērieni, kas šeit tiek pārdoti, ir viņas pašas raudzēti. Dažādu izmēru stikla pudelēs iekšā bija dažādu krāsu un stipruma alkoholiskie dzērieni. Tur bija skābās papaijas, pasifloras augļu, sarkanā zīdkoka augļu un citas neiedomājamas garšas. Daži vīni bija pat ar literāru pieskaņu, jo tiem bija ļoti īpaši nosaukumi. Piemēram, 52 grādu

degvīnu sauca par “Skumju kļiedētāju”, bet kādu ne tik stipru rumam līdzīgu dzērienu sauca par “Vieglo vēja skurbumu”. Meitene lūdza mūs tos visus nobaudīt un dot novērtējumu viņas darbiem. Mēs ar mammu uzreiz sajūtāties tā, it kā būtu kļuvušas par augsta līmeņa dzērienu degustatorēm, nogaršojot katru vīnu un izjūtot garšā paslēpto filozofiju.

Meiteni, kas mūs sveica, sauca Mumu, un viņa bija no Daliaņas Ķīnas ziemeļaustrumos. Tāpat kā iepriekšējā veikaliņa saimnieks, viņa uz Dali pirmo reizi atbrauca 2013. gadā. Tajā laikā viņa vēl mācījās augstskolā, kur studēja grafisko dizainu. Brīvība, iedvesma, iemīlēšanās, nodarbību kavēšana – tas viss tiek uzskatīts par neatņemamu augstskolas dzīves sastāvdaļu. Ja nekad nav izlaista neviena nodarbība, var teikt, ka cilvēks nemaz nav mācījies augstskolā. Protams, Mumu arī izmēģināja nodarbību kavēšanas garšu, un tas viņu aizveda līdz pašai Dali Ķīnas dienvidos. Pirmajā reizē viņa vēl nejuta, cik šī vieta ir pievilcīga, bet, atbraucot otro reizi, viņai gribējās palikt. Viņai šeit patika satikt interesantus cilvēki un dzirdēt dzīvesstāstus no visas Ķīnas. Viņa vēlējās palikt, jo patika šejienes klimats, un vēl jo vairāk tāpēc, ka Dali viņa satika savu otro pusīti. Vēlāk Mumu ar draugiem atvēra nelielu kafejnīcu Dali vecpilsētā. Draugi bija atbildīgi par pārvaldīšanu, un Mumu ik pa laikam ieradās, kad bija atvaļinājumā. Tāds dzīves maratons – turp un atpakaļ no Daliaņas uz Dali turpinājās līdz pat 2015. gadam, kad Daliaņā Mumu darba slodze palika daudz mazāka nekā iepriekš. Viņa nolēma pārcelties uz Dali, lai rūpētos par kafejnīcu, un strādāt attālināti. Protams, galvenais iemesls, kāpēc sirds visu laiku tiecās uz šejieni, bija mīlestība.

Pēc pārceļšanās Mumu arvien vairāk apjauta, ka Dali ir īsta miera osta, un nav brīnums, ka daudziem cilvēkiem tā bija sapņa piepildījums. Diemžēl viņas kafejnīcu nācās slēgt, taču Mumu un viņas draugs nolēma sākt paši savu biznesu kādā klusākā vietā. Viņi abi nolēma pārcelties uz Sjidžou. Pirmais krodziņš tika atvērts 2015. gada beigās, un tad arī Mumu radās ideja par pašas raudzētu vīnu. Lai piepildītu savu vēlēšanos, viņa sāka pētīt, kā pagatavot augļu vīnus. Meklējot piemērotāko bāzes vīnu, viņa kādu laiku nevarēja uziet vislabāko un nebija apmierināta ar sasniegto garšu. Process uz laiku iegāja ciklā “nogaršoj – nepatīk – izleju ārā – sāku no jauna”. Tas viņu nogurdināja, taču viņa domāja, ka, ja bija drosme uzsākt, tad arī drosmīgi jāturpina darīt iesākto. Mumu neatlaidība ir viņai devusi apmierinošu garšu un arvien vairāk apmeklētāju, kuriem patīk viņas vīns. Mumu saka, ka veikala atvēršanas process ir bijis kā fantāzijas ceļojums, kas viņu vienmēr pārsteidz. 2017. gada pārsteigums bija atvērt otro veikaliņu, kur mēs arī iepazināties. Tagad viņa iedziļinās sava produkta attīstībā un atteicās no darba, kuru darīja attālināti.

“Es baudu dzīvi, un tā ir līdzīga Hajao Mijazaki⁵⁰ multfilmām. Godīgi sakot, Dali nav piemērota vieta naudas pelnīšanai, bet, par laimi, tas nebija mans mērķis.” To dzirdot, apjautājos, kā viņas ģimene uz to skatās. Mumu atbildēja, ka viņas ģimene laikam nelīdzinās parastai ķīniešu ģimenei. Mammai un tētim pret viņu nav nekādu prasību. Vecāki tikai vēlas, lai meita ir laimīga. Viņi nemudina uz laulību, nesaka, ka vēlas drīzāk auklēt mazbērņus vai ko tamlīdzīgu.⁵¹

Mumu pastāstīja, ka Dali popularitāte ir palīdzējusi uzlabot ciema iedzīvotāju dzīves līmeni. Viena populāra filma ir izmainījusi ciematu attīstību pie Erhai ezera. Tomēr Mumu visvairāk uztrauc tas, vai Dali, kuru viņa pazīst, nemainīsies, jo dažas vietas jau ir zaudējušas agrāko nomierinošo atmosfēru. Viņa izvēlējās Sjidžou, kas joprojām uztur “lēnā” dzīves ritma ieradumu. Jau uzreiz pēc Pavasara svētkiem tūristi ierodas šeit, dzenoties pakal makoņiem, un sarunājot tikšanos ar rapša ziedu laukiem un ķiršu ziediem, bet rudenī cilvēki brauc uz šejieni, lai baudītu rīsa lauku zeltainumu. Agrākais Sjidžou ekonomikas balsts bija tirdzniecība un lauksaimniecība. Pēc tūristu skaita pieauguma valdība daudzus laukus iekļāva vienotajā racionālajā plānošanā⁵². Divi veikali, kuru telpas irē Mumu, arī ir plānotas ēkas, lai vietējie iedzīvotāji varētu gūt ienākumus, izīrējot veikalus. Mumu un es pievienojām “WeChat” kontaktus. Pēc kontakta pievienošanās Ķīnā pirmais, ko visi dara, – ātri skatās jaunā kontakta ziņu lenti. Paskatījies Mumu lenti un redzēju, ka viņa bieži publicē attēlus ar kaķiem un suņiem. Tie bija viņas ģimenes locekļi – četri kaķi un trīs suņi.

Lai ģimenes locekļu dzīvi neierobežotu četras sienas, Mumu vēlējās atrast plašāku māju, kur dzīvot. Viņa devās uz Sjajuaņpanas ciematu, netālu no Canšaņa kalna. Nelielajā ciematā bija daudz jaunuzceltu sētu, kuras ciema iedzīvotāji ir paredzējuši saviem bērniem un kuras nebija irējamas. Ejot pa kādu mazu ieliņu, viņa kādā ļoti skaistā sētā ieraudzīja bugenvilijas ziedus. Pamanījusi, ka zari ilgu laiku nav apgriezti, viņa devās noskaidrot, vai šī ir neapdzīvota sēta. Izrādījās, ka tai jau sen nav saimnieka. Mumu nolēma irēt tieši šo māju, jo, viņasprāt, tas, ka viņa ieraudzīja šo vietu un skaistos ziedus, bija kā zīme – liktenis. Mājas augstāvē bija platforma, kur viņa iestādīja daudzus sukulentus un citus

⁵⁰ Hajao Mijadzaki (*Hayao Mijazaki*) – slavens japāņu kinorežisors, animācijas žanra pārstāvis.

⁵¹ Ķīniešu ģimenēs arī mūsdienās ir pierasts, ka vecāki cenšas noorganizēt bērniem laulības. Iziešana pie vīra (vai sievas) tiek uzskatīta par ļoti svarīgu, un parasti vecāki bērņus uz to mudina.

⁵² Tas nozīmē, ka valdības līmenī tiek plānots, kā attīstīt dažādus apgabalus. Dali gadījumā pašvaldība mudina tukšo ēku īpašņiekus tās izīrēt uzņēmējdarbībai.

Mumu kaķis

augus, piemēram, pasifloru augļus, citronu koku, kaktusu, vītenaugus, smaržīgā osmanta koku, mežrozi un tā tālāk. Daži no sukulentiem bija “mantojums”, ko viņai atstājuši draugi, kuri kādreiz bija mēģinājuši īstenot sapņus Dali. Nedaudz skumji, jo daļu sukulentu viņai atstāja labākie draugi, kurus viņa iepazīna, kad viņa pirmo reizi ieradās Sjidžou. Daži draugi, kuru veikali nespēja noturēties, atgriezās dzimtajā pilsētā. Es domāju, ka draugi atgriezās savās dzimtajās vietās, bet šie sukulentu augi ir kā pieredzes spēks, ko viņi atstāja Dali. Pakaļdzišanās sapnim ir piedziņojums, kas, iespējams, nepiepildās, taču jums ir jāiegulda līdz galam un jābūt pietiekami drosmīgiem, lai turpinātu tam sekot.

Mana istabas biedrene un es audzējam sukulentu augus. Viņas istaba ir saulaina, un mana ir ēnaina. Viņas sukulenti uzplauka ziedos vienreiz gadā. Manējie dzīvoja savu dzīvi, bet neziedēja. Mēs pamēģinājām gadu turēt manu sukulentu viņas istabā. Protams, ka pie viņas mans augs

Sukulenti

uzziedēja. Ar to es gribu teikt, ka tad, kad Mumu draugi cīnījās par savu laimi Dali, viņi, iespējams, atradās “ēnas puses istabā”, kas nav piemērota viņu pašu dzīvei un plaukumam. Pasaulē ir daudz citu vietu, daudz citu istabu, kuras var atvērt. Dažiem no Mumu draugiem, kuri aizbrauca no Dali, tas nenozīmēja neveiksmi, bet to, ka viņi saprata, ka tā nav viņu “saulainā istaba”. Mumu draugu “gars” palika pie viņas, lai tādā veidā atbalstītu un dotu spēku nepadoties. Viņa bija piedzīvojusi to laiku, kad tūrisms Dali sāka saukt palīgā. Vai nevarētu būt, ka draugi caur augiem iedeva Mumu spēkus noturēties? Varbūt... Bet! Ļaujiet man būt romantiskai. Neaizmirstiet, Dali taču ir arī viņas mīlestība, un, kā zināms, mīlestībai piemīt spēja dot spēku.

Mumu saka, ka viņai nav lielu biznesa attīstības ambīciju. Kad radās iespēja mehanizēt vīna ražošanu un palielināt apjomus, viņa izvēlējās koncentrēties uz maziem apjomiem un nelielu mērogu. Viņai patīk gatavot

vīnu vienai pašai, tad tas ir patiešām Mumu rokām izgatavots. Ticu, ka tagad daži lasītāji domā: “Cik labi, tā ir tāda dzīve, ko es vēlos”. Bet viņi klusēdami turpinās palikt savā darba vietā. Mazliet paskaudīs un izvēlēsies domu “tā ir tāda dzīve, ko es vēlos” atstāt sirds dziļumos. Mēs zinām, ka nekļūsim par “Mumu”, bet mēs ļoti priecājamies, ka Mumu mūsu vietā ir īstenojusi “ambīcijām nesekošanas sapni”, kas dzīvo dziļi mūsu sirdīs.

Viena filma, viena vieta, viena diena, lielas pārmaiņas. Ir pagājuši tik daudz gadi, bet atmiņas par Dali Sjidžou ir tikpat skaidras, it kā viss būtu noticis vakar. Prieks par to, ka 2018. gadā mana mamma atbrauca uz Ķīnu un mēs devāmies uz Dali Sjidžou. Prieks, ka bija iespēja parādīt viņai vietas, kur es reiz biju, un tai pašā laikā arī vēlreiz nokļūt vietā, kura man ļoti patīk. Tūristu ir kļuvis vairāk, bet tomēr īpaši šai vietai piemītošā vēstures, cilvēku un kultūras gaisotne nav pazudusi. 2014. gada Sjidžou un 2018. gada Sjidžou ir vieta, kur atrast sevi. Skumjas un nogurums viena ceļojuma laikā izplēn kā pelni.

*Laiks atgriezties ierastajā dzīves ritmā,
Dali Sjidžou... Tiksimies nākamreiz!*

Iet kopsolī ar laiku – mediju spēks

21. gadsimta sākumā sākās televīzijas un mediju uzplaukums. Pāreja no tradicionālajiem medijiem uz jaunajiem radīja vidi attīstībai, kas ieviesa izmaiņas raidījumu izkārtojumā. Es pievienojos filmu un televīzijas nozarei, kad tās loma sāka kļūt plašāka par vienkāršu informēšanu. Tā ļāva cilvēkiem piekļūt zināšanām, mākslai un kultūrai, kā arī sniedza skatītājiem labāku izpratni par mediju lomu. Daudzu pārraižu mērķis ir izklaidēt cilvēkus, un vismaz Ķīnā skatītājus pašlaik vairāk interesē raidījuma popularitāte un tajā iesaistītās slavenības. Raidījumu producenti vēlas sponsorus, un bez sociālajiem ieguvumiem tiem interesē arī ekonomiskie ieguvumi. Galu galā laba satura radīšanai nepieciešams pietiekams finansējums. Palielinās arī konkurence. Mūsdienu mediju svarīgākie jau tājumi ir, ko raidīt, kā to raidīt, kas ir mērķauditorija, kas tai patīk un kā palielināt skatītāju skaitu. Publikas gaume nosaka populārākās tendences. Tomēr neatkarīgi no raidījuma mērķa un mediju lomas izmaiņām viens no svarīgākajiem panākumu priekšnoteikumiem vienmēr ir temats.

2013. gadā ar jaunu programmas formātu radās jauna tendence. Man visiespaidīgākais likās Zhejiang TV jaunais raidījums 2015. gadā. Tolaik

Zhejiang TV sāka reklamēt pavisam jauna veida raidījumu, kas rosināja visos interesi. To bija paredzēts raidīt katru piektdienu 21.10, un es tā pirmizrādes dienā biju komandējumā Naņdzjinā. Laimīgā kārtā pēc mēģinājuma man bija iespēja noskatīties raidījuma beigas, lai noskaidrotu, kāpēc tik daudz cilvēku vēlējas to redzēt. Ieslēdzu TV, lai palūkotos, kas notiek šovā “Skrienam, džeki!”. Raidījuma pirmajā daļā tiek izveidota grupa no vairākiem populāriem cilvēkiem, kuri piedalīsies īpašā spēlē. Raidījumā jāpiedalās vairākās sacensībās un jāpaveic uzdevumi. Kopumā man tas šķita jocīgi. Atklāti sakot, pirmajā skatīšanās reizē nesapratu to, jo formāts ļoti atšķīrās no citiem raidījumiem. Tā bija savdabīga, relaksējoša izklaides programma, tomēr šis šovs parādīja virzienu, kādā izklaides raidījumi mainās. Ķīnā televīzijā ir ļoti daudz realitātes šovu. Ir realitātes šovi, kas koncentrējas uz fizisko, garīgo aspektu vai pat iepazīšanos, tie visi atspoguļo ģimenes, draudzības un mīlestības vērtības. 2017. gadā šajā žanrā jau bija papildinām šovu. Žanra uzblīšana samazināja interesi par tiem un radīja satura trūkumu. Cilvēki nezina, ko skatīties, kad sastopas ar realitātes šovu pārpilnību. Pārāk liela izvēle nogurdina publiku. Strauja tempa šovs, strauja tempa dzīve. Viss notiek ātri, pārāk ātri. Mēs pārdzīvojam līdzī dalībniekiem, uztraucamies, ja iznāk izlaist kādu epizodi, visu dienu steidzamies, jūtam bažas par darbu un sastopamies ar citām problēmām. Cilvēku dzīve ir aizvien steidzīgāka, un tajā ir aizvien vairāk stresa. Cilvēki šovu redz kā veidu, kā aizbēgt uz tālām vietām, kas nekādi nav saistītas ar viņu ikdienas dzīvi. Tā viņi iegūst nedaudz prieka un īslaicīga miera. Tomēr tajā laikā TV šovi drīzāk radīja vēl vairāk stresa, nevis deva iespēju atpūsties. Tieši tad kāda producentu grupa pamanīja potenciālu ikdienas dzīves dokumentēšanā un reaģēja uz šīm prasībām. Radās jauns realitātes šovu žanrs – Slow TV (lēnā televīzija).

Lēnā televīzija kā lauku tūrisma veicināšanas iespēja

2009. gadā pavadīju savu labāko draudzeni uz Pekinas lidostu. Viņa devās prom no Ķīnas. Vēl bija pārāk agri doties cauri drošības zonai, tāpēc aizgājām uz jaunu kafejnīcu, kurai 2009. gadā neveicās īpaši labi. Darbīgajā pusdienlaikā tajā atradās tikai četri cilvēki, turklāt visi ārzemnieki. Kafija Ķīnā ir no Rietumiem ievests produkts, un sabiedrībai bija vajadzīgs laiks, lai pie tās pierastu, taču tagad šis dzēriens vairāk atbilst cilvēku dzīves arvien straujākajam tempam. Ķīnieši bieži mēdz doties uz kafejnīcu, lai atrastu klusu stūrīti, kur mierīgi pastrādāt. Cilvēki mēģina savā straujajā dzīvē atrast lēnākus brīžus un vietu, kur pabūt vienaatnē ar savām domām. Es pati arī nereti mēdzu izmantot kafejnīcas kā vietu, kur sagatavoties

darbam. 2017. gada janvāra sākumā biju kādā omulīgā kafejnīcā Pekinā. Tas bija mans klusais “otrais birojs”, vieta, kurā smēlos iedvesmu, dzerot savu iecienīto auksto dubulto *latte* kafiju. Īsajos atpūtas mirkļos aplūkoju savus sociālos tīklus un draugu ierakstus “WeChat”. Sociālajos tīklos daudzi mani draugi runāja par jauna raidījuma reklāmas rullīti. Šis jaunais šovs ar nosaukumu “Dzīve, uz ko tiekties” izcili parādīja lēnākas dzīves skaistumu.

Tajā parādīta dzīve, ko daži uzskatītu par ideālu. Lauku plašums un maltīte pie dabas krūts, galvenie varoņi – vīrieši, interesantas sarunas par dzīvi, senu draugu atkalsatikšanās un dzīves vērtību meklējumi, kā arī milīgi mājdzīvnieki – suns vārdā N un zoss, kura vienmēr staigā apkārt ar svarīgu izteiksmi un dziļdomīgi klusē, tāpēc ieguvusi iesauku filozofs Nikolajs Dins. Šī kompānija, skatoties raidījumu, ļāva justies omulīgi un baudīt dzīves skaistumu kopā ar raidījuma dalībniekiem. Krāsainais ekrāns parāda vēlmi vienkārši izbaudīt dzīves skaistumu. Šova popularitāte joprojām ir diezgan liela, lai gan patiesībā tajā nekas īpašs nenotiek. Tajā nav nekā tāda, kas varētu radīt spriedzi, nav arī pārāk satraucošu uzdevumu. Raidījuma saturā vai dizainā nav konfliktu vai pretrunu. Tas ir kā Ziemassvētku eglīte bez rotājumiem, kas parāda paša koka dabisko skaistumu. Šovs ir filmēts līdzīgi kā dokumentālā filma. “Dzīve, uz ko tiekties” rāda parastu ikdienu, kas daudziem cilvēkiem šķiet ļoti nomierinoši. Tomēr, lai gan tiek rādītas it kā parastas lietas, kuras varētu piedzīvot ikviens, šovu nefilmē pilsētā, kafejnīcā vai pazīstamā pilsētas vidē. Tā vietā dalībnieki dzīvo lauku ciematā, cērt malku, apkopj laukus un gatavo ēst. Tas ir autentiski un dabiski. Šova būtību atspoguļo vārds “lēns” un tas, kā to izmanto. Trīs šova sezonās parādās vēl kāds aspekts, kas mani interesē vairāk. Tā ir lauku kultūras un ikdienas kombinācija. Lauku tematikas izcelšana ir radījusi jaunu tendenci.

Lēnās televīzijas vilnis ir sācies – lauku tematikas šovi arvien vairāk parādās TV kanālu programmās. Nesamākslotajiem lēnās televīzijas šoviem brīvā dabā piemīt unikāla pievilcība. Lauku tematika un populāri dalībnieki, kas dara vienkāršus ikdienas darbus un runā par dzīvi, skatītājiem rada emocionālas tuvības un miera sajūtu. Protams, šovs nedaudz nepilnīgi attēlo dzīvi reālā lauku sabiedrībā, tajā pārāk daudz uzmanības netiek pievērsts materiālajām problēmām lauku reģionos, tā vietā tiek rādīts idealizēts skats uz dzīvi. Tomēr man nešķiet, ka šajā gadījumā nepilnīga atbilstība realitātei ir trūkums, tas ir saistīts ar šova mērķi – nomierināt –, tāpēc ar to saistītās problēmas paliek aiz kadra. Patiesā šova ietekme pēc tā noskatīšanās ir saistīta ar darbības vietu – laukiem. Ja agrāk skatītāji, kuri sekoja līdzī kādam šovam vai seriālam, mēdza iegādāties apģērbu, ko valkāja galvenais varonis, lai līdzinātos

viņam, tad tagad šī šova cienītāji ir sākuši doties ceļojumos uz vietām, kur filmēta kāda no epizodēm, lai pabūtu turpat, kur šova dalībnieki. Šīs izmaiņas atspoguļo arī ekonomiskās situācijas uzlabošanos, jo Ķīna ir liela un ceļošana ir dārgs prieks, bet redzams, ka arvien vairāk cilvēku to var atļauties. Plašsaziņas līdzekļiem un populāru cilvēku rīcībai var būt ievērojama tālejoša ietekme. Skatītājiem patīk atdarināt savus elkus un sekot viņiem, tāpēc populāru cilvēku sadarbība ar medijiem var veicināt lauku reģionu atjaunošanu, it īpaši lauku tūrisma attīstību.

Vidusmēra televīzijas skatītāji tagad var atļauties baudīt tādu pašu pieredzi, kādu šie populārie cilvēki, dzīvot turpat un ēst tādu pašu ēdienu. Taču lielākie ieguvēji no lēnās televīzijas lauku tematikas šoviem ir paši lauku reģioni. Šova "Dzīve, uz ko tiekties" dalībnieki dodas uz laukiem. Tas padara laukus par centrālo elementu, un vides loma ir tikpat svarīga kā dalībnieku loma. Šovi par lauku reģioniem liek cilvēkiem pievērst uzmanību ne tikai noteiktai vietai, bet arī lauku tūrismam kā tādām. Tie ne tikai palielina lauku tūrisma nozares apgrozījumu, bet arī uzlabo pakalpojumu kvalitāti.

Rodas šovi, kas atklāj citu redzējumu. Piemēram, Hunan TV šovs "Omulīgais namiņš", kas ekrānos bija redzams 2017. gadā. Šova ietvaros kāds populārs cilvēks izveido savu viesu namiņu, kurā viesojas citi populāri cilvēki un runā par dzīvi, ideāliem, darbu un emocijām. Man šķiet, ka īpaši liela ietekme bija šova otrajai sezonai, kurā uzmanība tika pievērsta sociālajai atbildībai, apvienojot realitātes šova filmēšanu ar labdarību. Tas tiek filmēts Bailanas ciematā Iekšējās Mongolijas Arsjanas apgabalā. Šovs ir kā video pamācība viesu mājas izveidošanai un uzturēšanai lauku reģionos. Raidījumā vairāk parādās ciemata vietējie iedzīvotāji, kuriem šova komanda māca uzturēt jauno viesu namiņu. Galvenais mērķis ir nodot šo lolojumu vietējiem iedzīvotājiem, lai viņi labāk izprastu visu darbu, kas jāiegulda. Rezultātā iedzīvotāji veiksmīgi pārņēma darbu un turpina vadīt viesu namu, kas palīdz attīstīt vietējo tūrisma industriju.

Minētais šovs bija atstājis lielu iespaidu uz kādu jaunu meiteni, ar kuru vēlāk iepazinos. Meitene man pastāstīja par viesu namu "Omulīgā namiņa" pirmajā sezonā, kas bija viņu aizkustinājis. Tas bija viesu namiņš pie Lugu ezera netālu no Lidzjanas Juņņanņas provincē. Viņai īpaši patika tas, kā viesu namiņš izskatījās tumsā. Tā izskats naktī ar iedegtām dekoratīvām gaismiņām bija tieši tas, ko viņa un viņas tēvs vēlējās panākt savā sapņu viesu namā, par kura izveidošanu domāja jau vairākus gadus. Šī meitene bija augusi lauku ciematā un pārcēlusies uz pilsētu, lai studētu un strādātu. Bet viņas sapņi atšķīrās no citiem jauniešiem ar līdzīgu pieredzi. Viņa ir meitene, kas atgriezās mājās.

Ceļš uz laimīgo zemi ir ceļš uz mājām

Meitenes vārds ir Cju Tina, un viņas dzimtā vieta ir Mao Jana Baijansja ciemats Džedzjanas provincē Ķīnas dienvidos. Viņa mācījās Handžou, lai kļūtu par medmāsu, un arī strādāja izvēlētajā profesijā, bet tagad viņa dzīvo un strādā savā dzimtajā pilsētā, kuru no trīs pusēm ieskauj kalni un no ceturtās – jūra. Mani ieinteresēja Cju Tinas lēmums atgriezties dzimtajā pilsētā. Zinu, ka Ķīnas lauku jaunieši pēc dzīves pilsētā nelabprāt atgriežas savos dzimtajos ciematos, taču Cju Tina jau mācību laikā Handžou bija sapratusi, ka viņai nepatīk dzīve lielā pilsētā. “Man labāk patīk lēna dzīve Sjanšaņā,” viņa saka. Saikni ar dzimto pilsētu pastiprina arī ģimene, kam Cju Tina piešķir lielāku vērtību nekā pati sev un novērtē to augstāk nekā citi jaunieši viņas vecumā. Cju Tina uzauga pie mātes vecākiem, jo viņas vecāki ilgu laiku strādāja prom no mājām. Vecmāmiņa viņai bija kā māte. Sākumā Cju Tina gribēja atgriezties dzimtajā pilsētā, lai visa ģimene būtu kopā. Vecvecāki tad jau bija krietnos gados, un viņa gribēja dzīvot tuvāk viņiem, lai rūpētos un pavadītu kopā laiku. Cju Tinas tēvs arī ilgojās pēc mājām un vēlējās atgriezties dzimtajā ciematā. Pēc desmitiem gadus ilgas prombūtnes darba dēļ viņš gribēja mierīgākas vecumdienas. Ģimenes māja tolaik bija pussabrukusi un neapdzīvojama. Cju Tina ar tēvu vēlējās to atjaunot, lai ģimene varētu tajā dzīvot. Ap to laiku ciematā tika vākti līdzekļi, lai uzbūvētu stikla pastaigu taku, kas tagad kļuvusi par svarīgu Sjanšaņas tūrisma objektu. Tika uzsākti lauku revitalizācijas darbi, un pamazām pieauga viesu māju popularitāte. Tas nozīmē, ka apgabalā atgriezās daudz cilvēku, lai iesaistītos dažādos attīstības projektos. Ideja veidot ģimenes māju pārtapa par tāda viesu nama veidošanu, kas ietver vietējās kultūras un arhitektūras iezīmes.

“Ideja atvērt viesu namu radās manam tēvam. Biju vēl studente, kad tēvs pirmoreiz par to ieminējās. Pat tagad manu ideju nevarētu īstenot bez finanšu līdzekļiem un ilgtermiņa plāna, kas tēvam jau bija izdomāts,” teica Cju Tina. Pirmā problēma bija mājas apkārtne. Izplānotais viesu nams aizņemtu daudz vietas, tāpēc būtu jāpaplašina māja un nāktos nodarboties ar sarežģītu zemes daļu pirkšanu. Apkārtējie īpašumi piederēja kaimiņiem, tieši viņiem bija jāizstāsta sava ideja, viņi jāpārliecina un jānoslēdz sadarbība. Cju Tina teica, ka daži no ciemata iedzīvotājiem sarunās bija draudzīgi un visi apstākļi bija labvēlīgi zemes pirkšanai. Bet citi lauksaimnieki nav gatavi iznomāt savu zemi pat tad, ja tā netiek lietota. Viens darījums neizdevās, un no vienas plāna daļas nācās atteikties. Netālu atradās kāda veca ēka sliktā stāvoklī, un Cju Tinas ģimene nolēma

Cju Tinas viesu nams

mēģināt vienoties ar tās īpašnieku. Viņi piedāvāja par brīvu atjaunot ēku, bet īpašnieks kā atlīdzību atļāva pēc remontdarbiem Cju Tinas ģimenei piecus gadus izmantot to. Tagad viesu nams atrodas vecās, pussabrukušās ēkas vietā. Tā kā ideja par viesu nama izveidošanu sāka realizēties, tēva un meitas komanda bija apņēmības pilna. Kā racionāls cilvēks nevarēju nepajautāt par finansēm. Vispirms skaidri jāzina, ko vēlies panākt. Viesu nama izveidošanā jāiegulda daudz naudas. Cju Tina pastāstīja, ka vecāki pārdevuši savu dzīvokli pilsētā, kad izlēmuši pārcelties atpakaļ uz dzimto ciematu. Ķīnā daudziem liktos, ka atteikšanās no dzīvokļa, kura dēļ ilgi un smagi strādāts, ir nepareizs un neapdomāts lēmums, taču Cju Tinas ģimene neko nenožēlo. Katrs viesu nama stūrītis bija rūpīgi izplānots. Viņu jaunais sapnis bija izveidot viesu namu, kas saglabātu vietējo kultūru un veicinātu tūrisma attīstību viņu dzimtajā vietā.

Cju Tina izauga tradicionālā kvadrātveida pagalmā ar ziliem ķieģeļiem un melnām flīzēm. Saulainā laikā viņa spēlējās pagalmā, bet lietainā laikā vēroja, kā lietūs piles no jumta krīt māla podā. Jaunībā Cju Tinas tēvs strādāja vienā uzņēmumā un darīja arī citus darbus, kādu laiku viņš strādāja podu ceplī. Tagad šādu podu izgatavošana ir viena no ciemata amatniecības nozarēm. Tēva un meitas cieņa pret tradicionālajiem māla

podiem lika viņiem tos iekļaut sava viesu nama dizainā, tādējādi parādot unikālo kultūru un saglabājot kopīgās atmiņas.

No idejas rašanās līdz ēkas pamatu materiālu izvēlei pagāja trīs gadi, tad vēl pusotrs gads, lai uzceltu ēku. Cju Tina man atsūtīja daudzas fotogrāfijas ar uzbūvēto viesu namu. “Fotogrāfiju atlasīšana ir kā ceļojums atpakaļ pagātnē, kur atmiņas veļas gūzmām, stāstot stāstus par tavu dzīvi,” saka Cju Tina. “Skatoties šos attēlus, acīs sariešas asaras, un sirdī uzbango prieks par sasniegto.”

Viesu nams ir kļuvis par ģimenes uzņēmumu. Nevienam no ģimenes nebija zināšanu par to, kā uzturēt viesu namu, taču ceļš uz sapņa piepildījumu ir vislabākā skola. Tagad Cju Tina savā dzimtajā pilsētā vada viesu namu un viņas tēvs atsācis strādāt par pavāru. Māte galvenokārt rūpējas par Cju Tinas jaunāko brāli, kurš vēl mācās skolā. Viesu nams dod darbu arī citiem vietējiem iedzīvotājiem, tādā veidā izaugsme tiek panākta ar visu kopīgiem spēkiem.

Pēc *Maoyang* ātrgaitas šosejas atklāšanas 2019. gadā tūristiem no Ninbo, Handžou un Šanhajas ir vieglāk nokļūt Cju Tinas dzimtajā ciematā. Ģimene nepārtraukti uzlabo viesu nama interjeru un cenšas paaugstināt apkalpošanas kvalitāti. Pirms 2020. gada Jaungada svinībām viesu nama bufetes priekšā pie lotosu lauka uzcēla nededzinātu ķieģeļu sienu⁵³. Pie dīķa ir izveidots tējas namiņš, lai sniegtu tūristiem visaptverošu pieredzi. Pārvaldot lauku māju, Cju Tinas idejas ir negaidīti attīstījušās. Viņa ar draugu izveidoja uzņēmumu, kas pārdod vietējos lauksaimniecības produktus un palīdz ciemata lauksaimniekiem palielināt ienākumus tādā veidā, kur visi ir ieguvēji.

Cilvēks vienmēr atgriežas sākuma punktā. Ceļo pa pasauli, meklē sevi, mēģina īstenot savas idejas un piepildīt vēlmes, līdz beidzot saprot, ka ceļš uz laimīgo zemi ir ceļš uz mājām.

Baijansjas ciemats ar kalniem vienā pusē un jūru otrā, kā arī rīsu lauki, kas aptver lauku māju, kļuvuši par Cju Tinas ģimenes garīgo barību. Vaicāju, vai viņa kaut ko nožēlo. Viņa atbildēja, ka mazliet nožēlo tikai to, ka vecāki pārdeva dzīvokli pilsētā. Man šķiet, ka tas pat nav jāpaskaidro. Lielai mīlestībai vārdi nav nepieciešami. “Tikai pēc pasaules apceļošanas saproti, ka vismīļākā vieta ir tepat blakus,” viņa atzīst. Dzīvokļa pārdošana un sapņa īstenošana, nedomājot par visu, kas bijis pirms vai būs pēc tam, tikai tāpēc, lai atjaunotu ģimenes saiknes un palīdzētu savai dzimtajai vietai kļūt labākai.

---

⁵³ Tradicionālajās ķīniešu mājās šādas atsevišķas sienas tika būvētas kā dekoratīvi elementi.

Kas teicis, ka laukos cilvēki neseko tendencēm?

Vairāku mediju kanālu izmantošana var sniegt ievērojamu pozitīvu ietekmi lauku reģionu attīstībai. Pirms lēnās televīzijas uzplaukuma daudzi talantu šovi lauku reģionos meklēja talantīgus cilvēkus un deva ciematu iedzīvotājiem iespēju parādīt savas prasmes. Dažos no šiem šoviem uzsvars tika likts uz dalībnieku dzīvesstāstiem, galvenā uzmanība bija pievērsta tam, ka laukos dzīve ir grūta un darbs ir smags. Mērķis bija panākt, lai skatītāji justu līdzīgu šova dalībniekiem, tomēr – kas par daudz, tas par skādi. Ar laiku šādi aizkustinoši sižeti kļūst apnicīgi un vairs nešķiet reāli, turklāt katram dzīvē pietiek savu problēmu. Lai gan pieredzē dalās tikai daži cilvēki, skatītāji agri vai vēlu sāk domāt, ka šāda veida stāstu ir vairāk gan pilsētā, gan laukos.

Esmu novērojusi, ka Ķīnā pilsētniekiem trūkst priekšstata par to, kā dzīvo cilvēki laukos. Ķīnā ziņās tiek parādīti lauksaimniecības un lauku reģionu modernizācijas sasniegumi un sniegta informācija par to, ko šajā jomā dara valdība, taču trūkst pilnīgāka apskata. Realitātes un lēnās televīzijas šovi tikai nedaudz plašāk aplūko lauku reģionu tematu programmas ietvaros, bet neveic padziļinātu izpēti. Lai izprastu mūsdienu lauku reģionu sabiedrības izmaiņas, jāmēģina palūkoties uz pasauli viņu acīm. Diemžēl šāda satura ekrānos ir ļoti maz. Labas dokumentālās filmas un video lieliski izskaidro dzīvi lauku reģionos, tomēr Ķīnas lauku ciematos kameras nav bieži manāmas. Kad vietējie iedzīvotāji paši sazinās, piemēram, ar videozvanu palīdzību, viņu uzvedība kameras priekšā ir citāda, tā nav dabiska. Es labprāt redzētu nevis svešinieka “no malas” filmētu saturu, bet gan paša lauku iedzīvotāja brīvprātīgi publicētu video kādā platformā vai tiešraidē kopā ar citiem cilvēkiem.

Interneta formāts dod iespējas jauna veida pašizpaušmei, bet es vēlos parunāt par īso tiešsaistes video platformām, kas Ķīnā jau gadiem ilgi ir bijušas populāras un arvien ilgāk paliek aktīvas. Piemēram, “Douyin”⁵⁴, kas tiek plaši izmantota, lai veidotu īsas “video tikšanās”. Video ir īsi un viegli uztverami. Satura piegādātājiem nav jātērē daudz laika, bet skatītājiem video nepaspēj apnikt. Pirms redzētais apnik, tiek atskaņots nākamais video. Īsie video ir kā vakara pasaciņa, un pat es vairs nespēju iztēloties došanos gulēt vakarā bez krāsaino video pārlūkošanas. Šīs platformas priekšrocība ir tāda, ka tā pieejama dažādu vecumu cilvēkiem neatkarīgi no nodarbošanās, izcelsmes vai sociālā stāvokļa. Ikviens var kļūt zvaigzni!

---

⁵⁴ Domāta lietotne “TikTok”. Ķīnā to sauc par “Douyin”.

Kad šo platformu sāka izmantot visi mani draugi, arī es to lejupielādēju, lai izmēģinātu. Tagad Ķīnā visas populārās dziesmas un jaunākās tendences nāk no šiem īsajiem video. Ja tos neskatās, tad nav kopīgu tematu, par ko parunāt. Sākumā es to uztvēru kā lietotni, kurā reizēm izklaidēties un aplūkot populārākās ziņas. Nedaudz vēlāk man radās vēlme izveidot pašai savu kanālu ar labu saturu. Nedomājiet, ka īss nozīmē arī vienkāršs. Labs saturs prasa daudz laika un darba. 2018. gada beigās satiku savu ideālo partneri īso video veidošanai. Viņš saprata manas trakās idejas un bija ļoti gudrs un talantīgs, apmēram divdesmit gadus vecs puisis. Mēs apvienojām idejas vienu minūti garā video. Pēc apmēram divu mēnešu saziņas un izpētes radās mūsu mūzikas stāsts. Kanāla sekotāju skaits ātri palielinājās, isā laikā tas sasniedza 600 tūkstošus, arī komentāru skaits mums bija pārsteigums. Daudzi cilvēki, protams, domāja, ka kanāls ir ļoti ienesīgs. Pastāstīšu jums nelielu noslēpumu. Kanāla panākumi man nerādīja nekādus ienākumus. Man tas ir veids, kā izpaust sevi un satikt līdzīgi domājošos. Kad klausos dziesmu, cenšos saprast, ko tā mēģina pavēstīt. Kad cilvēki ir priecīgi, viņi biežāk ieklausās dziesmas melodijā. Kad sirds ir pilna, tad mēs klausāmies vārdos. Es ļoti gribētu, lai cilvēki pievērs uzmanību dziesmu vārdiem un ieklausās stāstā. Es priecājos, ja kāds noskatās minūti garo video līdz pēdējai sekundeī. Ja stāsts vēl aizkustina kāda sirdi un cilvēki to atceras, man ir vēl lielāka motivācija rīkoties. Teikšu atklāti – pēc sešiem mēnešiem es padevos. Sāka trūkt ideju un šķita, ka cilvēkiem tas viss ir apnicis. Tāpēc tīri sava prieka pēc sāku publicēt pilnīgi nesaistītus video. Bet tad izlasīju komentārus no faniem, kuriem, kā izrādījās, pietrūka manu tematisko mūzikas video, un viņi no jauna izveidoja mūzikas stāstu. Kamēr veidoju mūzikas stāstus, sekoju arī “Douyin” lietotāju kontiem. Šī platforma atkarībā no lietotāja gaumes piedāvā video, kas viņu varētu interesēt. Es parasti skatos video par dejām, emocionālus stāstījumus, futbolu, populāru šovu klipus un smieklīgus video. Bet kādu vakaru iedomājos, ka tā taču ir universāla platforma. Jā! Tātad tajā jābūt arī video par lauku ciematiem, vai ne? Jau mīgu ciet, bet domas aizgaiņāja miegu. Mans prāts bija atmodies, un es negribēju gaidīt līdz rītam. Salīku aiz muguras spilvenus, atvēru “Douyin”, un meklēšanas lodziņā ierakstīju “ciemats”, “ciemata atjaunošana” un “nabadzības izskaušana”.

Jūlija laukos

Stūrgalvība ir laba vai slikta? Kad kādu tā raksturo, tas neizklausās pēc komplimenta. Bet es pēc rakstura esmu stūrgalvīga, un man tas šķiet labi. Tas man ir devis iespēju piedzīvot diezgan daudz pārsteigumu. Tūlīt

sapratīsiet, ko ar to domāju. Pieņemsim, ka pēc meklēšanas ar dažiem atslēgas vārdiem parādījās vairāk nekā divdesmit lapas ar rezultātiem. Tas ir daudz, vai ne? Nu, laikam. Bet mans raksturs neļāva izlaist nevienu lapu. Nē, nē, nē! Bija jāaizmirst par miegu. Ja nu gadījumā divdesmitajā lapā atrodu kaut ko, kas ir vērtīgāks par visās iepriekšējās redzēto? Tā nu es pavadīju nakti, meklējot “Douyin” video platformā kaut ko, kas parāda lauku sabiedrību. Meklēju ilgi. Aplūkoju daudzus video, bet maz bija tādu, kas atbilda manām vēlmēm. Ikreiz, kad jau gatavojos padoties, stūrgalvība manī atmodās un mudināja turpināt. Tagad zinu, ka, ja es nebūtu meklējusi vairākas reizes ar dažādiem atslēgas vārdiem, es nekad nebūtu atradusi šo jauko ģimeni.

Nākamais lietotājs, kura saturu skatījos, bija TianYeLiDeQiYue⁵⁵ (Jūlija laukos). Nospiežu Play, un sākās vienu minūti garš stāsts. Jau pēc pirmajām sekundēm man radās sajūta, ka zinu to jau sen. Pirmais video, caur kuru iepazīnos ar šo cilvēku, bija 2019. gada 29. decembrī publicēts ieraksts. Ekrānā bija redzama lauku āra virtuve. Pēc brīža kadrā parādījās sieviete un teica, ka šodien pagatavos maizi. Attēls bija piesātināts un neapšaubāmi skaists. Tieši tad fonā atskanēja bērna balss, kas sauca māti.

Sieviete atbildēja: “Jā, esmu šeit”, pasmaidīja un atgriezās pie darba. Video bija redzama apmēram divgadīga meitenīte, kura acimredzami gribēja visu mammas uzmanību tikai sev. Man šķita ļoti jauki, ka kamera neslēpa bērnu un viņa piedalīšanos. Nākamajā ainā māte kopā ar meitiņu sāka kopīgi mīcīt mīklu. Viss bija tik dabiski un nesamāksloti, izskatījās, ka šī lauku ģimene izmanto īsos video, lai saglabātu atmiņas. Mani aizkustināja īsie, bet skaistie brīži, kas bija atstāti video. Piemēram, dziedāšana kopā ar bērnu un dziesmas vārdu aizmiršana, brīdis, kad bērns nometa arbūza šķēli vai pēc joka sekoja smiekli. Visi tie brīži, kas parasti paliek aiz kadra. Viņu video bija kā spirta vēja pūsma pārējo vidū. Tie rādīja īstu, nesamākslotu dzīvi bez jebkādu slavenību un raidījumu vadītāju iesaistīšanās.

2020. gada sākumā konts “Jūlija laukos” bija aktīvs jau gadu, un tam bija jau vairāk nekā divi miljoni sekotāju. Ķīnā parasti, kad kāda lietotāja konts kļūst tik populārs, to vēlas pārņemt uzņēmumi, kas nodarbojas ar satura reklamēšanu internetā. Pēc sadarbības uzsākšanas autors ir atbildīgs par saturu, bet uzņēmums rūpējas par reklamēšanu. Varēja gadīties, ka tā ir arī ar šo kontu. Tas sarežģītu sazināšanos ar īpašnieku un intervijas norunāšanu. Tomēr mana vēlēšanās satikt video redzētos cilvēkus bija spēcīgāka. Uzrakstīju viņiem garu vēstuli, kurā iepazīstināju

⁵⁵ Burtiski tas nozīmē “Lauki jūlijā” (QiYue – jūlijs), taču šeit ar QiYue ir domāts arī meitenes vārds. QiYue latviski var atveidot kā Jūlija.

ar sevi un izklāstīju visus iemeslus, kāpēc vēlējos viņus satikt. Tolaik bija atvaļinājumā Latvijā. Pēc vēstules nosūtīšanas noliku tālruni blakus spilvenam un gatavojos iemigt. Latvijā bija vēls vakars, un es pie sevis prātoju, ka Pekinā drīz ausīs saule. Aizvēru acis un iztēlojos, ka pēc pāris stundām viņi varbūt izlasīs manu ziņu. Varbūt viņi atbildēs vai arī izdzēsīs to, varbūt tā pazudīs citu ziņu plūsmā. Tik populārs konts noteikti saņem daudz ziņu. Piemēram, es savā kontā katru dienu saņemu no 20 līdz 30 ziņām, tāpēc zinu, cik viegli svarīga informācija var pazust vai tikt ignorēta, vai izskatīties nesvarīga citu ziņu gūzmā. Devos gulēt. Krievu valodā ir teiciens “мысль материальна”. Tā ir ideja, ka domu spēks var radīt īstas izmaiņas. Tieši par to domāju un iemigu, cerot, ka atmostoties saņemšu gaidīto atbildi.

Bija deviņi no rīta. Kopš pamošanās bija pagājusi vismaz pusstunda. Rokas bija piekusušas. Gulēju uz muguras ar tālruni rokās, tā gulēju jau vismaz desmit minūtes. Skatījos uz ekrānu un prātoju, kā tik sens teiciens var būt tik paties! Kad atvēru programmas iesūtņi, redzēju nepacietīgi gaidīto atbildi! Video autore rakstīja, ka varam parunāt ar “WeChat” starpniecību. Nezinu, vai tiešām domu spēks vai sagādīšanās, taču viss bija izdevies tieši tā, kā cerēju.

Video autori sauc Guo Čenčēn, viņa ir apmēram 30 gadus veca un kopā ar vīru un bērniem dzīvo Sjiguo ciematā Šaņdunas provincē. No Pekinas ar ātrgaitas vilcienu var nokļūt uz Dedžou, bet no turienes jāceļo vēl divas stundas, lai sasniegtu Sjiguo ciematu. Tur laukos galvenokārt aug kvieši, kukurūza un kokvilna. Mēs ar Čenčēnu kādu brīdi parunājām un uzreiz jutāmies kā senas draudzenes. Viņa paskaidroja, ka ciematā ir maz jauniešu un ka reizēm viņai ir sajūta, ka viņa ar vīru ir vienīgie. Pārējie viņu vecuma cilvēki bija devušies strādāt uz pilsētu. Runājot par savu dzimto vietu, Čenčēna vienmēr par to stāsta ar lielu prieku un saka, ka jūtas laimīga, veroties uz plašajiem laukiem, tie viņai dodot spēku un brīvības sajūtu. Viņas mīlestību pret laukiem, dzīvi un ģimeni var just arī video. Vienā no tiem Čenčēnas vīrs kopā ar meitu sēž zem vītola pie upes un rotaļājas. “Atnācis pavasaris, vītola zaros parādās pumpuri, un es atminos savu bērnības rotaļlietu – vītola stabuli,” viņš saka. Skatoties šo video, jutos, kā atgrieziesies bērnībā. Mani vecāki arī ar mani tā rotaļājās, mēs salocījām koka lapu un pūtām tajā, lai iznāktu skaņa. Pasaule ir liela un daudzveidīga, bet šķiet, ka ir lietas, ko cilvēki visur dara vienādi.

Kad visi Ķīnā sāka veidot īsos video, arī Čenčēna ar vīru izlēma to darīt. Viņa izveidoja kontu “Ciemats dziļos laukos” un sāka publicēt izveidotos video. Ciematā īso video filmēšana bija jaunums. Cilvēkiem tur ir tradicionāli uzskati, viņiem šķiet labi, ja cilvēkam pilsētā vai laukos ir

Jūlijas māte ar vīru laukos gatavojas tiešraidei

stabilis darbs. Tāpēc tolaik īso video filmēšana lauku reģionu reklamēšanas un peļņas nolūkos tika uzņemta skeptiski. Patiesībā to uzskatīja par pilnīgi muļķīgu ideju. Čenčenas vīratēvs neatbalstīja šo ideju. Vairākus gadus veidojot īsus video bez finansiāla atbalsta, entuziasms pamazām sāka zust. Es to ļoti spēju saprast.

2019. gadā Čenčenas labākā draudzene ieteica viņai izmantot “Douyin”. Tieši ap to laiku piedzima viņas meitiņa. Tā kā meita piedzima jūlijā, viņu nosauca par QiYue – Jūliju. Bērna piedzimšana deva pārīm motivāciju un iedvesmu veidot video, kas galu galā kļuva par kontu “Jūlija laukos”, kuru es atklāju un iemīļoju. Kontu nosauca meitas vārdā. Lauki simbolizē vietu, kur ģimene dzīvo un pieaug. Video galveno tēlu sauc par Jūlijas māti. Tāda ir Ķīnas kultūras īpatnība, ka pēc bērna piedzimšanas radnieki un draugi var saukt māti viņas vārdā, bet biežāk uzrunā kā kāda māti. Citās valstīs cilvēki ar bērniem un bez tiem sauc cits citu vecāku dotajos vārdos. Kad vēl nebiju pieradusi pie tā, man likās, ka vārda maiņa simbolizē to, ka pēc dzemdībām sievietē vairs nav tas pats cilvēks. Vēl nezīnu, kā ir būt mātei, bet pie šīs ķīniešu tradīcijas jau esmu pieradusi. Man patīk vārdi “Jūlijas māte”. Tie izklausās ļoti sirsnīgi.

Visi Jūlijas mātes darbi “Douyin” programmā ir profesionāli uzņemti un samontēti. Man likās, ka to paveic kāda profesionāļu komanda. Bet patiesība bija pārsteidzoša. Izrādās, ka Jūlijas mātes vīrs ir ļoti aizrāvēis ar fotografēšanu. Visi aizkadra video un arī satura dizains ir viņa roku darbs. Ak! Tagad es saprotu! Nav brīnums, ka visos video ir tāda mīlestības pilna noskaņa. Galu galā kadrā ir redzamas viņa vismīļākās sievietes – sieva un meita. Pēc video stila var redzēt, ka Jūlijas mātes vīrs ir romantisks cilvēks, kas, pēc manas pieredzes, Ķīnā ir retums. Tieši viņam radās ideja veidot īsos video. Jūlijas māte tik ļoti slavēja vīra stiprās puses un nespēja vien beigt par viņu runāt. Viņa teica, ka vīram bija daudz ideju par filmēšanu un viņš ir ļoti talantīgs. Lai gan sākumā Jūlijas māte neparādījās kameras priekšā, jo jutās neērti, viņa joprojām gribēja atbalstīt vīru. Viņai šķita, ka rezultāts nebūtu labāks, ja viņi atrastu kādu citu, kuru filmēt. Persona kameras priekšā, persona aiz tās. Jūlijas māte saprata, ka sieva ar vīru var vislabāk tikt galā ar visām neveiklajām kļūdām. Viņa bija apņēmies sekot savai sirdij un atbalstīt vīru. Pēc lēmuma stāties kameras priekšā sekoja daudz satraucošu un neveiklības pilnu dienu. Pāris sāka izrādīt video ar dzīvi ciematā. Palēnām saspilējums un nedrošība pazuda, jo Jūlijas māte iemācījās atslābināties filmēšanas laikā. Tagad viņa kameras priekšā izskatās kā profesionāle. Viņas acis ir pievērstas kamerai, bērniem un lietai, kas jāparāda. Ņemot vērā iepriekšējo pieredzi, Jūlijas māte negaidīja, ka fanu skaits tik ātri palielināsies un ietekme būs tik ievērojama. Ciematā tūristi mēdz nākt pie viņas fotografēties un lūgt autogrāfus, un arī ciemata iedzīvotāji bieži viesiem stāsta par to, ko viņa dara Sjiguo ciematā. Pat vietējā apriņķa gubernators ir piedalījies “Jūlija laukos” tiešraidē un stāstījis par gardumiem no savas dzimtās pilsētas. Man šķiet, ka tā ciemata iedzīvotāji izrāda savu atzinību.

Pašlaik, 2020. gadā, kontam ir jau daudz sekotāju un liela atbildība. Arī “Douyin” platforma attīstās, paplašinot funkcijas un uzlabojot kvalitāti. Lietotāji var pārdot produktus, izveidojot savu interneta veikalu. Jūlijas māte nolēma izveidot nelielu komandu un apvienot spēkus ar īso video platformā satiktajiem partneriem, lai paplašinātu darbību. Tas ir sarežģītāks attīstības posms. Ir daudz vēl nenoskaidrotu nezināmo lielumumu. Konta “Jūlija laukos” ietekme ir tik ļoti pieaugusi, ka tas var reklamēt dzimto pilsētu, reklāmas nolūkos sadarboties ar citiem ciematiem, pārdot vietējās delikateses un attīstīt lauksaimniecību. Jūlijas māte saka, ka savā interneta veikalā pārdod ne tikai sava ciemata produktus. Viņasprāt, nedrīkst lielīties ar savām spējām un slavu, un nedrīkst arī aizmirst par savu sociālo atbildību. Pāris vispirms mēģināja pārdot lauksaimniecības produktus, ko ražo viņu dzimtajā vietā. Tad viņi piedāvājumam pievienoja

Jūlijas māte reklamē un tiešraides laikā pārdod nūdeles

preces no aprīnča un provinces. Tagad, tikai dažus mēnešus vēlāk, viņi var piedāvāt visas valsts lauksaimniecības produktus. Ja lauksaimniecības produkti ir labi, to ražotāji var sadarboties ar kontu “Jūlija laukos” un pārdot tos tiešajiem pircējiem. “Douyin” platformā augļus un dārzeņus nepārdod daudzi. Viņa uztraucas par to, vai pircējiem patiks viņu vietējie produkti. Galu galā cilvēku gaume atšķiras. Kvalitāti var garantēt, bet garša ir atkarīga no katra gaumes. Par to Jūlijas mātes komandai bija tāds viedoklis kā tad, kad viņi sāka veidot video – bija jāturpina pat tad, ja nevienu tas neinteresēja. Svaigie augļi platformas veikalā ir vieglāk pieejami. Zemniekiem nav jāuztraucas par reklamēšanu, un tā viņi ietaupa daudz naudas. Jūlijas māte cenšas palīdzēt ciemata iedzīvotājiem pārdot produktus. Kad viņa redz, kā klienti interneta veikalā veic pasūtījumus un veiksmīgi saņem produktus, Jūlijas māte jūt lepnumu par to, ka nepadevās un tika tik tālu. Bija grūti, bet viņa ar vīru ir īsti entuziasti.

Īso video veidošana no hobijs ir kļuvusi par pozitīvu spēku lauku reģionu atjaunošanā. Kad vaicāju Jūlijas mātei, vai šis hobijs neatņem laiku citiem darbiem, viņa teica, ka tā nav. Viņas ģimenei nav daudz zemes, un ar tās apstrādāšanu nodarbojas abu vecāki, tāpēc Jūlijas māte un viņas vīrs var koncentrēties uz īso video konta pārvaldīšanu. Agrāk viņu noskaņojumu ietekmēja negatīvi komentāri zem publicētajiem video,

bet tagad viņi tos uztver vieglāk. Jūlijas māte ir sākusi uztvert negatīvos komentārus kā zīmi, ka vēl ir iespēja kaut ko uzlabot. Tagad viņa bieži atbild uz cilvēku komentāriem un veic labojumus, lai padarītu video labāku saskaņā ar saņemtajiem ieteikumiem. Mūsdienās var nopelnīt naudu, veidojot video, tiešraides un pārdodot produktus, bet nopelnīšana nav ģimenes mērķis. Vēl ir daudz darāmā, bet ģimene ar savu smago darbu Sjiguo ciematā iesēj jaunas sēklas. Neviena ziema nav nepārvarama, un vienmēr atnāks pavasaris. Atnācis pavasaris, kuru viņi gaidīja vairākus gadus. Jūlijas mātes ģimenei pavasaris ieradās lēnām un vēlu, bet viņi bija labi sagatavoti tam. Jūlijas māte labprāt vēro darbīgo, enerģētisko Sjiguo ciematu, savukārt es viņā un nelielajā “Jūlija laukos” komandā saskatu lauku reģionu atjaunošanas paraugu.

“Vienmēr darījām visu no visas sirds un visiem spēkiem. Vislielāko gandarījumu ir sniedzis tas, ka varējām palīdzēt zemniekiem un iegūt daudz draugu. Agrāk pats ciemats šķita kā paslēpts aiz aizvērtām durvīm. Cilvēku satikšana un sazināšanās ar tiem ir labāka par idejām vien. Īso video platforma pavērusi mums jaunas iespējas un ļāvusi iegūt daudz talantīgu un labu draugu. Ceru sadarboties ar man līdzīgiem lietotājiem, kuriem arī rūp lauku attīstības jautājums. Viena cilvēka spējas ir ierobežotas, bet daudzi cilvēki kopā ir neapturami. Nespēju to sagaidīt,” saka Jūlijas māte.

Īstā pekiniete ar zemnieces dvēseli

Atceraties lauksaimniecības spēli “Happy Farm”? Es ar to aizrāvos, kad mācījos Ķīnā. Tā ir sociālā tīmekļa spēle, kurā var iejusties zemnieka lomā, kā arī palīdzēt draugiem apkopt viņu laukus. Bet! Vēlu vakaros man patīk būt kaitniecei. Labprāt rūpējos par draugu laukiem un parasti meklēju tajos kādu gatavu augli, ko novākt savām vajadzībām. Kā gan es varētu to nedarīt! Nevaru taču apvainot spēles izstrādātāju, atstājot neizmantotas visas iespējas. Tomēr nedomājiet par mani pārāk slikti, man vēl ir sirdsapziņa, tāpēc paņemu tikai dažus, lai draugiem arī paliek. Tā pirms desmit gadiem mēs internetā kopīgi veidojām fermu, bet, kamēr spēle kļuva populāra, kāds jau bija sācis to veidot īstajā dzīvē. Tā bija reālā “Happy Farm” versija.

Reiz īso video platformā pamanīju jaunu sievieti, kas salmenicā stāvēja augļu dārzā, uzsita knipi un sāka stāstu. Sieviete, kurai varēja būt ap 30, apgalvoja, ka jau desmit gadu ir lauksaimniece. To dzirdot, man radās šaubas, ka cilvēks, kurš tik labi izskatās kameras priekšā un prot visu skaisti samontēt, kaut ko varētu saprast no smagajiem lauku darbiem.

Biju skeptiska. Mūsdienās sociālā tīklošana apvienojas ar sociālajiem medijiem. Varbūt viņa ir tikai reklāmas seja un nav saistīta ar dzīvi laukos? Turpināju skatīties viņas publicētos video, sākot ar pašu pirmo. Tas bija īss ievads, stāsts par viņas saikni ar lauksaimniecību. Īsajā video maigā balsī atskanēja šādi vārdi: “Mani motivēja viens teikums. Runāju ar savu priekšnieku par mūsdienu sievietēm. Viņš noniecināja sieviešu neatkarību un spējas, sakot, ka sievietēm tikai jāizskatās labi.” Mūsdienās Ķīnā daudzas sievietes domā, ka galvenais dzīvē ir veiksmīgas laulības, tas ir, ar turīgu vīrieti, un daudzas patiešām cenšas to sasniegt, pievēršot pārmērīgu uzmanību savam izskatam. Daudzām citām sievietēm, tai skaitā man, šādi apgalvojumi nepavisam nepatīk, tomēr jāatzīst, ka tādu viedokli par sevi provocē pašas sievietes ar savu uzvedību. Tās nav tikai citu cilvēku domas. Es bieži saku, ka viens iespaids cīnās ar otru un uzvarētājs kļūst par stereotipu. Turpināju skatīties video. “Kā jau īsta pekiniete⁵⁶ es nespēju to mierīgi klausīties un atstāt bez ievēribas. Kurā gadā mēs dzīvojam?! Skaistumu man dāvāja vecāki, bet skaista dzīve ir atkarīga no manis pašas.” Pēc šiem vārdiem sapratu, ka runātāja grib aizkustināt skatītājus un aizstāvēt sievietes. Mani māca ziņkārē. Noskatījos vēl dažus video, izskatījās, ka viņa patiešām ir lauksaimniece. Nolēmu nosūtīt viņai ziņu, bet uz atbildi īpaši necerēju. Tomēr izrādījās, ka kontu uzturēja viņa pati, nevis kāds uzņēmums. Man atkal bija paveicies, tāpēc tagad varu arī jūs iepazīstināt ar šo strādīgo, talantīgo un skaisto sievieti, kuras vārds ir Cao Nju.

Cao Nju agrāk strādāja kādā augsta līmeņa reklāmas uzņēmumā Pekinā. Viņa bija tipiska ķīniešu biroja darbiniece, kas birojā pavada astoņas stundas dienā un piecas dienas nedēļā. Universitātē viņa studēja modes un vides dizainu, kas, protams, nekādi nebija saistīts ar lauksaimniecību. Tomēr lauki bija iekrituši Cao Nju sirdī jau bērnībā. Viņas vecāki bija tradicionāli lauksaimnieki, kas iztiku pelnīja, audzējot dārzeņus un augļus. Viņi dzīvoja Šagudui Sjidzji ciematā, kas atrodas tikai 40 kilometru uz austrumiem no Tiaņanmeņa laukuma Pekinā. Pirms desmit gadiem Cao Nju darba dienās bija biroja dzelzs lēdija augstpapēžu korpēs, bet nedēļas nogalēs devās pie vecākiem uz Šagudui ciematu, kur baudīja klusumu un vienkāršu dzīvi. Smalkais darbs nebija mazinājis viņas saikni ar dzimto ciematu. Cao Nju man teica, ka dzīve pilsētā nevarēja aizvietot sajūtas, kuras bija sniegusi bērnība pie dabas. Bet tolaik atgriešanās dzimtajā vietā laukos netika uzskatīta par nobrieduša cilvēka lēmumu.

⁵⁶ “Īstajiem” pekiniešiem – cilvēkiem, kas dzimuši Pekinā – ir visai ass raksturs, viņi vienmēr aktīvi iestājas par savu taisnību un nespēj paklusēt, ja kaut kas nepatīk.

Turklāt, lai gan viņa vēlējās atgriezties, viņai nebija ideju, ar ko tur varētu nodarboties. Man šķiet, ka lēmumu pieņemt palīdzēja situācija Cao Nju dzimtajā ciematā.

Īsajā video par Cao Nju fermu redzamajā saimniecībā nav daudz cilvēku. Patiesībā ir otrādi. Cao Nju vecāki ir no Šagudui ciemata, un viņiem ir pašiem savi “nodevu lauki”⁵⁷. Tādi ir arī viņas vecvecākiem, kā arī tēva brālim un viņa ģimenei. Nesapratu, kas tie ir, jo nekad agrāk nebiju dzirdējusi par “nodevu laukiem”. Pieņēmu, ka tie ir lauki, par kuriem lauksaimniekiem jāatdod valdībai noteikta graudu daļa, bet nesapratu to pilnībā.

Kad vēl ne pārāk labi pratu ķīniešu valodu un nesapratu, ko teica otrs cilvēks, es mēdzu teikt “jā, jā” un izlikties, ka saprotu. Tā bija arī šoreiz. Kaunējos par savu nezināšanu, kad Cao Nju pieminēja nodevu laukus. Labi, ka tas nebija videozvans! Gluži automātiski pateicu “jā, jā”, it kā saprastu visu. Viņa nepamanīja manu nezināšanu, un saruna turpinājās bez problēmām. Tās laikā sāku pētīt internetu, lai noskaidrotu, kas ir nodevu lauki.

Cao Nju man paskaidroja, ka daži ciemata iedzīvotāji strādā pilsētā, bet viņu lauki paliek neizmantoti. Viņas vecāki nolēma paņemt šo zemi nomā. Tieši tad Cao Nju radās ideja attīstīt lauksaimniecību un lauku tūrismu. Tātad ģimenei ir zeme un ciemata iedzīvotāji tiek mudināti sadarboties, lai dotu iespēju darboties lauksaimniecībā tiem, kas vēlas pamēģināt paši kaut ko izaudzēt. Ja ir vēlšanās un pieprasījums, kāpēc gan neizmantot iespēju? Cao Nju izlēma dibināt uzņēmumu kopā ar vecākiem. “Happy Farm” spēle grasījās kļūt par realitāti.

Viņa atgriezās dzimtajā ciematā un sāka īstenot savu ideālistisko sapni. Pirmajā saimniecībā bija augļu koku, dārzeņu dobjū un graudaugu (risu) zonas. Cao Nju māte bija atbildīga par dārzeņu zonas pārvaldību un stādīšanas metodēm, bet viņas tēvs pārraudzīja augļu dārzu. Pati Cao Nju rūpējās par reklāmu, administrāciju un pārdošanu, kā arī palīdzēja veikt lauku darbus. Mūsdienās vairs nepietiek pašauties uz tradicionālo lauksaimniecības modeli. Jāizmanto internets un konkrētas stādīšanas metodes. Lai palielinātu zemes vērtību, visam jābūt mūsdienīgam, un lauksaimniecībai nepieciešami jauni spēki, kā piemēram, Cao Nju. Saimniecība atrodas izdevīgā vietā, bet kā gan iespējamie interesenti varētu uzzināt, ka tik netālu no Pekinas viņus gaida šāda saimniecība?

---

⁵⁷ Nodevu lauki nozīmē to, ka daļā platības zemnieki audzē produktus, kas jānodod valdībai, bet pārējais ir pašu ziņā – tur var audzēt, ko vēlas, un ražu izmantot pēc saviem ieskatiem.

Tradicionālie lauksaimnieki kopā ar jauno zemnieci Cao Nju ieguldīja visu savu enerģiju, gudrību un pieredzi laukos. Neizpratni par to pauda ne tikai apkārtējie, bet arī draugi un radnieki. Cao Nju pastāstīja, ka pilsētā draugi un kolēģi neuzskatīja viņu par mūsdienīgu, viņa vairāk izskatījās pēc vienkāršas lauku meitenes, taču pārāk par to neuztraucās. Lielpilsētā daudzi cilvēki tērēja mēneša algu, tikai lai nopirktu modīgu zīmolu lietas, bet viņa vēlējās garīgu piepildījumu. Materiālā ziņā Cao Nju vajadzības nebija lielas. Tolaik viņa nopelnīto naudu izmantoja, lai pārveidotu saimniecību un nopirktu puķes un augus. Vienā no saviem īsajiem video Cao Nju arī pastāstīja, ko radnieki un draugi domāja par viņas ideju sākt biznesu lauksaimniecības jomā. Kad viņa bija gatava piedāvāt dārzenus dobes izīrēšanai, radnieki teica, ka neviens nenāks uz saimniecību audzēt dārzeņus, jo – kurš gan gribētu būt zemnieks? Bet viņi kļūdījās. Pirmajā darbības gadā saimniecībā dobes irēja desmit klienti. Pēc kāda laika Cao Nju vairs nestrādāja pilsētā visu nedēļu, tikai trešdienās un piektdienās. Pārējās dienas viņa strādāja fermā. Nākamajā gadā radnieki un draugi atkal teica: “Cilvēkiem gada laikā apņiks kopt laukus, kurš gan atgriezīsies tavā saimniecībā?” Tomēr galu galā saimniecībā ieradās divreiz vairāk cilvēku nekā pirmajā gadā. Aptuveni šajā laikā norisinājās pirmajā video pieminētā saruna starp Cao Nju un viņas priekšnieku reklāmas aģentūrā, kurā viņa uzzināja, ka sievietei vislabākā karjera ir būt par puķu vāzi, glītu dekorāciju blakus virietim. Cilvēku vērtības nepārtraukti mainās, un mūsdienu sabiedrība tās ietekmē. Šī saruna lika Cao Nju saprast, ka viņa nav gatava pieņemt tādu uzņēmuma kultūru, kurā sievietes netiek uztvertas nopietni. Tāpēc viņa aizgāja no darba birojā un pilnībā nodevās lauksaimniecībai.

Cao Nju mērķi palika skaidrāki. Viņa vēlējās, lai Šagudui ciemats kļūtu ilgtspējīgs. Agrāk lauksaimniecība balstījās uz produktiem. Viņas tēva paaudze vairāk uzmanības pievērta ražas apjomam, taču Cao Nju attīsta ne tikai lauksaimniecību, bet arī nozares ar papildu ekonomiskajiem ieguvumiem. Lauksaimniecības produkti ir attīstības balsts, bet tas nav vienīgais veids, kā sniegt labumu laukiem. Lauku reģionu attīstībā parādās jaunas tendences, un to pamatā ir atpūta lauku saimniecībās, kā arī tūrisma braucieni. Lai laukos pastāvētu tūrisms, nepieciešams plašs izklaides piedāvājums. Cao Nju saimniecības biznesa modelis nodrošina stādīšanas un novākšanas, ekskursiju, dobjū izīrēšanas un dārzenus piegādāšanas pakalpojumus. Daļa saimniecības teritorijas tiek izmantota, lai rīkotu draugu vai darba kolektīvu saliedēšanas pasākumus un dzimšanas dienas svinības. Cao Nju cenšas pilnībā izmantot visu teritoriju un palielināt ienākumus no visiem darbības virzieniem.

Šagudui ciemats ir viens no lielākajiem ķiršu audzēšanas pārstāvjiem Pekinas apkārtnē. Ik gadu ciematā nogatavojas apmēram 153 hektāri ķiršu, kas veido teju pusi no kopējā Pekinas apkārtnē izaudzētā apjoma. Cao Nju ne tikai vada fermu, bet ir arī nodibinājusi kooperatīvus, kas attīsta nozari viņas dzimtajā vietā, apvienojot ciemata mazos zemniekus. Mazo zemnieku apvienošanas mērķis ir palīdzēt darījumos ar mazumtirgotājiem. Piemēram, kooperatīvs var palīdzēt zemniekiem ciematos pārdot pārējai pasaulei lielos ķiršus. Pēc interneta piesaistīšanas popularitāte pieaug, pārdošanas apjomi ātri palielinās un arī ražošanas apjomiem attiecīgi jāpieaug. Kooperatīvi ne tikai izmanto sadarbības vienošanās, lai palielinātu ciemata iedzīvotāju ienākumus, bet arī palīdz trūcīgiem zemniekiem. Tie nodrošina apmācības e-komercijā, iepakojanas un ātras piegādes treniņus, kā arī ievieš loģistikas sistēmas un sniedz daudz citu iespēju. Nodrošinot pakalpojumus pilsētniekiem un dodot ciemata iedzīvotājiem iespēju uzlabot savu dzīvi, Cao Nju pamazām saprata mijiedarbību starp pilsētām un laukiem.

2019. gadā visu izmainīja krusa. Cao Nju 2019. gada 17. maijā redzētos graudus aprakstīja kā “pingponga bumbiņas lielumā”, tik postoši tie bija. Krusa sāka krist no debesīm, un uzreiz parādījās viņas “WeChat” draugu loka ziņas, ātri kļūstot par populāru tematu. Taču Cao Nju neiesaistījās diskusijā un nedalījās ar krusas graudu attēliem. Viņa domāja, ka tas ir visa gals. Ķiršus nevarēja izglābt, tiem nebija, kur noslēpties! Togad raža bija uz pusi mazāka.

“Skatījos, kā visi mani pūliņi izkūp gaisā. Lai kā censtos, joprojām biju pilnībā atkarīga no ražas. Atklāti sakot, tā nebija pirmā reize, kad jutos tik drūma un izmisusi. Parasti sakožu zobus un tieku tam pāri, bet šoreiz ķirši un ražošanas apjoms samazinājās, pirms grasījās tos pārdot, jutos pilnīgi iztukšota un bezspēcīga,” teica Cao Nju.

Pārdošanas temps bija samazinājies, un Cao Nju bija vairāk brīva laika. Saimniecības draugu sniegtais mierinājums uzreiz pēc nelaimes un atbalsts atjaunošanas laikā ļāva viņai noticēt, ka “dzīve var būt tik laba, cik iztēlojies, bet tā nebūs tik slikta, kā gaidīsi”. Pēkšņi viņai radās ideja. Parastas, mierīgas dienas vidū viņa uzreiz ķērās pie darba. No skumjām viņu izglāba ideja pārveidot vienu no lauku mājām par viesu namu. Un tā arī notika. Viesu nama nosaukums ir “Pavasara vēsmu radīšana”, tas simbolizē prasmi atteikties no liekā, stāties pretī izaicinājumiem un gaidīt pavasari. Pēc krusas pārējie ķirši nogatavojās. “Spēcīgie ķirši” kļuva par saldu, siltu ievārijumu, un aukstā ziema bija galā.

Neaizmirstiet, ka ar Cao Nju es iepazīnos lietotnē “Douyin”. Šis jaunās zemnieces lielākā priekšrocība ir tas, ka viņa izprot pārdošanu sociālajos

tīklos. Iepriekšējās profesijas dēļ viņa arī prot efektīvāk parādīt savus dārgumus sabiedrībai. Cao Nju teica, ka kopumā laucinieku izglītības līmenis ir zems, bet jauniešiem ir vieglāk uzrunāt skatītājus. Ja to darītu paši zemnieki, būtu grūti panākt vēlamo rezultātu. “Douyin” platformā ir ļoti maz kvalitatīva ar laukiem saistīta saturs. Ciemata jaunieši, kas absolvējuši koledžu, labprātāk dzīvo pilsētās un strādā prestižu, labi apmaksātu darbu. Ļoti maz studentu atgriežas dzimtajās pilsētās, lai nodarbotos ar lauksaimniecību. Tāpēc Cao Nju 2010. gadā tika ātri pamanīta, kad “Weibo” kontā runāja par dažādām ar laukiem saistītām tēmām. Viņa sniedza ziņas par laukiem tā, ka tās piesaistīja arī pilsētnieku uzmanību. Pirmais solis bija reklamēt saimniecību “Weibo”, iepazīstinot ar ideju, ka ikviens var noīrēt pats savu laimīgo saimniecību ar dārzeņu dobēm un augļu kokiem. Otrais attīstības solis bija saistīts ar “WeChat”. Cao Nju sāka izmantot “WeChat” ziņu lenti reklāmas nolūkos, apvienojot lietotājus ar kopīgām interesēm un vaļaspriekiem, publicējot saturu un veidojot “WeChat” grupas, lai reklamētu savu uzņēmumu. Programmas rīki ļāva lietotājiem sadarboties un saglabāt ziņas. Piemēram, Cao Nju zemes īrnieku grupā ir apmēram 300 cilvēku. Grupas dalībnieki sūta grupai ar saimniecību saistītu informāciju, piemēram, par to, ka tomāti ir gatavi, ka īpašnieka dārzeņi paliek veci vai ka ceļš pie saimniecības ir bloķēts utt.

Trešais solis ir īso video programmas izmantošana. 2019. gadā Cao Nju sāka izmantot “Douyin”. Viņa augstu novērtēja šo platformu, jo tā bija jauna un īpaši populāra. Tas bija lielisks veids, kā izplatīt ziņas. “Douyin” nav daudz saturs par lauksaimniecības tēmu. Tāpēc, protams, svarīgākais iemesls pievienoties tam bija fermas publikas dažādošana. “Douyin” sasniegtais cilvēku pulks bija pietiekami liels, bet lauku sabiedrības izpausmē mēs ar Cao Nju redzējām vienādus rezultātus. Dažiem video, kas bija saistīti ar trim galvenajiem lauku attīstības virzieniem (ciemati, ciematu iedzīvotāji un lauksaimniecība), bija liela problēma. Starp pilsētām un laukiem ir zināmas vides un kultūras kvalitātes atšķirības. Veiksmīgi parādīt vietējo kultūru un ekoloģisku sabiedrību ir īpaši svarīgi, it sevišķi tad, ja cilvēks izlemj stāties kameras priekšā. Jau pēc pirmā īso video platformā publicētā video mēs kļūstam par publiskām personām, kā arī pārstāvam savu dzimto pilsētu. Cao Nju “Douyin” platformā bija iesācēja, viņa izmantoja mobilo tālruni, lai filmētu, montētu un publicētu video, un ar katru reizi viņas prasmes pieauga. Viņa ļoti rūpīgi gatavojās vairākus mēnešus pirms filmēšanas. Vispirms viņa izplānoja tematu un veica piezīmes par katru dienu. Marta pirmajā video viņa iepazīstināja ar sevi, lai cilvēki uzzinātu, kas viņa ir un ko dara. Nākamais solis bija

Cao Nju

parādīt, ko saimniecībā dara aprīlī. Kad maijā uzplauka pavasara ziedi, īsie video rādīja saimniecības produktus.

Piemēram, ja Cao Nju vēlējas filmēt puravus, viņa iepriekšējā dienā uzrakstīja īsu scenāriju, kuram sekoja filmēšanas dienā. Viņa arī katru trešdienu tiešraidēs stāsta par saimniecības pārvaldības modeli un piedalās tiešraides projektā, lai palīdzētu trūcīgajiem. Kopš pievienošanās “Douyin” pagājis jau vairāk nekā gads, un šajā laikā kanāls ir sapulcinājis daudz cilvēku ar idilliskiem sapņiem.

Kad rīkojies pēc saviem ieskatiem un dzīvo bez steigas, vienmēr šķiet, ka tikai tu sajūti katras problēmas triecienu un neviens cits to nevarētu saprast. Bet pēc Cao Nju “Douyin” kanāla komentāru sadaļas izlasīšanas kļūva skaidrs, ka viņa nav viena ar savām problēmām un ka citiem ir tādi paši izaicinājumi ceļā uz sapņu piepildīšanu.

Atskatoties uz visa iesākumu, vai jums šķiet, ka viņai bija grūti nonākt tik tālu? Man patīk atbilde, kuru viņa deva kādā publiskā ierakstā. Viņa teica, ka ir parasts cilvēks, kas ēd trīs maltītes dienā, nav pārāk ietekmīga

un nespēj paredzēt, kad līs. Vai tas ir grūti? Tikpat grūti kā izvēlēties vidējo vai lielo krūzi, pērkot kafiju. Mēs visi zinām, ka desmit gadu ilgs ceļš uz attīstību nav viegls, mēs to saprotam. Varbūt šāda atbilde cilvēkiem ar līdzīgiem sapņiem dos vajadzīgo motivāciju mainīt dzīvi un sekot tam, nebaidoties no grūtībām.

Ķīnā aizvien vairāk jauniešu ir gatavi doties uz lauku reģioniem uzņēmējdarbības iespēju un cerības meklējumos. Man šķiet, ka aizvien vairāk cilvēku arī uzzinās, ka atgriezties laukos un nesekot populārajām tendencēm nav nemaz tik slikta izvēle.

Doties pret vēju, lai piešķirtu jaunu elpu dzimtajai vietai

Viena mana draudzene, kura strādā CCTV Starptautiskā kanāla raidījumā “Faraway Home”, zina, ka interesējos par lauku attīstības tēmu. Reiz, kad par to runājām, viņa pēkšņi atcerējās kādu jaunu vīrieti, kurš pirms kāda laika atgriezies savā dzimtajā vietā, lai tur sāktu biznesu. Draudzene ieteica man vispirms noskatīties video par viņu, lai saprastu, vai tas ir stāsts, kas varētu mani interesēt. Un viņa trāpīja tieši desmitniekā. Palūdzu draudzenei jaunā vīrieša kontaktus, lai uzzinātu vairāk par viņa dzīvesstāstu. Vīrieti sauc Huans Sjaobo, viņš ir dzimis 1991. gadā Dzjielinas ciematā Aņhui provincē Ķīnas austrumos. Dzjielinas ciemats atrodas kalnainā apvidū, kas ir piemērots kamēliju audzēšanai, tāpēc agrāk šajā teritorijā galvenokārt audzētas tieši kamēlijas. Taču, tā kā no kamēliju audzēšanas ilgtermiņā nebija nekāda ekonomiska ieguvuma, ciemata iedzīvotāji pārstāja attīstīt šo nozari. Zemes, kas bija apstādītas ar kamēliju krūmiem, tika pamestas un pamazām aizauga ar nezālēm. Ap 2013. gadu iedzīvotāji nodeva zemi kādam uzņēmumam, un pēc zemes sadalīšanas pakalni lēnām atguva savu sākotnējo izskatu – tur tika iestādīti kamēliju krūmi, bet visa pārvaldība notika centralizēti. Iedzīvotāji nošāva divus zaķus ar vienu šāvieni. Tā kā pašu īpašumā esošā zeme nav pietiekami liela, nav finansiāli izdevīgi tur attīstīt saimniecību, jo tas nenes cerētos augļus. Iznomājot zemi, par to var saņemt nomas maksu, un strādājot tiek maksāta alga, kas pārsniedz iepriekš patstāvīgi gūtos ienākumus. Zemes nomas sistēmas ieviešana ir devusi Ķīnas laukiem jaunu dzīvību, un es jūtu, ka Dzjielinas ciemata uzplaukums vairs nav tālu. Arī jaunā paaudze tagad saskata iespējas uzsākt biznesu dzimtajā vietā. Huans Sjaobo ir viens no viņiem.

Dzīvojot pilsētā, Huans Sjaobo bija mēģinājis uzsākt biznesu gan viens, gan kopā ar draugiem. Viņš bija veidojis ielu tirdzniecības vietas, strādājis pa naktīm, atvēris interneta kafejnīcu, pārdevis lietotas preces, arī atradis

ar savu profesiju saistītus darbus, taču viss vienmēr beidzies ar neveiksmi. Reiz, ieradies mājās uz svētkiem, viņš ieraudzīja pavisam citādu Dzjielinas ciematu. Viņš personīgi sajuta attīstības praktiskos rezultātus un dzirdēja par rīsu, garneļu un tējas saimniecībām savā dzimtajā ciematā. Viņam radās ideja atgriezties un izmēģināt zemes nomu. Jauniešiem, kuri izvēlas atgriezties mājās, lai sāktu biznesu, ir tik ļoti līdzīga sākotnējā pieredze. Jomai, kuru viņš studēja universitātē, nebija nekāda sakara ar laukiem, tomēr viņš bija sapratis, ka atgriešanās laukos varētu būt viņa atslēga uz labāku dzīvi. Huana Sjaobo vecāki domā kā tipiski zemnieki. Viņi bērniem krāj naudu, lai tie varētu studēt pilsētā un izsisties dzīvē uz augšu. Viņi cer, ka bērni nekad neatgriezīsies mājās. Ciemata vecākajiem iedzīvotājiem studenti šķiet kaut kas ar lauksaimniecību nesaistīts. Huana Sjaobo vecāki ir vienmēr ļāvuši dēlam domāt ar savu galvu. Laikā, kad viņš vēlējas studēt dizainu, vecāki viņam to neliedza. Viņš stāsta, ka tolaik dizains kā studiju virziens tika uzskatīts par perspektīvu, taču studiju laikā viņš sapratis, ka profesija ir ļoti specifiska, nepieciešams ieguldīt daudz darba, tai skaitā ilgu praktiska darba pieredzi bez labām izaugsmes iespējām. Huans Sjaobo atzīst, ka tajā laikā nav bijis labs students. Jaunībā, kad enerģija kūsat kūsā, nevienam nepatīk garlaicība, un tolaik mācības viņam šķita visgarlaicīgākais laika pavadīšanas veids. Pilsētā Huans Sjaobo piedzīvoja vairākas biznesa neveiksmes, un, klausoties viņa stāstu, mana sirds līdzjūtībā ietrīsējās, taču redzēju, ka viņa entuziasms nekur nav pazudis. Biznesā nevar nokopēt kāda cita veiksmes stāstu. Ja būtu tik vienkārši, ikviens varētu būt uzņēmējs. Nepieciešama ticība saviem spēkiem, bet ne akla pašpārliecinātība. Jāsaņemamas un jāsāk no jauna.

Uzzinājusi par dēla plānu atgriezties mājās, Huana Sjaobo māte teica, ka dēlu atbalsta, tomēr viņas balsī skanēja bažas. Domājams, ka dēla lēmums ģimeni darīja aizdomīgu, jo viņa izglītībā ieguldītā nauda nebija nesusi gaidīto rezultātu. Huans Sjaobo atzīst, ka iesākumā viņa ģimene tiešām nevēlējas, lai viņš attīstītu biznesu laukos. Nopietnā attieksme bija vienīgais, kā viņš varēja pierādīt, ka viņam var būt laba dzīve arī laukos. Tolaik situācija Dzjielinas ciematā bija tāda, ka Huans Sjaobo saskatīja labākas attīstības perspektīvas un gribēja ieguldīt savu enerģiju tieši laukos. Manuprāt, jauniešu atgriešanās ir ļoti laba tendence, jo tas notiek brīvprātīgi, un, pieaugot šādu "brīvprātīgo" skaitam, tuvinieku un vietējo iedzīvotāju attieksme pamazām mainīsies. Jauno cilvēku atgriešanās mūsdienu lauku sabiedrību padara jaunāku. Tie, kuri atgriežas savos dzimtajos ciematos, to dara, jo saredz savas izaugsmes iespējas laukos. Jauniešu atgriešanās ir ļoti svarīga, lai Ķīnas lauku revitalizācija vispār būtu iespējama.

Huana Sjaobo ceļu ietekmēja kamēliju audzēšanas nozare dzimtajā ciematā. Lai neauglīgos pakalpus pārvērstu ziedošos un piepildītu ciemata iedzīvotāju maciņus, viņš nolēma ņemt nomā vairāk nekā 100 akrus zemes un savest kopā trūcīgas saimniecības, lai kopīgi strādātu Dzjielinas ciemata revitalizācijas mērķim. Zemes nomas termiņš bija 30 gadi, un līdzekļus tam viņš bija aizņēmis. “Ir bail zaudēt naudu, bet nedrīkst apstāties tāpēc, ka ir bail. Jauniem cilvēkiem vajadzētu ieguldīt daudz darba savu ideju realizēšanā,” viņš saka. Apspriežoties ar draugiem un konsultējoties ar ciemata amatpersonām, viņš uzzināja par pieejamo valdības atbalstu. Viņam piemēroto un interesējošo programmu vidū bija bezprocentu aizdevumi studentiem, kuri atgriežas laukos, lai uzsāktu biznesu, mežsaimniecības subsīdijas stādīšanai un finansiāls atbalsts nabadzības mazināšanas projektiem, kas ietver specifisku šķirņu audzēšanu. Viņš saņēma stādīšanas subsīdijas – 800 juaņas par vienu mu⁵⁸, kā arī finansiālu atbalstu zvejniecības centra būvēšanai. Visgrūtākais posms pēc atgriešanās mājās, lai sāktu biznesu, ir pats sākums, it īpaši, ja ir nolemts stādīt kamēlijas. Šī fāze ilgst gadiem. Ja vēlies gūt peļņu no kamēliju audzēšanas, ir pacietīgi jāgaida trīs līdz piecus gadus. Tāda dzīve nav viegla, un ir nepieciešams nepārtraukti ieguldīt līdzekļus vadības un darbaspēka izmaksu segšanai. Šajā laikā nedrīkst būt pasīvs, ir jau iepriekš jāmeklē pārdošanas ceļi. Gaidot, kamēr uzriedēs kamēliju krūmi, Huans Sjaobo ievēroja, ka cilvēkiem ļoti patīk oriģināla, ekoloģiska pārtika, un nolēma izmantot kamēliju mežu ekoloģiskai lauksaimniecībai. Par viņa galvenajiem produktiem kļuva zaļumi, mājputni, olas, gaļa, savvaļas ūdens produkti un vietējās delikateses. Par ekoloģisko saimniecību rūpējas viņa vecāki un radnieki. Galvenie pārdošanas kanāli ir tuvējie lauksaimniecības produktu vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības tirgi. Nelielu pienesumu dod tūristi un e-komercijas uzņēmumi, bet pārdošanas apjomi nav lieli. Huans Sjaobo pamazām sāka attīstīt arī lauku tūrismu un piedāvāt lauksaimniekiem augstas kvalitātes produktu avotus, lai palīdzētu atrast sadarbības partnerus. Attīstot pats savu biznesu, viņš nav aizmirsis kopējā attīstībā iesaistīt arī ciemata trūcīgās saimniecības. Dzjielinas ciemats ir nabadzīgs ciemats ar gandrīz 5000 iedzīvotājiem, to vidū ir vairāk nekā 300 trūcīgas saimniecības, kurās dzīvo apmēram 1000 cilvēku. Jauniešu atgriešanās mājās ir atrisinājusi nodarbinātības problēmu dažās no trūcīgajām saimniecībām. Huans Sjaobo stāsta, ka Ķīnas valdības politika ietver mikroaizdevumus trūcīgām māsaimniecībām. Summa 50 000 juaņu apmērā trīs gadu laikā var tikt izmantota, lai attīstītu

⁵⁸ Tas ir apmēram 600 kvadrātmetri. 1 mu = 0,06 hektāri.

uzņēmējdarbību. Kooperatīvs katru gadu maksā saimniecībai dividendes 3000 juaņu apmērā, un kooperatīvs ir atbildīgs par aizdevuma atmaksu termiņa beigās. Turklāt arī trūcīgo saimniecību ražotos lauksaimniecības produktus var pirkt un pārdot uzņēmumi. No šī iesākuma es redzu, ka cilvēks, kurš uzstājas uz atgriešanos savā dzimtajā vietā, lai uzsāktu biznesu, vairs nav tāds, kāds viņš bija universitātē, un arī ne tāds, kādu viņu var redzēt 2019. gada “Faraway Home” sižetā. Viņš zina, ka augļi būs saldi. Smails viņa vecāku sejā ir kļuvis platāks.

2018. gadā Huans Sjaobo četrus gadus laikā bija biznesā ieguldījis 300 000 līdz 400 000 juaņas⁵⁹. Ap šo laiku lēni briedošie augļi sāka nogatavoties un nest viņam peļņu. Apgrozījums gan vēl nav tik liels, lai ļautu atmaksāt visu aizņēmuma summu. Viens akrs kamēliju krūmu ienes apmēram piecus līdz sešus kilogramus augļu, kas ir līdzvērtīgi 10 000 juaņām. Huans Sjaobo prognozē, ka, ja viss veiksies labi, aizņēmums būs atmaksāts 2021. gadā. Ja iepriekš bija kādas šaubas par viņa ideju atgriezties mājās, tagad visas šaubas ir izplēnējušas, un gan Huana Sjaobo radnieki, gan citi ciemata iedzīvotāji vēlas izmēģināt tādu pašu attīstības modeli. Viņš nebaidās no konkurences. Viņš drīzāk vēlas, lai vietējie viens otram kalpotu par piemēru un kopīgiem spēkiem padarītu gaišāku Dzjielinas ciemata nākotni. Tā viņš pamazām ietekmē arvien vairāk cilvēku sev apkārt. Ķīnas valdība turpina īstenot pasākumus lauku revitalizācijai un motivē cilvēkus atklāt, ka došanās uz laukiem arī var būt ceļš uz labklājīgu dzīvi un karjeras izaugsmi. Pēdējos gados jaunā politika un plašsaziņas līdzekļu ieguldītais darbs ir atklājis priekšrocības izcilu speciālistu izaugsmei laukos, padarot dzīves apstākļus laukos arvien labākus.

Mana televīzijas draudzene un viņas raidījums deva man iespēju iepazīt Huanu Sjaobo, tāpēc es gribētu zināt, vai arī viņš un citi ciemata iedzīvotāji izmanto mediju spēku savai izaugsmei. Huans Sjaobo saka, ka pārāk nepaļaujas uz publicitāti, ko sniedz īsie videoklipi un tiešraidēs, taču viņš sadarbojas ar influenseriem. Galvenokārt viņi savās video tiešraidēs tikai informē par audzēšanas apstākļiem un zaļajām, tīrajām audzēšanas metodēm. Viņš pamazām meklē veidu, kas būtu piemērots tieši viņa biznesa attīstībai. Viņam šķiet, ka influenceru teiktajam kā papildu publicitātei ir zināma ietekme, un arī interneta pārdošanas apjomi ir ievērojami pieauguši. Viņš pats reizēm internetā skatās īsos video par laukiem un domā, ka jaunie saziņas formāti var pareizi parādīt lauku sabiedrības pozitīvo pusi.

---

⁵⁹ Apmēram 40–50 tūkstoši eiro.

“Mēs dzīvojam interneta laikmetā. Katru dienu neskaitāmi daudz cilvēku patērē saturu īso video formā. Īso video izmantošana tam, lai iepazīstinātu ar ciematiem vai produktiem, kas tiek pārdoti, pilnīgi noteikti palīdzēs šai informācijai sasniegt vairāk cilvēku. Tādā veidā informācija tiks izplatīta tālāk un arvien vairāk cilvēku sāks pieņemt produktus no laukiem. Turklāt tas dos arī taustāmu labumu vietējiem iedzīvotājiem.”

– Huans Sjaobo

Huans Sjaobo pats nav izveidojis īso video kanālu, bet plāno to darīt. Viņš bieži pērk ikdienā vajadzīgās lietas, izmantojot šo formātu, jo tas ir ātri un ērti, un tajā pašā laikā uzreiz ir redzamas produkta priekšrocības. Viņš domā, ka šāda veida publicitāte un iepirkšanās veids ir mūsdienu sabiedrības tendence. Turklāt sadarbība ar jaunajiem medijiem to uzskatāmi parāda. Tas nekaitē produktu reklāmai, un tas pilnīgi noteikti palīdzēs veicināt viņa biznesa izaugsmi.

“Runājot par manu ciematu, ceļi ir savienoti, ir uzbūvētas jaunas ēkas, dzīves vide ir uzlabojusies, pamazām tiek īstenots ciemata apgaismošanas projekts, un vairāki lauksaimniecības uzņēmumi vēlas ienākt ciematā, lai attīstītos. Tagad arvien vairāk ciemata iedzīvotāju vēlas palikt un strādāt dzimtajā vietā. Savukārt es no tā gūstu pavisam taustāmu labumu. Arvien vairāk tūristu ierodas laukos, lai makšķerētu un sēņotu, un viņiem tiek pārdoti arī lauksaimniecības produkti. Individuālo pircēju skaits, kas ierodas šeit, lai iegādātos vietējos produktus, ir ievērojami pieaudzis. Lauku revitalizācijas stratēģija mūsu valstij ir ļoti nozīmīga, jo laukos ir daudz iedzīvotāju, plašas teritorijas un resursi. Tomēr nepiemērotu apstākļu un lēnas attīstības dēļ labvēlīgie nosacījumi netiek efektīvi izmantoti, bez tam lauku revitalizācijas stratēģijas īstenošana neattiecas uz vienu aspektu, bet uz lauku ekonomikas attīstīšanu kopumā, kultūru un dzīves vidi. Pateicoties lauku revitalizācijas stratēģijai, mēs varam pilnībā atklāt un izmantot lauku teritoriju resursu un stiprās puses, veicināt kultūras mantojuma saglabāšanu un kopumā sakārtot “netīro, nekārtīgo un nabadzīgo” lauku vidi, rezultātā veidojot visādā ziņā labklājīgu sabiedrību un ļaujot lielākajai daļai cilvēku dzīvot pārtikušu dzīvi. Tas ir milzīgs mērķis, un tā sasniegšanai būs vajadzīgas vairākas paaudzes.”

– Huans Sjaobo

Atgriezties dzimtajā ciematā, lai uzsāktu biznesu, veidot īsus video, lai veicinātu ciemata attīstību, un ceļš uz veiksmi nav viegls. Grūtības slēpjas tajā, ka nākas gaidīt uz apkārtējo cilvēku sapratni un pieņemšanu. Ja izdarītā izvēle citu acīs izskatās kā iešana pret vēju, jāstrādā cītīgi, lai šo virzienu padarītu par skaistāko savā dzīvē. Jau atkal es vēlos izmantot savu lirisko pusi, lai nosūtītu ceļa vārdus ikvienam, kurš izvēlas sekot sapnim par labāku nākotni savai valstij:

<i>Pretvējš</i>	<i>Ni feng de fang xiang</i>
<i>Daudz labāks, lai lidotu</i>	<i>Geng shi he fei xiang</i>
<i>Es nebaidos no tiem, kas</i>	<i>Wo bu pa qian wan ren</i>
<i>stāsies man ceļā</i>	<i>zu dang</i>
<i>Es baidos padoties</i>	<i>Zhi pa zi ji tou xiang⁶⁰</i>

Ja jums rūp situācija laukos, neslēpiet to un neļaujiet citu bažām kļūt par iemeslu savām bailēm. Nebaidieties no šķēršļiem, neļaujiet saviem sapņiem sagrūt. Es ticu, ka, pateicoties spītībai, grūtais ceļš uz labāku nākotni aizvedīs līdz ražas sezonai.

Rītdiena laukos – nākotne rādās gaiša

Man patīk lauki, to dabiskās ainavas un vienkāršais dzīvesveids. Pēdējos gados man ir bijusi iespēja pievērst uzmanību un pašai saskarties ar lauku attīstības problēmām Ķīnā. Tas nav ilgs laiks, tomēr tas, ko esmu redzējusi un piedzīvojusi, man saka, ka Ķīnas lauku attīstība ir kā attēls kaleidoskopā – daudzveidīga savās krāsās, kas visas rāda sabiedrības tiekšanos uz labklājību.

Trīs gadus universitātē mācoties ķīniešu valodu, es biju pilnīgi pārņemta ar to. Vēlējos atrast vairāk iespēju sarunāties ķīniešu valodā. Tolaik, vairāk nekā pirms desmit gadiem, ķīniešu sejas Latvijā bija reta parādība. Bez sarunvalodas praktizēšanas kopā ar ķīniešu valodas skolotāju varēja tikai aiziet uz ķīniešu restorānu Rīgas centrā un mēģināt parunāties ar personālu. Tolaik vēl nebija tādu aktivitāšu kā “Chinese corner”, un arī Konfūcija institūts vēl nebija izveidots. Tā ne tuvu nebija ideāla vide ķīniešu valodas studentiem. Turklāt trūka mācību materiālu. Studiju laikā es fakultātes bibliotēkā bieži meklēju grāmatas ķīniešu

⁶⁰ Vārdi no grupas “May Day” dziesmas “Jue Jiang”.

valodā un atradu arī dažus pētījumus par mūsdienu Ķīnu. 2008. gadā es paralēli studijām sāku strādāt. Pēc nodarbībām devos uz darbu. Parasti es pa ceļam kioskā nopirku kafiju un kādu sviesta maizi. Gaidot rindā, es ātri pārskrēju ar acīm laikrakstu un žurnālu stendam, meklējot, vai nav kādu ziņu par Ķīnu. Togad par Ķīnu ziņās stāstīja daudz, jo pēc dažiem mēnešiem Pekinā bija paredzēts iedegt 29. Vasaras olimpisko spēļu lāpu. Kādu dienu mans ierastais maršruts ieguva citas krāsas. Žurnālu stendā es pamanīju “National Geographic” krievu valodas izdevuma vāku. Šī žurnāla dzeltenī ierāmētais vāks izskatījās ļoti “ķīniskis”. Fons bija sarkans, un uz tā dzelteniem burtiem bija rakstīts “Китай” (Ķīna), tas viss it kā simbolizēja Ķīnas sarkano karogu ar piecām zvaigznēm stūrī. Vidū bija attēlots majestātiska izskata pūķis. Zem tā kājām bija apakšvirsraksts, ko varētu tulkot apmēram šādi: “Jaunā Ķīna – milzu pūķis”. Es bez vilcināšanās nopirku žurnālu un steidzos to šķirstīt, lai vēl pirms došanās uz darbu iepazītos ar tā saturu. Laika bija maz, tikai tik daudz, lai aplūkotu attēlus. Žurnālā bija raksts, kas stāstīja par tradicionālo un moderno Pekīnu. Attēli lasītājus aizveda uz mazajām ieliņām, kas simbolizē Pekīnas vecpilsētu, un iepazīstināja ar Nacionālo teātri “jaunajā” Pekinā un Ķīnas Centrālās televīzijas radio ēku, kurā es jau pēc dažiem gadiem būšu bieža viesņa. Fotogrāfijās bija redzama arī nepabeigtā Olimpisko spēļu atklāšanas ceremonijas vieta un stadions putna ligzdas formā. Agrāk mani vairāk piesaistīja žurnāli ar labu vizuālo saturu. Līdz ar gadiem un pieredzi tas ir mainījies, un tagad es pievēršu uzmanību ne tikai skaistajiem attēliem. Lai gan es jau daudzus gadus nedzīvoju kopā ar vecākiem, mana mamma joprojām glabā manas bērnības un pusaudzņa gadu lietas. Arī šis “National Geographic” žurnāls, ko es nopirku 2008. gadā, ir visu laiku glabājies mana rakstāmgalda atvilktnē. Vairāk nekā desmit gadus. Atkal atverot žurnālu, es redzu attēlus un tekstu, ko nebiju pamanījusi iepriekš. Divos A4 izmēra attēlos ir redzami pavāru skolas audzēkņi nodarbības laikā. Paraksts labajā apakšējā stūrī skaidro, ka Ķīnā strauji attīstās restorānu nozare un ka pavāru atalgojums Pekinā un Šanhajā nav zemāks kā viņu kolēģiem Eiropā. Nākamajā fotogrāfijā redzams neliels kalnu ieskauts ciemats Juņņaņas provincē. Bērni vieni paši spēlējas uz puteļaina ceļa. Meitene tautas tērpā skatās uz fotogrāfu, kurš uzņem biles. Paraksts zem attēla: “Mazais ciemats joprojām ir tas pats mazais ciemats. Juņņaņas provinces ekonomiskā un sociālā attīstība nav sasniegusi šo vietu.” Brīnos, ka nebiju to pamanījusi agrāk. Žurnālisti izmanto attēlus, lai runātu ar lasītājiem. Kādā attēlā redzami bērni, kuri lauku skolā mācās rakstīt hieroglifus. Īsajā rakstā stāstīts, ka Ķīnas valdība pievērš lielu uzmanību lauku bērnu izglītībai. Valdība veic sistēmas uzlabojumus, lai

lauku bērnu izglītības līmenis būtu tāds pats kā pilsētas bērniem, tomēr daudzi lauku bērni joprojām neprot ne lasīt, ne rakstīt. Žurnālā stāstīts arī par to, ka pilsētu un lauku atšķirības ienākumu ziņā nav bijušas tik izteiktas jau kopš 1978. gada. Pilsētu un lauku attīstības tempi ir sākuši mainīties, un ienākumu līmeņa starpība kļuvusi lielāka. It kā vienā pusē tiktu spiesta poga “tīt uz priekšu”, bet otrā pusē pauze.

2012. gadā, kad filmējos CCTV starptautiskā kanāla raidījumā “Happy Chinese”, man bija jādodas uz Najanas ciematu Sjiliņas provincē – mazu ciematiņu dziļi kalnos, kur dzīve šķita apstājusies. Filmēšanas komanda lidoja no Pekinas līdz Kuņminai, pēc tam sekoja sešas stundas ilgš brauciens automašīnā līdz mūsu galamērķim. Kalnu ceļu izbraukšana aizņēma daudz laika. Vakarā pēc nonākšanas galā apspriedām filmēšanas plānu nākamajai dienai un devāmies gulēt.

No rīta izbraucām agri. Pa ceļam mums pastāstīja, ka pēdējās dienās ir bijušas vairākas spēcīgas lietusgāzes un ka dubļainais kalnu ceļš, kas ved uz seno Najanas ciematu, ir grūti izbrienams. Biezā migla, kas mūs pavādīja, mūsu ceļojumam piešķīra nedaudz maģisku auru. Pa ceļam uzņēmām dažus īsus kadrus, un lēnām tuvojāmies senajam ciematam. Bija tieši pusdienlaiks. Mākoņi virs kalniem sāka izklist, atklājot ciematu kreisajā pusē. Tas bija Najanas ciemats ar apmēram 100 mājsaimniecībām. Vietējie mūs sagaidīja ar tradicionālo rituālu, pie vērtiem piedāvājot iedzert risu vīnu, un tikai tad ļāva mums ienākt noslēpumainajā un primitīvajā senajā ciematā. Šeit īpaši interesanta ir ēku arhitektūra. Koka ēkas izskatās, it kā iekāpušas augstpapēžu korpēs. Tas ir šīs vietas tradicionālais māju būvniecības stils, ko nosaka apstākļi kalnu apvidū. Ēkas balstās uz pāļiem, kas nodrošina gan ventilāciju, gan aizsardzību pret mitrumu un palīdz saglabāt siltumu ziemā un vēsumu vasarā. Visīpatnējākais gan nav pāļi, bet tas, cik tuvu cilvēki dzīvo viens otram. Mājas ir ļoti garas, tām ir viens vai divi stāvi, un ģimenes mitinās dzīvokļos, ko atdala koridors (līdzīgi kā mūsdienu daudzdzīvokļu mājās), bet dzīvokļiem nav durvju. Ģimenes it kā dzīvo atsevišķi, bet tomēr kopā. Parasti vienā tādā mājā dzīvo piecas vai sešas ģimenes. Vietējie stāsta, ka līdz pat šodienai ir saglabāta tradīcija uzturēt ciešas saites starp ģimenēm un mājsaimniecībām, un jebkurā brīdī var ieskriet ciemos. Iespējams, tas ir tādēļ, ka šajā ciematā visiem ir viens uzvārds – Čen. Tātad kaut kādā ziņā visi iedzīvotāji ir viens otram radinieki. Interesanti, ka šādi viena uzvārda ciemati Ķīnas dienvidos ir diezgan izplatīti.

Mēs visu dienu pavadījām, filmējot šajā senajā ciematiņā dziļi kalnos. Dzīve tur ir ļoti mierīga, iedzīvotāji galvenokārt nodarbojas ar lauksaimniecību. Šāda kalnos noslēpusies nekuriene man likās kā paradīze cilvēkiem, kuri ir noguruši no straujā pilsētas ritma un steigas. Dažus gadus

vēlāk, kad sāku pievērst uzmanību lauku attīstības tēmai, manas domas mainījās. Tagad es domāju, ka “noslēpies” izklausās pievilcīgi, tomēr realitātē šādas vietas attīstība ir ļoti apgrūtināta. Raugoties no šāda viedokļa, šī kalnu paradīze ir arī kalnu “spītiece”. Lai šeit dzīvotu, nepieciešams liels gribasspēks. Ķīnas pilsētas savā attīstībā ir aizgājušas tālu, bet tajā pašā laikā daudzi cilvēki dzīvo dziļi kalnos, cerot uz iespēju izkļūt no stagnācijas. Ķīnas valdības plāns veicināt pilsētu un lauku reģionu attīstības sabalansēšanu būs ilgs projekts, un visvairāk pacietības būs vajadzīgs ciematiem tālos kalnu nostūros ar sliktu satiksmes infrastruktūru.

Sākot no pārtikas un apģērba problēmu risinājumiem, sabiedrības pamata labklājības prasību izpildīšanas līdz nabadzības mazināšanai, lai sasniegtu mūsdienīgu un pārtikušu dzīvi un atrisinātu vienlaicīgas lauku un pilsētu attīstības problēmu, Ķīna ir nonākusi jaunā līmenī. Manuprāt, tagadējais attīstības temps liecina par labklājības laikmeta sākumu jaunajā Ķīnā.

Jaunais laikmets – vidusslāņa ēra

2018. gada oktobrī devos uz Suininas apriņķi Dzjansu provincē, lai vadītu vienu pasākumu. Vienmēr, kad saņemu pasākuma scenārija failu, skatos uz to ar bažām. Baidos no tā, ka nesapratīšu saturu, ka tajā būs sarežģīti vārdi un man īsā laika sprīdī būs jācenšas iegūt pietiekami daudz tēmai atbilstošas informācijas. Uztraucos arī par tekošu un skaidru tēmas prezentēšanu uz skatuves. Pasākumu vadīšanas nozarē atkārtotās tekstā nenotiek bieži. Visbiežāk atkārtojas ievada un noslēguma frāzes – “labdien, cienījamie viesi” un “visu labu, draugi”. Tas ir amats, kurā jāpārzina dažādas jomas, jāseko līdzi jaunākajām ziņām un tendencēm. Arī šoreiz vispirms dažas minūtes skatījos uz man atsūtīto failu, līdz beidzot saņēmos to atvērt. Jutos apjukusi. Man bija jādomā uz “interneta izmainītu ciematu”. Pasākumam bija četri vadītāji, tātad tas bija īpaši svarīgs, bet visvairāk mani uztrauca temats. Pēc ievada frāzes redzēju šādu tekstu: “Sveiki, esmu pasākuma vadītāja Anželika. Šajā lieliskajā dienā esam šeit sapulcējušies no visas pasaules, lai runātu par draudzību un apspriestu spožas nākotnes iespējas. Šajā svinīgajā pasākumā tiks demonstrēti jaunākie Suininas attīstības sasniegumi. Cilvēki no pilsētas un lauku reģioniem varēs izjust Suininas attīstību, iepazīt jauna veida e-komerciju, piedalīties lauku reģionu revitalizācijā un noteiktā veidā palīdzēt tiem, kam nepieciešams atbalsts.” Vārdus “lauku reģionu revitalizācija” redzēju pirmo reizi un sākumā nepievērsu tiem īpaši daudz uzmanības. Sagatavošanās laiks bija ierobežots, varēju vārdus tikai ātri un precīzi iegaumēt, nepētot dziļāk. Tie taču bija tikai četri vārdi ķīniešu valodā – 乡村振兴 *xiang cun zhen xing*

(lauku reģionu revitalizācija). Turpināju pētīt scenāriju. “Pēdējos gados Ķīnā ir parādījušies daudzi “Taobao ciemati”. Tiem ir būtiska nozīme lauku reģionu attīstības veicināšanā, lauksaimnieku ienākumu līmeņa palielināšanā un tādējādi arī uzņēmējdarbības sekmēšanā šajos reģionos. “Taobao ciemati” kļūst par e-komercijas celmlaužiem Ķīnas lauksaimniecības un lauku reģionu revitalizācijas jomā. Talantīgi cilvēki atgriežas laukos, kur tos sagaida attīstītas tehnoloģijas, mūsdienīgi uzņēmējdarbības modeļi un iespēja pielietot pilsētā iegūtās prasmes darbā ar tādām interneta platformām kā Taobao. “Taobao ciemats” atbalsta tādu Ķīnas attīstības modeli, kurā apvienota vietējā uzņēmējdarbība, platformas uzlabošana un labs valdības darbs.” Gaidāmais pasākums bija daļa no *Taobao Village Heroes Gala* – 6. ikgadējās Ķīnas Taobao ciematu sanāksmes. Tajā bija paredzēta lauku reģionu attīstības veicinātāju pulcēšanās un paveiktā prezentēšana.

Suininas apriņķis salīdzinoši agri sāka izmantot e-komerciju lauku revitalizācijas veicināšanai. Lauksaimniecības e-komercija šeit ir ietekmīga un veido jaunu attīstības modeli. Tas nozīmē, ka tradicionālā lauksaimniecība tiek apvienota ar e-komerciju, lai lauksaimnieki produktus varētu pārdot tiešsaistes tirgošanās platformās. Pasākuma nosaukumā izmantots vārds “Taobao”, jo ciemati Suininas apriņķī, kuri izmanto šādu attīstības modeli, tagad iesaukti par “Taobao ciematiem”.

Tik tālu izlasot, kļuva skaidrs, ka tā būs nopietnu sasniegumu prezentēšana, nevis izklaides pasākums. Tiks demonstrēti gadiem ilgu puļļu un jaunas stratēģijas rezultātā gūtie panākumi. Runājot par tik svarīgu tematu, pasākuma vadītājs nedrīkst būt paviršs, viss teiktais rūpīgi jāpārdomā. Baidījos ķerties pie vārdiem “lauku revitalizācija”. Bažas radīja nevis vārdu nozīme, bet gan to sarežģītā izruna – *xiang cun zhen xing*. Ķīniešu valodā nav pārāk grūti atdalīt vārdus *xiang cun* un *zhen xing* un izrunāt tos pareizi. Bet to kombinācija rada problēmas. Vispār vārdu *xiang, cun, zhen* un *xing* kombinācija daudziem ārzemniekiem sagādā grūtības. Vārds *xiang* ir samērā vienkāršs, tā izruna nav sarežģīta, izņemot gadījumus, kad tam seko *zhen*. Tad izruna ir ļoti īpatnēja un vajag īpaši koncentrēties, lai to izteiktu pareizi. Tāpēc, redzot šos vārdus tekstā, kļuva nemierīga.

Uz skatuves bieži notiek negaidītas izmaiņas, kas prasa spēju pielāgoties. Sāku raizēties par to, ka negaidītas situācijas dēļ nāksies apspēlēt tematu, ja nu jaunais partneris svarīgā brīdī nepalīdzēs, ka partneris rūpēsies tikai par sevi un es nonākšu neērtā situācijā, jo nepārzināšu tematu un nevarēšu iesaistīties sarunā. Zinu, ka vārdu izrunas trenēšana ļaus izvairīties no izrunas kļūdām, tomēr tas man nepalīdzēs saprast, ko šie vārdi nozīmē. Ja nāksies improvizēt un nevarēšu izteikties par tēmu, tā tiks uztverta kā neprofesionalitāte. Līdz pasākumam bija palikušas

divas dienas. Atcēlu visus savus plānus, lai visu laiku veltītu šīs vārdu kombinācijas izpētei. Miegam atstāju tikai četras vai piecas stundas. Bija svarīgi rūpīgi izlasīt ikvienu katram vadītājam paredzēto vārdu un izpētīt tematu.

Pasākumā bija iekļautas dažas interaktīvas daļas, un Suininas apriņķa Taobao ciemata varoņus aicināja pastāstīt par attīstību. Kamēr aizkulisēs pētīju scenāriju, mani iepazīstināja ar vienu no komandām – Suininas vietējās e-komercijas platformas veidotājiem, kuri palīdz lauksaimniekiem veikt darījumus internetā. Sarunas gaitā jautāju, kas motivēja viņus izveidot šādu platformu, kas paredzēta trūcīgajiem cilvēkiem lauku reģionos. Komandas locekļi uzskatīja, ka lauku atjaunošanas stratēģiju īstenošana ir ne tikai valdības uzdevums, bet arī sabiedrības atbildība. Viņi ar valdības atbalstu ir izveidojuši platformu, lai mudinātu trūcīgās mājsaimniecības sākt tirgošanos internetā. No vienas puses, tas nozīmēja, ka beidzot tiks izveidota apriņķa lauksaimniecības produktu piegādes ķēde un ka lauksaimnieki būs iesaistīti e-platformā, un vairāk pircēju varēs iegādāties viņu ražoto. No otras puses, radīsies attīstības tīkls, kas palīdzēs ciematam sasniegt jaunu labklājības līmeni. Pēc trīs šīs platformas darbības mēnešiem tūkstošiem vietējo iedzīvotāju bija atvēruši interneta veikalus un visā apriņķī bija pieaugusi nodarbinātība. Komanda cer, ka platforma palīdzēs vismaz 10 000 vietējo nabadzīgo mājsaimniecību pārvarēt nabadzību.

Pasākums Suininas apriņķī deva man pieredzi un ļāva vēlāk bez bailēm vadīt pasākumus par lauku reģionu revitalizāciju. Jau lasot scenāriju, biju pārliecināta, ka atkal sastapšos ar šo tematu. Lai sagatavotos tam, vispirms man bija jāizpēta svešā vārdu salikums. Ikdienas dzīvē reti dzirdu vārdu *zhen xing* ('revitalizācija'). Uztveru to kā pozitīvu terminu. Bet uz ko tas attiecas? Sāku pārdomāt vārdu nozīmes. *Zhen* nozīmē 'pacelties, gūt enerģiju'. Savukārt *xing* nozīmē 'uzsākt', kā arī 'uzplaukt'. Paturot to prātā, saprotu, ka *zhen xing* ir plaša mēroga darbība, kas kaut ko uzlabos, kaut ko vai kādu vietu atdzīvinās. Tā kā bieži pieminēts vārds "lauki", programmas mērķis ir Ķīnas lauku reģioni. Tas ir aptuveni izskaidrojums, bet jēdziens kopumā vēl ir ļoti neskaidrs, taču atceros, ka šis termins ir parādījies vairākos manis vadīto pasākumu scenārijos jau kopš 2018. gada. Ir laiks iepazīties tuvāk. *Xiang cun zhen xing*, kas tu galu galā esi?

Attīstības virziens

Palūdzu padomu draugiem no Ķīnas Centrālās televīzijas lauksaimniecības kanāla. Izrādās, ka vārdi *xiang cun zhen xing* ('lauku reģionu revitalizācija') pauž valsts lauksaimnieku cerības uz labāku dzīvi laukos.

2017. gadā Ķīnas prezidents Sji Dzjiņpins paziņoja par plānu ieviest lauku reģionu revitalizācijas stratēģiju. Ķīna ir lauksaimniecības lielvalsts. Lai gan gadu gaitā ievērojams skaits cilvēku ir pārcēlušies uz pilsētām, lauku reģionos joprojām ir daudz iedzīvotāju. Pagaidām redzams, ka Ķīnas lauku reģionos dzīve salīdzinoši ir mazāk pārtikusi nekā pilsētās. Daudzi zemnieki, apstākļu spiesti, strādā ar lauksaimniecību nesaistītu nozaru uzņēmumos un dodas uz pilsētu darba meklējumos. Alga tur ir lielāka nekā laukos, bet tas negarantē dzīves kvalitāti, tāpēc ir nepieciešama jauna stratēģija. Tās uzdevums ir veicināt modernizāciju lauksaimniecībā un lauku reģionos. Stratēģija ir paredzēta tam, lai atrisinātu pilsētu un lauku reģionu nevienlīdzīgās attīstības problēmu. 2018. gada Nacionālais lauku reģionu revitalizācijas stratēģiskais plāns ir tā īstenošanas fāzē. Tas ir pirmais šāds piecgades plāns Ķīnā, tāpēc tas ir ļoti svarīgs.

Jaunā stratēģija vairāk uzmanības pievērš “rūpniecības uzplaukumam, ekoloģiskajai labklājībai, iedzīvotāju izglītībai, efektīvai pārvaldei un pārtikušai dzīvei”. Pēdējos gados pēdīnās ietvertie vārdi bieži parādījušies Ķīnas iedzīvotāju dzīvē, un tie arvien vairāk parādās arī manis vadīto pasākumu scenārijos.

2019. gada rudenī visapkārt virmoja krāsas. Es jau atkal kravāju koferus pirms komandējuma. Mana istabas biedrene⁶¹, to redzot, apjautājās, kurp došos šoreiz.

– Vispirms jāaizlido uz Džuhai, tad ar mašīnu uz Dzjanmeņas Sjinhui rajonu.

– Ak! Sjinhui rajons! Tas ir slavens ar savām kaltētajām mandarīnu mizām!

Istabas biedrene mani ar to pārsteidza. Es devos uz Sjinhui vadīt 5. ikgadējo Ķīnas Sjinhui Čen Pi kultūras festivālu. Tikai šajā pasākumā uzzināju, ka mandarīni ir dārgumu pilni. Visi zina, ka mandarīnu daiviņas ir gardas, bet nedrīkst aizmirst arī par tā mizu. Mandarīns ir ķīniešu ārstniecības augs. Izrādās, ka miza, ko pēc paša augļa apēšanas izmetam ārā, ir ārstnieciska. Biju pārsteigta, jo Pekina atrodas ļoti tālu no nelielā reģiona, kurā ražo Čen Pi – kā gan mana istabas biedrene par to zināja?

– Sjinhui reģionā ražoto nogatavināto mizu unikālitate ir padarījusi aprīņi slavenu. Visi ķīnieši zina par Sjinhui mandarīnu mizām.

⁶¹ Pekinā dzīvokļi ir ļoti dārgi, un lielo attālumu dēļ cilvēki parasti vēlas dzīvot pēc iespējas tuvāk centram, kas izmaksas palielina vēl vairāk. Tāpēc daudzi cilvēki dzīvokļus irē kopīgi.

– *Internetā lasīju, ka Čen Pi salīdzina ar zeltu. Tas tiešām ir tik dārgs?*

– *Tas atkarīgs no kvalitātes un nogatavināšanas ilguma. Tas ir tāpat kā vīnam, jo ilgāk to nogatavina, jo vērtīgāks tas kļūst.*

Istabas biedrene man pastāstīja, ka visi jaunieši Ķīnā zina par Sjinhui mandarīnu mizām, bet paši izmanto mazāk Ķīnas ārstniecības augu nekā vecākā paaudze. Viņa zināja teikt, ka mizas var sakošļāt, lai remdētu slāpes. Dzerot tēju, it īpaši Pu Erh tēju⁶², Čen Pi var pievienot, lai radītu siltuma sajūtu un remdētu slāpes. Čen Pi bieži izmanto kā garšvielu, gatavojot ceptu ēdienu, jo tas uzlabo gremošanu. Daudzi vecāki cilvēki to pievieno sautējumiem.

Tad es atcerējos, ka sastapos ar Čen Pi jau pirms ierašanās Ķīnā. Mans pirmais nepilnas slodzes darbs bija kādreizējā kinoteātra “Forum Cinemas” kafejnīcā. Es gatavoju kafiju, tēju un kokteiļus. Apelsīnu liķieris jeb “triple sec” tiek bieži izmantots kokteiļu gatavošanas procesā. Parasti to sauc par apelsīnu mizas liķieri vai apelsīnu garšas liķieri. Taču patiesībā šī liķiera sastāvā ir tādas pašas mandarīnu mizas, kādas ražo Sjinhui.

Vēl istabas biedrene man izstāstīja, ka, pirms mandarīnu mizas var izmantot ārstnieciskiem nolūkiem, tās vairāk nekā trīs gadus kaltē saulē. Šo procesu sauc par dabisku nogatavināšanu. Vēlāk, sakravājusi koferus, palasīju par to arī internetā. Minu dinastijas mediķis Li Ši Džens savā darbā “Compendium of Materia Medica” par Čen Pi raksta: “Tas ārstē visas kaites”. Tas man atgādināja daudzu mūsdienu sieviešu aizraušanos ar somiņām. Čen Pi un somiņām ir kas kopīgs – tās ārstē visas kaites! Viena lieta uzlabo garastāvokli, toties otra, kā ir zinātniski pierādīts, var ārstēt slimības. Vēlreiz pārskatīju savu pasākuma scenāriju un katram gadījumam izdrukāju vēl papildu informāciju. Bija jau vēls, es devos gulēt, lai sapņos iztēlotos savu tikšanos ar Čen Pi, Sjinhui kultūras dārgumu.

No rīta mani pamodināja maigā, uzmundrinošā mūzika no modinātāja. Gatavojos doties uz Pekīnas Starptautiskās lidostas T3 termināli. Bija 2019. gada 7. novembris, spīdēja saule. Biju neizprotami priecīga. Negribēju palaist garām rudens gaisotni un krāsas, tāpēc palūdzu taksistam nedaudz atvērt logu, lai ielaistu silto gaisu. Debesis todien šķita spilgtākas un gaiss smaržoja saldi. Nē, nē, nē, nepārprotiet mani, es nebiju iemīlējusies. Toties man atkal sāpēja galva par apgērba izvēli, jo devos uz Ķīnas dienvidiem. Tas ir lidojums no viena gadalaika citā. Temperatūra Džuhai ir apmēram

⁶² Pu Erh ir īpaša melnā tēja, kuras ražošanā tiek izmantotas Juņņanas provinces savvaļas tējas koku lapas. To uzskata par ārstniecisku.

18 grādi virs nulles, taču dienas laikā temperatūra ļoti mainās. Savukārt Pekinā šajā gadalaikā nav tik silts. Es uzvilku biezāku dūnu jaku, kā arī sportiska stila plānāku jaku un kreklu ar īsām piedurknēm. Pēc nolaišanās Džuhai būs vienkārši jānovelk jaka un jāķeras pie darba.

Lidmašīna nolaidās laikā, un es ierados Džuhai sešos vakarā. Pametu lidmašīnu un iekāpu mašīnā, ar kuru pusotru stundu braucu uz savu galamērķi – Dzjanmeņas Sjinhui rajonu. Pēc reģistrēšanās viesnīcā savā istabā atradu pasākuma organizatoru atstātu dāvanu. Tas bija jaunākais Čen Pi produkts un īsa informācija par to, lai pasākuma vadītāji izprastu produktu. Tongren Tang veikalā⁶³ ārstniecības augus pārdod vairumā un izgatavo to maisījumus pēc receptēm, tos nepārdod atsevišķos iepakojumos. Pirmo reizi redzēju, ka kādam ārstniecības līdzeklim ir pašam savs iepakojums. Kastes augšējā kreisajā stūrī piņņiņā bija rakstīts “Chen Pi”. Fonts bija neformāls, bet reizē elegants. “C” burta dizains, krāsa un forma atgādināja mandarīnu koka zaļās lapas. Čen Pi logotipā bija trīs lapas – zaļa, oranža un brūna. Tās attēloja mizas veidošanās procesu. Kastītē ieliktais mizas vienā pusē bija tumši brūnas vai pat melnas, bet otrā pusē gaiši brūnas. Tur bija mazāk par sauju. Nospriedu uzvārit ūdeni un pagāršot mandarīna mizu ar viesnīcas istabā pieejamo tēju⁶⁴. Nogatavinātās mizas garša pirms pagatavošanas bija nedaudz rūgta un savelkoša.

Starp dāvanām bija arī grāmata, kuru pasākuma laikā bija paredzēts prezentēt. Tā bija pirmā grāmata par Sjinhui Čen Pi Ķīnā – “Research and Application of Xinhui Chen Pi”. Teksts sniedza vispārīgu pārskatu par Sjinhui Čen Pi īpašībām, izpētes rezultātiem un pielietojumu. Ūdens bija uzvārījies, un es lasīju šo grāmatu, izgaršojot melno tēju, kam pievienoju sausos mizas gabaliņus. Tējai nav nepieciešams daudz mizas, jo tā mērcēšanas rezultātā izdala spēcīgu aromātu. Garšu vislabāk apraksta vārdi “saldi rūgtens”.

Čen Pi izskats nav diez ko iespaidīgs. Kurš gan varēja iedomāties, ka mandarīnu mizas var radīt atsevišķu nozari un pēc izkaltēšanas saulē kļūt par vietējās rūpniecības pamatu, kultūras vizītkarti un vietējo lauku reģionu revitalizācijas balstu? 2018. gadā Ķīnas zīmolu vērtības reitingā Sjinhui Čen Pi zīmols bija 41. vietā starp ģeogrāfiskās izcelsmes produktiem, un tas bija vairāk nekā miljardu eiro (8 miljardus juaņu) vērts.

Arī mūsdienu tehnoloģija ir palīdzējusi attīstīt Čen Pi produktus, ļaujot tiem vieglāk ienākt ikviena dzīvē. Tagad pastāv tādi viegli līdzņemami

⁶³ Liela kompānija, kas nodarbojas ar ķīniešu tradicionālās medicīnas līdzekļu tirdzniecību.

⁶⁴ Ķīnā viesnīcu istabās parasti ir gan tēja, gan viss vajadzīgais tās pagatavošanai.

produkti kā Chen Pi tabletes un “Puff” tabletes, kas palīdz uzlabot gremošanas sistēmas darbību, un citi.

Paskatījos pulkstenī – bija pāri diviem naktī. Tikai tagad jutos gatava izaicinājumam kāpt uz skatuves un vadīt pasākumu. Pēc apgulšanās atcerējos apciemotos lauku reģionus un stāstus no tiem. Varēju aizvien skaidrāk saskatīt vispārējās lauku reģionu attīstības tendences.

Par pavasari nevēsta viens zieds vien

Pasākums sākās neilgi pēc deviņiem no rīta. Ar nepacietību gaidīju, kad atkal būšu uz skatuves kopā ar savu draugu un iedvesmas avotu, CCTV programmu vadītāju Liu Dundunu (*Liu Dongdong*). Viņš ir viens no maniem labākajiem kolēģiem, ar kuru 2013. gadā pirmoreiz kopīgi vadījām pasākumu. Pirms vairākiem gadiem tieši viņš ieteica mani komandai, kura filmēja sižetus par Ķīnas laukiem. Bez viņa ieteikuma es noteikti nevarētu apciemot tik daudzus lauku reģionus. Daudzi viņu apbrīno un slavē viņa lielisko atmiņu. Pirms kāpšanas uz skatuves skatoties uz viesu sarakstu, uzreiz paliek skaidrs, ka viņam pat nenāksies palūkoties lapiņā, lai neaizmirstu nevienu. Viņa atmiņa ir nepārspējama. Duna karjerā liela nozīme ir bijusi Ķīnas laukiem. Kopš 2007. gada viņš darbojies CCTV lauksaimniecības programmā “Labklājības ceļš” kā tās vadītājs. Ir pagājuši 13 gadi, un tagad viņš jau ir šī raidījuma producents. Viņa saknes pilnībā ir lauksaimniecībā un lauku reģionos. Duns Ķīnā ir apceļojis vairāk nekā 400 apriņķus un pilsētas un nolidojis teju 1,5 miljonus kilometru.

Vaicāju, kuras vietas, ciematus, iedzīvotājus vai notikumus no lauku reģioniem viņš vislabāk atceras. Duns atbildēja, ka vislielāko iespaidu atstāja nevis filmēšanas laikā satiktie cilvēki, bet gan to radinieki un draugi laukos. 37 gadus vecais Čens Sjaolins, ar kura dzīvesstāstu mans kolēģis nolēma padalīties, pirms desmit gadiem darba nolūkos ieradās pilsētā no savas tālās dzimtenes – Baicjuaņas apriņķa Cicikaras pilsētas Heilundzjanas provincē. Kopš tā laika Sjaolins ir strādājis Tiandzjīnā, pēc tam Jandzjiao, Saņhe piepilsētā Hebei provincē, veicot remontdarbus. Gadu gaitā klienti palēnām iepazīna viņu kā labu strādnieku un čaklu lauksaimnieku. Ar saviem centieniem viņam izdevās īstenot sapni – nopirkt mašīnu un dzīvokli Jandzjiao, kas ir tikai divu stundu attālumā no Pekinas centra, kur dzīvo arī viņa vecāki un bērni. Čens Sjaolins un viņa bērni ir pilnībā pieraduši pie dzīves pilsētā, bet vecākā paaudze joprojām prāto, ka pēc pāris gadiem būtu jāpārvācas atpakaļ uz laukiem. Lauku jauniešiem vairs nav tik lielas pieķeršanās savai zemei, taču vecvecāki nevar tik vienkārši pamest dzimto pilsētu un aizmirst savas saknes.

Sjaolina ģimene sev piederošo zemi laukos izīrē, kas viņiem dod papildu ienākumus. Viņi strādā pilsētās, bet zemi apsaimnieko citi cilvēki. Tādā veidā ikvienam neatkarīgi no izcelsmes ir vairāk iespēju izvēlēties savu dzīves virzienu.

Klausoties savu kolēģi, atkal iedomājos, ka katru reizi, kad vadu pasākumu kopā ar viņu, varu iemācīties un uzzināt kaut ko jaunu. Jo vairāk vadu ar ciematiem saistītus pasākumus, jo vairāk esmu nemanot iemīļojusi Ķīnas lauku reģionus, un arvien vairāk man gribas vērot Ķīnas lauku attīstību un būt tās lieciniecei. Vai... atkal mana liriskā atkāpe... Ejam tālāk!

Tātad Čen Pi kultūras festivāls ir klāt. To apmeklē daudz cilvēku, un tas norisinās Čen Pi modernā lauksaimniecības industriālā parka skvērā. Tāpēc, lai tiktu līdz skatuvei, drošības nolūkos automašīna, kurā biju es ar kolēģi, tika novirzīta prom no galvenajiem vārtiem industriālā parka aizmugurē, kur arī varēja piebraukt pie skatuves. Garais brauciens lika man aizdomāties par to, cik liels ir šis parks. Mūsdienās viena no trīs Guandunas dārgumu – Čen Pi jeb kaltētu mandarīna mizu – ražošanā ir veiktas pārdomātas pārmaiņas. Tās ir palīdzējušas vietējiem auglīkopjiem atrisināt problēmu, ar ko bieži sastopas šajā jomā strādājošie, proti, visu ražu nav iespējams pārdot, augļi sabojājas, un tie ir jāizmet. Tagad svaigo augļu tirdzniecība var būt papildu nodarbe, kamēr galvenā uzmanība tiek pievērsta sadarbībai ar industriālo parku, lai turpinātu uzlabot rūpniecības attīstības kvalitātes vietējās iezīmes un zīmola efektivitāti.

Kā redzat, vairumā Ķīnas ciematu pastāv tendence izcelt produktus, kuru izcelsme ir saistīta ar konkrēto reģionu un kas var kļūt par vietējo vizītkarti. Tas ir lauksaimniecības produktu zīmolu attīstības ceļš, no jauktas vairumtirdzniecības pārejot uz šaurāku specializāciju. Zīmols it kā pasvītro reģiona kultūras īpatnības, tā attīstību un vēsturisko mantojumu. Galu galā reģions neizbēgami tiks saistīts ar savu unikālo produktu. Tieši to cenšas panākt lauksaimniecības produktu zīmoli. Tiešām ir gadījumi, kad kāda vieta tiek tieši saistīta ar tās īpašo preci. Piemēram, runājot par Liudžou Guansji Džuanu autonomajā reģionā, jāpiemin Luosifen – rīsu nūdeles ar gliemežu garšu. Pidu aprīņķis Sičuāņas provincē liek domāt par pupiņu pastu. Sjiņhui vārds liek atcerēties kaltētas mandarīnu mizas. Šādas asociācijas liecina, ka zīmols ir veiksmīgs.

2018. gadā pirmo reizi vadīju starptautisko sanāksmi “Skaistais ciemats”, kas norisinājās Hainaņas salas Boao ciematā. Ierodoties rosīgajā Boao, ir grūti iztēloties, ka tas reiz bijis neliels, kluss zvejnieku ciemats. Pēc grandiozām pārvērtībām sala palēnām ieguva plašu popularitāti. Tagad tas ir slavens konferenču galamērķis kā Ķīnā, tā ārpus tās robežām.

Tur notiek slavenais Āzijas Boao forums, un tas ir arī tūristu iecienīts galamērķis. Kopš 2017. gada Boao ir arī vieta, kur tiek apspriesti Ķīnas lauku attīstības jautājumi. Sanāksmes ietver Ķīnas lauku reģionu un to lauksaimniecības zīmolu reklāmu. Tieši tur dzirdēju veiksmes stāstus un stāstus par ceļu uz lielām pārmaiņām.

Vienā brīdī sanāksmē sāka skanēt populārā Guansji provinces tautas dziesma “Kalnu dziesma ir labāka par pavasara ūdeni upē”. Varēja noprast, ka turpinājumā Liudžou pilsētas lauku rajonu pārstāvji iepazīstinās mūs ar vietējo delikatesi. Ķīnā gardēži zina, ka Guansji Liudžou slavenākais rīsu nūdeļu produkts ir nūdeles ar gliemežiem – Luosifen. Tas ir ēdiens ar visai specifisku smaržu, drīzāk smaku, tāpēc ir pārsteidzoši, ka tam izdevies kļūt par tik nozīmīgu vietējās pārtikas industrijas daļu. 2015. gadā Guansji pārtikas uzņēmums sāka ražot rīsu nūdeles ar gliemežu garšu. Paļaujoties uz internetu, netika izveidots fizisks veikals. Viss balstījās uz to, ka produktu pirks Guansji un visā valstī. Nezinu, vai pēc pārdošanas apjomiem viņi ir pirmajā vietā starp līdzīgiem uzņēmumiem Ķīnā, bet pārdošanas rādītāji un popularitāte ir nenoliedzami ļoti augsti. Nūdeles ar gliemežu garšu Liudžou, Liudžou un nūdeles ar gliemežu garšu – tie abi ir saplūduši vienā. Tieši tāds ir visveiksmīgākais kāda vietējā zīmola attīstības rezultāts. Turklāt labumu no lielās gliemežu nūdeļu un Liudžou popularitātes gūst arī citi produkti.

Uz skatuves uzkāpa jauns vīrietis tradicionālā apģērbā un sāka slavēt sarkanā Liudžou Ronganas apriņķa dārgumu – gludos, saldus un kraukšķīgos kumkvatus. Bija redzams, ka viņš reti stāv uz skatuves un stāsta kaut ko auditorijas priekšā, viņa balss runājot drebēja, bet caur trīsām varēja sadzirdēt, ka viņš runā no sirds. Viņš gribēja pastāstīt par kumkvatiem un mudināt klausītājus atbalstīt Liudžou pilsētas attīstību.

Ronganas apriņķis atrodas uz ziemeļiem no Guansji, tas ir viens no vadošajiem kumkvatu ražotājiem. Tas ir pazīstams kā “Ķīnas kumkvatu dzimtene”. Ja Ronganas kumkvats spētu runāt, tas teiktu, ka ir sertificēts auglis, jo tam ir piešķirts Nacionālā zaļās pārtikas A klases produkta sertifikāts. Vīrietis uz skatuves stāstīja, ka pēdējos gados Ronganas kumkvata audzēšanas platības ir sasniegušas apmēram miljonu hektāru un dod peļņu vairāk nekā 100 miljonu eiro (13 miljardu juaņu) apmērā. Galvenā Ronganas kumkvata modernās lauksaimniecības demonstrācijas zona tika izveidota Ronganas apriņķī. Šī zona pilnībā nodrošina rūpniecības pētījumus un tehnoloģijas ar strāvu, kā arī tās ietvaros tiek veidoti apdzīvojami ekoloģiski ciemati. Apriņķa mērķis ir izveidot modernu lauksaimniecības demonstrācijas zonu, kurā ietverta rūpniecība, zinātne, tehnoloģija, kultūra, tūrisms un jaunas lauku ēkas. Kumkvatu nozare ir izglābusi no

nabadzības teju 30 000 cilvēku un vairāk nekā 50 000 cilvēkus nodrošina ar darbu un uzņēmējdarbības iespējām. Skaistā lauku reģiona apbūvēšana padarījusi vidi piemērotāku vietējai kumkvatu ražošanas industrijai. Rūpes par kvalitāti, kā arī labas iekārtas un programmatūra ļauj tirgum ne tikai izpildīt ārvalstu uzņēmēju un patērētāju prasības, bet arī reklamēt lauksaimnieku audzētos produktus, lai aizvien palielinātu ienākumus un sniegtu viņiem pārticību.

Pasākuma gaitā es arvien vairāk sāku ieklausīties un sadzirdēt katru lauku reģiona pārmaiņu stāstu. Es sapratu, ka viens pavediens neveido virvi, ka viens koks nerada mežu. Svarīgs ir zīmols.

Patiesībā pirms lauku revitalizācijas stratēģijas Ķīnas lauksaimniecībā jau sen pastāvēja attīstības zīmola veidošanas un tīkla veidošanas idejas. Patērētāju pieprasītā kvalitāte un lauksaimniecības produktu klase, kā arī ekoloģisko, organisko un piesārņojumu nesaturošo pārtikas produktu un citu faktoru pieprasījums nostiprinājis zīmolu nepieciešamību.

Tagad internets ir kā visa sākums un saikne visam. Arī runājot par attīstību, tirdzniecību, reklāmu u. c., bez interneta tas vairs nav iedomājams. Ļaudīm, kas dzīvo Ķīnas laukos, ir grūtāk pieņemt šīs pasaules pārmaiņas. Un ar internetu arī daudzi joprojām ir uz “jūs”. Atceros, ka reiz kāds labs draugs uzaicināja mani vadīt viņa kāzu ceremoniju savā dzimtajā ciematā Ķīnas ziemeļaustrumos netālu no Dakingas pilsētas Heilundzjanas provincē. Šis mans draugs jau vairākus gadus strādā Čančuņā, Dzjiliņas provinces galvaspilsētā. Ierados mājā dienu pirms kāzām. Tā bija parasta ziemeļaustrumu stila lauku māja – vienstāva ēka ar pagalmu. Aiz mājas atradās aitu aploks. Viņa ģimene pelna iztiku ar aitām un apkopj zemi. Mājas iekšpuse ir vienkārša – baltas sienas un grīdas flīzes, kuras neaizdegas un ir viegli tīrāmas. Vienā mājas pusē ir koka skapiši un liela apsildāma gulta, kāda atrodama visos ziemeļaustrumu lauku namiņos. Paaugstinājums iestiepjas arī virtuvē. Koks degot padara paaugstinājumu karstu. Šādās ziemeļaustrumu lauku mājās paaugstinājums ir kā radiators. Kad uz tā uzliek koka galdu, visi sapulcējas uz maltīti, bet tā var būt arī liela gulta, kur naktī gulēt – trīs funkcijas vienā. Vakarā līgavaīņa vecāki pagatavoja vakariņas no mājās audzētiem dārzeņiem, lai izrādītu viesmīlību līgavaīņa draugiem. Vēroju, kā ģimene lūdza dēlam paskaidrot dažas mobilā tālruņa funkcijas, piemēram, kā taisīt videočatu, ieslēgt kameru, skatīties video utt. Lietas, kas mums liekas ļoti vienkāršas, šeit vēl jāmaca cilvēkiem soli pa solim.

Devāmies uz veikalu iepirkties. Pamanīju, ka veikala īpašnieks, pavečāks zemnieks, datorā izmantoja tikai kalkulatoru. Pārējās tā funkcijas viņš nelietoja. Ķīnā pilsētās cilvēki jau sāk aizmirst, kā izskatās papīra

juanas. Tā notiek, jo visus maksājumus var veikt, ar tālruni noskenējot kvadrātkodu. Lauku iedzīvotāji vēl nav iepazinuši šo tehnoloģiju, interneta un QR koda maksājumu ēru. Zemnieku tirgos uzreiz arī netika uzstādītas elektroniskās pārdošanas sistēmas. Informāciju un arī jaunu tirdzniecības sakarus šeit joprojām iegūst, vienkārši pajautājot. Mana drauga ģimene arī tirgojas tādā veidā, nepaļaujoties uz internetu un darbojoties atstātus no pārējā tirgus.

Saprotams, ka Ķīnā attīstības stratēģijai “lauksaimniecība + interneta ietekme” vēl nav vēlamo rezultātu. Tomēr, ja pirms vairākiem gadiem tāds attīstības veids likās neiespējams, tagad jau var just, ka laucinieki sāk iet kopsolī ar laiku.

Tie paši lauki, tikai labāki

2015. gadā koledžu absolvēja manas pirmās Latvijā iepazītās ķīniešu draudzenes māsasmeita. Koledžā apgūtā profesija nekādā ziņā nebija saistīta ar lauku reģioniem. Viņa stāstīja, ka studenti Ķīnā pēc grāda iegūšanas izjūt lielu spiedienu, jo Ķīnā lielā iedzīvotāju skaita dēļ ir liela konkurence. Atrast vēlamo darbu ar vēlamo atalgojumu ir pirmais un viens no grūtākajiem izaicinājumiem absolventam, kas gatavojas iestāties īstajā “dzīves skolā”. Manas draudzenes māsasmeita izvēlējās darbu lauku apgabalā galvenokārt tāpēc, ka tobrīd tas bija labākais veids, kā atrisināt nodarbinātības problēmu. Pēdējos gados Ķīnas valdība mudina universitātes studentus neatmest ideju par savas karjeras uzsākšanu un izaugsmi lauku reģionos. Viena no valdības stratēģijām ir vērsta uz atbalsta sniegšanu trim nozarēm šajos reģionos – lauksaimniecībai, izglītībai un medicīnai. Kā rakstīju iepriekš, jaunieši, kuri ir no laukiem, savu nākotni parasti redz tikai lielpilsētās un lielākā daļa no viņiem atstāj savas dzimtas mājas. Šī jaunā stratēģija palīdz absolventiem atrisināt darba atrašanas jautājumu, piedāvā labu atalgojumu un izaugsmes iespējas, lai jaunieši izmantotu savas zināšanas lauku attīstīšanai, un vienlaikus palīdz pamazām izskaust nabadzību laukos. Pastāv arī cita iespēja – izmācīties par ierēdni un kļūt par ciemata pašvaldības amatpersonu. Tāpēc, kad pienāca laiks meklēt darbu un nebija vēlamā rezultāta, manas draudzenes māsasmeita izvēlējās ciematu. Pēc ierēdņa eksāmena nokārtošanas viņa saņēma izziņu par to, ka viņai piešķirts amats Fušanas ciemata pašvaldībā, Džedzjanas provincē Ķīnas dienvidaustrumos. Viņa nekad nebija dzīvojusi laukos un uztraucās, ka būs grūti iejusties vietējā dzīves ritmā, bet daba izdarīja savu. Burvīgie ciemata skati apbūra viņas sirdi, un pierast pie dzīves laukos vairs nelikās tik grūti.

“Fušanas ciemats ir parasts lauksaimniecības ciemats. Te ir skaisti kalni un svaigs gaiss. Tā ir vieta, kur atrast iekšējo mieru. Galvenie ienākumu avoti ir lauksaimniecība, naudas pārvedumi⁶⁵ un tūrisms,” pastāstīja manas draudzenes māsasmeita. Ciematā viņas ikdienas pienākums bija palīdzēt sabiedrībai saziņā ar pašvaldību. Viņai vajadzēja regulāri apstaigāt ciematu, apciemot iedzīvotājus, pierakstīt, kāda ir situācija katrā ģimenē, kāds ir izglītības līmenis, kā trūkst... Darba laiks laukos bija tāds pats, kāds būtu birojā pilsētā – no pirmdienas līdz piektdienai. Taču reizēm bija jādežurē arī brīvdienās. Ēkā, kur dzīvoja pašvaldības darbinieki, atradās ēdnīca, kurā tika ieturētas visas maltītes. Pavārs bija ciemata vietējais, tāpēc viss, ko viņš gatavoja, bija tradicionālie vietējie ēdieni. Draudzenes māsasmeita ļoti slavēja rīsus, kas tika tvaicēti lielā katlā, kur parasti gatavo visus ēdienus. “Tādu rīsu garšu var atrast tikai laukos,” viņa teica. Kad visi dienas darbi bija pabeigti, vakarā viņai bija jāraksta atskaite par paveikto un jāziņo augstākām institūcijām par vietējās sabiedrības stāvokli.

Darba gaitā viņa ir novērojusi, ka strauji rodas jauna veida lauksaimniecības uzņēmumi, piemēram, lauksaimniecības kooperatīvi un ģimenes lauku saimniecības, kas sniedz arī tūrisma un izmitināšanas pakalpojumus. Šajā reģionā tas ir plaši izplatīts lauksaimniecības modelis. Parasti to centrā ir ģimene, kas strādā saimniecībā un tā sevi uztur. Dzīvojot laukos, viņa sadraudzējās ar lauksaimnieku Janu Tebo. Jans Tebo, būdams atjautīgs jauneklis, pēc Lišui pilsētas lauksaimniecības universitātes pabeigšanas atgriezās savā dzimtajā ciematā, lai dibinātu ģimenes lauku saimniecību. Sākumā ieguldītā nauda nedeļa panākumus, kas viņam kļuva par “mācību”, tomēr tas viņu neiedzina izmisumā. Saskaņoties ar šo šķērslī, viņš gribēja to ne tikai pārvarēt, bet arī izprast, lai noskaidrotu, kas traucē viņam sekot savam sapnim attīstīt lauksaimniecību. Viņš izturēja laika pārbaudi un neveiksmes, turpināja eksperimentēt un veikt izpēti. Pateicoties saviem centieniem, viņš ir sasniedzis, ko gribēja. Saimniecībā iestādīti dažādi augļu koki un iesēti graudaugi. Viņš audzē dažādus mājlopus un mājputnus un ir izveidojis nelielu zoodārzu, kas sniedz izklaides iespējas tūristiem, īpaši ģimenēm ar bērniem. Jana Tebo ģimenes saimniecība ir kļuvusi par vietējo paraugu. Runājot par savu pieredzi, viņš īpaši uzsver vienu aspektu – lai saimniecību veiksmīgi attīstītu, nepieciešama vispārējās konkurētspējas uzlabošana un pārdomāta izaugsme.

⁶⁵ Domāti starptautiskie naudas pārvedumi, ko tur dzīvojošie ārzemnieki sūta radniekiem vai ko uz ārzemēm aizbraukušie ciemata iedzīvotāji sūta mājās palikušajiem tuviniekiem.

Sarunas laikā manas draudzenes māsasmeita pastāstīja, ka 2015. gadā Ķīnas lauku reģionos interneta lietotāju skaits sāka palielināties. Attīstības un būvniecības rezultātā lauku reģionu infrastruktūra redzami uzlabojās. Visām šī reģiona māsasmeitām bija piekļuve internetam. Internets tika izmantots gan ikdienas vajadzībām, gan izklaidei. Toties biznesa nolūkos internets tika izmantots salīdzinoši maz, jo neviens īsti neprata to darīt. Tāpēc pārdošanas kanāli bija diezgan nemainīgi.

E-komercija mūsdienās ir pašsaprotams ceļš uz modernizāciju neatkarīgi no tā, vai tā ir pilsēta vai lauku reģions. Lauksaimniekiem e-komercija ir kā pilsētniekiem rīsu stādīšana – lieta, kuru nemākam un nezinām, kā darīt. Ķīnas lauku sabiedrības labklājības veicināšanas stratēģijā uzsvars tiek likts uz specializāciju. Ķīniešu valodā ir teiciens, ka katram amatam ir savs meistars. Veids, kā lauku sabiedrību padarīt turīgāku, ir ļaut vadošajiem attiecīgajās nozarēs apvienot spēkus. Piemēram, lauksaimnieki, kas vairāk koncentrējas uz lauksaimniecības darbiem, var izmantot savā labā priekšrocības, ko sniedz sadarbība ar lieliem elektronisko pakalpojumu uzņēmumiem. Ķīnas mērķis 2020. gadā sasniegt līdzvērtīgu labklājības līmeni visā valstī var tikt realizēts, tikai apvienojot spēkus un sadarbojoties. Šī plāna īstenošana nav vienkārša, bet man liekas, ka turīgas sabiedrības pamatā ir vērtības, ko reizēm pazaudējam, ejot uz priekšu. Ja kādam nepieciešama palīdzība, tad pastiept roku un palīdzēt, nevis domāt tikai par sevi un turpināt iet... Tas man atgādina kādu Ķīnā populāru dziesmu⁶⁶:

<i>Mana valsts ir mana valsts.</i>	<i>Guo shi wo de guo</i>
<i>Mājas ir manas mājas.</i>	<i>Jia shi wo de jia</i>
<i>Mājas ir mazākā valsts.</i>	<i>Jia shi zui xiao guo</i>
<i>Valsts ir mājas desmit miljoniem.</i>	<i>Guo shi qian wan jia.</i>

Fušanas rajonā ir ieviesta politika, kas paredz ekonomikas stiprināšanu, aicinot uzņēmumus veikt ieguldījumus un attīstīt savu darbību šeit. Ar jauno stratēģiju tiek piedāvāti labi darba apstākļi un atalgojums, lai izcili speciālisti un studenti būtu motivēti atgriezties dzimtajā ciematā. 2017. gadā par Fušanas rajona laukiem ieinteresējās viens uzņēmums, kas izmantoja vietējo īpatnību – dzeltenās krizantēmas – un pārveidoja krizantēmu pļavas par tematisku parku. Tā teritorijā ir izveidoti skaisti ciemati un tiek nodrošinātas darba vietas daudziem vietējiem iedzīvotājiem, tā veicinot lauksaimniecības un tūrisma attīstību un vienlaikus palielinot lauksaimnieku ienākumus.

⁶⁶ Dziesmas vārdu autore ir Wang Pin Jiu, izpilda Jackie Chan un Liu Yuanyuan.

Lauku reģionos nepārtraukti tiek ieviestas jaunas attīstības stratēģijas. Vairums iedzīvotāju ir apguvuši digitālās pamatprasmes. Daži apsvēdīgākie cenšas apmeklēt e-komercijas mācību kursus, lai iemācītos pārdot savus produktus internetā. Lauku iedzīvotāji progresē, apstākļi uzlabojas, un lauku reģionu attīstība pamazām nonāk Ķīnas sabiedrības fokusā.

Kad kāds temats kļūst populārs, visi grib būt ar to saistīti, lai pievērstu sev uzmanību. Un ne tikai. Popularitātei ir arī otra medaļas puse. Elektronisko ierīču ienākšana ciematos rada iespējas cilvēkiem nopelnīt ar negodīgiem līdzekļiem... Runāju ar draudzenes māsasmeitu par popularitātes mīnusiem. Viņa pastāstīja, ka tiešsaistes iepirkšanās platformās ir parādījies “līdzjūtības zīmols”. Produktus mikrokomercijai un e-komercijai tagad reklamē, arī izmantojot “WeChat” draugu loku. Draugu loka priekšrocība ir tā, ka tie ir kontakti, kurus lietotājs pievienojis pats, tāpēc tie ir paļāvīgāki un vieglāk notic publicētajai informācijai. Tas ir kā personīgs ieteikums, un tā ietekme ir ievērojama. Piemēram, draugu loku apceļo apmēram šāda ziņa: “Augļu ražotājiem vajadzīga palīdzība. Augļu ir pārāk daudz, un, nepārdodot visus, tie sabojāsies. Augļkopji piedāvā zemas cenas, lai tikai izpārdotu sulīgos augļus. Ja varat, tad palīdziet augļu ražotājiem atpelnīt zaudējumus.” Pievienota arī ilustrācija. Uz izbirušo augļu fona stāv vecīga paskata zemnieki ar grumbainām sejām un laipnu skatienu. Tas ir diezgan aizkustinoši. Un tad cilvēki, kas redz šādu ziņu, domā: “To publicēja cilvēks no mana draugu loka, tā noteikti ir patiesība.” Bet! Padomājiet vēlreiz, piesardzība par sliktu nenāk. Ja neesam droši, kas ir ziņas pirmavots, tad labāk pārbaudīt un tikai tad palīdzēt. Citādi kāds atbalstīs ziņu, nopērkot augļus, un kāds cits izplatīs ziņu tālāk, bet varbūt cilvēki, kuriem vēlaties palīdzēt, nemaz nezina par šādas reklāmas eksistenci. Riski un izaicinājumi, kas saistīti ar cilvēku un svarīgu mērķu atbalstīšanu, lai veicinātu sabiedrības labklājību, nedrīkst tikt aizmirsti ceļā uz labāku nākotni. Šis stāsts ir tikai piemērs tam, kā var gadīties. Labāk neatbalstīt lietas, par kuru patiesumu neesam pārliecināti.

Īpaša biznesa mērķauditorija – lauksaimnieki

Aizvien vairāk cilvēku ar saviem spēkiem “sasilda” lauku reģionus, un, ja pirms dažiem gadiem šķita, ka iecerētais lauku revitalizācijas mērķis ir grūti sasniedzams, tagad redzu, ka Ķīna drīz tiks līdz ceļa galapunktam. Atgriezoties pie Čen Pi kultūras festivāla, gribu teikt, ka caur šo pasākumu es atklāju sev iepriekš nezināmu posmu Ķīnas lauku reģionu revitalizācijas stratēģijā. Mūsdienu lauksaimniecības attīstība ir balstīta uz “kvalitāte (lauksaimniecības / tūrisma produktu) + standarts + finanses + internets”

modeļa. Kā meitenei bez iemaņām uzņēmējdarbībā man, protams, nav lielas saistības ar finanšu nozari. Tā kā šī nozare mani īpaši neinteresēja, ikdienas dzīvē arī nepievērsu daudz uzmanības ziņām par to, ka tā sniedz atbalstu lauku reģionu attīstībai. Gatavojoties Čen Pi kultūras festivāla atklāšanai, pamaniju informāciju par finanšu iestāžu piesaisti. Vispārēja finanšu līdzekļu trūkuma izskaušanas nolūkā vietējām finanšu iestādēm būtu jāizstrādā īpaši lauku situācijai piemēroti produkti. Man tas šķiet ļoti grūti. Par finansēm neko daudz nesaprotu, bet vienu gan zinu – lauku reģionos finansējuma piešķiršana ir saistīta ar lielu risku. Taču tam var būt arī izņēmumi, piemēram, Sjihui Čen Pi. Izvēloties sniegt atbalstu jau pazīstamam lauku produktam, var samazināt ieguldījuma risku un vienlaikus sniegt atbalstu lauku reģionu attīstībai. Sjihui mandarīnu mizu nozarei vietējā banka piedāvā inovatīvus produktus – “citrusaugļu koka aizdevumu” un “mizu aizdevumu”, kuru mērķis ir tirdzniecības paplašināšana. Šie aizdevumi sniedz atbalstu vietējo nozaru un lauku reģionu attīstībai un parāda man, kā veidojas un strādā jaunais lauku attīstības modelis un kā tieši notiek finansiālā iekļaušana.

Raidījumu un pasākumu vadītāju darbs ļauj sastapt daudz dažādu cilvēku. Un jā, līdz ar to es pazīstu arī vairākus cilvēkus, kas strādā finanšu sektorā. Parasti mēs reti sazināties, bet pirms Čen Pi kultūras festivāla vadīšanas aizsūtīju viņiem ziņu, kurā jautāju par finanšu sektora mērķi atbalstīt laukus, lauksaimniecību un lauku iedzīvotājus. Viens no viņiem padalījās ar ļoti noderīgu informāciju.

Šis mans draugs ir no Ķīnas ziemeļaustrumiem – dzimis un audzis laukos. Pēc koledžas beigšanas viņš gribēja palikt lielpilsētā, kur tolaik mācījās, bet provinces galvaspilsētā bija grūti atrast darbu, un tā nu sanāca, ka dzīves ceļš viņu aizveda atpakaļ uz laukiem. Kā finanšu nozares speciālists viņš teju desmit gadus ir strādājis dažādos Ķīnas ziemeļaustrumu apgabalos. 2000. gada sākumā infrastruktūra ziemeļaustrumos sāka strauji attīstīties un lauki neizskatījās nemaz tik trūcīgi un atpalikuši, kā agrāk daudziem Ķīnā šķita. Vairums cilvēku dzīvoja plašās ķieģeļu mājās, ceļiem bija uzklāts segums, un tie vairs nebija dubļaini. Ciematā bija daudz tīrāks, un higiēnas apstākļi kopumā bija uzlabojušies. Dažos ciematos pie provinces galvaspilsētas par tīrību atbild ciemata komitejas norīkotie sanitārā dienesta darbinieki. Mans draugs strādāja apriņķa finanšu iestādē un pēc divpadsmit gadu darba bija kļuvis par tās vadītāju. Arī viņam bija savs viedoklis par lauku reģionu attīstību no finanšu nozares viedokļa. Viņš uzskata, ka galvenā problēma lauku reģionu finanšu jomā ir tas, ka pieprasījums pēc finansējuma nav līdzsvarots. Vienai mājsaimniecībai nav nepieciešams liels finansiālais atbalsts. Lauku reģionos lielāko daļu

no kopējā pieprasījuma veido aizdevumi dažiem lielākajiem graudaugu audzētājiem un selekcionāriem.

Mūsdienās vairākas bankas piešķir lielu nozīmi lauku reģionu atjaunošanas stratēģijai. Lielākās valstij piederošās bankas un vietējās lauku reģionu komercbankas ir radījušas vairākus aizdevumu veidus vienas ģimenes saimniecībām, lauksaimniecības kooperatīviem un citiem jauniem lauksaimniecības uzņēmumiem. Tās ievieš arī preferenciālas politikas. Klienti lauku reģionos visbiežāk neatbilst parastajiem aizdevumu piešķiršanas kritērijiem, tāpēc pilsētām piemērots finansēšanas modelis neder lauku reģioniem. Tāpēc, lai iekļautos tirgū, finanšu iestādēm jāpielāgo savi biznesa modeļi lauku reģionu vajadzībām. Lai atbalsētu lauku reģionu revitalizācijas stratēģiju, Ķīnas valdība ir izveidojusi specializētu lauksaimniecības galvojumu sabiedrību. Attiecībā uz dažiem kooperatīviem ar augsta kapitāla nepieciešamību ģimeņu saimniecībām un citiem uzņēmumiem bankas parasti dod priekšroku uzņēmumiem ar valdības galvojumu. Tās kopīgi izpēta un novērtē aizdevuma pieprasījumu, kā arī dalās riskā. Draugs man pastāstīja, ka vietējā ekonomika ziemeļaustrumu lauku reģionos salīdzinoši ir mazāk aktīva. Jāņem vērā tradicionālā lauksaimniecība un lopkopība, jaunu lauksaimniecības veidu trūkums un nepietiekama pakalpojumu nozares attīstība, kā arī problēmas ar darbaspēku. Esošā lauku reģionu atjaunošanas stratēģija un jauna veida lauku reģionu pārvaldes izveidošanas politika ir laba, tomēr mans draugs uzskata, ka lauku reģionos trūkst profesionālu cilvēku. Šī problēma ierobežo attīstību. Savā darbā viņš ir novērojis arī to, ka, sasniedzot noteiktu attīstības līmeni, lauku saimniecības cieš neveiksmi nepietiekamu vadības prasmju dēļ. Diemžēl tādu piemēru ir daudz. Tāpēc man draugs saka, ka, lai gan lauksaimnieki cenšas un bankas palīdz, bet lauku reģionu nākotni var nodrošināt tikai augsta līmeņa profesionāļi, kuri veltīs savus spēkus lauku attīstīšanai. Šī problēma kļūst arvien redzamāka, tāpēc parādās daudzi projekti, kas mudina kvalificētus speciālistus iesaistīties lauku reģionu attīstīšanas darbā.

Izdevības un izaicinājumi iet roku rokā. Ar finanšu iestāžu palīdzību un e-komercijas ieviešanu lauku reģionā vietējā dzīvē ir jūtamas izmaiņas uz labo pusi. Ķīnas valsts lauku attīstības veicināšanas stratēģija īpaši pievērš uzmanību vāji attīstītiem reģioniem. Situācijas ciematos, kuriem vajadzēja palīdzību, lai izkļūtu no stagnācijas, bija ļoti dažādas. Vāji attīstītajiem ciematiem bija nepieciešama vislielākā sociālā palīdzība. Šādās vietās ir nepietiekams kolektīvo ekonomisko spēju un dzīves līmenis, kas ir zemāks par minimālo garantēto. Vienā pasākumā par lauku attīstības veicināšanu, lauku reģionu pārstāvji ieradās kopā ar bērniem, lai

piešķirtu savām prezentācijām etniskuma devu. Mans partneris intervēja vienu no bērniem, un izrādījās, ka viņa sapnis bija kļūt par pasākumu vadītāju. Partneris uzreiz iedeva mikrofonu mazajam zēnam un aicināja viņu pateikt pāris vārdus publikai tā, it kā viņš būtu šī pasākuma vadītājs. Tā bija necerēta laime! Mazais bērns, kurš tikko uz skatuves pārliecības pilns bija dejojis tautas dejas, pēkšņi kļuva kautrīgs. Viņš kādu brīdi klusi stāvēja ar mikrofonu rokās un tad sāka runāt. No visas sirds viņš stāstīja par to, ka apgabals, kur viņš dzīvo, ir patiešām skaists, un par to, ko katru dienu dara viņa vecmāmiņa. Zēna vienkāršais stāsts par ģimeni un mājām bija ļoti aizkustinošs. Diez vai viņš pilnībā apzinājās, kāds bija pasākuma mērķis, kāpēc viņš tajā piedalījās, un nezināja, ka viņa dzimtā vieta skaitās vāji attīstīta. Viņš tikai gribēja piepildīt savu sapni, paturēt vadītāja mikrofonu un pastāstīt visiem par savas dzimtās vietas skaistumu. Tas nebija speciāli sarīkots aizkustinošs brīdis, tikai nejaušs atgadījums uz skatuves intervijas laikā. Patiess, nemākslots un savilņojošs.

Vāji attīstīto ciematu kategorijā atrodas daudz vairāk ciematu, nekā biju domājusi. Rakstot grāmatu, es dziļāk izpratu, cik laikietilpīgs un sarežģīts ir darbs, lai attīstības veicināšanas ceļā panāktu, ka reiz tajā neietilps vairs neviens ciemats. Labklājīgas sabiedrības mērķis ir tik tālu, bet kopīgie centieni finiša līniju padara vieglāk saskatāmu.

Ķīna – zeme, kurai manā sirdī ir īpaša vieta

Laiks skrien vēja spārniem. Vēl nesen šī grāmata stāvēja plauktā un gaidīja, kad paņemsiet to līdzī uz mājām, bet šodien jau pāršķirat tās pēdējās lappuses. Joprojām atceros, kā pirms 17 gadiem, iesākot mācīties ķīniešu valodu, pilnīgi neatbalstīju vecāku viedokli par to, ka valoda jāmacās tur, kur tā cilvēkiem ir dzimtā valoda. Tik tālu no mājām. Latvija... Ķīna... Mūs šķīr vairāk nekā seši tūkstoši kilometru, kas ir apmēram tik daudz, cik būtu, ja izstieptu Lielo Ķīnas mūri visā garumā no Pekinas līdz Rīgai. Jā, man bija bail doties uz vietu, kura daudziem asociējas ar nekurieni vai sapni, kas, visticamāk, šajā dzīvē paliks nepiepildīts. Vienlaikus tik nesaprotama un tik vilinoša. Bet! Ikvienam ir lietas, cilvēki un vietas, kam sirdī atvēlēta īpaša vieta. Man par šādu vietu ir kļuvusi Ķīna – pārvarot bailes, aizspriedumus un iepazīstot to no iekšienes.

Mūsu kopīgais ceļojums pa Ķīnas laukiem, kuri mani nekad nebeidz pārsteigt ar savu plašumu, dzejiskumu un brīvo garu, ir gandrīz galā.

Atklājot jums savus dzīves piedzīvojumus, arī es pati guvu jaunas atklāsmes. Mums visapkārt ir daudz cilvēku, kuri dzīvo it kā vienkāršu dzīvi, dara vienkāršus darbus un īpaši neizceļas, tomēr arī viņu dzīve atstāj ietekmi uz citiem un, iespējams, nemanāmi palīdz veicināt kādu svarīgu lietu. Kā skrūvīte mehānismā. Un, ja agrāk man par laukiem bija tikai priekšstats kā par vietu, kur var doties, lai atpūstos no mūžīgās kņadas, un vēlāk domās tur atgriezties, lai gara acīm atkal vērtos klusumā un mierā, tad tagad esmu sapratusi, ka visur ir savas grūtības, nevis tikai tā puse, kuru mēs redzam. Vai gribam redzēt.

Ir laiks atvadīties, mīļais lasītāj! Vai kādreiz esi bijis Ķīnā? Vai kādreiz būsi Ķīnā? Ja jā, tad ceru, ka Tev būs iespēja pabūt laukos un ieraudzīt Ķīnu tādu, kāda tā ir bez lielpilsētu burzmas, tūristu pūļiem, sastrēgumiem un mūžīgās steigas.

P. S. Grāmatā stāstīts par Ķīnu pirms 2020. gada. 2021. gadā Ķīnas prezidents Sji Džiņpins (习近平, *Xi Jinping*) paziņoja, ka mērķis pārvarēt nabadzību un kļūt par labklājības valsti ir sasniegts.

Vietvārdu glosārijs

Aņhui province	Anhui
Baodi rajons	Baodi
Boao ciemats	Boao
Bodžou	Bozhou
Cjinšeņas apgabals	Qingshen
Čančuņa	Changchun
Čanša	Changsha
Čendu	Chengdu
Dakinga	Daqing
Dali	Dali
Daliaņa	Dalian
Dedžou	Dezhou
Duaņmucuņas ciemats	Duanmucun
Dzjansu province	Jiangsu
Dzjidžou rajons	Jizhou
Dzjielinas ciemats	Jieling
Dzjiliņas province	Jilin
Džedzjanas province	Zhejiang
Fudzjaņas province	Fujian
Fušanas ciemats	Fushang
Guansji province	Guangxi
Guidžou province	Guizhou
Guijana	Guiyang
Hainaņa	Hainan
Handžou	Hangzhou
Hebei province	Hebei
Heilundzjanas province	Heilongjiang
Huaihua	Huaihua
Huajao ciemats	Huayaoxiang
Huaņdžuanas ciemats	Huangzhuang

Huišui apgabals	Huishui
Hunaņas province	Hunan
Juņnaņas province	Yunnan
Kuņmina	Kunming
Lidzjana	Lijiang
Liudžou	Liuzhou
Mao Jana Baijansa ciemats	Maoyang xiang Baiyanxia cun
Meišaņa	Meishan
Naduo ciemats	Naduo
Najānas ciemats	Nayan guzhai
Naņdzjina	Nanjing
Ninbo	Ningbo
Sičuāņas province	Sichuan
Sjiaņa	Xian
Sjidzjinju ciemats	Xijingyu
Sjidžou	Xizhou
Sjiguo ciemats	Xiguo
Sjiliņas province	Xilin
Sjinhui	Xinhui
Sudžou	Suzhou
Suininas apriņķis	Suining
Suņhuajuaņas ciemats	Sunhuayuan
Šaņsji province	Shanxi
Šagudui	Shagudui
Šaņdunas province	Shandong
Šasji ciemats	Shaxi
Tiaņdzjiņa	Tianjin
Uhaņa jeb Vuhaņa	Wuhan

Anželika Smirnova

Tālu, tālu Austrumos

LU Akadēmiskais apgāds
Aspazijas bulv. 5-132, Rīga, LV-1050
www.apgads.lu.lv